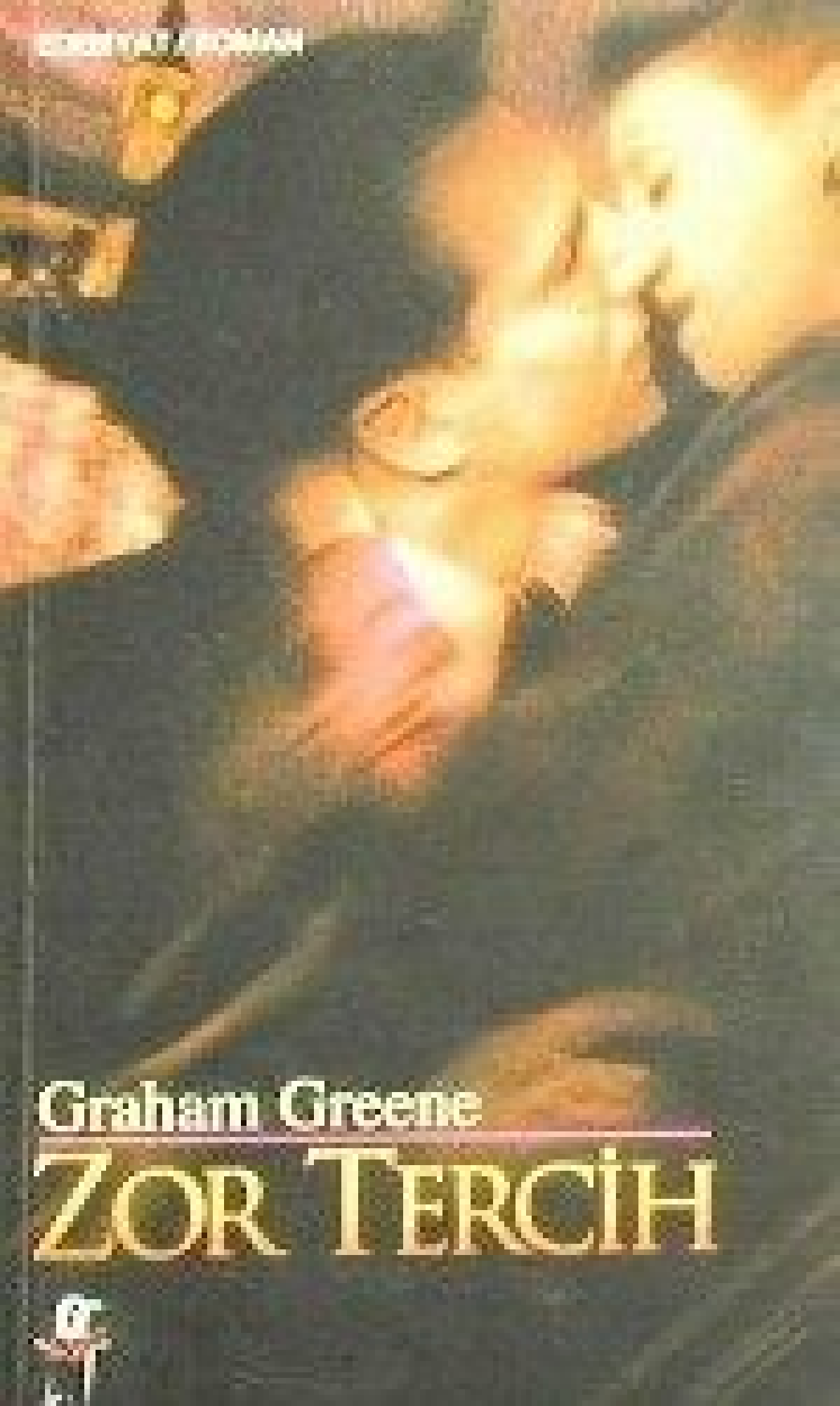

Graham Greene

ZOR TERCİH

GRAHAM GREENE

2 Ekim 1904'te, İngiltere'de doğdu. Babasının müdür olduğu Berkhamsted Okulu'nda eğitim gördü. Okuldan kaçınca Londra'da bir psikanaliste gönderildi ve tedavi süresince onun evinde kaldı. Oxford Üniversitesi'nde öğrenim gördükten sonra 1926'da ailesinin bağlı bulunduğu Anglikan Kilisesi'nden ayrılarak 1927'de evleneceği Vivien Dayrell-Browning'in de etkisiyle Katolikliği benimsedi. 1926'dan 1930'a değin Londra'da *The Times* gazetesinde çalıştı. İlk yayımlanan yapıtı *Babbling April* (Mırıldanan Nisan, 1925) adlı şiir kitabıydı. İlk romanı *The Man Within*'in (*İçimdeki Adam*, 1929) başarılı olması üzerine *The Times*'taki işinden ayrılarak *The Spectator*'a geçti. 1940'a değin orada sinema eleştirmenliği yaptı, edebiyat sayfasını yönetti. Sonraki yıllarda serbest yazar olarak birçok yer dolaştı, bu arada romanlarının arka planını oluşturacak yerler araştırdı. Greene romancı kişiliğini *Stamboul Train* (*İstanbul Treni*, 1932) adlı gerilim romanıyla bulmaya başladı. *Stamboul Train* (diğer adı *Orient Express*) filme alınan (1934) romanlarının ilki oldu. Bunu benzer türdeki, 1942'de sinemaya uyarlanan *A Gun for Sale* (*Satılmış Adam*, 1936), 1945'te filme alınan *The Confidential Agent* (*Özel Ajan*, 1939) ve yine 1945'te filme alınan *Ministry of Fear* (*Korku Bakanlığı*, 1943) izledi. Greene'in pek çok romanı ilerleyen yıllarda da sinemaya uyarlandı. Greene II. Dünya Savaşı sırasında Dışişleri Bakanlığı'nda çalıştı ve bir süre Sierre Leone'deki Freetown'da görev yaptı. Karısına ve sevgilisine karşı beslediği acıma duygusuyla sonunda intihar eden iyi kalpli bir İngiliz sömürge subayını konu alan *The Heart of the Matter* (*Yıkılış*, 1948) adlı romanı burada geçiyordu. *The End of the Affair* (*Zor Seçim*, 1951) kendi dinsel inancı çerçevesinde neredeyse azizelik mertebesine yükselen sevgilisinin terk ettiği agnostik bir erkeğin ağzından anlatılıyordu. Greene'in yapıtlarının çoğu kötülüğün egemen olduğu, yıkıma uğramış bir dünyayı anlatır. Tehlike, şiddet ve maddi çürümenin damgasını taşıyan ortamlarda geçen romanlarının birçoğu günah ve ahlaki çöküntü temelarını konu alır. Yapıtlarının kötümser havasına karşın 20. yüzyılın en çok okunan İngiliz yazarlarından birisidir. Graham Greene 3 Nisan 1991'de, İsviçre'de öldü.

Zor Tercih / Roman

EDEBİYAT / ROMAN

Graham Greene

ZOR TERCİH

İngilizce aslından çeviren:
Mehmet Harmancı

OĞLAK / EDEBİYAT / ROMAN

Zor Tercih - *The End of The Affair* / Graham Greene
İngilizce aslından çeviren: Mehmet Harmancı

© Graham Greene, 2000
© Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti., 2000
Bu yapıtın bütün hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntıların dışında yayımcının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Kurumsal kimlik danışmanı: Serdar Benli
Kapak tasarımı: Derya Diblen
Dizgi düzeni: Goudy, 10 / 12 pt.
Ofset hazırlık: Oğlak Yayınları
Baskı: Oğlak Baskı Hizmetleri
Tel: (0-212) 612 73 05

Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.
Genel yönetim: Senay Haznedaroğlu
Yayın yönetmeni: Raşit Çavaş
Zambak Sokak 29, Oğlak Binası, 80080 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0-212) 251 71 08-09, Faks: (0-212) 293 65 50
e-posta: oglak@oglak.com

Birinci baskı: Mayıs, 2000
ISBN 975 - 329 - 302 - X

C.'ye.

İnsanın kalbinde henüz varolmayan yerler vardır; oralara, onlar varolabilsinler diye acı girer.

LEON BLOY

BİRİNCİ KİTAP

I

Bir hikâyenin ne başı vardır ne sonu. İnsan kendi deneyimlerinden geri ya da ileri bakacak bir nokta seçer, hepsi bu. Ciddi bir ilgi uyandırdığı zamanlarda teknik yeteneği için övülmüş profesyonel bir yazarın o yanlış gururuyla, "insan seçer" diyorum ama 1946'daki o kapkara ıslak Ocak gecesini, geniş bir yağmur nehrinin ardındaki Henry Miles'ın görüntüsünü ben mi seçtim yoksa onlar mı beni seçti? Mesleğimin kurallarına göre tam oradan başlamak benim için hem kolay hem de doğrudur ancak o zamanlar bir Tanrıya inanıyor olsaydım, kolumu dürtükleyen ve bana "Konuş onunla, seni daha görmedi" diyen bir el ve sese de inanabilirdim.

Onunla neden konuşacaktım ki? Nefret insan ilişkilerinde kullanılamayacak kadar büyük bir sözcük değilse, Henry'den nefret ettiğimi söyleyebilirim. Karısı Sarah'dan da. O akşamın olaylarından sonra sanırım Henry de benden nefret etmeye başlamıştı, tıpkı zaman zaman karısından ve o günlerde inanmamak talihliliğinde olduğumuz ötekinden olduğu gibi. İşte bu yüzden yazacaklarım, bir aşktan çok bir nefretin hikâyesidir ve bu yüzden Henry ile Sarah'nın lehine birşeyler söyleyecek olursam sözüme inanılabilir. Gerçeğe yakın olanı nefrete yakın olana yeğlemem, mesleki gururum olduğu için herhangi bir önyargıyla başlamıyorum yazıma.

Böyle bir gecede Henry'yi dışarda görmek çok garip bir şeydi. Ne de olsa rahatına düşkün bir insandı ve -o zamanki düşünceme göre- Sarah'ya sahipti. Benim için rahat yanlış yer ya da zamanda yanlış bir anı demektir. İnsan yalnızsa rahatsızlığı yeğler. Common'un güney, yani yanlış yanındaki oturma-yatak odamda bile, başka insanların mobilyalarının kalıntıları arasın-

da bile biraz fazlaca rahattım. Yağmurda biraz yürüyüp mahalle barında bir iki tek atmayı düşünmüştüm. Küçük hol yabancıların şapka ve paltolarıyla doluydu; ikinci kattaki adamın arkadaşları gelmişti ve bu yüzden bir başkasının şemsiyesini aldım yanlışlıkla. Renkli camlı kapıyı arkamdan kapadıktan sonra 1944'te bombardıman sırasında parçalanmış ve bir daha hiç onarılmamış olan merdivenlerden dikkatle indim. Olayı hatırlıyordum: Victoria döneminden kalma dayanıklı, çirkin, renkli camın bombardımanın sarsıntısına karşı orada nasıl da dedelerimizin dimdik duracakları gibi durduğunu bugün bile görebiliyordum.

Meydanı geçmeye başladığım anda yanlış şemsiye aldığımı anladım. Delik şemsiyeden yağmurluğumun yakasından içeri su damlıyordu... o anda gördüm Henry'yi işte. Ondan öyle kolaylıkla kaçınabilirdim ki; şemsiyesi yoktu bir kere. Sokak lambasının ışığında gözlerine yağmur dolduğunu görebiliyordum. Yapraksız kapkara ağaçlar kırık su boruları gibi duruyor, hiçbir korunma sağlamıyordu. Yağmur sert ve kara şapkasından damlıyor, kara memur paltosunun üzerinden oluk oluk akıyordu. Yanından geçip gitseydim bile göremeyecekti beni, hele iki adım beriye çekilip yürüseydim. Ama, "Henry, seni tanıyamayacaktım az daha" deyince, sanki eski dostmuşuz gibi gözlerinin parıldadığını gördüm.

"Bendrix" dedi sevgiyle, oysa benim değil *onun* nefrete hakkı olduğunu söyleyebilirdi bütün dünya.

"Yağmurda dışarda ne işin var, Henry?" Bazı insanlar vardır ki kendileriyle alay etmek için dayanılmaz bir istek duyarsınız içinizde. Erdemlerini paylaşmadığınız insanlardır bunlar. Henry kaçamak bir yanıtla, "Biraz hava almak istemiştim" dedi. Aniden esiveren bir rüzgârda şapkasını kuzeye uçmaktan güç kurtardı.

"Sarah nasıl?" diye sordum. Sormasaydım garip kaçardı, her ne kadar onun hasta, mutsuz hatta ölmek üzere olduğunu duymaktan çok daha zevk verecek bir şey düşünemiyordum. O

günlerde çektiği acıların benimkileri azaltacağını, o ölürse kendimin kurtulacağını sanırdım. İçinde bulunduğum çirkin durumda bir insanın hayal edebileceği şeyleri onun ölümünden sonra aklıma hiç getirmeyecektim. Sarah ölse şu Henry budalasından bile hoşlanabilirim, diye düşündüm.

"Akşam bir yerlere gitti" dedi. Kafamın içindeki şeytan yine dönüp dolanmaya başlamıştı, Sarah'nın nerede olduğunu yalnızca benim bildiğim günlerde Henry'nin aynı şeyi soranlara böyle bir yanıt vermiş olacağını düşündüm. "Birer içki içelim mi?" diye sordum. Sonra da hemen yanıbaşımda yürümeye başladığında şaşırdım. Evi dışında birlikte hiç içmemiştik o akşama kadar.

"Seni çoktandır görmüyoruz, Bendrix." Her nedense soyadımla tanınan bir insanım ben. Edebiyata düşkün anababamın koydukları biraz züppece Maurice adıyla hiç vaftiz edilmemişim gibi.

"Çok oldu ya."

"Şey... neredeyse bir yıl olacak."

"1944 Haziranı" dedim.

"O kadar oldu ha. Vay vay vay!" Budala diye düşündüm, bir buçuk yıllık bir uzaklıktan hiçbir şey görmeyecek kadar budala. Mahallemizin iki "yanı" arasında ancak beş yüz metrelik bir çimenlik var. Sarah'ya, "Bendrix ne âlemde yahu? Neden bir akşam çağırmıyoruz?" demek hiç mi aklına gelmemişti? Karısının yanıtlarını hiç mi garip, hiç mi kuşkulu, hiç mi kaçamak bulmamıştı? Suya atılan bir taş gibi kaybolmuştum gözleri önünden. Çıkan dalgacıklar Sarah'yı bir hafta, en fazla bir ay huzursuz kılmıştı sanırım ama Henry'nin atgözlükleri çok sıkı bağlanmış olmalıydı. Yararlandığım zamanlarda bile onun bu atgözlüklerinden nefret ederdim, başkalarının da onlardan yararlanabileceğini bildiğim için.

"Sinemaya mı gitti?" diye sordum.

"Yoo hayır, artık sinemaya hiç gitmiyor."

"Eskiden giderdi."

Pontrefact Arms meyhanesi hâlâ kâğıt Noel süsleri içindeydi. Ticari neşenin mor ve turuncu izleri... Bara bakan genç kadın müşterilerine horgörüyle bakarak göğüslerini tezgâha dayamıştı.

"Güzel" dedi Henry belirli bir şey kastetmeden. Kaybolmuş bir havayla, âdeta utanarak çevresinde şapkasını asacak bir yer arandı. Bundan önce bir meyhaneye hiç gitmediği, olsa olsa Bakanlık'tan meslektaşlarıyla öğle yemeği için gittiği Northumberland Caddesi'ndeki bir lokantanın barında oturduğu izlenimine kapıldım.

"Ne içersin?"

"Bir viskiye hayır demem."

"Ben de demem ama romla idare etmek zorunda kalacaksın."

Bir masaya oturup kadehlerimizi ellerimize aldık. Henry'ye söyleyecek pek bir şeyim hiç bir zaman olmamıştı. 1939'da, başkahramanın yüksek düzeyde bir memur olduğu bir roman yazmaya başlamış olmasaydım ne Henry'yi ne de Sarah'yı yakından tanımaya zahmet edeceğimi hiç sanmıyorum. Henry James bir gün Walter Besant'la tartışırken şöyle demiş: Yeteri kadar yeteneği olan bir genç kadının, askerlik hakkında bir roman yazması için bir muhafız kışlasının yemek salonunun pencerelerinin önünden geçmesi yeterlidir. Bence kadının ayrıntıları saptayabilmek için muhafızlardan biriyle yatması da gerekirdi. Ben Henry'yle yatmadım ama buna en yakın şeyi yaptım: Sarah'yı yemeğe çıkardığım ilk gece bir devlet memurunun karısının beynini didik didik etmek gibi çok soğukkanlı bir niyetim vardı. Sarah benim neyin peşinde olduğumu bilmiyordu. Eminim benim onun aile yaşantısına ilgi duyduğumu sanıyordu ve benden hoşlanmaya başlamasına bu neden olmuş olabilir. Henry sabah kaçta kahvaltı eder, diye sordum. Bürosuna otobüsle mi, metroyla mı yoksa taksiyle mi gider? Akşam

eve iş getirir mi? Üzerinde kraliyet arması olan bir evrak çantası var mı? Benim gösterdiğim bu ilgi karşısında dostluğumuz hemen gelişiverdi. Sarah, Henry'yi böyle ciddiye alan birinin çıkmasına akıl almayacak kadar sevinmişti. Henry önemliydi ama bir filin önemliliği kadar önemli, çalıştığı yerin boyutları açısından... Öyle önemlilikler vardır ki ne yazık ki ciddilikten uzaklığa sıkı sıkı bağlıdır. Henry de Emeklilik Bakanlığı'nda -daha sonraları Ev Güvenliği Bakanlığı olacaktı- önemli bir danışman yardımcısıydı. Ev Güvenliği... daha sonraları, yanıbaşınızdaki kişiden nefret edilen ve onu üzmek için herhangi bir silaha el atılan günlerde nasıl da gülerdim buna. Bir gün geldi Sarah'ya, Henry'den kitabımdaki gülünç bir karakteri yaratma amacıyla yararlandığımı söyledim. İşte o günden sonra romanımdan nefret etmeye başladı. Henry'ye karşı inanılmaz bir bağlılığı vardı -bunu asla inkâr edemezdim- ve beynime şeytanın hâkim olduğu ve zararsız Henry'yi bile çok gördüğüm o bulutlu saatlerde romanı kullanır ve yazılamayacak kadar kaba olaylar uydururdum. Bir kere Sarah benimle bütün bir geceyi geçirdikten sonra -bunu bir yazarın kitabının son sözcüğünü beklediği gibi özlemle beklemiştim- saatlerce süren, âdeta kusursuz bir aşk yaşadığımızı söyleyebileceğim o havayı rastlantıyla söylenilmiş bir sözcükle bozuvermiştim. Saat ikide aniden uyuyakalmış, sonra üçte uyanınca elimi kolunun üzerine koyup Sarah'yı da uyandırmıştım. Her şeyi yine eskisi gibi iyiye dönüştürmek istiyordum sanırım, ancak kurbanım dönüp, uykudan şişmiş, güven dolu güzel gözleriyle bana bakana kadar... Sarah tartışmamızı unutmuştu. Onun bu unutkanlığında bile içimi kemiren bir neden bulmuştum. Biz insanlar ne çarpık yaratıklarız, oysa bizi Tanrı'nın yarattığını söylerler. Ben hava kadar apaçık, kusursuz bir denklem kadar basit olmayan bir Tanrı'yı düşünemem oysa. "Yattığım yerde Beşinci Bölüm'ü düşünüyordum" dedim. "Henry önemli bir toplantıya girmeden soluğunun kokusunu almak için çekirdek kahve çiğner mi?" Sarah başını salladı ve sessizce ağlamaya başladı. Ben bunun nedenini anlamamış gibi davrandım. Romanımdaki karakter

hakkında kafamı kurcalayan basit bir soru sormuştum, Henry'ye saldırıyor değildim ki, en iyi insanlar bile zaman zaman çekirdek kahve çiğnerlerdi... Konuşmaya devam edip durdum. Sarah bir süre ağladıktan sonra uyuyakaldı. Kolaylıkla uyuyan bir insandı, onun bu yeteneğini de kendime bir hakaret olarak kabul ettim.

Henry romunu aceleyle içti, mor ve turuncu kaâğıt süsler üzerinde dolaşıyordu bakışları. "Noel iyi geçti mi?" diye sordum.

"İyi, çok iyi."

"Evde miydiniz?"

Henry sözcüğü vurgulamam garip gelmiş gibi yüzüme baktı.

"Evde mi? Elbette."

"Sarah iyi mi?"

"Evet."

"Bir rom daha iç."

"Ismarlama sırası bende."

Henry içkileri alırken ben tuvalete gittim. Duvarlarda yazılar vardı: "Sana da, kocamemeli karına da lanetler olsun, meyhaneci." "Bütün orospu ve pezevenklere. Neşeli frengiler ve mutlu bir belsoğukluğu." Hemen döndüm neşeli kâğıt süslerle kadeh şangırtıları arasına. Kimi zaman kendimi başka insanlarda yansımış görüp huzursuz olurum. İşte o zaman kahramanca erdemlere, azizlere inanmak için dayanılmaz bir istek belirir içimde.

Tuvalette okuduğum yazıları Henry'ye tekrarladım. Onu sarsmak istiyordum, ancak bana "Kıskançlık berbat bir şey" deyince iyice şaşırdım.

"Yani kocamemeli kadını mı kastediyorsun?"

"Her ikisini de. İnsan mutsuz oldu mu başka insanların

mutluluklarına gıpta eder." Onun Ev Güvenliği Bakanlığı'nda öğrenmesini beklediğim şey bu değildi. İşte bunu yazarken bile kalemimden acılık damlıyor yine. Bu acılık ne de sıkıcı cansız bir şeydir. Sevgiyle yazabilseydim yazardım ama başka bir insan olurdum. Sevgiyi kaybetmezdim o zaman. Ne var ki, bar masasının parlak çini düzeyinde birden bir şey hissettim. Aşk kadar aşırı bir şey değil, belki de talihsizlik birlikteliğinden başka bir şey değil. Henry'ye, "*Mutsuz* musun?" diye sordum.

"Kaygılıyım, Bendrix."

"Anlat."

Onu konuşturan romdu sanıyorum. Belki de benim kendisi hakkında ne çok şey bildiğimin az da olsa farkındaydı. Sarah sadıktı, ancak bizimki gibi bir ilişkide insan yine de elinde olmadan birşeyler öğrenirdi. Göbeğinin solunda bir ben olduğunu biliyordum: Benim bedenimdeki bir doğum lekesi, Sarah'a onun benini hatırlatmıştı. Miyoptu ama yabancıların yanında gözlük takmazdı (ben onu gözlüklü göremeyecek kadar yabancıydım hâlâ); saat onda çay içmekten hoşlandığını bilirdim, hatta uyku alışkanlıklarını bile bilirdim. Benim bu kadar çok şeyi bildiğimin ve bir gerçeğin daha ilişkimizi değiştiremeyeceğinin farkında mıydı? "Sarah için kaygılanıyorum, Bendrix" dedi.

Barın kapısı açıldı, ışığın ardında yağmurun sağanak halinde yağdığını görüyordum. Ufak tefek neşeli biri koşarak içeri girip, "Selam millet!" diye seslendi. Kimse karşılık vermedi.

"Hasta mı? Oysa sen demiştin ki..."

"Hayır hayır, hasta değil. Sanmıyorum." Mutsuz mutsuz bakındı çevresine; alışkın olduğu bir çevre değildi burası. Gözlerinin beyazlarının kanlanmış olduğunu farkettim, belki de gözlüğünü yeteri kadar takmıyordu, hep yabancılar arasındaydı ya da gözyaşlarının etkisi olabilirdi. Bir zamanlar başka bir yerde konuşmaya alışkınmış gibi, "Burada konuşamam, Bendrix" dedi. "Benimle eve gel."

"Sarah dönmüş olur mu?"

"Sanmıyorum."

İçki paralarını ödedim. Bu bile Henry'nin pek kendinde olmadığını gösteriyordu, başkalarının konukseverliğini asla kolay kabul etmezdi. Takside biz ceplerimizde para ararken onun parası avcunda hazırdı hep. Parka açılan caddelerden hâlâ sular akıyordu ama Henry'nin evi pek uzakta değildi. Kapıyı anahtarıyla açıp, "Sarah! Sarah!" diye seslendi. Bir karşılık almasını özlemle bekliyor, karşılık alacağından korkuyordum da. Ama yanıt veren çıkmadı. "Hâlâ dışarda" dedi. "Çalışma odasına gel."

Çalışma odasına daha önce girmemiştim. Sarah'nın arkadaşıydım ben, Henry'yle de Sarah'nın bölgesinde karşılaşırdım. Eşyaların birbirlerine uymadıkları, önceden planlanmış hiçbir eşyanın bulunmadığı, geçmiş zevk ve duyguların izleri olarak kalmasına izin verilmediği için her şeyin sanki o haftaya ait olduğu izlenimini veren oturma odasında. Şimdi Henry'nin çalışma odasında nasıl eşyaların çok az kullanılmış oldukları izlenimini ediniyorsam, Sarah'nın odasındaki her şey de çok kullanılmıştı. Henry'nin raflarındaki Gibbon külliyatının bir kere bile açılmış olduğunu sanmıyordum. Scott külliyatıysa herhalde babasının olduğu için oradaydı, tıpkı Disk Atan Atlet'in bronz kopyası gibi. Yine de kullanılmamış odasında herhalde ona ait olduğu için kendini daha mutlu hissediyordu. Bir insanın bir şeye kesinlikle sahip olması halinde onu hiç kullanması gerekmeyebileceğini acıyla, gıptayla düşündüm.

"Bir viski içer misin?" diye sordu Henry. Gözlerini hatırlayınca eski günlerde olduğundan daha fazla içip içmediğini düşündüm. Epey cömertçe doldurmuştu kadehleri.

"Derdin ne, Henry?" diye sordum. O yüksek düzey devlet memuru hakkındaki romanı çoktan bırakmıştım: Kopya edecek bir davranış falan aradığım yoktu artık.

"Sarah" dedi.

Aynı şeyi iki yıl önce aynı ses tonuyla söyleseydi korkar mıydım acaba? Hayır, korkmazdım. Sevinçten kendimden geçerdim. İnsan aldatmaktan öylesine bıkıyor ki. Yapacağı taktik hataları nedeniyle küçük de olsa kazanma şansım olabilecek bir açık mücadeleyi seve seve kabul ederdim. Hayatımda ne o güne kadar ne de o günden sonra bu kadar kazanmayı istediğim bir zaman olmamıştır. İyi bir kitap yazmak için bile böylesine güçlü bir istek duymamışımdır.

Kızarmış gözleriyle bakıp, "Korkuyorum, Bendrix"dedi. Daha fazla üstünlük taslayamazdım artık. Istırap mezunlarından biriydi, aynı okulda okumuştuk, ilk kez eşitim gibi gördüm onu. Masasının üstünde bir Oxford çerçevesi içinde o eski kahverengi fotoğraflardan birini hatırlıyorum, babasının fotoğrafı. Ona bakarken Henry'nin babasına ne kadar benzediğini görüyordum. Aşağı yukarı aynı yaşta -kırk kırkbeş yaşlarında- çekilmiş. Ama yine de benzemeyen bir yanları vardı. Değişikliği yaratan bıyık değildi; o Victoria çağına özgü kendine güven, dünyada kendini rahat hissetmek, yol yordam bilmek farkı vardı. O anda yine o dostluk duygusunu farkettim. Babasından hoşlanacağımdan daha çok hoşlanıyordum Henry'den (babası Hazine'deydi). İkimiz de yabancıydık.

"Neden korkuyorsun, Henry?"

Sanki biri kendini itmiş gibi bir koltuğa çöktü, tiksinirmiş gibi bir sesle, "Ben hep düşünmüşümdür Bendrix... bir insanın yapabileceği en kötü şey, ama en kötü şey..." O günlerde tetikte olmam gerekirdi. Masumluğun sakinliği benim için ne garip, ne sıkıcı bir şeydi.

"Bana güvenebileceğini biliyorsun, Henry." Çok az mektup yazmış olmama rağmen Sarah'nın bir mektup saklamış olması mümkündü. Yazarların yüklendikleri profesyonel bir rizikodur bu. Kadınlar âşıklarının önemlerini abartma eğilimindedir, günün birinde düşüncesizce yazılmış bir mektubun bir imza kataloğunda beş şilin fiyatla yer alabileceğini akıllarına bile getirmezler.

"Şuna bak hele" dedi Henry.

Uzattığı mektuptaki yazı benim elimden çıkma değildi. "Oku, oku" dedi. Henry'nin bir arkadaşındandı mektup: "Sana yardım için Vigo Sokağı 159 numarada oturan Savage adında birini salık veririm. Kendisini yetenekli ve ağzı sıkı biri olarak tanıyorum, yanında çalışanlar da genelde bu tür insanların genelde olduklarından daha az sıkıcı göründüler bana."

"Hiçbir şey anlamadım, Henry."

"Bu adama yazıp, bir tanıdığımın benden özel detektif şirketleri hakkında bilgi istediğini söyledim. Korkunç bir şey, Bendrix. Ne yapmak istediğimi anlamış olmalı."

"Yani sen..?"

"Bir şey yapmış değilim ama mektup da masamın üstünde duruyor ve sürekli hatırlatıyor... Sarah'nın mektubu okumayacağına güvenmem çok saçma, değil mi, üstelik günde on kere buraya girdiğini düşünürsen. Çekmeceye bile koymuyorum. Ama aynı anda güvenemiyorum da ona... Böyle bir gecede yürüyüşe çıktı. *Yürüyüş*, Bendrix." Yağmur onun da savunmasını yarmıştı, kolunu ateşe doğru uzattı.

"Üzüldüm."

"Sen onun çok özel bir dostuydun, Bendrix. En son öğrenen koca olur derler, değil mi. Bu akşam parkta seni gördüğümde eğer durumu sana anlatırsam ve sen de benimle alay edersen mektubu yakabilirim diye düşünmüştüm."

Yağmurdan ıslanmış ceketinin kolunu ateşe tutarak yüzünü benden yana çevirmeden öylece duruyordu. İçimden hiç gülme gelmiyordu ama yine de gülebilseydim gülmek isterdim doğrusu.

"İnsanın gülüp alay edeceği bir durum değil" dedim. "Biraz fantastik gibi görünse de..."

Özlemle, "Fantastik mi?" diye sordu. "Benim budala olduğumu düşünüyorsun, değil mi?

Bir dakika önce seve seve gülerdim ama şimdi, yalnızca yalan söylememin yeterli olduğu o anda, bütün o eski kıskançlıklar geri dönmüştü. Bir karı koca öylesine aynı hamurda mı yoğurulmuşlardır ki insan karısından nefret ederse kocasından da eder? Sorusu bana onu aldatmanın ne kadar kolay olduğunu hatırlatmıştı. Öylesine kolay ki, bir otel odasında çek defterini bırakan bir insan nasıl hırsızlığa göz yummuş sayılırsa o da bana karısının ihanetine göz yumuyormuş gibi gelmişti. Ve bir zamanlar aşkıma yardımcı olan bu niteliği için kendisinden nefret ediyordum.

Gaz alevinin önünde ceketinin kolundan buharlar çıkarken hâlâ bana bakmadan "Elbette, beni bir budala olarak gördüğünü biliyorum" dedi.

İçimdeki şeytan işte o anda işe karıştı . "Hayır, seni hiç de budala olarak görmüyorum, Henry" dedim.

"Yani... yani bu mümkün mü diyorsun?"

"Elbette mümkün. Sarah da insan sonunda."

Hafif içerlemiş bir sesle "Oysa ben daima senin onun arkadaşı olduğunu düşünmüştüm" dedi, sanki mektubu yazan benmişim gibi.

"Hiç kuşkusuz, sen onu benden çok daha iyi tanırsın."

"Bazı bakımlardan" dedi düşünceli düşünceli. Onun Sarah'nın benim en iyi tanıdığım yönlerini düşündüğünü biliyordum.

"Henry, bana seni budala sanıp sanmadığımı sordun. Ben bu düşüncede budalaca bir şey olmadığını söyledim yalnızca. Sarah'nın aleyhinde bir şey demedim ki."

"Biliyorum, Bendrix, özür dilerim. Son günlerde doğru dürüst uyuyamıyorum. Geceleri sık sık uyanıp bu lanet mektup konusunda ne yapmam gerektiğini düşünüyorum."

"Yak."

"Keşke yakabilsem." Mektup hâlâ elindeydi, bir an için gerçekten yakacağını sandım.

"Ya da git Bay Savage'la görüş."

"Ona sözkonusu kadının kocası değilmişim gibi davranamam. Düşün, Bendrix, bütün o kıskanç kocaların oturdukları o iskemlede oturup aynı hikâyeyi anlatıyorum... Bir bekleme odası var mıdır dersin? İçeri girerken birbirimizin yüzlerini görür müyüz?" Garip, diye düşündüm. Henry'nin, hayalgücü geniş bir insan olduğunu düşünebilirdiniz neredeyse. Üstünlüğümün sarsıldığını hissettiğimden içimdeki o eski alay etme isteği uyandı yine. "Neden senin yerine ben gitmiyorum, Henry?" diye sordum.

"Sen mi?" Bir an fazla ileri gidip gitmediğimi, Henry'nin kuşkulanmaya başlayabileceğini düşündüm.

Tehlikeyle oynayarak, "Evet" dedim. Henry'nin geçmiş hakkında birşeyler öğrenmesinin ne zararı olabilirdi? Onun için iyi olurdu bu, belki de karısını daha denetim altında tutmasını öğrenirdi. "Kıskanç bir âşık olduğumu söylerim" diye devam ettim. "Kıskanç âşıklar kıskanç kocalardan daha az gülünç olurlar, daha fazla saygı görürler. Edebiyatın ağırlığı destekler onları. İhanete uğramış âşıklar trajiktir, asla komik değillerdir. Troilos'u düşün. Bay Savage'la görüşürken onurumu kaybedecek değilim." Henry'nin kolu kurumuştu ama hâlâ ateşten çekmediği için kumaş kavrulmaya başlamıştı. "Gerçekten benim için yapar mısın bunu, Bendrix?" dedi. Gözlerinde yaş olduğuna yemin edebilirim, sanki dostluğun bu en yüksek kanıtını ne hak edermiş, ne de beklermiş gibi.

"Elbette yaparım. Kolun yanıyor. Henry."

Başkasının koluymuş gibi baktı ceketine.

"Ama fantastik bir şey bu" dedi. "Olamaz. Ne düşündüğümü bilemiyorum doğrusu. Önce sana anlatmak sonra da... bunu... istemek. Bir insan arkadaşı aracılığıyla karısını gözetleyemez. Hem de arkadaşı karısının âşığıymış gibi davranacak."

"Doğru, böyle şeyler olamaz" dedim. "Ama zina da, hırsızlık da, düşmanın ateşinden kaçmak da olacak şeyler değildir.

Olmaması gereken şeyler her gün yapılıyor, Henry Modern yaşam bu. Bunların çoğunu ben de yapmışımdır."

"Sen iyi bir arkadaşsın. Bendrix. Benim kafamı rahatlatacak böyle bir konuşmaya ihtiyacım vardı." Bu kere mektubu gerçekten gaz alevine tuttu. Son parçaları da tablaya koyunca, "Adamın adı Savage'dı" dedim. "Adresi de Vigo Sokağı 159 ya da 169 numara."

"Unut" dedi Henry. "Sana anlattıklarımı unut. Hiçbir anlamı yok bunların. Son günlerde çok kötü başağrıları başladı. Bir doktora görüneceğim."

"Kapı açıldı" dedim. "Sarah gelmiş olmalı."

"Sarah değil hizmetçi kızdır, sinemaya gitmişti de."

"Hayır, Sarah'nın ayak sesleriydi."

Henry gidip kapıyı açtığı anda yüzünde hemen o gülünç kibarlık ve sevgi çizgileri belirmişti. Hiç bir anlam taşımadığı için, kadının varlığına gösterilen bu mekanik tepkiye oldum olası içerlerdim. Bir insan bir kadının gelişini, âşık olsa bile her zaman sevinçle karşılayamazdı. Ve Sarah bana kocasıyla birbirlerine âşık olmadıklarını söylediğinde inanmıştım ona. Benim nefret ve güvensizlik anlarımda sanırım çok daha gerçek bir hüsnükabul vardı. Benim için hiç olmazsa bir kişiliği vardı, dikkatle korunacak porselen bir parça gibi evin bir eşyası değildi.

Henry heceleri katlanılmaz bir yapmacıklıkla bölerek, "Sar-ah! Sar-ah!" diye sesleniyordu.

Sarah'nın holde, merdiven başında durup da bize dönüşünü bir yabancıya nasıl anlatabilirim ki? Roman kahramanlarımı bile yaptıkları eylemler dışında tanımlayabilmiş değilim. Bana öyle gelir ki romanda okur bir karakteri hayalinde canlandırdığı biçimde görmelidir. Ben ona hazır tablolar sunmak istemem. Ama şimdi de kendi tekniğim bana ihanet ediyor işte: Sarah yerine başka bir kadının düşünülmesini istemiyorum bu anda. Okuyucunun o geniş alnı, iri ağzı, kafatasının yapısını görmesini istiyorum ama ancak ıslak bir yağmurluk içinde du-

ran belirsiz bir biçimi ve "Evet, Henry?", sonra da "Sen misin?" deyişini aktarabiliyorum. "Bana hep 'Sen misin?' derdi telefonda. "Yapar mısın? Yapacak mısın?" Öyle ki tam bir budala gibi bir süre yeryüzünde yalnızca bir tek 'sen' olduğunu ve bunun da ben olduğumu düşünürdüm.

"Seni gördüğüme sevindim" dedim. Nefret anlarından biriydi bu. "Yürüyüşe mi çıkmıştın?"

"Evet."

"Berbat bir gece" dedim suçlarcasına. Henry de belirgin bir kaygıyla, "İliklerine kadar ıslanmışsın, Sarah" diye ekledi. "Bugünlerde soğuk algınlığından ölmezsen iyidir."

Sıradan bir söz, konuşmanın arasından bir felaket habercisi gibi kayıp gider bazen. Her ne kadar o sırada Henry'nin gerçeği söylediğini bilseydik bile kendi sinirlerimizi, güvensizliğimizi ve nefretimizi aşabilecek gerçek bir kaygı duyabilir miydik ona karşı, bilemiyorum.

II

Kaç gün geçtiğini hatırlamıyorum. O eski sıkıntı dönmüştü: O kapkaranlık durumda kör birinin ışığın değiştiğini söyleyemeyeceği gibi insan da günlerini seçemezdi. Hareket yolumu seçtiğimde yedinci gün müydü yoksa yirmi birinci mi? Şimdi aradan üç yıl geçtikten sonra parkın kenarında nöbet tutuşumdan, evlerini uzaktan gözetlemekten, kapının açılıp da Sarah'nın o yıpranmış ve parlatılmamış basamaklardan ineceğini ummaktan bu yana geçen üç yıl sonunda artık herşeyi hayal meyal hatırlıyorum. Beklenen saat hiç gelmedi. Yağmurlar geçmişti, geceleri kırağı kaplıyordu, ama kırık bir barometrede olduğu gibi ne kadın çıkıyordu ortaya ne de erkek. Henry'yi de bir daha akşam karanlığında parkta göremedim. Belki de anlattıklarından utanmıştı, çok sıradan bir insandı çünkü. Bunu alayla yazıyorum ama kendimi incelersem sıradan, alışkanlıklarına bağlı insanlar için yalnızca hayranlık ve güven duyduğumu görüyorum. Tıpkı yolda arabayla giderken saman örtülü damları ve taş duvarlarıyla insana huzur duygusu veren köylere duyduğumuz gibi?

O karanlık günler ve haftalar boyunca Sarah'yı hep düşlerimde gördüğümü hatırlıyorum. Uykudan kimi acıyla kimi zaman da bir zevk duygusuyla uyanırdım. Bir kadın bütün gün bir insanın aklından çıkmıyorsa geceleri onu düşlerinde görmemesi gerekir. Yazdığım kitap bir türlü ilerlemiyordu. Günlük beş yüz sözcüğümü yazmama rağmen karakterler bir türlü canlanamıyordu. Yazarken o kadar çok şey insanın günlerinin sıradan işlerine bağlıdır ki. İnsan günlük alışverişiyle, vergi beyannamesiyle, rastlantısal konuşmalarla meşgul olur ama yine de bilinçaltındaki akış hiç durmaz. Sorunları çözümler, ilersi için

planlar kurar;. İnsan masası başına ruhsuz ve kupkuru oturur ve bir de bakar ki sözcükler aniden içinden fırlıyor, umutsuz bir açmazdaymış gibi görünen durumlar tek tek açılıyor, çünkü çalışma, insan uyurken, alışverişteyken ya da arkadaşlarıyla konuşurken devam etmiştir. Ancak bu nefret ve kuşku, bu sevgi, bu yoketme tutkusu kitaptan çok daha derindi. Bilinçaltım işim yerine hep bununla meşgul olmalıydı ki, bir sabah uyandığımda, sanki bir gece önceden kararımı vermişim gibi, o gün Bay Savage'ı ziyarete gideceğimi biliyordum.

Güven duyulan meslekler ne garip bir demet oluşturur. İnsan avukatına, doktoruna, eğer Katolikse sanırım papazına güvenir; şimdi de bu listeye insanın özel detektifini eklemekteyim. Henry'nin öteki müşteriler tarafından görüleceği kuşkusu yersizdi. Büronun iki bekleme odası vardı ve benim alındığım odada benden başka kimse yoktu. Vigo Sokağı'ndan beklenmeyen bir yerdi burası. Bir avukat yazıhanesinin küf kokulu havasından daha çok bir dişçi muayenehanesinde bulunabilecek *Harper's Bazaar* ve *Life* gibi dergiler vardı, ayrıca beni içeri alan adam da biraz aşırı saygılı ve iyi giyimliydi. Adam benim için şöminenin yanına bir iskemle çekip kapıyı dikkatle kapadı arkasından. Kendimi bir doktor hastası gibi hissediyordum. Sanırım kıskançlık tedavisi için ünlü şok yöntemini denemeye kalkışacak kadar da hastaydım bir bakıma.

Bay Savage'ın ilk gözüme çarpan yanı kravatı oldu. Eski okul birliğinin kravatıydı sanırım. Sonra da yüzünün hafif bir pudra tabakası altında sinekkaydı tıraş edilmiş olması. Ardından açık renk saçlarının dökülmüş olduğuna ve parıldayan alnına dikkat ettim. Anlayış, sempati ve hizmet etme isteğinin ışığıyla yanan feneri andıran alnı. Elimi sıktığında parmaklarımı garip bir biçimde kıvırdığı da dikkatimden kaçmadı. Masondu sanırım, aynı işareti ben de verebilseydim özel koşullarda iş yapabilecektik herhalde.

"Bay Bendrix'siniz, değil mi? Buyrun. En rahat koltuk şudur, şöyle buyrun." Mindere hafifçe vurdu ve ben oturana kadar

yanımda bekledi. Sonra sanki nabzımı dinleyecekmiş gibi dimdik arkalıklı bir iskemle çekti yanıma. "Şimdi her şeyi kendi sözlerinizle anlatın" dedi. Sanki kendi sözlerimden başka bir şey kullanabilir mişim gibi. Biraz heyecanlandım ve içimde bir burukluk hissettim; ben buraya bana yakınlık duyulması için değil, eğer param çıkışırsa isteyeceğim bir yardımın bedelini ödemek için gelmiştim.

"Gözetleme için ne ücret alıyorsunuz, bilmiyorum" diye söze başladım.

Bay Savage çizgili kravatını hafif hafif okşadı. "Şu anda bunu dert edinmeyin, Bay Bendrix. Bu ilk görüşme için üç sterlin alırım, ancak işe devam edilmesini arzu etmediğiniz takdirde hiç para almam. En iyi reklam memnun ayrılmış bir müşteridir."

Benzer durumlarda hepimiz sanırım aynı davranışı gösterir, aynı sözcükleri kullanırız. "Bu pek basit bir olay" dedim ve daha söze başlamadan Bay Savage'ın aslında olayı tümüyle bildiğini hatırlayarak öfkelendim. Söyleyeceklerimin hiçbiri Bay Savage için yabancı değildi ve bulabileceği her şeyi o yıl en az onbeş yirmi kere bulmuştu. Bir doktor kimi zamanlar bir hasta karşısında şaşırabilir, ancak Bay Savage tek bir hastalığın uzmanıydı ve hastalığın bütün belirtilerini bilirdi.

Dehşet verici bir kibarlıkla, "Acele etmeyin, Bay Bendrix" dedi.

Bütün diğer müşterileri gibi benim de kafam karışmak üzereydi.

"Aslında size verebileceğim pek fazla bilgi yok elimde" dedim.

"Ah, o benim işim" dedi. "Siz bana yalnızca genel havayı, durumu anlatın. Bayan Bendrix'ten söz ediyoruz herhalde?"

"Pek öyle denemez."

"Ama o adı kullanıyor, öyle mi?"

"Hayır, hayır, yanlış Bir arkadaşımın karısı sözkonusu."

"Sizi arkadaşınız mı gönderdi?"

"Hayır."

"Hanımla aranızda bir... yakınlık var belki de?"

"Hayır. 1944'ten bu yana ancak bir kere gördüm onu."

"Korkarım pek anlayamadım. Gözetlemeden söz etmiştiniz."

O ana kadar beni öylesine öfkelendirdiğini farkedememiştim. "Bir insan bu kadar uzun bir süre sevemez ya da nefret edemez mi?" diye yükselttim sesimi. "Yanılmayın sakın. Ben sizin kıskanç müşterilerinizden biriyim yalnızca. Diğerlerinden değişik bir yanım olduğunu iddia edecek değilim, yalnızca benim durumumda bir zaman aralığı var, hepsi bu."

Huysuz bir çocukmuşum gibi Bay Savage elini kolumun üstüne koydu. "Kıskançlığın utanılacak bir yanı yoktur, Bay Bendrix. Bunu oldum olası gerçek aşkın göstergesi olarak kabul etmişimdir. Şimdi, bu sözünü ettiğimiz hanım... onun şu anda bir başkasına yakınlık duyduğunu düşündürecek bir nedeniniz mi var?"

"Kocası karısının kendisini aldattığını düşünüyor. Gizli tuttuğu buluşmaları oluyormuş. Gittiği yerler konusunda yalan söylüyormuş. Şey... sırları varmış."

"Sırlar ha, evet anlıyorum."

"Tabii bunların hiçbir anlamı da olmayabilir."

"Benim yıllardır süregelen deneyimlerime göre hemen hemen her zaman bir şey vardır." Sanki beni tedaviye başlama konusunda ikna etmiş gibi masasının başına dönüp not almaya hazırlandı. Ad. Adres. Kocanın işi. Kalemini havaya kaldırmış olarak sordu, "Bay Miles bu görüşmemizi biliyor mu?"

"Hayır."

"Bay Miles adamımızı da farketmemeli, öyle mi?"

"Elbette."

"Durumu biraz karıştırıyor bu tabii."

"Ona raporlarınızı daha sonra gösterebilirim. Bilemiyorum."

"Bana ev halkı konusunda biraz bilgi verebilir misiniz? Hizmetçileri var mı?"

"Evet."

"Yaşı?"

"Bilmiyorum. Otuz sekiz?"

"Âşığı falan olup olmadığını biliyor musunuz?"

"Hayır. Büyükannesinin adını da bilmiyorum."

Bay Savage sabırla gülümsedi. Bir an için masasından kalkıp yeniden kolumu okşayacak sandım. "Bu tür soruşturmalar konusunda hiçbir deneyiminizin olmadığını anlıyorum, Bay Bendrix. Hizmetçi çok önemli bir kişidir. Hanımının alışkanlıkları konusunda çok şeyler anlatabilir bize, anlatmaya karar verirse kuşkusuz. En basit bir soruşturma için bile ne kadar çok şeyin gerekli olduğunu bilseniz şaşardınız." O sabah bu gözlemini gerçekten de kanıtladı. O kargacık burgacık yazısıyla sayfa ardından sayfa doldurdu. Bir keresinde soruları arasında, "Çok acil bir durum olduğu takdirde adamımın evinize gelmesinde bir sakınca var mı?" diye sordu. Herhangi bir sakınca olmadığını söylerken sanki odama bir mikrop alıyormuş izlenimine kapıldım. "Ama eğer sakınılabilirse..."

"Elbette, elbette, anlıyorum." Gerçekten de anladığına inanmıştım. Adamının varlığının mobilyalar üzerindeki toz gibi olacağını, kitaplarıma kurum lekesi yapacağını söyleyebilirdim ve o buna ne şaşırır ne de kızardı. Tek çizgili tertemiz beyaz kâğıtlara yazma tutkum vardır; bir leke, sayfanın üstünde bir çay damlası oldu mu benim için kullanılmaz bir şeydir o kâğıt. Hoşlanmadık bir ziyaretçi gelmesi olasılığına karşılık kâğıtları-

mı kilitlemem gerek diye saçma bir düşünce geçti aklımdan. "Bana önceden haber verirse çok daha iyi olur" dedim.

"Elbette ama bu her zaman mümkün olmayabilir. Şimdi adresinizi ve telefon numaranızı rica edeceğim, Bay Bendrix."

"Telefonum özel hat değil. Pansiyon sahibi de aynı hattı kullanıyor."

"Benim adamlarımın tümünün ağızları çok sıkıdır. Raporları haftalık mı istersiniz, yoksa yalnızca soruşturmanın sonunu mu tercih edersiniz?"

"Haftalık olsun. Hiç sona ermeyebilir. Büyük bir olasılıkla bir şey çıkmayacaktır."

"Hiç doktora gidip de bir şeyinizin çıkmadığı olmuş mudur? Bizim işte de hizmetimize ihtiyaç duyulması mutlaka rapor edecek bir şeyin olduğu anlamına gelir."

Bay Savage'la iş yapıyor olmak benim için talihli bir şeydi sanırım. Meslektaşlarının arasında en az sevimsiz olanlarından olduğu söylenmişti ama yine de verdiği bu güveni çok çirkin buldum. Aslında düşündüğünüzde pek de saygın bir uğraş değildir bu masumların gözetlenmesi işi. Zira âşıklar hep masum değiller midir? Bir suç işlemiş değillerdir, kendi kafalarındaysa yanlış bir şey yapmadıklarından emindirler. Dudaklarında hep 'benden başkası zarar görmedikçe' teranesi vardır ve aşk kuşkusuz her şeyi bağışlatır. Buna inanır onlar. Tıpkı benim de âşık olduğum günlerde inandığım gibi.

Paraya sıra gelince Bay Savage şaşırtıcı derecede hesaplıydı: Masraflar -"ki bunların onaylanması gerekir kuşkusuz"- dışında günde üç sterlin. Masrafları da şöyle açıkladı: "Arada bir bir kahve, kimi zaman da adamımın ısmarlamak zorunda kalacağı bir iki kadeh içki." Viskiyi onaylamadığım anlamına gelen zayıf bir espri yaptım ama Bay Savage nüktemi pek kavrayamadı. "Bir aylık soruşturmanın neticesiz kaldığı bir durumda bir dubleyle işin çözümlendiği bir vaka hatırlarım" dedi. "Müşterimin hayatındaki en ucuz içki o oldu herhalde." Müşterilerin-

den bazılarının günlük rapor da istediklerini belirtti ama ben kendisine haftalığın yeterli olacağını söyledim.

Bütün görüşme o kadar seri ve çabuk geçmişti ki, Vigo Sokağı'na çıktığımda bu tür bir görüşmenin bütün erkeklerin başından geçtiğine beni neredeyse inandıracaktı.

III

Bay Savage'ın, "Gerekli olabileceğine inandığınız başka şey var mı?" diye sorduğunu hatırlıyorum. Bir detektif de bir romancı gibi doğru olan ipucunu ele geçirmeden önce bir sürü önemsiz ayrıntı toplamak zorundadır sanırım. Ama bu toplama, bu gerçek konunun ayıklanıp ortaya çıkarılması ne kadar da güçtür. Dış dünyanın o dayanılmaz baskısı sürekli ve güçlü bir ağrı gibi üzerimizdedir. Şimdi kendi hikâyemi yazmaya başladığımda aynı sorun daha ağırlaşmış olarak karşıma çıkıyor; ortada pek çok gerçek olduğu için bunları uydurmama gerek kalmadı. Ama insanı, karakterini o yoğun sahneden nasıl çekip çıkarabilirim? İçinde günlük gazetelerin, günlük yemeklerin, Battersea'ye doğru ağır ağır ilerleyen trafiğin, Thames nehrinden ekmek aramak için uçan martıların, çocukların oyuncak teknelerini yüzdürdükleri 1939'un o parlak yazının, savaş öncesinin o sınırlı parlak yazlarından birinin doldurduğu o yoğun sahneden nasıl çekip çıkarabilirim? Eğer yeteri kadar düşünürsem Henry'nin verdiği partide kadının gelecekteki âşığını görebilir miyim merak ediyorum. Birbirimizi ilk kez gördüğümüzde İspanya'daki savaş nedeniyle kötü Güney Afrika şerisi içiyorduk. Mutlu olduğu için Sarah dikkatimi çekti diyebilirim. O yıllarda mutluluk duygusu yaklaşan fırtınanın altında uzun süredir can çekişmekteydi. İnsan mutluluğu ancak sarhoşlarla çocuklarda bulabiliyordu. Benim kitaplarımı okuduğunu söyleyip konuyu orada kapayınca hemen hoşlanmıştım ondan. Bir kere olsun bir yazar değil de bir insan olarak kabul edilmek hoşuma gitmişti. Ona âşık olmak gibi bir düşüncem yoktu. Güzeldi bir kere ve güzel kadınlar, hele bir de akıllıysalar, bende derinlerde yatan bir aşağılık kompleksini uyandırır. Psikologların Cophetua

kompleksini saptayıp saptamadıklarını bilmiyorum ama ben, zihnî ya da bedensel bir üstünlük duygusu duymadan pek cinsel istek duyamazdım. O karşılaşmada onun güzelliğini, mutluluğunu, sanki seviyormuş gibi insanlara elleriyle dokunduğunu farkedebildim. Bana konuşmamızın başında ilk söylediği sözlerden sonra bir de şöyle bir şey söylediğini hatırlıyorum: "Pek çok insandan hoşlanmıyor gibisiniz." Belki de yazar meslektaşlarımdan söz ediyordum, hatırlamıyorum.

Ne yazdı o ama. Ayı tam olarak söyleyecek değilim -bunun için epey ıstırap çekip o günlere dönmem gerekir- ama sıcak ve kalabalık odadan biraz fazlaca kötü şeri içtikten sonra çıkıp Henry'yle parkta dolaşmaya gittiğimi hatırlıyorum. Eğik gelen güneş ışınlarında çimenler solgun görünüyordu. Uzaklardaki evler, bir Victoria dönemi baskısından çıkma gibiydi; küçük, kesin çizgili ve sakin. Uzaklarda bir çocuk ağlıyordu. Onsekizinci yüzyıl kilisesi bir çimen adası ortasında bir oyuncak gibiydi... karanlıkta dışarda bırakılabilen bir oyuncak. İnsanın yabancılara sırlarını açtığı bir saatti.

"Ne kadar mutlu olabiliriz hepimiz de" dedi Henry.

"Öyle."

Kendi verdiği partiden ayrılmış, gözleri yaşlı orada parkta dururken ondan çok hoşlandım birden. "Evin çok güzel" dedim.

"Karım buldu."

Bir hafta önce başka bir partide tanışmıştık. O zamanlar Emeklilik Bakanlığı'nda çalışıyordu, ben de yazdığım kitaba malzeme toplamak için onunla dostluk kurmuştum. İki gün sonra da partiye davet geldi. Davetiyeyi Sarah'nın gönderttiğini söyledi. "Uzun zamandır evli misin?" diye sordum.

"On yıldır."

"Karın çok hoş bir insan."

"Bana çok yardımcıdır" dedi. Zavallı Henry. Ama neden

zavallı Henry diyorum ki? Sonunda kazanan kâğıtlar onun elinde değil miydi? Alçakgönüllülük, güven ve sevecenlik kartları...

"Dönmem gerek" dedi. "Bütün yükü onun omuzlarına bırakmamalıyım, Bendrix." Sanki bir yıldır tanışıyormuşuz gibi elini kolumun üstüne koydu. Bu hareketi karısından mı öğrenmişti? Evli çiftler zamanla birbirlerine benzer. Yanyana yürüdük, sokak kapısını açtığımda bir aynadaki yansımada iki kişinin öpüşmekten kopar gibi ayrıldıklarını gördüm. Biri Sarah'ydı. Henry'ye baktım. Ya görmemişti ya da umursamıyordu. Aksi takdirde ne kadar mutsuz bir insan olmalı diye düşündüm.

Bay Savage böyle bir sahnenin anlatılmasını önemli bulur muydu? Sonradan öğrendiğime göre Sarah'yı öpen âşığı değildi. Henry'nin, karısı bir hafta önce bir denizciyle kaçmış olan iş arkadaşlarından biriydi. Sarah adamla o gün ilk kez tanışmıştı ve adamın benim o kadar kesin bir biçimde uzaklaştırıldığım bir yakınlığın hâlâ bir parçası olması pek akla uygun gelmiyordu. Aşk kendini ortaya çıkarmak için bu kadar beklemez.

O geçmişten söz etmemek isterdim. Şimdi 1939'u yazarken bütün nefretimin geri döndüğünü hisseder gibiyim. Nefret de aşk gibi aynı salgı bezlerini çalıştırıyor sanırım, hatta aynı davranışları yaratıyor. Hazreti İsa'nın çarmıha gerilmesi hikâyesini nasıl yorumlayacağımızı bize öğretmiş olmasalardı, kişilerin davranışlarından İsa'yı sevenin kıskanç Yahuda mı yoksa korkak Petrus mu olduğunu çıkarabilir miydik?

IV

Bay Savage'ın yanından döndüğümde evsahibem, Bayan Miles'ın telefon etmiş olduğunu söyledi. Sokak kapısının kapanıp da koridorda adımlarını işittiğim zaman duyduğum sevince kapıldım birden. Beni birkaç gün önce görmüş olmasının, hiç kuşkusuz sevgi değilse bile hiç olmazsa daha sonraları üzerine gidebileceğim bir duygu uyandırdığını umdum. O sıralarda ona bir kere daha sahip olabilirsem -bu ne kadar kısa, kaba ve tatminden uzak olsa da- yeniden huzura kavuşacağımı sanıyordum. Onu içimden çıkarıp atabilecek, ondan sonra da o beni değil, ben onu terkedecektim.

Onsekiz aylık suskunluktan sonra o numarayı -Macaulay 7753- çevirmek bir garipti, hatta son numarayı hatırlayamadığım için adres defterime bakmak zorumda kalmam daha da garipti. Zilin sesini dinlerken Henry'nin Bakanlık'tan dönüp dönmediğini, telefonu o açarsa ne diyeceğimi düşündüm. Sonra birden gerçeklerden artık hiçbir zarar gelmeyeceği aklıma geldi. Yalanlardan kurtulmuştum, sanki bir zamanlar yalanlardan başka dostum yokmuş gibi yapayalnız hissettim kendimi.

İyi eğitilmiş bir hizmetçi kızın sesi numarayı tekrarlayınca, "Bayan Miles evde mi?" diye sordum.

"Bayan Miles mi?"

"Orası Macaulay yedi yedi beş üç değil mi?"

"Evet."

"Bayan Miles'la konuşmak istiyorum."

"Yanlış numara, efendim." Kız telefonu kapattı. Zamanla küçük şeylerin değişeceği hiç aklıma gelmemişti doğrusu.

Rehberde Miles'a baktım, numara aynıydı ama rehber geçen yılındı. Tam Bilinmeyen Numaralar'ı arayacaktım ki telefon çaldı. Sarah'ydı. Çekingenlikle, "Sen misin?" dedi. Bana hiç adımla hitap etmezdi. Şimdi de sevgi sözcüklerinden yoksun olduğu için ne diyeceğini bilemiyordu. "Ben Bendrix" dedim.

"Ben Sarah. Mesajımı almadın mı?"

"Seni arayacaktım ama bir yazı bitirmek zorundaydım. Hem numaran bende yok artık sanırım. Her ne kadar rehberdedir herhalde, değil mi?"

"Hayır. Henüz değil.. Yeni değiştirdik. Macaulay altı iki sıfır dört şimdi. Sana bir şey sormak istiyordum."

"Evet?"

"Öyle korkunç bir şey değil, seninle yemeğe çıkmak istiyordum, hepsi bu."

"Elbette. Çok sevinirim. Ne zaman?"

"Yarın senin için uygun mu?"

"Hayır, yarın olmaz. Bu yazıyı bitirmeli..."

"Çarşamba öyleyse."

"Perşembe olur mu?"

"Olur." O tek sözcüğü söylerken bile sesinde bir düşkırıklığı sezdim. Gururumuz bizi böyle aldatır işte.

"Öyleyse saat birde Cafe Royal'de buluşuruz."

"Çok iyisin" dedi. Sesinden gerçekten böyle düşündüğünü anladım. "Perşembe'ye görüşmek üzere öyleyse."

"Perşembe'ye."

Telefonu elimden bırakmadan öylece oturdum orada ve nefrete sanki insanın tanımak istemediği çirkin ve aptal bir insanmış gibi baktım. Hemen numarasını çevirdim sonra. Telefonun başından kalkmasına fırsat vermemiştim. "Sarah, yarın

olur. Bir şey unutmuştum. Aynı yerde, aynı saatte." Sonra bir süre, parmaklarım sessiz aletin üstünde, öylece oturdum. Artık sabırsızlıkla bekleyeceğim bir şey vardı. Hatırlıyorum, diye düşündüm, umudun böyle bir duygu olduğunu hatırlıyorum.

V

Gazeteyi masanın üzerine yaydım ve başımı kaldırıp kapıya bakamadığım için aynı sayfayı tekrar tekrar okudum. İçeri sürekli giren vardı, saçma bir beklenti içinde olduğunu açığa vurup her girene başını kaldırıp bakanlardan olmak istemiyordum. Düşkırıklığına böylesine alışkın olmayı kabul etmişken ne bekleyebilirdik ki? Gazetede her zamanki gibi cinayet haberleri ve şeker kısıntısıyla ilgili Parlamento tartışması haberi vardı; Sarah beş dakika gecikmişti. Beni saatime bakarken yakalaması benim için bir talihsizlikti doğrusu. "Özür dilerim" dediğini duydum. "Otobüsle geldim, trafik berbattı."

"Metro daha çabuk" dedim.

"Biliyorum ama acele etmek istemiyordum."

Doğruculuğu beni sık sık şaşkınlığa düşürürdü. Seviştiğimiz günlerde onu doğru olmayan şeyler söylemeye zorlardım - aşkımızın hiç sona ermeyeceği, günün birinde evleneceğimiz gibi. Ona inanmayacaktım; belki de yalnız bana bunları reddetme tatmini vereceği için bu sözcüklerin ağzından dökülmesini isterdim. Ama o, bu hayal oyununu hiç oynamaz, sonra, beklenmedik bir anda söylediği sonsuz tatlı ve cömert bir sözle benim denetimimi altüst ediverirdi. İlişkimizin eninde sonunda biteceğine dair serinkanlılıkla yaptığı varsayıma çok üzüldüğüm bir gün, "Hiçbir erkeği senin kadar sevmedim ve bundan sonra da sevmeyeceğim" dediğini inanılmaz bir mutlulukla hatırlıyorum. O zaman, farkında değil ama o da aynı hayal oyununu oynuyor diye düşünmüştüm.

Yanıma oturup bir bira ısmarladı. "Rules'da masa ayırttım" dedim.

"Burada kalamaz mıyız?"

"Her zaman oraya giderdik."

"Öyle."

Durumumuzda belki de sıkıntılı bir şey vardı ki, az ilerimizde oturan ufak tefek bir adamın dikkatini çekmiş olduğumuzu farkettim. Adamın gözlerinin içine bakıp bakışlarını başka yana çevirtmek güç olmadı. Uzun bıyığı, ceylan gözleri vardı, bakışlarını aceleyle kaçırırken dirseğiyle kadehine vurup birasını da yere dökünce şaşkınlıktan ne yapacağını bilemedi. O zaman üzüldüm işte, beni fotoğraflarımdan tanımış olabileceği aklıma geldi. Belki de bir avuç okurumdan biriydi. Yanında küçük bir oğlan vardı. Bir babayı oğlunun önünde küçük düşürmek ne kadar da zalimcesine bir şeydir. Garson koşup geldiğinde, babası gereksiz bir hararetle özür dilemeye başlayınca oğlan kıpkırmızı kesildi.

Sarah'a, "Nerede istersen orada yeriz" dedim.

"Oraya bir daha hiç gitmedim de."

"Eh, zaten hiç senin tuttuğun bir yer olmamıştı orası."

"Sen sık gidiyor musun?"

"Benim için uygun. Haftada iki üç kere giderim."

Aniden kalkıp, "Haydi gidelim!" dedi ve birden öksürmeye başladı. İncecik vücudunu sarsan bir öksürmeydi bu, alnı ter içinde kalmıştı.

"Çok kötü öksürüyorsun" dedim.

"Önemli değil, özür dilerim."

"Taksiye binelim mi?"

"Yürümeyi tercih ederdim."

Maiden Lane boyunca yürürken sol tarafta bir kapı ve demir parmaklıklı bir pencere var. Buradan hiç konuşmadan geçtik. Henry'nin alışkanlıkları hakkında onu sorguya çektiğim ilk birlikte yemek yememizden sonra metroya giderken onu biraz

da beceriksizce tam orada öpmüştüm. Onunla sevişmeye niyetim olmadığına göre bunu neden yaptığımı bilmiyorum, belki de aynada gördüğüm o sahne aklıma gelmişti. Aslında onu bir daha aramayacağımdan bile emindim. Elde edilebilirlik düşüncesiyle beni heyecanlandıramayacak kadar güzel bir kadındı.

Lokantada oturduğumuzda yaşlı garsonlardan biri, "Sizi görmeyeli epey zaman oldu, bayım"dedi. Sarah'ya o yalanı kıvırmamış olmayı isterdim.

"Bu aralarda yukarda yiyorum" dedim.

"Sizi de çoktandır görmüyoruz, hanımefendi."

Sarah, zaman zaman nefret ettiğim o dobralığıyla, "İki yıla yakın" dedi.

"Ama sizin büyük bardakta bira sevdiğinizi hatırlıyorum."

"Belleğin güçlüymüş, Alfred." Garson hatırlanmış olmasına sevindi. Sarah garsonlara iyi geçinmesini çok iyi bilirdi.

Sıkıntılı konuşmamız yemeklerin gelmesiyle kesildi. Ancak yemek bitince Sarah neden orada bulunduğuna değindi. "Seninle Henry hakkında konuşmak istediğim için bu yemeği istedim."

"Henry hakkında mı?" Sesimdeki düşkırıklığını saklamaya çalıştım.

"Onun için çok endişeleniyorum. Geçen gece nasıl buldun onu? Bir garipliği var mıydı?"

"Ben bir şey farketmedim."

"Çok meşgul olduğunu biliyorum ama senden arasıra onu aramanı rica etmek istiyordum. Çok yalnızlık çekiyor sanırım."

"Seninle mi?"

"Beni farkettiğini pek sanmıyorum. Yıllardır hem de."

"Belki de sen yanında değilken seni farketmeye başlamıştır."

"Bugünlerde pek çıkmıyorum..." Bu sözü de uygun bir bi-

çimde öksürükle kesildi. Öksürük nöbeti geçtiğinde, lafı değiştirmek pek adeti değilse de yeni çıkış yolları düşünmüştü. "Yeni bir kitap üzerinde mi çalışıyorsun?" diye sordu. Sanki bir kokteyl partide yeni tanıştığı bir yabancıyla konuşuyor gibiydi. Bunu o ilk kere, Güney Afrika şerisini içerken bile sormamıştı.

"Elbette."

"Sonuncusunu pek beğenmedim."

"O zaman yazmak büyük mücadele gerektiriyordu..."

"Bazan nefret ettiğim o eski konuya döneceğinden korktum. Başka bir erkek bunu yapardı."

"Ben bir kitabı bir yılda yazıyorum. İntikam almak için fazlasıyla uzun ve zorlu bir uğraş olurdu bu."

"İntikam alacak ne kadar az şeyin olduğunu bir bilsen..."

"Şaka ediyordum. Birlikte iyi günler geçirdik. Yetişkin insanlarız, bunun bir gün sona ereceğini biliyorduk. Gördüğün gibi şimdi iki dost gibi karşılaklı oturup Henry hakkında konuşabiliyoruz işte."

Hesabı ödedim, çıktık. Yirmi adım ilerimizde o kapı vardı. Durdum, "Strand'a gideceksin herhalde" dedim.

"Hayır, Leicester Alanı'na gidiyorum."

"Ben Strand'a gidiyorum." Kapı eşiğinde duruyordu Sarah, sokak bomboştu.

"Buradan yolcu edeyim seni öyleyss. Görüştüğümüze sevindim."

"Evet."

"Boş olduğun bir zaman ara beni."

Ona doğru yürüdüm, ayaklarımın altında demir kapağı hissediyordum. "Sarah" dedim. Sertçe başını döndürdü, sanki gelen biri olup olmadığını, yeterli zaman olup olmadığını anlamak ister gibi... Ama tekrar döndüğünde öksürüğü başladı. Kapı önünde iki büklüm olup öksürdü de öksürdü. Gözleri kan ça-

nağına dönmüştü. Kürkü içinde köşeye kıstırılmış küçük bir hayvanı andırıyordu.

"Özür dilerim."

Sanki elimden bir şey zorla kopartılıp alınmış gibi, acı dolu bir sesle, "Kendine baktırmalısın" dedim.

"Öksürük yalnızca" dedi. Elini uzattı. "Allahısmarladık, Maurice." Adım bir hakaret gibi geldi bana. "Güle güle" dedim ama elini tutmadım. Arkama bakmadan yürüdüm. İşim varmış da ondan ayrıldığıma sevinmiş gibi davranmaya çalışıyordum. O öksürüğün yeniden başladığını duyunca ıslıkla neşeli, serüven dolu, mutlu bir melodi çalmak istedim ama ne yazık ki hiç müzik kulağım yoktur.

VI

İnsan gençken, bir yaşam boyu süreceğine ve her türlü felakete dayanacağına inandığı çalışma alışkanlıkları geliştirir. Yirmi yılı aşkın bir süredir haftada beş gün, günde ortalama beş yüz sözcük yazarım. Okunması ve düzeltilmesi de içinde olmak üzere yılda bir roman tamamlarım. Çok metodik çalışırım, günlük yazı miktarım doldu mu, sahnenin ortasında kalmış olsam bile hemen çalışmayı bırakırım. Sabah çalışırken arada sırada durup yazdıklarımı sayar, sözcükleri yüzer yüzer işaretlerim. Yayımcıların benim müsvettelerimi alıp da hesap yapmalarına hiç gerek yoktur, romanın ilk sayfasının üstünde sözcük adedi yazar çünkü -83.764 örneğin. Gençliğimde aşk serüvenlerim bile çalışma düzenimi etkilememiştir. Aşk serüveni öğle yemeğinden sonra başlardı, yatağa ne kadar geç yatarsam yatayım -kendi yatağımdaysam- sabah yazdıklarımı bir kere okur, ondan sonra uyurdum. Savaş bile beni pek etkilememişti. Sakat bacağım nedeniyle askere alınmamıştım. Sivil savunmadaki arkadaşlar da benim sakin geçen sabah nöbetlerini istemememi sevinçle karşılamışlardı. Sonunda işgüzarlık diye nitelenen sahte bir ün yapmıştım ama ben yalnızca masam, kâğıdım ve kalemimin ucundan dökülen günlük yazımdan başka bir şey düşünmüyordum. Kendi kendimi zorladığım bu disiplini Sarah bozmuştu. O ilk gündüz saldırılarından sonra 1944'ün V1'lerine kadar yalnızca gece bombardımanları oluyordu. Buna rağmen Sarah'yı yalnızca sabahları görebiliyordum. Öğleden sonraları, alışverişlerini bitirip akşam alarmına kadar biraz dedikodu biraz ahbaplık arayan arkadaşlarından genellikle kurtulamıyordu. Bu yüzden çoğunlukla iki kuyruk arası bana gelir ve sebzeciyle kasap arasında sevişirdik.

Ancak o koşullar altında bile çalışmaya dönmek kolaydı. İnsan mutlu olduğu sürece her türlü disipline katlanabilir. Çalışma alışkanlığını bozan şey mutsuzluk oldu. Ne kadar sık tartıştığımızı, onu gerginliğimle ne kadar hırpaladığımı farkettiğimde aşkımızın bir gün gelip son bulacağını hissetmiştim. Aşk başı ve sonu olan bir serüvene dönüşmüştü artık. Bunun hangi an başladığını bile söyleyebilirim. Ve bir gün geldi son saatini bile söyleyebileceğimi biliyordum. Sarah evden çıktıktan sonra çalışmaya oturamıyordum. Birbirimize söylediklerimizi düşünüyor, düşündükçe de öfke ya da pişmanlığa boğuluyordum. Ve bu sürede sona yaklaşma hızını arttırdığımı da biliyordum. İtiyordum, tek sevdiğim şeyi itiyordum hayatımdan. Aşkın süreceğine kendimi inandırabildiğim sürece mutluydum. Hatta kendimi birlikte yaşanacak iyi bir insan gibi görüyordum, öyleyse aşk bitmeyebilirdi. Ama aşk eğer ölecekse, çabuk ölmesini istiyordum. Aşkımız sanki kapana kıstırılmış ve kan kaybından ölecek olan küçük bir yaratıktı. Gözlerimi kapayıp boynunu sıkmalıydım onun.

Bu süre içinde de çalışamıyordum. Daha önce de söylediğim gibi bir romancının eseri bilinçaltında oluşur. İlk sözcük kâğıdın üzerinde belirmeden, derinliklerde en son sözcük yazılır . Hikâyemizin ayrıntılarını hatırlarız biz, onları yaratmayız. Savaş o derinlerdeki deniz mağaralarını rahatsız etmezdi ama şimdi benim için savaştan da, romanımdan da sonsuz kere daha önemli olan bir şey vardı -aşkın sona ermesi. Şimdi bir hikâye gibi oluşmakta olan şey buydu. Onu ağlatan imalı sözcük dudaklardan hemen o anda dökülmesine rağmen o sualtı mağaralarında keskinleştirilmişti. Bilenmişti. Romanımın ağır aksak yürümesine rağmen aşkım esinlenmiş gibi sonuna doğru koşuyordu.

Son kitabımı beğenmemiş olmasına hiç şaşmadım. Baştan sona zorlanarak, yalnızca yaşamayı sürdürebilmek için yazılmıştı. Eleştirmenler bunun bir ustanın eseri olduğunu söylemişti. Bir tutku olan şeyden bir tek bu kalmıştı bana. Bir sonraki ro-

manımla tutkunun geri döneceğini, insanın bilincinde olmadığı şeyleri hatırlamasıyla heyecanın yeniden uyanacağını düşündüm ama Sarah'yla Rules'da yemek yedikten sonraki bir hafta içinde hiç çalışamadım. Yine başladım işte: Sanki bu benim hikâyemmiş gibi hep ben, ben. ben. Sanki Sarah'nın, Henry'nin ve henüz tanımadığım, hatta inanmadığım halde nefret ettiğim o üçüncünün hikâyesi değilmiş gibi.

Sabah çalışmaya oturduğumda pek birşey yazamamıştım. Öğle yemeğinde de çok içmiş olduğumdan günüm boşa geçmiş oldu. Karanlık basınca ışıkları yakmadan penceremin önüne geçtim. Dümdüz ve karanlık parkın kuzeyindeki ışıklı pencereleri görüyordum. Hava çok soğuktu, gaz yakan şöminem ancak yanına gittiğimde sıcaklık veriyor, o zaman da insanı kavuruyordu. Güney penceresinin dışındaki ışıkta kar taneleri savruluyor, iri parmaklarla cama çarpıyordu. Zilin çaldığını duymadım. Evsahibem kapıya vurup, "Bay Parkis diye biri sizi görmek istiyor" dedi. Adamın adını daha önce hiç duymamıştım, yine de içeri almasını söyledim.

O özür dileyen bakışları, o modası geçmiş uzun ve ıslak bıyığı bir yerden tanıyor muydum? Yalnızca okuma lambam yanıyor olduğu için adam miyop gözlerini kırpıştırarak ışığa doğru yürüdü. Gölgeler arasında beni seçemiyordu. "Bay Bendrix siz misiniz?"

"Evet."

"Adım Parkis" dedi sanki bunun benim için bir anlamı varmışçasına. "Bay Savage'ın adamıyım, efendim."

"Ah, anladım. Buyrun, oturun. Bir sigara alın."

"Çalışırken içmem efendim, ancak kendimi gizlemem gerekiyorsa..."

"Ama şimdi görevde değilsiniz."

"Bir bakıma öyle, efendim. Raporumu verebilmek için yarım saatliğine yerime bir başkasını bıraktım. Bay Savage haftalık rapor istediğinizi söylemişti... masraf dökümüyle birlikte."

"Rapor edecek bir şey mi var?" Heyecan mı yoksa düşkırıklığı mı hissettiğime pek karar verememiştim.

"Eh, pek boş bir sayfa sayılmaz, efendim." Adam cebinden bir sürü kâğıt ve zarf çıkarıp aramaya başladı.

"Oturun lütfen, beni rahatsız ediyorsunuz."

"Nasıl isterseniz, efendim." Oturduğunda beni daha iyi görebiliyordu. "Sizi bir yerde görmüş gibiyim, efendim."

Zarftan ilk kâğıdı çıkarmıştım. Bir öğrenci yazısıyla tutulmuş bir masraf listesi. "Çok düzgün yazınız var" dedim.

"Oğlum yazdı, efendim. Kendisini yetiştiriyorum da." Sonra aceleyle, "Onun için bir masraf yazmıyorum, efendim, şimdiki gibi kendisini iş başında bıraktığım zamanlar dışında yani" diye ekledi.

"Şimdi görevi o devraldı demek?"

"Yalnızca ben raporumu verirken, efendim."

"Kaç yaşında oğlunuz?"

"Oniki. Küçük çocuklar çok yararlı olabilir, masrafları da pek bir şey tutmaz. Kimse etraftaki bir çocuğa dikkat etmez."

"Bir çocuk için tuhaf bir iş."

"Aslında yaptığı işin anlamının tam olarak farkında değil. Bir yatakodasına girmek gerektiği durumlarda ise onu yanıma almıyorum tabii."

Okumaya başladım:

Ocak 18.	*İki gazete*	*2 d.*
	Metro	*1/8 d.*
	Kahve. Gunters	*2/-*

Okurken dikkatle izliyordu beni. "Kahve içtiğim yer benim girmek istemediğim kadar pahalı bir yerdi ama dikkati çekmemek için buna mecbur kaldım."

Ocak 19.	*Metro ücreti*	*2/4 d.*
	Bira	*3/-*
	Kokteyl	*2/6 d.*
	Bira	*1/6 d.*

Okumamı yine yarıda kesti. "Bir kadehi dikkatsizlikle yere devirdiğim için bira konusunda vicdanım pek rahat değil, efendim. Ama bir şeyler keşfetmek üzereydim. Bazan haftalarca düşkırıklığına uğrarız ama bu vakada daha ikinci gün..."

Tabii, hatırlamıştım, adamı da, utançtan kızaran oğlunu da. 18 Ocak'ta önemsiz şeyler olduğunu görünce 19 Ocak girişini okumaya koyuldum:

"Sözkonusu kişi otobüsle Piccadilly Circus'a gitti. Telaşlı görünüyordu. Air Sokağı'ndan geçip bir beyefendinin kendisini beklediği Cafe Royal'e girdi. Ben ve oğlum..."

Adam beni rahat bırakmıyordu. "Gördüğünüz gibi burada yazı değişik, efendim. Oğlumun böyle mahrem şeyleri yazmasına izin vermem."

"Onu iyi yetiştiriyorsunuz" dedim.

"Ben ve oğlum karşı tarafa oturduk" diye okumaya devam ettim. "Sözkonusu kişiyle beyefendi çok samimiydiler, birbirlerine teklifsiz davranıyorlardı, hatta bir ara masa altında el tutuştuklarını sanıyorum. Bundan emin değilim, ancak hanımın sol eli ve beyin sağ eli görünmüyordu. Kısa ve samimi bir konuşmadan sonra yürüyerek müşterilerince Rules diye tanınan bir lokantaya gittiler, iki porsiyon domuz pirzolası ısmarladılar."

"Domuz pirzolaları bu kadar önemli mi?" diye sordum.

"Eğer sık sık aynı şey ısmarlanırsa bir tanımlanma işareti olabilir, efendim."

"Siz adamı tanıyamadınız şu halde?"

"Biaz daha okuyun, efendim."

"Pirzola ısmarlandığını görünce barda bir kokteyl içtim, ancak ne garsonlardan ne de barda çalışan kadından beyin kimliği konusunda bir bilgi elde edemedim. Sorularımı belirsiz bir ifadeyle sormama rağmen gereksiz bir ilgi uyandırdığını görünce oradan çıkmanın iyi olacağını düşündüm. Ancak Vodvil Tiyatrosu'nun sahne kapısı bekçisiyle dostluk kurarak lokantayı gözetlemeyi başardım."

"Bu dostluğu nasıl kurdunuz?" diye sordum.

"Sözkonusu kişilerin pirzolalarını beklemekte olduklarını gördükten sonra adamı Bedford Head'in barına götürerek, efendim. Sonra da tiyatroya dönüp sahne kapısının ...."

"Orasını bilirim" dedim.

"Raporumu mümkün olduğu kadar kısa tutmaya çalıştım, efendim."

"Çok iyi."

Rapor devam ediyordu: "Yemekten sonra sözkonusu kişiler Maiden Lane boyunca yürüyüp bir bakkal dükkânı önünde ayrıldılar. Büyük bir duygusal yük altında oldukları izlenimini edindim. Sanki bir daha buluşmamak üzere ayrılıyorlardı. Affınıza sığınarak, bunun da soruşturma için mutlu son olduğunu düşündüm."

Yine okumamı yarıda kesti. "Böyle kişisel düşüncelerimi yazdığım için umarım kusuruma bakmazsınız, efendim."

"Elbette."

"Benim mesleğimde bile kimi zaman insanı duygulandıracak şeyler olur bayım, bu kere de sözkonusu hanımdan *hoşlanmıştım*."

"Beyi ya da hanımı izlemek konusunda duraksadım" diye okumaya devam ettim. "Ama aldığım talimata göre beyi izlemem mümkün değildi. Bu yüzden hanımı izledim. Pek heyecanlı bir halde Charing Cross Yolu'na doğru yürüdü. Sonra Ulusal Portre Galerisi'ne girdi ama içerde birkaç dakikadan fazla kalmadı."

ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ

"Başka önemli bir şey var mı?"

"Yok, efendim. Oturacak bir yer bulmak için oraya girdi sanırım, çünkü oradan çıktıktan sonra da kiliseye girdi."

"Kilise mi?"

"Maiden Lane'deki katolik kilisesine, efendim. Hepsini raporda bulacaksınız. Ama dua etmek için değil, oturmak için, efendim."

"Bunu da biliyorsunuz demek?"

"Doğal olarak sözkonusu hanımın ardından ben de girdim kiliseye. Birkaç sıra arkasına geçip gerçekten dua ediyor izlenimini vermek için diz de çöktüm. Ama sizi temin ederim hanım dua etmedi, efendim. Katolik değil sanırım."

"Değil."

"Sakinleşene kadar karanlıkta oturmak istedi bence."

"Belki de biriyle bulaşacaktı?"

"Hayır, efendim. Üç dakika kadar kaldı içerde ve kimseyle konuşmadı. Bana sorarsanız rahat rahat ağlamak istiyordu."

"Olabilir. Ama eller konusunda yanılıyorsunuz, Bay Parkis."

"Eller mi, efendim?"

Işığı tam olarak yüzüme düşürmek için öne çıktım.

"Elele tutuşmadık biz."

Şakamı yapmıştım ama adamcağıza da acımıştım. Bu kadar çekingen bir insanı biraz daha ürkütmekten pişmandım. Ağzı hafif açık bir halde yüzüme bakıyordu. Sanki bir darbe yemiş de şimdi felç olmuş halde bir sonrakini bekliyormuş gibi. "Sanırım bu tür yanlışlıklar pek sık olur, Bay Parkis. Bay Savage'ın bizi tanıştırmış olması gerekirdi."

"Hayır efendim, o iş bana düşerdi." Sonra başını eğdi, dizleri üstünde duran şapkasının içine baktı. Onu neşelendirmeye çalıştım. "Ciddi bir şey değil" dedim. "Hatta dışardan bakarsanız gerçekten komik bile."

"Ama ben dışarda değilim, efendim." Şapkasını elinde çevirirken dışardaki park kadar sıkıcı ve ıslak sesiyle devam etti. "Bay Savage'ı düşünmüyorum ben, bayım. O bu meslekte bulunabilecek en anlayışlı insandır. Oğlumu düşünüyorum. Benim için büyük şeyler düşünürdü." Sefaletinin derinliklerinden ürkek bir gülümseme bulup çıkardı. "Çocuklar neler okur bilirsiniz. Nick Carter'ler falan..."

"Bundan haberi olması gerekmez ki."

"İnsan çocuyla konuşurken gerçeklerden ayrılmamalı, bayım. Birşeyler soracaktır kuşkusuz. Neler yaptığımı öğrenmek isteyecektir Bu mesleği öğrenmeye çalışıyor ne de olsa."

"Ona adamı anlattıklarınızdan tanıdığımı ve önemsiz biri olduğunu düşündüğümü söyleyemez misiniz?"

"Çok naziksiniz efendim ama bu işe bir de başka açıdan bakmak gerek. Oğlum için böyle bir şey yapmam demiyorum ama soruşturma sırasında sizinle karşılaşırsa o zaman ne düşünür sonra?"

"Buna gerek olmayabilir."

"Ama yine olabilecek br şey bu, efendim."

"Peki, neden bir dahaki sefere onu evde bırakmıyorsunuz?"

"Bu durumu daha da kötüleştirir, bayım. Annesi yok, okul da tatil üstelik. Ben Bay Savage'ın da onayını alarak tatillerinde onu eğitmeye çalışırım. Hayır efendim, bir kere kendimi budala yerine koydum ve bunun cezasını çekmeliyim. Keşke bu kadar ciddi bir çocuk olmasaydı, bayım ama yaptığım bir yanlış onu öylesine yaralıyor ki. Bir gün Bay Prentice -ki Bay Savage'ın yardımcısıdır, epey sert bir insandır- bana çocuğun önünde 'Yine mi yanlışlık yaptın, Parkis' demişti. İşte oğlanın gözü ilk kez o gün açıldı." Büyük bir kararlılıkla ayağa kalktı sonra -biz kimiz ki başka bir insanın cesaretini ölçmeye kalkışabilelim?- sonra, "Şahsi sorunlarımla zamanınızı aldım, bayım" dedi.

"Memnun oldum, Bay Parkis" dedim adamla hiç de alay etmeden. "Bu kadar üzülmemeye çalışın, oğlunuz da bu konuda size çekmiş olmalı."

"Aklını annesinden almıştır, efendim"dedi üzgün bir sesle. "Ama artık gitmeliyim. Gelmeden önce oğlana rüzgâr olmayan bir yer buldum ama hava yine de çok soğuk. Öylesine hevesli ki, yağmura falan kulak asacağını hiç sanmam. Masraf listesini onayladıysanız bir paraf atar mısınız, efendim?"

İnce pardesüsünün yakası kalkmış, eski şapkası burnuna kadar indirilmiş bir halde gidişini izledim pencereden. Kar iyice bastırmıştı, üçüncü lambanın altına vardığında yer yer çamurları akan küçük bir kardan adamı andırıyordu. On dakikadır Sarah'yı ya da kıskançlığımı düşünmediğimi farkedince çok şaşırdım. Başka bir insanın sıkıntılarını düşünebilecek kadar insan olmuştum yine.

VII

Ben kıskançlığın yalnızca tutkunun yanı sıra varolduğuna inanırım. Kitabı Mukaddes yazarları "kıskanç bir Tanrı" deyimini kullanmayı pek severlerdi, bu belki de onların Tanrı sevgisine inanclarını belirtmelerinin kaba ve dolaylı bir yoluydu. Ama sanırım çeşitli tutku türleri vardır. Benim tutkum artık sevgiden çok nefrete yakındı ve Sarah'nın bir zamanlar bana söylediği şeylerden Henry'nin de uzun bir süre önce karısına cinsel istek duymaktan vazgeçtiğini biliyordum. Yine de o günlerde onun da benim kadar kıskanıyor olduğunu sanıyorum. O dostluk tutkusu çekiyordu yalnızca. İlk kez olarak Sarah'nın mahremiyetinden itildiğini hissediyordu. Kaygılı ve umutsuzdu. Neler olduğunu ya da neler olacağını bilemiyordu. Korkunç bir güvensizlik içinde yaşıyordu. O açıdan durumu benimkinden daha berbattı. Ben hiçbir şeye sahip olmamanın güveni içindeydim. Kaybettiğimden fazlası olamazdı elimde. Oysa, hâlâ karısının sofra başındaki varlığına, merdivendeki ayakseslerine, yanağına kondurduğu öpücüğe sahipti. Bu sıralarda bundan fazlasını elde edebildiğini sanmıyordum ama açlıktan ölmek üzere olan bir insan için de epey çok şeylerdi bunlar. Ve işin en kötüsü o benim hiç sahip olamadığım güvenliği, zamanında tatmıştı. Bay Parkis'in parkta yürüdüğü o anda bile Sarah'yla benim bir zamanlar seviştiğimizi bilmiyordu. Bu sözcüğü yazarken beynim elimde olmadan bütün acının başladığı o noktaya gidiyor işte.

Maiden Lane'deki o beceriksizce öpüşmeden bir hafta sonra aramıştım Sarah'yı. Yemekte Henry'nin sinemadan hoşlanmaması yüzünden sinemaya pek seyrek gidebildiğinden söz etmişti. Warner'de benim kitaplarımdan birinin filmi oynuyordu; kısmen gösteriş için, kısmen o öpücüğün en azından kibar-

lık nedeniyle bir devamı olması gerektiğini düşündüğümden, ayrıca bir memurun evlilik yaşantısı hâlâ ilgimi çektiğinden Sarah'yı sinemaya çağırdım. "Henry'yi de çağırmamın bir yararı olmaz herhalde?" dedim.

"Hiç olmaz."

"Sinemadan sonra yemekte bize katılabilir mi?"

"Eve iş getiriyor. Liberaller'den biri haftaya mecliste dullarla ilgili bir soru önergesi verecekmiş." İşte bunun için o Liberalin -ki bunun Lewis adında bir Galli olduğunu sanıyorum- o gece bizim yatağımızı yaptığı söylenebilir.

Film güzel değildi, hatta zaman zaman benim için o kadar gerçek olan durumların beyazperdenin klişeleşmiş kalıpları içine sokulduğunu görmek ıstırap vericiydi. Sarah'yla başka bir yere gitmiş olmayı istedim. "Bunlar benim yazdıklarım değil" dedim bir kere ama aynı şeyi de durmadan tekrarlayamazdım ya. Anlayışlı bir davranışla elimi tuttu, ondan sonra da çocuklar ve sevgililer gibi o masum, elele biçimde kaldık. Aniden, hiç beklenmedik bir anda film birden canlanıvermişti. Hikâyeyi benim yazdığımı, diyalogların benim olduğunu unutup ucuz bir lokantada geçen sahnede gerçekten duygulandım. Erkek biftek ve soğan sipariş etmiş, kadın da kocası soğan kokusundan hoşlanmadığı için bir an duraksamıştı. Erkek kadının duraksaması ardında neler yattığını farkettiğinden incinmiş ve kızmıştı. Eve döndüğünde kaçınamayacağı o kucaklama gelmişti aklına. Sıradan basit bir olayla, gereksiz söz ya da hareketlere başvurmadan bir tutku sahnesi yaratmak istemiş ve bunda da başarılı olmuştum. Birkaç saniye için mutluydum. Yazmak buydu işte, yeryüzünde başka hiçbir şey ilgilendirmiyordu beni. Eve gidip sahneyi bir kere daha okumak, yeni birşeylere başlamak istiyordum. Sarah Miles'ı yemeğe çağırmamış olmayı istedim o an.

Daha sonra, Rules'da bifteklerimiz geldiğinde, "Filmde *senin* yazdığın bir sahne vardı ama" dedi.

"Soğanlı sahneyi mi söylüyorsun?"

"Evet." O anda masaya bir tabak soğan getirilmişti. O gece onu arzulamak zihnimin köşesinden bile geçmemişti. "Henry soğandan rahatsız olur mu?" diye sordum.

"Evet. Görmeye bile katlanamaz. Sen sever misin?"

"Evet." Benim tabağıma koyduktan sonra kendisi de aldı.

Bir tabak soğan karşısında âşık olmak mümkün müdür? Böyle bir şey olamaz gibi geliyor ama tam o anda âşık olduğuma yemin edebilirim. Bunun nedeni yalnızca soğan değildi kuşkusuz. Beni daha sonraları o kadar çok mutlu ve mutsuz yapacak olan o açıksözlülüğün, kişilik sahibi bir kadının aniden farkına varılmasıydı. Masa örtüsü altından elimi uzatıp dizinin üstüne koydum, onun da eli elimin üstüne kapandı. "Güzel biftek" dedim. Şiir gibi karşılığını duydum sonra, "Şimdiye kadar yediklerimin en iyisi."

Peşinden koşma, baştan çıkarma falan olmadı. O iyi bifteğin yarısını ve klaret şişesinin üçte birini masada bırakıp aynı şeyi düşünerek çıktık Maiden Lane'e. Daha önceki noktada, kapının ve demir kapağın orda öpüştük. "Âşık oldum" dedim.

"Ben de."

"Eve gidemeyiz."

"Hayır."

Charing Cross İstasyonu önünde bir taksi bulduk, sürücüye bizi Arbuckle Caddesi'ne götürmesini söyledim. Paddington İstasyonu'nun sırasında Ritz, Carlton ve benzeri lüks isimleri olan bir dizi otelin, Eastbourne Terrace'a kendi aralarında verdikleri addı bu. Bu otellerin kapıları hep açıktı ve günün her saatinde bir iki saatliğine oda bulunurdu. Bir hafta önce yine gittim oraya. Mahallenin, otellerin olduğu bölümü yıkılmıştı. O gece seviştiğimiz yer bomboştu. Adı Bristol'dü otelin. Holünde çiçek saksıları vardı, mavi saçlı bir resepsiyon memuresi bize en iyi odayı vermişti. Büyük yaldızlı iki kişilik bir yatak,

kırmızı kadife perdeler, duvarda bir boy aynası ile gerçek bir Edward stilinde döşenmiş bir oda. (Arbuckle Caddesi'ne gelenler çift yataklı oda istemezlerdi.) Önemsiz ayrıntıları ne de iyi hatırlıyorum: Kadın bize geceyi orada geçirip geçirmeyeceğimizi sormuştu, kısa süreler için ücret onbeş şilindi, gaz saatine yalnız birer şilin atılıyordu ve ikimizde de bir tek şilin bile yoktu. Ancak bunlar dışında başka hiçbir şey hatırlamıyorum. Sarah'nın o ilk kere nasıl göründüğünü, neler yaptığımızı hiç hatırlamıyorum. Ama ikimiz de heyecanlıydık ve çok kötü sevişmiştik. Önemi yoktu ama. Bütün iş başlamış olmamızdaydı. O sıralarda önümüzde koskoca bir yaşam vardı. Ha, hatırladığım bir şey daha var. Odamızın kapısında (yarım saat içinde "odamız" olmuştu) onu bir kere daha öpüp Henry'nin yanına dönüyor olması düşüncesinden nasıl da nefret ettiğimi söyleyince, "Hiç kaygılanma sen, o dullarıyla meşguldür" demişti.

"Onun seni öpeceği düşüncesinden bile nefret ediyorum."

"Öpmeyecektir. Hayatta soğan kadar nefret ettiği başka bir şey yoktur."

Onu parkın kendi tarafına kadar götürdüm. Henry'nin çalışma odasının altından ışık sızıyordu biz yukarı çıkarken. Oturma odasında ellerimizi birbirimizin vücudundan ayıramıyorduk. "Her an gelebilir" dedim.

"Geldiğini duyarız." Sonra tüyler ürpertici bir açıklıkla, "Daima gacırdayan bir basamak var" diye ilave etti.

Paltomu çıkaracak zaman bulamadım. Öpüşürken merdivenin gacırtısını duyduk. Henry içeri girerken kederle seyrediyordum Sarah'nın yüzündeki sakinliği. "Yukarı gelip bize bir içki ikram edeceğini umuyorduk" dedi.

"Elbette. Ne içersin, Bendrix?" Çalışacağım için içmek istemediğimi söyledim.

"Geceleri asla çalışmadığını söylediğini hatırlıyorum."

"Bu çalışma sayılmaz, bir kitap eleştirisi."

"Kitap ilginç mi bari?"

"Pek değil."

"Senin anlatım gücüne sahip olmak isterdim."

Sarah beni kapıya kadar geçirdi, bir daha öpüştük. O anda hoşlandığım Henry'ydi, Sarah değil. Sanki geçmişteki bütün erkeklerle gelecekteki bütün erkekler o anın üzerine gölgelerini düşürmüşlerdi. "Ne oldu?" diye sordu. Bir öpücüğün ardındaki anlamı, beyindeki bir fısıltıyı hemen anlardı.

"Hiç. Sabah ararım seni."

"Ben seni ararsam daha iyi" dedi. Böyle bir olayı idare etmeyi ne de iyi biliyor diye düşündüm ve sonra o daima - "daima" sözcüğünü kullanmıştı- gacırdayan basamağı hatırladım.

İKİNCİ KİTAP

I

Mutsuzluk duygusunu iletmek mutluluğumuzu iletmekten o kadar daha kolay ki. Sıkıntı içindeyken kendi varlığımızın farkında oluruz. Bu dev bir bencillik biçiminde olsa bile. Benim bu acım kişiseldir, bu gerilen sinir yalnızca bana aittir. Ama mutluluk bizi yokeder, kişiliğimizi kaybederiz. İnsan sevgisinin sözcükleri azizler tarafından kendi gördükleri Tanrı'yı anlatmak için kullanılmıştır. Bunun gibi sanırım biz de bir kadına duyduğumuz sevginin yoğunluğunu anlatabilmek için dua ya da meditasyon deyimlerini kullanabiliriz. Biz de belleğimizden, zekâmızdan, aklımızdan vazgeçer, biz de yoksunluğu, *noche oscura*'yı ve bazan da ödül olarak bir tür huzuru yaşarız. Aşk eylemi küçük ölüm diye tanımlanır ve sevgililer de kimi zaman az bir huzura sahip olabilirler. Gerçekte nefret ettiğimi seviyormuşum gibi bunları yazmam çok garip aslında. Kimi zaman kendi fikirlerimi bile tanıyamıyorum. Bir tek duası olan ben, "kara gece" ya da dua gibi sözcüklerden ne anlarım ki? Ölen karısından bir takım yararsız kadın giysileri, kokuları ve kremleri miras kalmış bir koca gibiyim yalnızca... Ancak o huzur *vardı*...

Savaşın o ilk aylarını böyle düşünüyorum işte. Sahte bir savaş olduğu kadar sahte bir barış mıydı aynı zamanda? Şimdi düşününce o kuşku ve bekleme ile dolu o aylar boyunca şefkat ve güven kollarını uzatmış gibi geliyor ama sanırım o süre içinde huzur da yanlış anlama ve kuşkularla sık sık kesintiye uğramıştı. O ilk akşam eve döndüğümde içimde nasıl bir sevinç yoksa ve bunun yerine bir keder ve teslimiyet duygusu varsa, başka günlerde de evime bir dizi erkekten biri, o anın en gözde âşığı olduğum duygusuyla dönerdim. Gece uykudan kafamda onun düşüncesiyle uyanıp sabahlara kadar bir daha uyuyamaya-

cak kadar saplantıyla sevdiğim bu kadın, bütün zamanını bana ayırıyor gibiydi. Ama yine de güven duyamıyordum: Sevişirken küstah olabilirdim ama yalnız kaldığımda aynaya bakınca kırışıklı bir yüz ve sakat bacağın biçiminde ancak kuşku seçebiliyordum. Neden ben? Buluşamadığımız zamanlar vardı: Dişçi ya da berberde randevu, Henry'nin eve konuk çağırdığı zamanlar, ikisinin yalnız kaldıkları zamanlar. Kendi evinde bana ihanet edemeyeceğini kendi kendime söylememin bir yararı yoktu. (İhanet sözcüğünü bir âşığın bencilliğiydi, hem de artık geçersiz olmasına rağmen kullanıyordum). Henry dul aylıklarıyla ya da -kısa bir zaman sonra başka bir görev vermişlerdi- gaz maskesi dağıtımıyla uğraşırken ihanet edemezdi bana diyordum ama eğer istek varsa, en tehlikeli durumlar içinde bile sevişmenin mümkün olduğunu bilmiyor muydum ki? Bir âşığın başarısıyla güvensizlik de büyür, yetişir. Birbirimizi gördüğümüz ikinci seferde benim olanaksız diyeceğim şey olmuştu ne de olsa.

Sarah'nın son söylediği tedbirli sözün kederiyle uyanmamdan üç dakika sonra telefondaki sesi kafamdaki bütün sıkıntıları dağıttı. Bir sıkıntıyı telefondaki sesiyle onun gibi dağıtan bir kadına daha önce de rastlamamıştım, ondan sonra da rastlamadım. Bir odaya girdiğinde ya da elini bana değdirdiğinde, her ayrılıkla birlikte kaybettiğim o mutlak güveni hemen yaratıverirdi.

"Alo, uyuyor muydun?" dedi.

"Hayır. Seni ne zaman görebilirim? Bu sabah olur mu?"

"Henry üşütmüş, evde bugün."

"Buraya gelebilseydin..."

"Telefona cevap vermek için evde kalmalıyım."

"Bir üşütme için mi bütün bunlar?"

Dün gece Henry için dostluk ve anlayış vardı içimde ama daha şimdiden alay edilecek, sinsice altedilecek bir düşman olup çıkmıştı.

"Sesi tümüyle gitti, konuşamıyor."

Hastalığının saçmalığı karşısında çirkin bir sevinç duydum: Sesi gitmiş bir memur, dul aylıkları hakkında bir şeyler mırıldanıyor.

"Seni görmenin bir yolu yok mu?" diye sordum.

"Var elbette."

Telefonda bir an öyle bir sessizlik oldu ki, hat kesildi sandım. "Alo! Alo!" diye seslendim. Ama Sarah düşünüyordu, bana hemen doğru cevabı verebilmek için dikkatle düşünüyordu. "Saat birde Henry'ye tepsiyle yemeğini vereceğim" dedi. "Biz de oturma odasında sandviç falan yeriz. Ona senin film hakkında ya da senaryon hakkında konuşmak istediğini söylerim." Telefonu kapar kapamaz güven duygusu hemen kopuvermişti. Kimbilir kaç kere yaptı bu planları diye düşündüm. Evine gidip de kapısını çalarken kendimi düşman gibi hissediyordum. Ya da birkaç yıl sonra Parkis'le oğlunun, onun hareketlerini izledikleri gibi, ağzından çıkanları dikkatle izleyen bir detektif gibi. Sonra kapı açıldı ve güven geri geldi.

O günlerde kimin kimi istediği konusunda hiçbir kuşku yoktu. İkimiz de aynı derecede esiriydik tutkunun. Henry arkasında iki yastık, üzerinde yeşil yünlü robdöşambrı olduğu halde yatağında oturmuş yemek yerken biz aşağıdaki odada, altımızda dayanak olarak bir tek yastık, sert tahtalar üstünde, kapı yarı aralık olarak seviştik. Tam anı geldiğinde Henry'nin yukarıdan işiteceği korkusuyla o garip kederli ve öfkeli teslimiyet çığlığını boğmak için elimi hafifçe Sarah'nın ağzına bastırmıştım.

Bir de bir zamanlar ondan yalnızca Henry'yle ilgili ayrıntılar koparmak istediğimi düşünmüştüm. Onun yanına yere uzandım ve sanki bir daha böyle bir şey göremeyecekmişim gibi uzun uzun baktım: Parkenin üzerinde içki lekesi gibi dağılmış kızıl kumral saçlar, ter içindeki alın, sanki yarışta koşmuş ve şimdi de zaferin yorgunluğuyla yatan bir atlet gibi sık sık soluması.

Tam o anda basamak gacırdadı. Bir an ikimiz de kıpırdamadık. Sandviçler el değmemiş bir halde masanın üstündeydi, bardaklar doldurulmamıştı. "Aşağı indi" dedi Sarah. Bir iskemleye oturdu, kucağına bir tabak, yanına da bir bardak koydu.

"Ya geçerken duyduysa...."

"Ne olduğunu anlamaz ki."

İnanmamış gibi görünmüş olmalıyım ki sıkıcı bir sevecenlikle açıkladı. "Zavallı Henry. Hiç olmadı onunla... on yılda bir kere bile." Yine de güvenliğimizden emin değildik; orada sessizce kulağımız kirişte oturduk basamak tekrar gacırdayana kadar.

Aşırı yüksek bir sesle, "O soğanlı sahneyi sevdiğine sevindim" derken sesim çatlak ve sahte geliyordu kulaklarıma. Henry kapıyı itip içeri baktı. Elinde gri kumaş kılıfı içinde bir su torbası vardı. "Merhabe Bendrix" diye fısıldadı.

"Onu almak için sen kalkmamalıydın" dedi Sarah.

"Sizi rahatsız etmek istemedim."

"Dün geceki filmden söz ediyorduk."

Yine fısıltıyla, "Umarım rahatına bakıyorsundur" dedi. Sarah'nın doldurduğu klarete baktı. O garip sesiyle, "Yirmi dokuzdan verseydin" deyip sıcak su torbasını kavrayarak dışarı çıktı. Yine yalnız kalmıştık.

"Rahatsız oldun mu?" diye sordum. Sarah başını salladı. Ne demek istediğimi ben de bilmiyordum. Henry'yi görmenin vicdan azabı uyandırdığını düşünmüş olabilirim ama Sarah'ın vicdan azabından kurtulmak için kusursuz bir yöntemi vardı. Bizlerin aksine suçluluk duymazdı. Onun gözünde bir şey yapıldı mı, yapılmış olurdu. Vicdan azabı eylemle birlikte sona ererdi. Bizi yakalamış olsaydı, Henry'nin bir andan daha uzun bir süre öfkeli kalmasını mantıksız bulacaktı. Katolikler'in günah çıkartma hücresinde geçmişin yükünden kurtuldukları söylenir; bu açıdan Sarah'ya da doğuştan Katolik denilebilirdi doğrusu, Tanrıya benim kadar az inanıyor olsa bile... Ya da ben onun o zaman böyle inandığını sanıyordum.

Yazdığım bu kitap dümdüz bir yönde ilerlemiyorsa bunun nedeni yabancı bir bölgede olmam. Harita falan yok elimde. Buraya yazdıklarımın gerçek olup olmadığından kimi zaman ben bile kuşkuya düşüyorum. Ben hiçbir şey sormadan, aniden, "Seni sevdiğim kadar kimseyi, hiçbir şeyi sevmedim" dediği zaman inanılmaz bir güven hissettim. Sanki elinde yarısı yenmiş sandviçle orada otururken beş dakika önce parkelerin üstünde olduğu gibi kendini tam olarak teslim ediyordu. Pek çoğumuz böylesine bütün bir söz söylemek istemeyiz: Geçmişi hatırlar, geleceği tasarlar, kuşku duyarız. Ama onda kuşku falan yoktu. Önemli olan yalnızca o andı. Sonsuzluğun, zamanın bir uzantısı değil de zamanın yokluğu olduğu söylenir. İşte kimi zaman da onun bu teslimiyeti bana matematiğin sonsuzluk noktası gibi gelirdi; hiç yer kaplamayan, eni boyu olmayan bir nokta. Zamanın, bütün o geçmişin, arasıra tanımış olduğu öteki erkeklerin ya da aynı sözlerin, aynı gerçeklik duygusuyla söyleneceği geleceğin ne önemi vardı? Ben de onu öyle sevdiğimi söylediğimde yalancı olan bendim, o değil. Çünkü ben hiç kaybetmem zaman bilincini. Benim için şimdi hiç olamaz, her zaman ya geçen yıldır ya da geçen hafta.

"Başkası yok. Asla!" dediği zaman da yalan söylemiyordu. Matematik nokta üstünde var olmayan çelişkiler vardır zamanda, hepsi bu. Onun sevme yetenèği benden fazlaydı. Ben o anın çevresine perdeyi indiremiyordum, unutamazdım ve *korkmamak* elimde değildi. Sevişme anında bile daha işlenmemiş bir suçun kanıtlarını toplayan bir polis memuru gibiydim. Yedi yıl sonra Parkis'in raporunu açtığımda kanıtların belleğimde olması, duyduğum burukluğu ancak arttırabilirdi.

II

"Sayın Bay" diye başlıyordu Parkis'in mektubu. "Oğlumla birlikte 17 numaranın hizmetçisiyle dostça bir ilişkiye girdiğimizi memnunlukla bildiririm. Kimi zaman sözkonusu kişinin randevu defterine bakabildiğim, kâğıt sepetini gündelik olarak kontrol edebildiğim için soruşturma epey hızlı bir ilerleme dönemine girmiş bulunmaktadır. Sepetten aldığım ilginç bir şeyi gönderiyorum size. Bunu yorumlarınızla birlikte iade etmenizi rica edeceğim. Sözkonusu kişi yıllardan beri bir günlük tutmakta. Ancak, bundan sonra güvenlilik açısından arkadaşım diye adlandıracağım hizmetçi kız, kilitli saklanan bu defteri ele geçirememiştir. Günlüğün böyle kilit altında tutulması kuşkulu bir durum olabilir de olmayabilir de. Burada sunduğum belge dışında sözkonusu kişinin randevu defterinde kayıtlı randevularına gitmemesi, randevu defterinin gözboyama için kullanıldığı anlamına da alınabilir. Ancak herkesin arzuladığı kesin gerçeğin arandığı böyle bir soruşturmada herhangi bir küçümsemede bulunmak ya da taraflı görünmek istemem."

Yalnız tragedyalar yaralamaz bizleri. Komiğin de silahları vardır, şerefsiz ve gülünç silahları. Kimi zaman Bay Parkis'in o kaçamaklı ve yetersiz raporlarını oğlunun gözü önünde ağzına tıkamak isterdim. Sanki ben Sarah'yı kapana kıstırmak çabamda -ne içindi bu ama? Henry'ye mi acı vermek için, yoksa kendime mi?- mahremiyetimiz içine bir palyaçonun paldır küldür yuvarlanmasına izin vermiştim. Mahremiyet. Bu sözcükte bile Bay Parkis'in raporlarının kokusu var. Bir kere şöyle yazmamış mıydı: "Cedar Yolu 16 numarada mahrem bir ilişkinin yer aldığına dair elimde somut bir kanıt olmamakla birlikte sözkonusu kişi kesin bir aldatma eğilimi göstermiştir." Ama bu daha son-

ralarıydı. Elimdeki rapordan öğrendiğime göre Sarah randevu defterine dişçisi ve terzisiyle olan randevularını yazmış olmasına rağmen sanki bunları hiç yapmamış gibi buralara gitmemişti. Böylece izlenmekten kurtulmuştu. Bay Parkis'in ucuz bir kâğıda mor mürekkeple yazılmış raporunu çevirince Sarah'nın o güçlü, temiz elyazısıyla karşılaştım. Aradan iki yıla yakın bir süre geçtikten sonra yazısını tanıyacağımı hiç düşünmemiştim.

Raporun arkasına iğnelenmiş ve kırmızı kalemle üzerine büyük bir A yazılı bir kâğıttı bu. Bay Parkis A'nın altına "Soruşturmanın geliştirilmesi için bütün belgesel kanıtların iade edilmesi önemlidir" diye yazmıştı. Kâğıt parçası çöp sepetinden çıkarılmış, buruşukları sanki bir sevgilinin eliyle düzeltilmişti. Bir sevgiliye yazıldığı da kuşkusuzdu: "Ben hiç bir şey söylemeden sen zaten herşeyi bildiğin için aslında sana bir şey yazmama, anlatmama gerek yok ama bir insan sevdiği zaman oldum olası alışık olduğu şeyleri yapma ihtiyacını hissediyor. Sevmeye yeni başladığımı biliyorum ama şimdiden senden başka herkesi, her şeyi terketmek istiyorum. Yalnızca korku ve alışkanlıklar engelliyor beni. Sevgili..." O kadardı. Küstahça bakıyordu bana ve ben bir zamanlar bana yazdığı notların hepsini nasıl da unuttuğumu düşünmekten kendimi alamıyordum. Aşkını böylesine tam olarak itiraf etseydi onları saklamaz mıydım? Ve benim saklamamdan korktuğu için de, kendi deyimiyle hep bana yazarken dikkatli davranır, "satır aralarında" yazmaz mıydı? Ama bu son aşkı satırların kafesini parçalamıştı işte. Satırlar arasında, gözden ırak kalmayı reddediyordu. Hatırladığım bir tek şifreli sözcük vardı: "Soğan." Yazışmalarımızda bu sözcük tutkumuzu belirtirdi. Aşk "soğan" olmuştu, hatta sevişmek bile. "Senden başka herkesi, her şeyi terketmek istiyorum" senden ve soğanlardan başka diye düşündüm nefretle. Benim zamanımda öyleydi işte.

Mektup parçasının altına "Yorum yok" diye not düşüp zarfın üstüne Bay Parkis'in adresini yazdım. Ancak gece uyandığımda raporu ezberden okuyabiliyordum, "terketmek" sözcüğü

çeşitli biçimlere bürünüyordu. Uyuyamadan yattığım yerde anılar nefret ve arzuyla beni dürtükleyip duruyordu: Parkenin üzerine yelpaze gibi saçılan saçları, gacırdayan basamak; kırlara çıktığımız bir gün yoldan görünmeyecek biçimde hendeğe uzanışımız; saçlarının arasından sert toprak üzerindeki çiy parıltılarını görebiliyordum. Tam doruk anında bir traktör geçmiş, adam başını çevirip bakmamıştı. Nefret neden arzuyu öldürmüyordu? Uyumak için çok şey verirdim. Yerine başka birini koyabilsem, koyulabileceğine inansam bir yeniyetme gibi davranabilirdim. Ancak bir zaman bunu denemiş ama başarılı olamamıştım.

Ben kıskanç bir insanım- uzun bir kıskançlık hikâyesinde bunu yazmak budalaca bir şey gibi geliyor: Henry'yi kıskanıyorum, Sarah'yı kıskanıyorum, Bay Parkis'in o kadar beceriksizce izlediği o ötekini kıskanıyorum. Şimdi bütün bunların geçmişte kaldığı bugün, yalnızca anılarım özellikle canlı olduğu zamanlar Henry'ye duyduğum kıskançlığı hissediyorum yine (Sarah ile evlenseydik, onun sadakatı ve benim tutkumla bir ömür boyu mutlu olabilirdik.) Ama yine de rakibime duyduğum kıskançlık kalıyor geriye. Rakip, onun elde ettiği başarı, güven ve katlanılamaz rahatlığı belirtmekten acı verecek kadar uzak, melodramatik bir sözcük. Kimi zaman onun beni resmin bir parçası olarak bile tanıyamayacağını düşünüyorum, dikkati kendi üzerime çekmek ve kulağına şöyle bağırmak için müthiş bir istek duyuyorum: "Beni görmezlikten gelemezsin. Buradayım ben işte. Daha sonraları ne olmuş olursa olsun Sarah o zaman beni seviyordu."

Sarah'yla kıskançlıkla ilgili uzun uzun tartışırdık. Ben, sırası geldikçe yürek açıklığıyla anlattığı o geçmişi bile kıskanırdım. Henry'nin, öyle acınacak biçimde uyandırmayı başaramadığı o son spazmı bulmak için belki de bilinçsiz bir arayış olup başka hiçbir anlam taşımayan o aşk serüvenlerini. Sarah Henry'ye olduğu kadar âşıklarına da sadıktı -bu bana da sadık olacağı anlamına gelirdi- ama bana huzur vermesi gereken bu

şey bile çileden çıkarırdı beni. Kimi zaman benim öfkeme güler, bunun ciddi olduğuna inanmayı reddederdi, tıpkı kendi güzelliğine inanmayı reddettiği gibi. Benim geçmişimi ya da geleceğimi kıskanmadığı için de kızardım sonra. Aşkın benimkinden başka bir biçime bürünebileceğine inanmazdım. Aşkı kendi kıskançlığım ile ölçerdim ki, kuşkusuz bu ölçüyle de o beni hiç sevmiyor olurdu.

Tartışma hep aynı biçimde başlardı. Burada özellikle bir olayı anlatacağım, bunun sonunda tartışma bir eylemle bitmişti, saçma, bir yere varmayan bir eylemle ve şimdi yazarken her zaman olduğu gibi yine içimde bir kuşku var; belki de ben haksızdım da haklı olan oydu diye.

Öfkeye kapılıp şöyle dediğimi hatırlıyorum: "Senin eski soğukluğunun bir kalıntısı bu. Soğuk bir kadın asla kıskanç olamaz, sen daha normal insan duygularına kavuşamamışsın."

İtiraz etmemesi daha da kızdırdı beni. "Haklı olabilirsin. Ben yalnızca senin mutlu olmanı istediğimi söylüyorum. Mutsuz olmana çok üzülürüm. Mutlu olmak için yaptığın hiç bir şeye umursamam."

"Sen yalnızca bir mazeret arıyorsun. Ben başkasıyla yatarsam sen de her istediğinde aynı şeyi yapabilirsin sanıyorsun."

"Hiç ilgisi yok. Ben senin mutlu olmanı istiyorum, hepsi bu."

"Yani birini bulup yatağıma da sokar mıydın?"

"Belki."

Âşıkların hissettikleri en kötü duygu güvensizliktir. Kimi zaman en sıkıcı istenmeyen bir evlilik bile bundan iyi görünür. Güvensizlik anlamları çarpıtır, güveni zehirler. Sıkı bir biçimde ablukaya alınan bir kentte her nöbetçi olası bir haindir. Bay Parkis'ten önceki günlerde bile Sarah'yı denetlemeye uğraşıyordum; benden korktuğunu belirtmekten başka bir anlam taşımayan küçük yalanlarını yakalardım. Her yalanı büyük bir ihanet olarak görür, en açıksözlülükle söylenmiş bir şeyde gizli

anlamlar arardım. Onun başka bir erkeğe dokunmasını bile düşünmeye katlanamadığımdan hep bundan korkar, elinin hafif bir hareketinde bile mahrem bir ilişkinin izlerini görürdüm.

Katlanılmaz bir mantıkla. "Benim mutsuz olacak yerde mutlu olmamı istemez miydin?" diye sordu.

"Seni başka bir erkekle görmektense ölmeyi ya da senin ölmeni yeğlerdim. Ben anormal değilim, insan aşkıdır bu. Kime istersen sor. Eğer gerçekten seviyorlarsa aynı şeyi söyleyeceklerdir. Seven kıskanır."

Benim odamdaydık. Günün güvenli bir saatinde gelmiştik ve bu ilkbahar öğleden sonrası sevişmek için önümüzde uzun saatler vardı. Bense bütün zamanı kavga etmekle harcayarak sevişmeye vakit bırakmadım. Sarah yatağın üzerine oturdu, "Özür dilerim" dedi. "Seni kızdırmak istememiştim. Haklısın sanırım." Ama onu rahat bırakamazdım. Beni sevmediğini düşünmek istediğimden nefret ediyordum ondan; onu içimden çıkartıp atmak istiyordum. Şimdi düşünüyorum da, onun beni sevip sevmediği konusunda kuşkuya düşecek ne vardı sanki diyorum. Bir yıla yakın bir süredir bana sadıktı. Benim her şeyime razı gelmiş, bana katlanmıştı; buna karşılık ben ona geçici zevk anları dışında ne vermiştim ki? Bu serüvene bilinçli olarak, ilişkimizin bir gün sona ermesi gerektiğini bilerek girmiştim. Ancak güvensizlik duygusu, umutsuz geleceğe olan mantıklı inanç bir melankoli gibi çöküyordu üzerime. O zaman, kaçınılmaz sonu bir an önce getirmek istiyormuşumcasına onu sıkıştırmaya başlardım. İstenmeyen, üstelik zamanından önce gelen bir konuktu sonumuz. Aşkım ve korkum vicdan gibi hareket ediyordu. Günaha inanıyor olsaydık tutumumuz daha değişik olmayacaktı.

"Henry'yi kıskanırdın" dedim.

"Kıskanmazdım. Saçma bir şey bu."

"Evliliğini tehlikede görseydin..."

"Böyle bir şey olamazdı." Sözlerini bir hakaret olarak ka-

bul edip doğruca dışarı çıktım, merdivenlerden inip kendimi sokağa attım. Son bu mu? diye düşünüyordum kendi kendime, âdeta bir oyunda oynuyor muşum gibi. Bir daha dönmeye hiç gerek yok artık. Onu içimden çıkartıp atabilirsem biryerlerde devam edip gidecek huzurlu bir evlilik bulamaz mıydım? O zaman yeteri kadar sevmeyeceğim için belki kıskançlık da duymayacak ve güvenlik içinde hissedebilecektim kendimi. Kararan parkta kendime acımam ile nefretim bakıcısız bir çift deli gibi elele yürüyorlardı.

Yazmaya başladığımda bunun bir nefret hikâyesi olduğunu söylemiştim ama bundan emin değilim şimdi. Belki de nefretim de aşkım kadar kusurludur. Yazdıklarımdan şimdi başımı kaldırıp da aynada yüzümü görünce, nefret gerçekten böyle mi görünür diye düşündüm. Çocukluğumuzda mağaza vitrinlerinden biz özlemle içerdeki parlak ve elde edilmez eşyalara bakarken, soluğumuzla bulanıklaşmış bize bakan o yüzü hepimiz görmüşüzdür.

Bu tartışma 1940 Mayıs'ında oldu sanırım. Savaş bize pek çok bakımdan yardımcı olmuştu ve ben de savaşı bu gözle görüyordum; ilişkimin itibarsız ve güvenilmez bir suçortağı. Almanya'nın o sırada Belçika ve Hollanda'yı istila etmiş olduğunu sanıyorum; ilkbahar bir ceset gibi geleceğin çürümüş tatlımsı kokusuna bürünmüştü; benim için yalnızca iki şeyin önemi vardı: Henry, İç Güvenlik'e alınmıştı ve geceleri geç saatlere kadar çalışıyordu, evsahibem de hava akınları korkusundan bodruma taşınmıştı ve artık üst katta gizlenip sahanlıktan istenmeyen ziyaretçileri denetlemiyordu. Benim kendi yaşantım hiç değişmemişti sakatlığım yüzünden (çocukluğumda geçirdiğim bir kaza sonunda bir bacağım diğerinden kısa kalmıştı): Hava akınları başlayınca ancak sivil muhafız görevini üstlenmeyi gerekli bulmuştum. Yani sanki bir süre için savaşın dışına çıkmış gibiydim.

O akşam Piccadilly'ye vardığımda hâlâ nefret ve güvensizlik doluydu içim. Sarah'yı incitmekten başka bir isteğim yoktu.

Bir kadın alıp evime götürmek ve onunla Sarah'yla sevişti̇ğim yatakta sevişmek istiyordum. Sanki onu incitmenin tek yolunun kendimi incitmek olduğunu biliyor gibiydim. Sokaklar sakin ve karanlıktı, aysız gökyüzünde ışıldaklar dolanıyordu. Ara sokaklarda kadınların kapı içlerinde ve kullanılmayan sığınakların girişlerinde bekledikleri yerlerde yüzleri seçilmiyordu. Ateşböcekleri gibi elfenerleriyle işaret vermek zorundaydılar. Sackville Sokağı boyunca fenerler yanıp sönüyordu. Sarah'nın o anda ne yaptığını düşünmekte olduğumu farkettim. Eve dönmüş müydü yoksa benim dönüşümü mü bekliyordu?

Kadınlardan biri fenerini yakıp, "Benimle gelmek ister misin, canım?" dedi. Başımı sallayıp yürüdüm. Az ilerde bir kız bir adamla konuşuyordu; görmesi için feneri yüzüne tuttuğunda onun genç, esmer, mutlu ve henüz bozulmamış olduğunu farkettim -tutsaklığının farkında olmayan bir hayvan henüz. Yürüdüm, dönüp onlara yaklaştım sonra. Ben yanlarına gelirken adam uzaklaşmıştı. "Bir içki içer miydin?" diye sordum kıza.

"Sonra benimle eve gelecek misin?"

"Evet."

"Eh, bir kadeh içerim öyleyse."

Sokağın başındaki pub'a gittik; iki viski ısmarladım ama kız içerken karşımda hep Sarah'yı görüyordum sanki. Sarah'tan gençti -ondokuzundan fazla olamazdı-, daha güzeldi ve daha az bozulmuş denilebilirdi ama bu bozulacak daha az şeyi olduğundandı kuşkusuz. Ona bir kedi ya da köpeğin dostluğuna duyduğumdan fazla bir ihtiyaç duymadığımı farkettim. Birkaç ev aşağıda güzel bir çatı katında oturduğunu anlatıyordu; kaç para kira verdiğini, yaşını, doğum yerini, bir yıl kadar bir kafede çalıştığını anlattı sonra. Kendisine yaklaşan herkesle gitmediğini ama ilk bakışta benim bir centilmen olduğumu anladığını söyledi. Kanaryası Jones'a, kuşu kendisine veren adamın adını takmıştı. Londra'da kuşyemi bulmanın güçlüğünden söz etti sonra. Sarah hâlâ odamdaysa telefon edebilirim diye düşünüyordum.

Kızın bahçem olup olmadığını, varsa kuşunu hatırlayıp hatırlayamayacağımı sorduğunu duydum. "Bunu istememin bir sakıncası yok değil mi?" dedi.

Kadehimin üzerinden kıza bakıp kendisine karşı herhangi bir istek duymamamın ne kadar garip olduğunu düşündüm. Sanki önüme gelen kadınla yattığım o yıllardan sonra aniden büyümüş gibiydim. Sarah'ya olan tutkum basit şehveti sonsuza dek öldürmüştü. Bir daha aşk olmadan hiçbir kadından zevk alamayacaktım.

Ama beni bu pub'a getiren şey aşk değildi; parktan buraya kadar yürürken kendi kendime bunun nefret olduğunu söylemiştim -şimdi bunu yazarken, onu içimden çıkartıp atmaya çalışırken de yine söylediğim gibi, çünkü ben ancak Sarah öldüğü takdirde onu unutabileceğime inanmıştım.

Kızı viskisiyle ve gururuna merhem olacak bir sterlinlik bir banknotla başbaşa bırakıp pub'dan çıktım. Bir telefon kulübesi bulmak için New Burlington Sokağı'na kadar yürüdüm. Fenerim olmadığı için numarayı çevirene kadar kibrit üstüne kibrit yakmak zorunda kalmıştım. Masamın üstündeki telefonun çaldığını duyuyor, koltukta oturan ya da yatakta yatan Sarah'nın telefonu açmak için kaç adım atması gerektiğini tam olarak biliyordum. Yine de boş odada yarım dakika çaldırdım zili. Sonra onun evine telefon açtım, hizmetçisi henüz gelmediğini söyledi. Sarah'yı karartmada parkta yürürken düşündüm -o günlerde güvenli değildi park- saatime baktım sonra, budalalık etmeseydim daha üç saat birlikte olabilirdik diye düşündüm. Eve döndüm, bir kitap alıp okumaya çalıştım, kulağım hep telefondaydı. Gururum onu yeniden aramamı engelliyordu. Sonunda iki uyku hapı alıp yattım. Sabah Sarah'nın telefondaki sesiyle uyandım, sanki hiçbir şey olmamış gibi konuşuyordu. Telefonu kapayana kadar tam bir huzur vardı, ancak kapar kapamaz beynimdeki o şeytan boşa harcanın o üç saatin Sarah için hiçbir anlam taşımadığını söyleyerek dürtmeye başladı beni.

Kişisel bir Tanrı'nın o koskoca inanılmazlığını yutan insanların kişisel bir şeytanı kabul etmemelerini hiç anlamamışımdır. O şeytanın beynimin içinde nasıl çalıştığını o kadar yakından biliyordum ki. Sarah'nın söylediği hiçbir şey onun kurnazca kuşkularına karşı kanıt olamazdı. Şeytanım genellikle Sarah konuşana kadar beklerdi kuşkularını dile getirmek için. Kavgalarımızı başlamadan çok önce kışkırtırdı, Sarah'dan çok, aşkın düşmanıydı, zaten şeytan bundan başka ne olabilir ki? Seven bir Tanrı varsa, şeytanın da o sevginin en kötü, en zayıf taklidini bile yıkmaya çalışacağını tahmin ederim. Sevmek alışkanlığının gelişmesinden korkmaz mıydı bu şeytan, onun sevgiyi öldürmesine yardımcı olmamız için bizleri ihanet tuzağına düşürmez miydi? Bizi kullanan ve azizlerini bizler gibi insanlardan yapan bir Tanrı varsa eğer, şeytanın da benzer emelleri olabilir; benim gibi bir insanı, hatta zavallı Parkis'i, sevgiyi bulduğumuz yerde yoketmek için ödünç alınmış bağnazlığımızla hazır bekleyen azizlere dönüştürebilir.

III

Parkis'in bir sonraki raporunda şeytanın oyununa karşı belirgin bir istek farkettim. Sonunda aşkın kokusunu almış ve şimdi bir avcı köpeği gibi ayaklarının arasında dolaşan oğluyla birlikte onu izlemeye başlamıştı. Sarah'nın zamanının büyük bir bölümünü nerede geçirdiğini öğrenmişti ve bundan da ötesi ziyaretlerin gizli yapıldığından emindi. Bay Parkis'in yetenekli bir detektif olduğunu itiraf etmek zorundaydım. Oğlunun da yardımıyla "sözkonusu kişi" Cedar Yolu'nda 16 numaraya doğru yürürken Miles'ların hizmetçisini evin önünde bulundurmayı başarmıştı. Sarah eve girmeden durup o gün izinli olan kızla konuşmuş, hizmetçi de genç Parkis'i tanıştırmıştı. Sarah dönüp bir sonraki köşeye vardığında baba Parkis nöbetteydi. Kadının bir süre yürüyüp sonra geri döndüğünü görmüştü. Sarah, genç Parkis'le hizmetçinin görünürlerde olmadığını görünce 16 numaranın kapısını çaldı. Bay Parkis bunun üzerine 16 numarada oturanları araştırmaya başlamıştı. Ev dairelere bölündüğü için bu kolay değildi, Sarah'ın üç zilden hangisini çaldığını bilemiyordu. Birkaç güne kadar kesin bir rapor verecekti. Yapacağı tek şey, Sarah o yöne doğru yola çıkarsa ondan önce davranıp zillere pudra sürmek olacaktı. "Kuşkusuz ki A kanıtı dışında sözkonusu kişinin zinada bulunduğuna dair bir kanıt yoktur. Bu raporlara dayanılarak bir dava açılacak ise, o zaman, belirli bir süre geçtikten sonra sözkonusu kişinin ardından eve girmek gerekir. Kişiyi tanıyan ve teşhis edebilecek ikinci bir tanık gereklidir bu durumda. Sözkonusu kişiyi zina anında yakalamak gerekli değildir; giyeceklerin dağınık olması ve heyecanlı, telaşlı davranışlar mahkemelerce yeterli bulunmaktadır."

Nefret sevişmeyi andırır. Onun da bir krizi ve sonra sakin-

lik dönemi vardır. Bay Parkis'in raporunu okurken zavallı Sarah diye düşündüm, bu an benim nefretimin orgazmı olmuştu ve şimdi tatmin olmuştum artık. Onun bu kıstırılmış haline acıyordum. Aşktan başka bir şey yapmamıştı ama Parkis'le oğlu işte onun her hareketini izliyor, hizmetçisiyle komplo kuruyor, zillere pudra sürüyor, belki de kadının bugünlerde yaşadığı tek huzuru vahşi patlamalarla sona erdirmeyi planlıyorlardı. Raporu yırtıp casusları arkasından çekmek geldi içimden. Üyesi olduğum kulübün kitaplığında *Tatler* dergisini açıp da Henry'nin resmini görmeseydim bunu yapardım belki de. Henry başarılıydı artık. Bakanlık'ta yaptığı hizmetlere karşılık bir ödül almış, bir Kraliyet Komisyonu'nun başkanlığına getirilmişti. Fotoğrafta da *The Last Siren* adlı İngiliz filminin galasında, kolunda Sarah olduğu halde yuvalarından fırlamış gözlerle bakıyordu flaşa. Sarah ışığın gözünü almaması için başını eğmişti, ancak, insanın parmaklarını ya içinde hapseden ya da tümüyle iten o gür saçlarını nerede olsa tanırdım. Birden elimi uzatıp dokunmak istedim ona, saçına ve mahrem yerlerine; onun yanıbaşımda yatıyor olmasını istedim, yastıkta başımı çevirip onunla konuşmak, teninin o hafif kokusunu ve tadını almak istedim. Oysa karşımda fotoğrafçının kamerasına bir bölüm başkanının güvenliliği ve rahatlığıyla bakan Henry vardı.

1898'de Sir Walter Besant'ın armağan ettiği geyikbaşının altına oturup Henry'ye bir mektup yazdım. Kendisiyle konuşacak önemli bir şeyim olduğunu, gelecek hafta kendi seçeceği bir gün benimle öğle yemeği yemesini istediğimi söyledim. Mektubu aldıktan hemen sonra telefonla araması ve benim kendisinin konuğu olmamda ısrar etmesi tam da Henry'den beklenecek şeydi. Hayatımda onun kadar huzursuz başka bir konuk tanımamıştım. Mazeret olarak ne ileri sürdüğümü hatırlamıyorum ama bu önerisi beni iyice kızdırmıştı. Kendi kulübünün şarabının daha iyi olduğunu söylemişti belki de ama gerçek neden şuydu ki, bir yükümlülük altına girmek, bu bedava bir yemek bile olsa kendisini rahatsız ederdi. Oysa bu yükümlülü-

ğün ne kadar az olacağını hiç tahmin edemezdi. Buluşma günü olarak Cumartesi'yi seçmişti ki, Cumartesi'leri benim kulubüm bomboştur. Gündelik gazetelerde çalışanların işleri yoktur, okul müfettişleri Bromley ve Stretham'a evlerine gitmişlerdir; ve o gün rahiplere ne olduğunu hiç bilemem- belki de evlerinde oturup ertesi günün vaazlarını hazırlıyorlardır. Kulübün kuruluşunu gerçekleştiren yazarlara gelince onların hepsi duvarlarda asılıdır: Conan Doyle, Charles Garvice, Stanley Weyman, Nat Gould ve birkaç daha tanıdık ve ünlü yüz; yaşayan yazarlar ise bir elin parmaklarıyla sayılacak kadar azdır. Bir yazar meslektaşla karşılaşma olasılığı çok az olduğu için kulüpte kendimi çok rahat hissederdim.

Henry'nin bir şnitzel seçtiğini hatırlıyorum; saflığının belirtisiydi bu. Viyana bifteği ısmarlarken şnitzel gibi bir şey beklediğini sanıyorum. Alıştığı çevreden uzak olduğu için yemek konusunda bir şey söyleyemedi ve her nasılsa o pembemsi yumuşak şeyi mideye indirebildi. Flaşlar önündeki o gururlu kasılmasını hatırlayıp Cabinet tatlısı seçtiğinde sesimi çıkarmadım. O korkunç yemek sırasında (kulüp o gün gerçekten kendi rekorlarını kırmıştı) havadan sudan söz ettik. Henry, oturumları her gün basına açıklanan bir Kraliyet Komisyonu'nun toplantılarına Kabine gizliliği vermek için elinden geleni yaptı. Kahvelerimizi içmek için salona geçtiğimizde şöminenin önünde ikimizden başka kimse yoktu. Duvarlardaki boynuzların duruma ne kadar uygun olduğunu düşünerek ayaklarımı şöminenin paravanasına uzatınca Henry'yi köşesinde sıkıştırmış oldum. Kahvemi karıştırırken, "Sarah nasıl?" diye sordum.

Kaçamak bir tavırla, "İyi" dedi. Portosundan dikkat ve kuşkuyla bir yudum aldı. Sanırım Viyana bifteğini unutamamıştı.

"Hâlâ endişeli misin?"

Mutsuzlukla kaçırdı bakışlarını. "Endişeli mi?"

"Endişeli olduğunu bana söylemiştin ya."

"Hatırlamıyorum. Sarah iyidir." Sanki sağlığını sormuşum gibi konuşuyordu.

"O detektife başvurdun mu?"

"Onu unutmuş olacağını umuyordum. O sıralar kendimi iyi hissetmiyordum... bu Kraliyet Komisyonu işi falan ufuktaydı. Aşırı çalışıyordum."

"Detektife senin adına gitmeyi önerdiğimi hatırlıyor musun?"

"İkimizin de sinirleri bozuktu sanırım." Duvardaki eski boynuzlara baktı, bağışlayanın adını okuyabilmek için gözlerini kıstı. "Ne kadar çok baş var burada" dedi.

Onu o kadar çabuk bırakacak değildim. "Ben konuşmamızdan birkaç gün sonra gidip adamı gördüm" dedim.

Kadehini yere bıraktı. "Bendrix, buna hakkın yoktu..."

"Masrafını ben ödüyorum."

"Küstahlık bu!" Ayağa kalkmıştı ama ben kendisini şiddete başvurmadan çıkamayacağı bir yere kıstırmıştım ve Henry'nin karakterinde şiddet yoktu.

"Onun temize çıkmasını isterdin sanırım" dedim.

"Temize çıkacak bir şey yoktu ki. Gitmek istiyorum artık. Lütfen."

"Bence raporları okumalısın."

"Böyle bir şeye hiç niyetim..."

"Öyleyse gizli buluşmalarla ilgili satırları ben sana okuyayım. Aşk mektubunu dosyalaması için detektife geri verdim. Henry dostum, iyice uyuyormuşsun sen."

Bana gerçekten vuracağını sandım o an. Vursaydı büyük bir zevkle karşılık verecek, Sarah'nın onca yıldır kendine özgü biçimde sadık kaldığı bu budalayı yumruklayacaktım ama tam o anda kulüp müdürü içeri girdi. Uzun kır sakallı, ceketinin önü içtiği çorbalardan lekelenmiş Victoria dönemi şairlerini

andıran bir adamdı. Oysa gerçekte eskiden tanıdığı köpeklerin anılarını yazardı (1912'de yazdığı *For Ever Fido* büyük ün yapmıştı). "Ah, Bendrix! Seni çoktandır göremedik buralarda" dedi.

Henry'yi tanıştırınca da bir berberin çabukluğu ile, "Raporları her gün izliyorum" dedi.

"Ne raporu?" Hayatında ilk defa, bu sözcüğü duyduğu anda aklına işi gelmemişti Henry'nin.

"Kraliyet Komisyonu raporlarını."

Sonunda müdür gidince Henry, "Şimdi lütfen raporları ver ve bırak çıkayım buradan" dedi.

Müdür yanımızdayken durumu yeniden değerlendirdiğini düşünüp sonuncu raporu verdim. Kâğıdı aldığı gibi ateşe attı, kürekle de iteledi. Bu davranışının onurlu bir şey olduğunu düşünmekten kendimi alamadım. "Ne yapacaksın?" diye sordum.

"Hiçbir şey."

"Bu hareketinle gerçeklerden kurtulmuş olmuyorsun."

"Gerçeğin canı cehenneme." Henry'yi daha önce küfür ederken duymamıştım.

"İstediğin zaman bir kopyasını verebilirim" dedim.

"Şimdi gitmeme izin verecek misin?" Şeytanın işi bitmiş, orgazm geride kalmıştı, zehir içimden boşalmıştı artık. Ayaklarımı paravananın üstünden çekip Henry'nin geçmesine izin verdim. Birkaç hafta değil de bir ömürboyu kadar bir süre önce, parkta kenarlarından sular akan şapkasını, o aptal kara şapkasını bile geride unutarak kulüpten çıktı gitti.

IV

Uzun Whitehall yolunda Henry'ye yetişeceğimi ya da en azından kendisini görebileceğimi umarak şapkasını yanıma almıştım ama sokağa çıktığımda Henry görünürlerde yoktu. Nereye gideceğimi bilemeyerek geri döndüm. Charing Cross metro istasyonu yakınındaki bir kitapçıya bakarken Sarah'nın o anda Cedar Yolu'ndaki pudralı zile dokunup dokunmadığını, Bay Parkis'in, köşenin ardında bekleyip beklemediğini düşünüyordum. Zamanı geri çevirebilseydim sanırım bunu yapar, Henry'nin yağmurun altında önünü görmeden yürümesini engellemezdim. Ancak yapabileceğim herhangi bir şeyin olayların akışını en küçük bir biçimde bile değiştirebileceğinden şüpheliyim artık. Şimdi Henry'yle ben bir tür müttefiğiz ama sonsuz bir gelgite karşı mı müttefiğiz?

Karşı kaldırıma geçtim, meyve satıcılarının, Victoria Bahçeleri'nin önünden yürüdüm. Puslu rüzgârlı havada parkta pek oturan yoktu, Henry'yi hemen ilk bakışta görmüş ama hemen tanıyamamıştım. Dışarda, şapkası olmadığı halde görüldüğünde kimliksiz, yersiz yurtsuzların arasına karışıvermişti. Yoksul kesimlerden gelen ve kimsenin tanımadığı insanlar, serçelere ekmek veren yaşlı adam, üzerinde Swan ve Edgars yazan poşetli kadın. Henry başını yere eğmiş ayakkabılarına bakıyordu. Ben, o kadar uzun zamandır yalnızca kendime acıyordum ki, düşmanıma acımak garip bir duyguydu şimdi. Şapkayı yanına bırakıp yürüyecektim ki başını kaldırınca ağlamakta olduğunu farkettim. Çok uzun bir yol aşmış olmalıydı. Gözyaşları Kraliyet Komisyonları'ndan çok ayrı bir dünyaya aitti.

"Özür dilerim, Henry"dedim. Suçumuzdan pişmanlık ifadeleriyle sıyrılabileceğimize nasıl da inanırız.

Henry, gözyaşlarının otoriterliğiyle "Otur" dedi. Sözünü

dinledim. "Düşünüyordum" diye devam etti. "Siz ikiniz sevişiyor muydunuz, Bendrix?"

"Bu da aklına nereden..."

"Bundan başka açıklaması olamaz."

"Neden söz ettiğini anlamıyorum."

"Tek özür de bu, Bendrix. Yaptığın şeyin... ne korkunç olduğunu anlamıyor musun?" Konuşurken şapkasının içini çevirmiş, etiketine bakmıştı.

"Bunu tahmin edemediğim için aptalın biri olduğumu düşünüyorsundur Bendrix. Peki, Sarah beni neden terketmedi?"

Kendi karısının karakterini de ben mi anlatacaktım yani? İçimdeki zehir yine akmaya başlamıştı. "İyi ve güvenli bir gelirin var" dedim. "Onun için bir alışkanlıksın artık. Güvencesin." Komisyonu önünde yeminli ifade veren bir tanıkmışım gibi dikkat ve ciddiyetle dinliyordu. "Diğerlerine olduğu gibi bizim için de bir sıkıntı değildin."

"Başkaları da mı vardı?"

"Kimi zaman bunu bildiğini ama umursamadığını düşünürdüm. Kimi zaman seninle şimdi artık çok geçken yaptığımız gibi açıkça konuşmayı istemişimdir. Sana senin hakkında düşündüklerimi söylemek isterdim."

"Ne düşünüyordun?"

"Senin onun pezevengi olduğunu. Bunu benim için de yaptın, onlar için de ve şimdi de en sonuncusu için yapıyorsun. Ebedi pezevenk. Neden kızmıyorsun, Henry?"

"Bilmiyordum ki."

"Bilmezliğinle yaptın pezevenkliği. Onunla sevişmeyi öğrenmeye zahmet etmemenle... onu başkalarını aramak zorunda bırakmakla. Ona fırsatlar vererek... Sıkıcı ve budala biri olmakla pezevenkliğini yaptın ve şimdi de sıkıcı ve budala olmayan biri onunla Cedar Yolu'nda oynaşıyor.

"Seni neden terketti?"

"Ben de sıkıcı ve budala olmaya başladığım için. Ama ben öyle doğmadım, Henry. Beni sen yarattın. Sarah seni terketmeye yanaşmadığı için şikâyetlerimle ve kıskançlığımla onu sıkmaya başladım."

"İnsanlar senin kitaplarını çok değerli buluyor" dedi.

"Senin de birinci sınıf bir başkan olduğunu söylüyorlar. Yaptığımız işin ne önemi var ki?"

"Önemi olan başka bir şey bilmiyorum ben" dedi üzgün bir sesle. Güney kıyısı üzerinden geçen gri kümülüs bulutlarına bakıyordu. Martılar mavnaların üstünde uçuyorlar, yıkık depolar arasından kış ışığında kapkara görünen kule yükseliyordu. Serçelere ekmek veren adam gitmişti, poşetli kadın da. El arabalı satıcılar istasyonun önünde gece hayvanları gibi bağırıyorlardı. Tüm dünyanın kepenkleri kapanıyordu sanki, az sonra kendi başımıza kalacak gibiydik.

"O kadar uzun bir süre neden bizi görmeye gelmediğini merak etmiştim" dedi Henry.

"Sanırım aşkın da sonuna gelmiştik. Birlikte yapabileceğimiz başka bir şey kalmamıştı. Senin için alışveriş yapabilir, sana yemek hazırlar, yanıbaşında uyuyabilirdi ama benimle sevişmekten başka yapacak bir şeyi yoktu."

"Senden çok hoşlanır" dedi sanki görevi beni avutmakmış gibi, sanki gözleri ağlamaktan kızarmış olan kendisi değilmiş gibi.

"İnsan yalnızca hoşlanılmaktan tatmin olmuyor."

"Ben oluyordum."

"Ben aşkın hiç eksilmeden devam etmesini istiyordum." Sarah'dan başka kimseyle böyle konuşmamıştım, ancak Henry'nin verdiği karşılık Sarah'nın yanıtı değildi. "İnsan tabiatında yoktur bu dediğin. İnsanın tatmin olması gerekir." Ama Sarah'ın dediği değildi bu. Orada, Victoria Bahçeleri'nde Henry'nin yanında oturmuş günün sona ermesini seyrederken ilişkinin sonunu hatırladım.

V

"Bu kadar korkmamalısın" dedi Sarah. Sırılsıklam olmuş bir halde hole çıktığında söylediği son sözlerdi bunlar. "Aşk bitmez. Birbirimizi artık görmüyoruz diye..." Kararını vermişti ama ben bunu ancak ertesi gün, telefon ölü bulunan birinin boş ağzını andırırken anlayacaktım. "Sevgilim, insanlar görmedikleri halde bütün hayatları boyunca Tanrı'yı sevmeye devam ederler, değil mi?"

"Öyle bir sevgi değil bizimki."

"Kimi zaman başka türlü bir sevgi olduğuna inanmıyorum ben." Onun bir yabancının etkisi altına girdiğini anlamalıydım, ilk birlikte olduğumuz sıralarda hiç böyle konuşmamıştı. Tanrı'yı dünyamızdan silmeye birlikte karar vermiştik. Yıkık holde yolunu aydınlatmak için feneri yaktığımda, "Eğer yeteri kadar seviyorsak her şey yolunda demektir" dedi.

Kırık camlar ayaklarımızın altında çatırdıyordu. Yalnızca kapının üstündeki eski Victoria dönemi vitray sağlam kalmıştı. Cam toz haline geldiği yerlerde beyaza dönüşmüştü, çocukların yol kenarlarında ya da arsalarda kırdıkları buzlar gibi. "Korkma" dedi yine. Beş saat geçtiği halde hâlâ güneyden arılar gibi sürekli gelmekte olan o yeni ve garip silahlardan söz etmediğini biliyordum.

1944 Haziran'ında daha sonra V1 adı verilen silahların ilk kullanıldığı geceydi. Hava bombardımanlarına olan alışkanlığımızı kaybetmiştik. 1944 Şubat'ındaki kısa bir dönem dışında 1941'in son büyük baskınlarından sonra herhangi bir hava saldırısı olmamıştı. Alarm verilip de ilk robotlar geldiğinde birkaç düşman uçağının gece savunma sistemimizi aştığını sanmıştık. Bir saat sonra alarm durumunun sona erdiğini belirten sirenler

çalmayınca insan bir şikâyet duygusu hissediyordu. Sarah'ya, "Artık yapacak işleri olmadığı için epey gevşemiş olmalılar" dediğimi hatırlıyorum. İşte tam o anda, karanlık yatağımda yatarken ilk robotumuzu gördük. Parkın üstünden alçaktan uçarak geçti, denetimden çıkmış, yanan bir uçağa benzettik. Ardından bir ikincisi, bir üçüncüsü geldi. O zaman savunmamız hakkındaki fikrimizi değiştirdik. "Keklik gibi avlanıyor olmalılar" dedim. "Almanlar gelmeye devam etmek için çıldırmış olmalılar." Ama uçaklar saatler boyunca gelmeyi sürdürdüler, şafak söktükten sonra bile geldiklerini görünce bunun yeni bir şey olduğunu ancak anladık.

Saldırı başladığında henüz yatmıştık. Bir önemi yoktu. O günlerde ölümün hiç önemi yoktu: İlk başlarda ölmek için dua bile ederdim. O ani yokolma, kalkmak, giyinmek, Sarah'nın fenerinin parkta ağır giden bir arabanın arka lambaları gibi uzaklaşmasını seyretmek gibi şeyleri bir daha olmamacasına ortadan kaldıracaktı. Zaman zaman sonsuzluğun, ölüm anının sonsuza kadar uzatılması olarak var olduğunu düşünmüşümdür. Benim seçeceğim an buydu işte ve Sarah yaşıyor olsaydı bile o mutlak güven ve mutlak zevk anını, düşünmek olanaksız olduğu için kavga etmenin de olanaksız olacağı o anı seçerdim. Sarah'nın tedbirliliğinden şikâyet etmişimdir; Bay Parkis'in çöp sepetinden aldığı kâğıttaki yazısıyla bizim "soğan" sözcüğünü kullanmamızı da kıskançlıkla karşılaştırmıştım. Yine de Sarah'nın kendini olaylara bütünüyle terketmedeki yeteneğini bilmeseydim, o bilinmeyen halefime yazdığı mesajı okumak bana böylesine acı vermezdi. Hayır, V1'ler sevişmemiz sona erene kadar bizi etkilemedi. Sahip olduğum her şeyi tüketmiş olarak başım onun karnının üzerinde, ağzımda onun su kadar hafif tadı olduğu halde yatarken robotlardan biri parka düştü, güney tarafından gelen cam şangırtılarını duyduk.

"Bodruma inmemiz gerek sanırım" dedim.

"Evsahiben oradadır. Başka insanlarla yüzyüze gelemem şimdi."

Sahip olduktan sonra, insan yalnızca bir âşık olduğunu, aslında hiçbir şeyden sorumlu olmadığını unutur ve sorumluluğun sevecenliği başlar. "Orada olmayabilir, gidip bakayım" dedim.

"Gitme. Lütfen gitme."

"Hemen dönerim." İnsanın kullanmaya devam ettiği bir sözcüktü bu, oysa o günlerde herkes "hemen"in bir sonsuzluk kadar uzun sürebileceğini bilirdi. Robdöşambrımı giyip fenerimi buldum. Buna pek gerek yoktu aslında. Gökyüzü grileştiği için karanlık odada Sarah'nın yüzünü bile seçebiliyordum.

"Çabuk ol" dedi.

Merdivenden koşa koşa inerken yeni bir robotun geldiğini, motor kesildiği andaki o beklentili sessizliği duydum. Tehlike anının o olduğunu, camların altından o anda çekilip yüzüstü yere yatmanın gerektiğini henüz öğrenmemiştik. Patlamayı duymadım bile, beş altı saniye ya da beş altı dakika sonra kendime geldiğimde dünya değişikti artık. Hâlâ ayakta olduğumu sanıyordum, karanlıktan şaşırmıştım. Bir şey yanağıma soğuk bir yumruk bastırıyordu sanki, ağzımda tuzlu kan tadı vardı. Çok uzun bir yolculuktan dönmüşüm gibi ağır bir yorgunluk dışında hiçbir şey yoktu kafamın içinde. Sarah'yı hiç hatırlamıyordum, endişe, güvensizlik ve nefretten çok uzaktım. Zihnim birinin bir mutluluk mesajı yazmaya hazırlandığında boş bir sayfa gibiydi. Belleğim yerine geldiğinde yazının yazılacağından ve mutlu olacağımdan emindim.

Ancak belleğim yerine geldiğinde durumun hiç de öyle olmadığını farkettim. Bir kere sırtüstü yatıyordum ve evin ön kapısı, üzerimde asılı kalmış, ışığı kapatıyordu. Molozlara takılmış olan kapı bedenimin birkaç santim üstünde kalmıştı, ancak gariptir daha sonra, sanki kapının gölgesinden yaralanmış gibi omzumdan dizlerime kadar vücudumun berelerle kaplı olduğunu farkettim. Yanağıma oturan yumruk kapının porselen koluydu ve iki dişimi sökmüştü. Bundan sonra da Sarah'yı, Henry'yi ve aşkın sona ermesi korkusunu hatırladım.

Kapının altından sıyrılıp üstümü başımı silkeledim. Bodruma seslendim ama aşağıda kimse yoktu. Dökük kapı aralığından sabahın gri ışığını görüyor, yıkılmış holden uzanan büyük bir boşluk duygusuna kapılıyordum. Işığı kesen bir ağacın orada olmadığını farkettim, ortalıkta devrilen kütükten bile eser yoktu. Uzaklarda sivil savunma görevlileri düdük çalıyorlardı. Yukarı çıktım. Birinci katın trabzanı uçmuştu, yerde bir karış moloz vardı, ancak o günün standartlarına göre ev fazla hasar görmemişti. İsabeti alan komşu bina olmuştu. Odamın kapısı açıktı, koridorda yürürken Sarah'yı görebiliyordum; yataktan kalkmış, yere çömelmişti -korkudan olacaktı. Küçük çıplak bir çocuğa benziyordu. "Çok yakındı" dedim.

Hızla dönüp korkuyla baktı yüzüme. Robdöşambrımın yırtıldığını, tepeden tırnağa toztoprak kaplı olduğumu unutmuştum. Saçlarım bembeyazdı, ağzım ve yanağım kanıyordu. "Tanrım! Yaşıyorsun!"

"Düş kırıklığına uğramış gibisin."

Sarah doğrulup eşyalarını almak için uzandı. "Gitmenin anlamı yok" dedim. "Yakında tehlikenin geçtiğini bildirirler."

"Gitmem gerek."

"Aynı yere iki kere bomba düşmez" dedim düşünmeden. Bunun sık sık yalanlanan bir hayal olduğunu biliyordum.

"Yaralanmışsın."

"İki dişim gitti, hepsi o kadar."

"Buraya gel, yüzünü sileyim." Ben itiraz edecek zaman bulamadan giyinmişti bile. Hayatımda onun kadar çabuk giyinen bir kadın daha tanımamıştım. Yüzümü dikkatle, ağır ağır sildi.

"Yerde ne yapıyordun?" diye sordum.

"Dua ediyordum."

"Kime?"

"Var olabilecek herhangi bir şeye."

"Aşağı gelmek daha mantıklı olurdu." Ciddiyeti korkutmuştu beni. Alay ederek o halinden kurtarmak istiyordum.

"Aşağı indim."

"Geldiğini duymadım ama."

"Kimse yoktu orada. Seni göremedim ama sonra kapının altından çıkmış kolunu gördüm. Öldüğünü sandım."

"Gelip bir bakabilirdin."

"Baktım ama kapıyı kaldıramadım."

"Beni kımıldatabilirdin. Kapı üstüme yaslanmamıştı. Uyanırdım o zaman."

"Anlamıyorum. Ölmüş olduğuna emindim."

"Öyleyse dua edecek bir şey yoktu, değil mi? Bir mucize beklemenin dışında."

"Yeteri kadar umutsuz kaldığın zaman mucize için dua edebilirsin. Mucizeler yoksulların karşısına çıkar, değil mi, ben de yoksuldum."

"Alarm çalana kadar bekle." Ama Sarah başını sallayarak çıktı odadan. Ben de ardından merdivene yürüyüp ısrar etmekten kendimi alamadım, "Bu öğleden sonra seni görecek miyim?"

"Hayır, gelemem."

"Yarın..."

"Henry geliyor."

Henry. Henry. Henry. İlişikimizin içinde durmadan tekrarlanan bu ad, aşkın ölebileceğini, kazananın alışkanlık ve hoşlanma olduğunu hatırlatmasıyla bütün mutlu, neşeli ya da heyecanlı anlarımızı berbat edip duruyordu.

"Bu kadar korkmamalısın" dedi. "Aşk bitmez..." Holde karşılaşmamıza kadar geçen iki yıldan sonra da, "Sen misin..."

VI

Bu olaydan sonra günlerce umut kesmedim tabii. Telefonun açılmaması bir rastlantı diye düşünüyordum, bir hafta sonra yolda hizmetçisine rastlayıp da Miles'ların nasıl olduklarını sorduğumda Sarah'nın köye gittiğini öğrendim. Yine de savaş zamanında mektupların sık sık kaybolduğuna inandırdım kendimi. Sabahları posta kutusunda bir tıkırtı duyunca bile bekliyordum evsahibi kadının postayı alıp gelmesini. Mektuplara gidip kendim bakmıyordum. Düşkırıklığının ertelenmesi, umudun mümkün olduğu kadar canlı tutulması gerekiyordu. Kadının getirdiği mektup yığınını aldıktan sonra her mektubu sırayla tek tek okuyor ve ancak en sonuncusuna geldiğimde Sarah'dan mektup gelmediğine emin oluyordum. Sonra, saat dörtteki postaya kadar hayatım sönüyordu, ondan sonra da geçirmek zorunda kaldığım bir gece daha oluyordu.

Bir hafta kadar yazmadım ona. Gururum beni engelliyordu, ancak bir sabah gururu falan bir yana atıp kaygıyla ve buruklukla birşeyler yazıp mektubu "Acele" ve "Acele. Lütfen İletin" diye işaretledim. Mektubuma bir karşılık alamayınca bütün umudum kesildi, Sarah'nın sözlerini hatırladım. "İnsanlar hayatları boyunca görmeseler de Tanrı'yı sevmeye devam ederler, değil mi?" Nefretle, kendi aynasında hep iyi görünmeye çalışır, diye düşündüm. Kendi kendine soylu görünmesi için âşığını terke dini de karıştırır. Artık X ile yatmayı yeğlediğini itiraf etmez.

En kötü dönemim buydu işte. Hayal benim mesleğimdir. Hayallerle düşünmek: Günde en az elli kere ve geceleri her uyandığımda bir perde kalkıyor ve oyun başlıyordu -hep aynı oyun. Sarah sevişiyor, Sarah X'le, birlikte yaptığımız şeyleri ya-

pıyor, Sarah kendine özgü biçimde öpüşüyor, birleşme anında sırtını geriyor ve ıstırap çekiyormuş gibi çığlık atıyor, Sarah kendini tümüyle terketmiş durumda. Geceleri çabuk uyumak için hap alıyordum ama beni gün doğana kadar uyutacak bir ilaç bulamıyordum. Gündüzleri yalnızca robotlar dikkatimi dağıtabiliyordu. Sessizlik ile patlama arasındaki birkaç saniye Sarah tümüyle siliniyordu kafam. Aradan üç hafta geçtiği halde hayaller ilk günkü gibi sarih ve sıktı, sona ermeleri için de bir neden yok gibiydi; artık ciddi olarak intiharı düşünmeye başlamıştım. Hatta bir tarih saptayıp âdeta bir umut duygusuyla uyku haplarımı biriktirmeye başladım. Sonsuza kadar böyle devam etmeme gerek yok diye düşünüyordum. O tarih geldi, oyun devam edip durdu ve ben kendimi öldürmedim. Korkaklık değildi beni durduran, bir anıydı -V1 düştükten sonra odaya girdiğimde Sarah'nın yüzündeki hayal kırıklığının anısı. Benim ölmüş olmamı gerçekten ummuş olmalı. Böylelikle X'le ilişkisi vicdanını daha az rahatsız edecekti. Basit da olsa onun da bir vicdanı vardı. Şimdi kendimi öldürürsem o zaman benim için hiç kaygılanmayacaktı. Ne de olsa dört yıllık beraberliğimizden sonra X'in yanında bile benim için kaygı duyacağı anlar olabilirdi. Ona bu zevki vermeyecektim. Aksine, bir yolunu bulsam kaygılarını kopma noktasına gelecek kadar arttırabilirdim. Çaresizliğim öfkelendiriyordu beni. Nasıl da nefret ediyordum ondan.

Hiç kuşkusuz sevmenin sonu olduğu gibi nefretin de sonu vardır. Altı ay sonra bir gün Sarah'yı hiç düşünmediğimi ve mutlu da olduğumu farkettim. Bir kırtasiyeciye girip bir kart aldım ve kimbilir belki de bir anlık acıya neden olacak zafer dolu birşeyler yazdım, ancak Sarah'nın adresini yazdığım sırada incitme isteği tümüyle yokolmuştu içimde, kartı sokağa atıverdim. Nefretin Henry'yle buluşma sırasında yeniden canlanması çok garipti. Bay Parkis'in bir sonraki raporunu açarken keşke aşk da böyle canlanabilse diye düşünüdüğümü hatırlıyorum.

Bay Parkis görevini iyi başarmıştı doğrusu: Pudra işe yara-

mış, daire tesbit edilmişti: Cedar Yolu 16 numaranın üst dairesi. Dairede Bayan Smythe'la kardeşi Richard oturuyorlardı. Bayan Smythe'ın Henry'nin elverişli bir koca olması gibi elverişli bir kızkardeş olup olmadığını düşündüm. Smythe adındaki "y" ve o son "e" genellikle saklı duran züppeliğimi uyandırmıştı. Cedar Yolu'nda oturan bir Smythe'a kadar mı düştü diye düşündüm. Son iki yılın âşıklar zincirinin son halkası mıydı bu? Onu gördüğüm zaman -ki Bay Parkis'in raporlarındaki bulanıklıktan kurtarıp adamı görmeye niyetliydim- 1944 Haziran'ında beni uğruna terkettiği adamla mı yüzyüze gelecektim?

"Zili çalıp haksızlığa uğramış bir koca gibi karşısına mı çıkayım?" diye sordum, oğlu nedeniyle barda değilde bir kafede randevu vermiş olan Bay Parkis'e.

"Ben bu fikre karşıyım, efendim." Bay Parkis çayına üçüncü kaşık şekeri boca etti. Oğlu konuştuklarımızı duyamayacağı bir masanın başında portakallı gazozunu içiyordu. Çocuk gelen herkese dikkatle bakıyor, şapkalarından ve pardesülerinden sulu karı silkelemelerini izliyordu. Boncuk gözleri sanki daha sonra rapor verecekmiş gibi dikkatliydi. Belki de babasının eğitiminin gereği rapor verecekti de. "Eğer mahkemede tanıklık etmeye kararlı değilseniz, sonra duruşma sırasında bu işleri karıştırır, efendim" dedi Bay Parkis.

"Bu iş mahkemeye gitmeyecek ki."

"Dostça bir anlaşma mı yapacaksınız?"

"İlgilenmiyorum" dedim. "İnsan Smythe adında birini ciddiye almaz ki. Onu bir kere görmek istiyorum, hepsi bu."

"En sağlamı elektrik memuru olmak."

"Ben siperli kasket giyemem."

"Duygularınızı paylaşıyorum, bayım. Benim de yapmaktan kaçındığım bir şeydir bu. Zamanı gelince oğlumun da bu yola başvurmamasını isterim." Kederli bakışları oğlanın her hareketini izliyordu. "Dondurma istedi ama bu havada izin vermedim." Dondurma düşüncesi içini soğutmuş gibi ürperdi son-

ra. "Her mesleğin bir onuru vardır, efendim." Bir an ne demek istediğini anlayamamıştım.

"Oğlunuzu bana ödünç verir misiniz?" dedim.

"Sevimsiz birşeyler olmayacağına söz verirseniz."

"Bayan Miles oradayken gitmek istemiyorum zaten."

"Peki oğlanı neden istiyorsunuz?"

"Çocuğun kendini hasta hissettiğini söyleyeceğim. Yanlış adrese gelmiş olacağız. Birkaç dakika oturturlar sanırım."

Bay Parkis gururla, "Çocuğun yapabileceği bir şey bu" dedi. "Lance'ı kimse geri çeviremez."

"Adı Lance mı?"

"Sir Lancelot gibi, efendim. Yuvarlak Masa Şövalyeleri'nin Sir Lancelot'su."

"Çok şaştım doğrusu. Hiç de hoş olmayan bir olaydı o."

"Kutsal Kâse'yi buldu"dedi Bay Parkis.

"Kâse'yi bulan Galahad'dı. Lancelot, Guinevere'in yatağında bulunmuştu." Masumlarla neden alay etmek isteriz ki? Kıskançlıktan mı? Bay Parkis sanki ihanet etmiş gibi kederle baktı oğluna. "Bunu duymamıştım" dedi.

VII

Ertesi gün Cedar Yolu'na gitmeden önce babasına nispet oğlana bir dondurma aldım. Bay Parkis, Henry Miles'ın evinde bir kokteyl parti olduğunu söylediği için bir tehlike yoktu. Elbiselerini düzeltip orasını burasını çekiştirdikten sonra oğlanı bana verdi. Çocuk bir müşteriyle bu ilk sahneye çıkışında en yeni elbiselerini giymişti, benim üzerimdekiler ise en eskilerimdi. Sonuç seyisiyle gezmeye çıkmış bir Lord Fauntleroy'u andırıyordu. Çilekli dondurma, kaşığından ceketine damladı. Son damlasını da bitirene kadar bekledim. Sonra, "Bir tane daha?" diye sordum. Başını salladı. "Yine çilekli mi?"

"Vanilyalı" Uzun bir süre sonra da, "Lütfen" diye ekledi.

İkinci dondurmasını dikkatle, kaşığı parmakizlerinden temizlemek istercesine yalayarak, bitirdi. Sonra elele parktan geçip baba oğul gibi Cedar Yolu'na yürüdük. Bu kaçamak şehvet, kıskançlık ve Parkis'in raporları yerine evlenmek, çocuk sahibi olmak ve tatlı ve sıkıcı bir huzur içinde sessizce birlikte yaşamak daha akıllıca bir şey olmaz mıydı?

Cedar Yolu'ndaki apartmanın üst zilini çaldım. Oğlana, "Unutma, kendini hasta hissediyorsun" dedim.

"Bana dondurma verirlerse..." Parkis oğlunu hazırlıklı olmak üzere yetiştirmişti.

"Vermezler."

Kapıyı açan Bayan Smythe olmalıydı -hayır derneklerinden çıkma, kırlaşmış yorgun saçlı, orta yaşlı bir kadın. "Bay Wilson burada mı oturuyor?" diye sordum.

"Hayır, korkarım..."

"Acaba alt katta mı oturuyor?"

"Bu apartmanda Wilson diye biri yok."

"Öyle mi? Çocuğu da o kadar uzaktan getirmiştim, kendini iyi de hissetmiyor."

Oğlana bakmaya cesaret edemiyordum ama Bayan Smythe'ın bakışlarından rolünü sessizce ve etkin bir biçimde oynadığına emindim. Bay Savage onu ekibinin bir üyesi olarak kabul etmekten gurur duyabilirdi.

"İçeri gelin de biraz otursun" dedi Bayan Smythe.

"Çok iyisiniz."

Sarah'nın bu kapıdan geçip o kalabalık hole kaç kere girmiş olabileceğini düşündüm. İşte X'in evindeydim artık. Askıdaki yumuşak kahverengi şapka onun olmalıydı. Halefimin parmakları -Sarah'ya dokunan parmaklar- hergün bu kapının kulpunu çeviriyordu. İçerde gaz alevinin sarı ışığı, kapalı öğledensonrasını aydınlatan pembe abajurlu lambalar, koltukların üstünde basma kılıflar vardı. "Oğlunuza bir bardak su vereyim mi?"

"Çok iyisiniz." Bunu daha önce de söylediğimi hatırladım.

"Ya da portakal suyu."

"Zahmet etmeyin."

"Portakal suyu" dedi oğlan. Uzun bir beklemeden sonra yine, "Lütfen" dedi. Kadın odadan çıktı. Yalnız kalınca oğlanın yüzüne bakabildim. Gerçekten hasta görünüyordu, koltuğun üzerine büzülüp kalmıştı. Bana göz kırpmasaydı ben bile... Bayan Smythe portakal suyuyla dönünce, "Teşekkür et, Arthur" dedim.

"Adı Arthur mu?"

"Arthur James."

"Epey eski-moda bir ad."

"Biz de eski-moda bir aileyiz. Annesi Tennyson'u severdi."

"Yani..."

"Evet" dedim. Kadın acıyarak baktı çocuğa.

"Onun varlığıyla avunuyor olmalısınız" dedi.

"Aynı zamanda da kaygı kaynağı." Utanmaya başlamıştım. Kadın öylesine kuşkudan uzaktı ki, ne işim vardı burada? X'i göremeyecektim işte, üstelik yataktaki adama bir yüz vermekle daha mutlu mu olacaktım? Taktik değiştirmeye karar verdim. "Kendimi tanıtıyım, adım Bridges dedim."

"Benimki de Smythe."

"Sizi daha önce görmüş gibiyim."

"Sanmıyorum. Ben bir gördüğüm yüzü bir daha unutmam."

"Belki de parkta görmüşümdür."

Arasıra kardeşimle gideriz oraya."

"Kardeşinizin adı John Smythe mı yoksa?'

"Hayır, Richard" dedi. "Küçük kendini nasıl hissediyor şimdi?"

"Daha kötüyüm" dedi Parkis'in oğlu.

"Ateşini alsak mı acaba?"

"Biraz daha portakal suyu içebilir miyim?"

"Bir zarar vermez herhalde" diye düşündü Bayan Smythe. "Zavallı çocuk. Belki ateşi var."

"Sizi yeteri kadar zahmete soktuk zaten."

"Sizi bırakırsam kardeşim hiç bağışlamaz beni, çocukları çok sever."

"Kardeşiniz evde mi?"

"Her an gelebilir artık."

"İşten mi?"

"Şey, onun çalışma günü aslında Pazar."

"Rahip mi?" diye sordum kötülükle ama şaşırtıcı bir karşılık aldım. "Pek rahip denemez." Aramıza perde gibi kaygılı bir bakış indi, kadın özel sıkıntılarıyla bunun arkasına çekildi. Yerinden kalkarken kapı açıldı, X içeri girdi. Holün loşluğunda yakışıklı bir aktör yüzü gördüm, sık sık aynaya bakan, hafif bayağılık kokan bir yüz. Tatmin olmamıştım, kederle keşke Sarah'nın zevki daha iyi olsaydı diye düşündüm. Sonra adam lambaların ışığına girdi. Elmacık kemiğinden çenesine kadar inen mor bir doğum lekesi ayrıcalığın simgesi gibiydi. Adamı günahını almıştım, aynada kendine bakmaktan zevk alamazdı.

Bayan Smythe, "Kardeşim Richard. Bay Bridges" diye bizi tanıştırdı. "Bay Bridges'in çocuğu biraz rahatsızlanmış, içeri gelmelerini rica ettim."

Adam gözlerini oğlandan ayırmadan elimi sıktı. Ellerinin sıcak ve kuru olduğunu farkettim. "Oğlunuzu daha önce görmüştüm" dedi.

"Parkta mı?"

"Belki."

Adam odaya sığmayacak kadar güçlüydü, kanapenin pamuklu örtülerine ise hiç uymuyordu. Onlar başka bir odaya geçtiklerinde kızkardeşi burada mı otururdu... yoksa sevişirlerken onu alışverişe falan mı gönderiyorlardı?

Eh, adamı görmüştüm işte. Orada kalmak için başka nedenim yoktu. Ancak şimdi de onu görür görmez bir sürü soru takılmıştı kafama: Nerede tanışmışlardı? İlk adım Sarah'dan mı gelmişti? Onda ne bulmuştu? Ne kadar sık sevişiyorlardı? Sarah'nın yazdıkları ezberimdeydi: "Ben hiç bir şey söylemeden sen zaten herşeyi bildiğin için aslında sana bir şey yazmama, anlatmama gerek... Sevmeye yeni başladığımı biliyorum ama şimdiden senden başka herkesi, her şeyi terketmek istiyorum." Yüzündeki lekeye bakarken hiçbir yerde güvence yok diye düşündüm. Bir kamburun, bir sakatın, hepsinin, aşkı harekete geçirecek tetikleri vardır.

"Gelmenizdeki gerçek amacınız neydi?" diye adam aniden düşüncelerimin içine giriverdi.

"Bayan Smythe'a anlattım. Wilson adında biri..."

"Sizin yüzünüzü hatırlamıyorum ama oğlunuzu hatırlıyorum." Çocuğun eline dokunmak istermiş gibi kesik, yarım kalmış bir hareket yaptı. Gözleri bir tür soyut sevecenlikle doluydu. "Benden korkmamalısınız" dedi. "Buraya insanların gelmesine alışkınım. Sizi temin ederim ki yalnızca yardımcı olmak istiyorum size."

"İnsanlar genellikle öyle çekingendirler ki" diye Bayan Smythe açıkladı. Neden söz ettiklerini bir türlü çıkaramıyordum.

"Ben Wilson adında birini arıyordum."

"Böyle biri olmadığını *benim* de bildiğimi biliyorsunuz."

"Bir rehber verirseniz adresine bir daha..."

Adam düşünceyle çocuğa bakarken, "Oturun" dedi.

"Gitmeliyim artık. Arthur kendini toparladı biraz, üstelik Wilson..." Adamın muğlak konuşmasından rahatsız olmuştum.

"Gitmek isterseniz gidebilirsiniz kuşkusuz ama yarım saatliğine çocuğu burada bırakmaz mısınız?" Parkis'in yardımcısını tanıdığını ve sorguya çekmek isteyeceğini düşündüm. "Ona sormak istediğiniz her şeyi bana sorabilirsiniz" dedim. Lekesiz yanağını bana her çevirişinde öfkem artıyor, kızıl lekeyi her gördüğümde de sönüp gidiyordu. İnanamıyordum, burada Bayan Smythe çay ikram ederken çiçekli basmalar arasında şehvetin yaşanabileceğine inanamadığım gibi. Ancak umutsuzluk bir yanıt bulurdu her zaman ve şimdi de bana, "Bunun şehvet yerine aşk olmasını mı yeğlerdin?" diye soruyordu.

"Siz ve ben çok yaşlıyız" dedi adam. "Ama öğretmenler ve papazlar yalanlarıyla *onu* zehirlemeye daha yeni başladılar."

"Hay Allah kahretsin, neden söz ettiğinizi anlamıyorum" dedim. Sonra hemen Bayan Smythe'a dönüp "Özür dilerim dedim.

"İşte gördünüz mü? Sinirlenir sinirlenmez Allah'a küfüre başlıyorsunuz."

Adamı şaşırtmış olduğumu düşündüm. Bayan Smythe pazarları çalıştığını söylemişti; Anglikan kilisesine bağlı olmayan bir papaz olabilirdi. Ama böyle bir insanın Sarah'nın âşığı olması ne garip bir şeydi. Sarah'nın önemi birden azalıvermişti. Aşk serüveni bir şaka olmuştu, kendisi de ilk vereceğim yemek davetinde komik bir anekdot olarak kullanılabilirdi. Bir an için kurtulmuştum ondan. "Kendimi iyi hissetmiyorum" dedi çocuk. "Biraz daha portakal suyu içebilir miyim?"

"İçmesen daha iyi olur yavrum" dedi Bayan Smythe.

"Artık onu götürsem iyi olacak. Çok iyi davrandınız, teşekkür ederim." Kızıl lekeyi gözönünde tutmaya çalışıyordum. "Sizi kırdıysam özür dilerim. İsteyerek olmadı ama sizin dini inançlarınızı paylaşmıyorum."

Adam şaşkın şaşkın baktı yüzüme. "Ama benim inancım yoktur ki. Hiçbir şeye inanmam ben."

"Ama demin sandım ki..."

"Bizi hâlâ tutsak eden bağcıklardan nefret ederim. Özür dilerim, çok ileri gittim Bay Bridges ama kimi zaman insanların, örneğin Allahaısmarladık gibi sözcükleri bile kullanmasını bağlayıcı buluyorum. Torunumun 'Allah' gibi bir sözcüğün bizler için ne anlama geldiğini, sanki Suahelice bir sözcükmüş gibi bilemeyeceğine bir inanabilsem..."

"Torununuz var mı?"

Kederle, "Çocuğum yok" dedi. "Size oğlunuz için gıpta ediyorum. Büyük bir görev ve sorumluluk bu."

"Ona ne sormak istiyordunuz?"

"Burada kendini evinde hissetmesini istedim, böylece belki bir daha gelirdi. Yeryüzünde insanın bir çocuğa söylemek istediği o kadar çok şey var ki -dünyanın nasıl varolduğu örneğin. Ona ölümden söz etmek isterdim, okulda aşıladıkları bütün yalanlardan kurtarmak isterdim onu."

"Yarım saatte yapılamayacak kadar çok şey."

"İnsan bir tohum ekebilir."

Kötülükle, "İncil'den bu" dedim.

"Ben de baştan çıkarılmışımdır. Bunu söylemenize gerek yok."

"İnsanlar gerçekten gizlice mi gelirler size?"

"Görseniz şaşarsınız" dedi Bayan Smythe. "İnsanlar bir umut mesajına hasretler."

"Umut mu?"

"Evet umut" dedi Smythe. Yeryüzünde herkes burada sahip olduklarımızdan başka bir şey olmadığını, gelecekte ödül ve ceza olmadığını bilse nasıl bir umut olurdu, düşünebiliyor musunuz?" Kızıl leke görünmediği zamanlar yüzünde çılgın bir soyluluk vardı. "O zaman bu dünyayı cennete çevirmeye başlardık."

"Ama baştan epey şey açıklamak gerekirdi bunun için."

"Size kitaplığımı gösterebilir miyim?"

"Güney Londra'nın en iyi rasyonalist kitaplığıdır" dedi Bayan Smythe.

"İnancımın değiştirilmesine gerek yok, Bay Smythe. Ben zaten hiçbir şeye inanmam. Arasıra belki."

"Zaten bizim de işimiz o arasırayladır."

"Garip olan bunların umut anları olması."

"Gurur umut gibi gözükebilir. Ya da bencillik."

"Bununla bir ilgisi olduğunu sanmıyorum. Aniden oluveriyor, hiçbir neden olmadan, bir koku..."

"Ah" dedi Smythe. "Bir çiçeğin yapısı, bhenşeyin büyük bir tasarımcının elinden çıkmış olması, saatin bir saat yapımcısını gerektirmesi. Modası geçmiş şeyler bunlar. Schwenigen yirmibeş yıl önce yanıtını verdi bunların. Bakın..."

"Bugün olmaz, çocuğu gerçekten eve götürmeliyim."

Yine reddedilmiş bir âşık gibi o düşkırıklığına uğramış sevecenlik jestini yaptı. Kimbilir kaç ölüm döşeğinden geri çevrilmiş olduğunu düşündüm. Ben de ona bir umut mesajı vermek isterdim ama tam o anda öteki yanağını çevirdi, o küstah aktör yüzünü gördüm. Onu yetersiz, acınacak halde, modası geçmiş olarak yeğlerdim. Ayar, Russell -günün modası onlardı ama onun kitaplığında fazla sayıda akılcı pozitivist bulacağımı hiç sanmıyordum. Onda yalnızca haçlıları vardı, bağımsızlar değil.

Kapıda -ki orada da o tehlikeli veda sözcüklerini kullanmadığına dikkat ettim- o yakışıklı yanağına hedef aldım doğruca. "Bir arkadaşımla tanışmalısınız siz" dedim. "Bayan Miles. O bu tür şeylerle ilgilenir..." Sözümü kestim orada. Tam isabet. Kızıl leke bütün yüzüne yayılmış gibiydi. Adam aniden geri dönerken Bayan Smythe'ın, "Ah!" dediğini duydum. Adama acı verdiğim kuşkusuzdu ama ben de onun kadar acı duymuştum. Atışımın isabetsiz olmuş olmasını ne kadar isterdim.

Sokağa çıkınca Parkis'in oğlu kustu. Bıraktım kussun. Orada öylece dururken, Sarah'yı o da mı kaybetti diye düşündüm. Bunun sonu yok mu hiç? Şimdi de Y'yi mi bulmak zorundayım?

VIII

"Çok kolaydı bayım" dedi Parkis. "Çok kalabalık vardı, Bayan Miles kocasının Bakanlık'tan bir arkadaşı olduğumu sandı. Bay Miles da beni karısının bir dostu sandı."

O ilk karşılaşmamızda Sarah'yı yabancı biriyle gördüğümü hatırlayarak, "Kokteyl parti iyi miydi?" diye sordum.

"Çok başarılı diyebilirim ama Bayan Miles biraz rahatsızdı sanırım. Çok kötü öksürüyordu." Zevkle dinliyordum. Bu partide belki de öpüşecek ya da kendini okşattıracak kuytu bir köşe bulamamıştı. Parkis masanın üstüne kahverengi kâğıda sarılı bir paket bırakarak gururla, "Hizmetçiden hanımın odasının yolunu öğrenmiştim" dedi. "Bir gören olsaydı tuvaleti aradığımı söyleyecektim ama kimse bir şey demedi. Günlüğü masasının üstündeydi, o gün birşeyler yazmış olmalıydı. Çok dikkatli olmuş olabilir ama benim günlüklerden edindiğim deneye göre hepsinde yazan insanı ele verecek bir şeyler bulunur. İnsanlar kendilerine özgü kodlar geliştirir ama kısa zamanda çözebilirsiniz bunları. Ya da bazı şeyleri yazmazlar ama kısa zamanda neleri yazmadıklarını anlarsınız." O konuşurken ben paketi ve defteri açmıştım. "İnsan tabiatı bu bayım, günlük tutuyorsanız birşeyleri hatırlamak istiyorsunuz demektir. Aksi halde buna ne gerek vardı ki?"

"Bunu gözden geçirdiniz mi?" diye sordum.

"Şöyle bir baktım efendim, bazı yazılarından hanımın pek tedbirli bir tip olmadığını anladım."

"Ama bu yılınki değil ki bu. İki yıl öncesine ait."

Bir an için yıkıldı adam.

"İşime yarar" dedim.

Günlük büyük bir muhasebe defterine tutulmuştu, o güçlü aşina elyazısının altında kırmızı ve mavi çizgiler vardı. Günbegün tutulmuş değildi, "Birkaç yılı kapsıyor" diye Parkis'in içini rahat ettirdim.

"Herhalde bir yerini okumak için çıkarmış olmalı." Tam da bugün beni, ilişkimizi hatırlamış, rahatını bozacak bir şey olmuş olabilir mi, diye düşündüm.

"Bunu getirdiğinize çok sevindim" dedim. "Artık hesabımızı kapatabiliriz."

"Umarım memnun kalmışsınızdır, efendim."

"Memnunum."

"Bunu Bay Savage'a yazmanızı rica edeceğim, efendim. Müşterilerden kötü raporlar gelir de iyileri hiç gelmez. Bir müşteri ne kadar memnun olursa o kadar çok bizi unutmayı yeğler. Hoş bunun için onları suçlayamam ya."

"Yazacağım."

"Çocuğa karşı da iyi davrandığınız için teşekkür ederim, bayım. Biraz rahatsızdı ama... Lance gibi bir çocuk sözkonusu olunca dondurma konusunda yeter demenin ne kadar güç olduğunu anlarım, efendim. Ağzını bile açmadan istemesini çok iyi bilir." Günlüğü okumak için can atıyordum ama Parkis de uzattıkça uzatıyordu. Belki de kendisini hatırlayacağıma inanmıyor, o zavallı bıyığı, dayak yemiş köpek bakışlarıyla belleğimde daha iyi bir yer kapmaya çalışıyordu. "Ben çalışmamızdan pek zevk aldım bayım, eğer bu üzücü durum karşısında zevkten sözedilebilirse yani. Unvanları olduğu durumda bile her zaman gerçek centilmenlerle çalışmayız. Bir zamanlar bir lord müşterimdi, raporumu verince sanki suçlu olan benmişim gibi öfkeden küplere binmişti. Çok cesaret kırıcı bir şeydir bu, efendim. Ne kadar başarılı olursanız sizi o kadar çabuk başlarından atmak isterler."

Ben de Parkis'in bir an önce çekip gitmesini istediğimden sözleri bende bir suçluluk duygusu uyandırmıştı. Adamı kovamazdım ya. "Düşündüm de size küçük bir hatıra vermek iste-

dim, efendim. Ama kuşkusuz bu da hiç istemediğiniz bir şeydir." Kendisinden hoşlanılmak ne garip bir şeydir. İnsanda hemen bir sadakat duygu uyanıverir; bu yüzden, "Konuşmalarımızdan hep zevk aldım" diye bir yalan attım.

"O kadar da kötü başlamıştı ki. O budalaca yanlışla."

"O olayı oğlunuza anlattınız mı?"

"Evet ama aradan birkaç gün geçtikten sonra, çöp sepeti başarısıyla birlikte. Böylece idare ettim işte."

Günlüğe bakıp okudum: "Çok mutluyum. M. yarın dönüyor." Bir an için M'nin kim olabileceğini düşündüm. İnsanın zamanında sevilmiş olduğunu, kendi varlığının bir başkasının gününde sıkıntı ile mutluluk farkını yaratacak güce sahip olduğunu düşünmesi ne kadar tuhaf ve alışılmadık.

"Ama bir hatıra istemezseniz..."

"Hiçbir sakıncası yok, Parkis."

"Size ilginç gelecek ve yararlı olabilecek bir şey, efendim." Parkis cebinden ince kâğıda sarılı bir paket çıkarıp, utanarak masanın üzerinden bana doğru uzattı. Paketi açtım. Üzerinde 'Hotel Metropole, Brightlingsea' yazılı ucuz bir kül tablasıydı.

"Bunun epey ilginç bir hikâyesi vardır, efendim. Bolton olayını hatırlıyorsunuzdur."

"Pek hatırlıyorum denemez."

"Zamanında epey gürültü koparmıştı. Lady Bolton, hizmetçisi ve adam. Üçü birlikte bulunmuşlardı. Bu tabla da yatağın yanındaydı. Hanımın olduğu tarafta."

"Topladıklarınızla küçük bir müze oluşturmuşsunuzdur herhalde?"

"Bunu Bay Savage'a vermeliydim -olayla özellikle ilgilenmişti kendisi- ama vermediğime memnunum şimdi. Dostlarınız sigaralarını söndürürken otelin adının tepki uyandırdığını göreceksiniz. Yanıtınız da hazır olacak: Bolton olayı. Bunun üzerine olayın ayrıntılarını öğrenmek isteyeceklerdir."

"Sansasyonel bir olaydı herhalde."

"Hepsi insan tabiatının ve insan sevgisinde olan şeyler, efendim. Ben şaşırmıştım ama. Üçüncü kişiyi beklemiyordum. Oda öyle büyük ve lüks değildi. Bayan Parkis o günlerde sağdı ama kendisine ayrıntıları anlatmak istememiştim. Böyle şeyler onu rahatsız ederdi."

"Buna gerçekten değer vereceğime emin olun."

"Kül tablalarının bir dilleri olsaydı, efendim."

"Çok doğru."

Ancak bu derin düşünceyle Parkis'in bile söyleyecek sözü kalmamıştı artık. Biraz yapışkan -belki de Lance'ın elini tutmuştu- elini sonunda benimkine hafifçe bastırıp gitti. İnsanın bir daha görmeyi umduğu insanlardan değildi. Sarah'nın günlüğünü açtım sonra. Önce her şeyin sona erdiği o 1944 Haziran'ına bakmayı düşünmüştüm, bunun nedenini anladıktan sonra başka tarihleri de benim kendi günlüğümle karşılaştırarak aşkın neden yitip gittiğini anlayacaktım. Bu belgeyi Parkis'in vakalarından birinin belgesi gibi görmek istiyordum. Ancak kapağını açıp da yazılanların hiç de beklediğim gibi olmadığını görünce o ölçüde serinkanlı olamayacağımı anladım. Nefret, kuşku ve kıskançlık beni öylesine uzaklara itmişti ki Sarah'nın sözlerini bir yabancının aşk ilanı gibi okuyordum. Ona karşı pek çok kanıt bulacağımı sanmıştım -sık sık yalanlarını yakalamamış mıydım?- ama şimdi, sesine inanamadığım ölçüde inandığım yazılarında tam bir yanıt vardı işte. Önce son iki sayfayı okumuştum, günlüğü bitirince emin olmak için o iki sayfayı bir daha okudum. Sevildiğinizi keşfetmek ve buna inanmak -hele anababanızdan ve Tanrı'dan başka birilerinin sizi sevmesi için içinizde sevilebilecek hiçbir şeyin olmadığını biliyorsanız - çok yabancı bir şeydir.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

I

... sona erdiğinde Sen'den başka bir şey kalmadı. Her ikimiz için de. Sevgimi azar azar, biraz şu erkeğe biraz ötekine harcayarak bir yaşam boyu sürdürebilirdim. Ama Paddington yakınlarındaki o otelde, daha birinci kerede ikimiz de sahip olduğumuzun tümünü harcamıştık. Sen oradaydın, zengin adama öğrettiğin gibi bize de öğretiyordun elimizde olanı har vurup harman savurmayı, ta ki bir gün Senin sevginden başka bir şeyimiz kalmayana kadar. Bana karşı çok iyi davranıyorsun. Senden ıstırap istediğimde huzur veriyorsun bana. Ona da ver benim huzurumdan- onun benden fazla ihtiyacı var buna.

12 Şubat 1946

İki gün önce öylesine huzur, sessizlik ve sevgi duygusuna kapılmıştım ki. Yaşam yeniden mutlu olacaktı; ancak dün gece rüyamda yüksek bir merdivenin başındaki Maurice'e doğru basamakları çıkarken gördüm kendimi. Merdivenin başına vardığımda sevişeceğimiz için içim yine mutluluk doluydu. Ona geldiğimi bildirmek için seslendim ama bana karşılık veren Maurice'in sesi değildi; yolunu kaybeden gemilere işaret eden sis düdüğü gibi bir yabancının sesiydi, korktum bunu üzerine. Odasını terkedip gitti, nerede olduğunu bilmiyorum diye düşündüm, merdivenlerden inerken su belime kadar yükselmişti, hol sisler içindeydi. Uyandım sonra. Artık huzurlu değilim. Eskiden alıştığım gibi istiyorum onu. Onunla sandviç yemek istiyorum. Onunla bir barda içmek istiyorum. Yorgunum ve daha fazla acı istemiyorum. Maurice'i istiyorum. Sıradan bedenî insan sevgisi istiyorum. Tanrı'm, Senin acını istemeyi istediğimi biliyorsun ama bunu şimdi istemiyorum. Lütfen bunu bir süre için al da başka bir zaman ver bana.

Bunu okuduktan sonra tüm günlüğü baştan okumaya başladım. Her gün yazmamıştı, zaten ben de bütün yazdıklarını okumak istemiyordum. Henry'yle gittiği tiyatrolar, lokantalar, partiler -hakkında hiçbir şey bilmediğim o yaşantı beni hâlâ yaralayacak güce sahipti.

II

12 Haziran, 1944

Kimi zaman onu sevdiğime ve sonsuza dek seveceğime onu inandırmaya çalışmaktan öyle bıkıyorum ki. Sözcüklerimin üstüne bir avukat gibi atlayıp hepsini bir o yana bir bu yana çekip duruyor. Aşkımız sona erdiği takdirde çevresini saracak olan o çölden korktuğunu biliyorum, ancak benim de aynı şeyi hissettiğimi anlayamıyor mu? Onun yüksek sesle söylediklerini ben kendi kendime fısıldıyor ve buraya yazıyorum. İnsan çölde ne inşa edebilir ki? Birkaç kere seviştiğimiz bir günün sonunda sevişmenin de bir sonu olup olmadığını düşünüyorum. Onun da bunu düşündüğünü ve çölün başladığı o noktadan korktuğunu biliyorum. Birbirimizi kaybederek çölde ne yaparız ki? Bundan sonra bir insan nasıl devam eder yaşamaya?

O geçmişi de, şimdiyi de, geleceği de kıskanıyor. Aşkı ortaçağın bekâret kemeri gibi. Yalnızca benimleyken, benim içimdeyken kendini güvencede hissedebiliyor. Onu güvencede hissettirebilsem, sonra ne rahat ne mutlu sevişirdik. Düzensiz, vahşice değil. O zaman çöl gözle göremeyeceğimiz kadar uzaklara çekilirdi. Belki de bir yaşam boyu.

İnsan Tanrı'ya inanabilse O çölü doldurabilir mi?

Ben hep beğenilmek, hayran olunmak istemişimdir. Bir erkek bana sırtını çevirdiği zaman, bir arkadaşımı kaybettiğim zaman müthiş bir güvensizlik hissederim. Kocamı bile kaybetmek istemem. Her zaman ve her yerde her şeyi isterim. Çölden korkuyorum. Kiliselerde, Tanrı sizi sever diyorlar; Tanrı herşeydir diyorlar. Buna inanan insanların hayranlığa ihtiyaçları yok,

bir erkekle yatmaya ihtiyaçları yok, onlar güvenli hissediyorlar kendilerini. Ama ben bir inanç uyduramam ki.

Bugün Maurice bana karşı çok tatlı davrandı. Bana sık sık hiçbir kadını benim kadar sevmediğini söylüyor. Bunu çok sık söyleyerek beni buna inandıracağını sanıyor. Ama ben de onu aynen onun beni sevdiği gibi sevdiğimden inanıyorum buna. Onu sevmekten vazgeçersem onun sevgisine de inanamam artık. Tanrı'yı sevseydim o zaman Onun beni sevdiğine inanırdım. Buna ihtiyacı olmak yeterli değil. Önce sevmemiz gerek ve ben nasıl seveceğimi bilemiyorum. Ama buna nasıl da ihtiyacım var.

Çok tatlıydı bugün. Bir keresinde bir erkek adından sözedildiğinde gözlerini kaçırdığını farkettim. Benim hâlâ başka erkeklerle yattığımı düşünüyor; yatsam bile bunun bu kadar önemi mi var sanki? O, zaman zaman başka bir kadına gitse ben yakınacak mıyım? Çölde birbirimize sahip olamayacaksak, orada küçük bir dostluk kurduğu takdirde bunu elinden almam ben. Kimi zaman, bir gün gelecek bana bir bardak su vermeyi bile reddedecek diye düşünüyorum. Beni öylesine bir yalnızlığa itecek ki hiçbir şeysiz ve kimsesiz kalacağım -keşiş gibi ama keşişler hiç yalnız kalmazmış derler. Kafam öylesine karışık ki. Ne yapıyoruz böyle birbirimize? Çünkü, onun bana yaptığını, aynen benim de ona yapmakta olduğumu çok iyi biliyorum. Arasıra hem çok mutlu oluyoruz hem de yaşantılarımızda hiç bir zaman olmadığımız kadar mutsuz. Sanki aynı heykel üzerinde çalışıp birbirimizin ıstırabını kesip atıyoruz. Ama ben ne yonttuğumuzu bile bilemiyorum.

17 Haziran 1944

Dün onunla bize gidip herzamanki şeyleri yaptık. Bunları buraya yazacak cesaretim yok ama yine de yazmak istiyorum, çünkü ben şimdi yazarken yarın oldu bile ve ben dünün sonuna gelmekten korkuyorum. Yazmaya devam ettiğim sürece dün bugündür ve biz hâlâ birlikteyiz.

Dün onu beklerken parkta konuşmalar vardı: I. L. P., Komünist Parti, yalnızca fıkralar anlatan bir adam ve Hıristiyanlık'a atıp tutan biri -Güney Londra Akılcı Derneği gibi bir adı vardı. Yanağındaki kızıl leke olmasaydı yakışıklı bir insan olabilirdi. Pek az olan dinleyicileri arasında sözünü kesen falan da yoktu. Zaten ölü olan bir şeye saldırmak için bu zahmet neden diye düşündüm. Durup birkaç dakika dinledim ama; Tanrı'nın varlığı konusunda ileri sürülen savlara karşı çıkıyordu. Yalnız kalmamak için duyduğum bu korkakçasına ihtiyaç dışında böyle bir sav olduğunu bilmiyordum bile.

Birden Henry'nin fikrini değiştirdiğini ve eve dönüşünü bildiren bir telgraf çektiğini düşünüp korktum. En çok neden korkuyorum bilemiyorum -benim düşkırıklığımdan mı, yoksa Maurice'inkinden mi? Her ikimiz de aynı tepkiyi gösteriyoruz bunu: Tartışacak fırsat arıyoruz. Ben kendime kızıyorum, o da bana kızıyor. Eve gittiğimde telgraf falan yoktu. Maurice'le randevuma on dakika geç kaldığımdan onun öfkesine tepki olarak ben de öfkelenmeye hazırlandım ama Maurice hiç beklenmedik kadar tatlı davrandı bana.

Daha önce birlikte bu kadar uzun bir gün geçirmiş değildik, üstelik önümüzde gece de vardı. Yeşil salata, ekmek ve tereyağı hakkımızı aldık -ikimiz de pek bir şey yemek istemiyorduk, hava da gayet sıcaktı. Şimdi de sıcak; herkes 'Ne şahane bir yaz' diyecek. Şu anda Henry'yle buluşmak üzere trenle köye gitmekteyim ve her şey bitti artık. Korkuyorum; çöl bu işte, millerce çevremde hiçbir şey, hiç kimse yok. Londra'da olsaydım çabucak ölebilirdim ama Londra'da olsaydım doğruca telefona gider ezbere bildiğim o tek numarayı çevirirdim. Çoğunlukla kendi numaramı unuturum, Freud'un bunun Henry'nin de numarası olduğu için unuttuğumu söyleyeceğine eminim. Ama ben Henry'yi severim, mutlu olmasını isterim onun. Bugün kendisinden mutlu *olduğu* için nefret ediyorum, kendim mutlu olmadığım için, Maurice mutlu olmadığı için. Hiçbir şeyin farkında olmayacak Henry. Yorgun göründüğümü söyleye-

cek, bunun aybaşı sancısından olduğunu düşünecek -artık o günlerimi de saymak zahmetine girmiyor ya.

Bu akşam alarm verildi. Dün akşam demek istiyorum yani, önemi yok aslında. Çölde zaman yoktur. Ama ben istediğim zaman çölden çıkabilirim. Yarın bir trene bindiğim gibi ona telefon edebilirim. Henry belki yine köyde kalır da geceyi birlikte geçiririz. Bir söz, bu kadar önemli değil -Hiç tanımadığım, gerçekte inanmadığım birine verilen bir söz. Benim ve O'nun dışında kimse bilmeyecek sözümü çiğnediğimi- ve aslında O da yok, öyle değil mi? Hem merhametli bir Tanrı hem de bu umutsuzluk bir arada olamaz.

Geri dönersem nereden başlardık? Dün alarm verilmeden önce olduğumuz yerden, bundan da bir yıl öncesinden. Son korkusuyla birbirimize karşı öfke duyarak ve hiçbir şey kalmayınca yaşamlarımızla ne yapacağımızı düşünerek. Artık bunu merak etmeme gerek yok; korkacak bir şey kalmadı artık. Son bu işte. Ama sevgili Tanrım, bu sevme ihtiyacını ne yapacağım?

Neden 'Sevgili Tanrı'm' diye yazıyorum? Benim için sevgili değil o. Eğer varsa, bu söz fikrini kafama O sokmuştur ve bunu yaptığı için de nefret ediyorum O'ndan. Nefret ediyorum. İki dakikada bir trenin önünden gri taştan bir kilise ile bir meyhane geçip gidiyor; çöl kiliseler ve meyhanelerle dolu -ve mağazalarla, bisikletli insanlarla, çimenlerle, ineklerle, fabrika bacalarıyla. Kumun içinde görüyorsunuz onları, akvaryumdaki balıklar gibi. Henry de ağzını öpücüğüm için kaldırmış bekliyor akvaryumun içinde.

Sirenleri umursamadık. Önemli değillerdi. Öyle ölmekten korkmuyordum. Ama hava saldırısı sürdü de sürdü. Sıradan bir saldırı değildi bu. Gazetelerin bu konuda yazmalarına izin verilmedi ama herkes biliyordu bunun sıradan bir saldırı olmadığını. O uyarıldığımız yeni şeydi bu. Maurice bodrumda insan olup olmadığını öğrenmek için aşağı indi, benim için korkuyordu, ben de onun için. Başına bir şey geleceğini biliyordum.

Gideli iki dakika olmıştu ki sokakta bir patlama oldu. Maurice'in odası arka taraftaydı, o yüzden yalnızca odanın kapısı açıldı, tavandan sıvalar döküldü. Ama bomba düştüğünde Maurice'in evin ön tarafında olduğunu biliyordum. Hemen aşağı koştum, ortalık kopmuş merdiven trabzanı ve molozlarla karmakarışıktı. Maurice'i ilk başta görmedim. Sonra yerde bir kapının altından çıkan kolunu gördüm. Eline dokundum: Bir ölünün eli olduğuna yemin edebilirdim. İki insan bir zamanlar birbirlerini sevmişlerse, öpüşürken sevgi eksikliğini saklayamazlar, ben de onun eline dokunduğumda canlı olup olmadığını bilemez miydim? Elini tutup kendime doğru çekersem elin kapının altından kurtulup elimde kalacağını biliyordum. Tabii şimdi bunların hepsinin korkudan olduğunu anlıyorum. Aldatılmıştım. Ölmemişti. İnsan isteriye kapıldığında verdiği sözlerden sorumlu tutulabilir mi? Ya da tutmadığı sözlerden. Bunu yazarken de isteri içindeyim şimdi. Ama mutsuz olduğumu bile söyleyebileceğim bir kimsem yok, bunu söyleyecek olsam hemen nedenini sorarlar, sorular başlar ve artık kendime hakim olamam. Henry'yi korumam gerektiğinden kendimi tutmalıyım. Henry'nin canı cehenneme! Ben benim hakkımda gerçeği kabul edebilecek ve korunmaya ihtiyacı olmayan birini arıyorum. Eğer ben bir sahtekâr ve orospuysam, bir sahtekâr ve orospuyu sevecek kimse yok mudur?

Yere diz çöktüm. Böyle bir şey yapmak için aklımı kaçırmış olmalıyım; çocukken bile yapmazdım bunu, annemle babam da benim gibi duaya inanmazlardı. Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. Maurice ölmüştü. Yok olmuştu. Ruh diye bir şey bile yoktu. Ona verdiğim o yarım mutluluk bile kan gibi akıp gitmişti içinden. Bir daha kimseyle mutlu olmak diye bir şey yoktu onun için. Bir başkası onu benden çok sever, benden çok mutlu yapabilirdi ama artık bu şansı yok diye düşündüm. Diz çöktüm, başımı yatağa yasladım ve O'na inanmak istedim Sevgili Tanrı'm, dedim -neden sevgili, neden?- inandır beni. İnanamıyorum. İnandır beni. Orospuyum, sahtekârım ve kendim-

den nefret ediyorum. Kendi başıma hiçbir şey yapamıyorum. *İnandır* beni. Gözlerimi kapadım, tırnaklarım etlerime batana kadar, acıdan başka bir şey hissetmeyene kadar sıktım yumruklarımı. İnanacağım, dedim. O yaşarsa, *inanacağım*. Bir fırsat tanı ona. Bırak mutluluğuna sahip olsun. Bunu yap, inanacağım sana. Ama bu yeterli değildi. Yalnızca inanmak insana acı vermez. Onu seviyorum ve onu canlandırırsan her şeyi yaparım dedim. Elinde bir fırsatla yaşasın, sonsuza dek ondan vazgeçeceğim dedim. Bir yandan da yumruklarımı sıkıyor, etlerimin yarıldığını hissediyordum. İnsanlar birbirlerini görmeden de severler değil mi? Seni hayatlarında bir kere bile görmeden seviyorlar, dedim. O anda Maurice girdi içeri. Yaşıyordu. İşte şimdi onsuz olmanın ıstırabı başlıyor diye düşündüm ve yine kapının altında ölmüş yatıyor olmasını istedim.

9 Temmuz 1944

Henry'yle 8.30 trenine bindik. Bomboş birinci mevki kompartıman. Henry yüksek sesle Kraliyet Komisyonu'nun raporlarını okudu. Paddington'da taksiye bindik, Henry'yi Bakanlık'ta bıraktım. Bu gece eve geleceğine söz verdi. Taksi sürücüsü bir yanlışlık yapıp otomobili güney yoluna soktu, 14 numaranın önünden geçirdi. Kapı onarılmış, ön pencerelere tahtalar çakılmıştı. Kendini ölü hissetmek korkunç bir şey. İnsan nasıl olursa olsun yine canlı hissetmek istiyor kendini. Kuzey tarafındaki evime vardığımda, bir sürü mektup beni bekliyordu -postaneye, mektuplarımın köydeki adrese yollanmaması için talimat vermiştim. Eski kitap katalogları, eski faturalar, 'Acele. Lütfen İletin' yazılı bir mektup. Mektubu açıp hâlâ canlı olup olmadığımı öğrenmek isterdim ama onu da eski kataloglarla birlikte yırtıp attım.

III

10 Temmuz 1944

Parkta rastlantıyla Maurice'le karşılaşacak olursam verdiğim sözü bozmuş olmayacağımı düşünerek kahvaltıdan ve öğle yemeğinden sonra ve akşam üzeri çıkıp dolaştım ama ona rastlamadım. Henry akşam yemeğine misafir çağırdığından altıdan sonraya kalamazdım. Haziran'da olduğu gibi parkta yine konuşmacılar vardı, kızıl lekeli adam hâlâ Hıristiyanlığa saldırıyor, yine kimse kendisini önemsemiyordu. Beni, inanmadığım birine verdiğim sözü tutmama gerek olmadığına bir inandırabilse, mucizelerin olmadığına bir inandırabilse diye düşünerek gidip bir süre dinledim adamı, ancak bu zaman içinde de Maurice'i görebilir miyim diye gözlerim çevreden ayrılmıyordu. Adam kutsal kitaplardan, bunların en eskisinin bile İsa'nın doğumundan yüz yıl sonra yazıldığından söz ediyordu. Onların bu kadar eski tarihli olduklarını bilmiyordum doğrusu, ancak efsane bir kere başladıktan sonra bunun pek önemli olduğunu da sanmıyordum. Adam bize İsa'nın, Tanrı olduğunu Kutsal Kitaplar'da hiç iddia etmediğini söyledi -zaten İsa diye biri var mıydı, üstelik burada bekleyip de Maurice'i görememenin ıstırabı yanında Kutsal Kitaplar'ın ne önemi vardı ki? Kır saçlı bir kadın adamın adının yazılı olduğu küçük kartlar dağıtıyordu: Richard Smythe. Cedar Yolu'ndaki adresinin altında herkesin gelip kendisiyle özel konuşabilmesi için bir çağrı vardı. Bazıları kartı almayı reddederek sanki kendilerinden yardım istenmiş gibi uzaklaştılar oradan. Bazıları da aldıkları kartları yere attı (kadının sonradan tasarruf etmek için olacak, bunları yerden topladığını gördüm). Çok acıklı bir durum gibi geldi bu bana -o kızıl leke, kimsenin ilgilenmediği bir konuda konuşmak ve reddedi-

len dostluk teklifleri gibi atıverilen kartlar. Ben kartımı cebime koyarken adamın bu hareketimi farkedeceğini umdum.

Yemekte Sir William Mallock vardı. Mallock, Lloyd George'un Milli Sigorta konusunda danışmanlarından biriydi, yaşlı ve önemli bir kişi. Henry'nin artık emeklilik aylıklarıyla bir ilgisi yok ama konuyla hâlâ ilgileniyor, o eski günleri hatırlamaktan zevk alıyor. Maurice'le ilk yemek yediğim ve her şeyin başladığı o zamanlar da üzerinde çalıştığı dulların aylıkları değil miydi? Henry, Mallock'la, dulların aylıkları bir şilin arttırıldığı takdirde on yıl önceki boyuta varıp varamayacağıyla ilgili, istatistiklerle dolu uzun bir tartışmaya girişti. İkisinin geçinme endeksi konusundaki görüşleri farklıydı, üstelik ikisi de ülkenin bu durumda bu zammı yapamayacağını belirttiklerinden konuşmaları akademikti sadece. Henry'nin İç Güvenlik Bakanlığındaki şefiyle konuşmak zorundaydım ve konu olarak aklıma V1'lerden başka bir şey gelmiyordu. İçimden, aşağı inip de Maurice'i molozlar altında bulduğumu anlatmak geliyordu. Giyinmeye fırsat bulamadığım için çıplak olduğumu söyleyecektim. Sir William Mallock dönüp benden yana bakar mıydı acaba ya da Henry söylediklerimi işitir miydi? Henry'nin konuştuğu konu dışında hiçbir şeyi duymamak gibi bir huyu vardır ve o sırada da 1943 geçim endeksini konuşuyordu. Bütün gece boyunca Maurice'le sevişiyor olduğumuz için çıplak olduğumu söylemek istiyordum.

Henry'nin şefine baktım. Dunstan adında biriydi. Burnu kırıktı, ezik büzük yüzü bir çömlekçi kusuruydu sanki -ihracat fazlası bir yüz. Yapabileceği tek şey gülümsemek diye düşündüm. Kızgın ya da ilgisiz olamaz, bunu yalnızca öteki insanların yaptığı bir şey olarak kabul eder. Bir hareket yaptığım takdirde bana karşılık vereceğini hissettim. Neden yapmayacakmışım diye düşündüm. Yarım saatliğine bile olsa neden kaçmayacaktım bu çölden? Yalnız Maurice hakkında söz vermiştim, yabancılar için değil. Kimse bana hayran olmadan, kimseyi heyecanlandıramadan, yalnızca Henry'nin başkalarıyla konuşmalarını

dinleyerek, konuşmalar arasında fosilleşerek hayatımın sonuna kadar Henry'yle yapayalnız yaşayamazdım ki.

15 Temmuz 1944

Jardin de Gourmets'de Dunstan'la öğle yemeği yedim. Dedi ki...

21 Temmuz 1944

Dunstan'la evde içki içtik, Henry'yi bekliyordu. Sonunda...

22 Temmuz 1944

D. ile yemek yedik. Sonra bir içki içmek için bize geldi. Olmadı ama olmadı işte.

23 Temmuz- 30 Temmuz 1944

D. Telefon etti. Dışarda olduğumu söyledim. Henry'yle bir tura çıktık. Güney İngiltere'de Sivil Savunma. Bölge Mühendisleri ve Sivil Savunma müdürleriyle konuşmalar. Patlama sorunları. Derin sığınak sorunları. Canlı olduğun görünümünü verme sorunu. Geceleri Henry'yle lahitlerin üstündeki heykeller gibi yanyana yatmak. Bigwell on Sea'deki yeni betonarme sığınakta Sivil Savunma Müdürü beni öptü. Henry Belediye Başkanı ve mühendisle ön bölüme geçmişti, ben de müdürün koluna dokunup çelik ranzalar hakkında bir şey sormuştum, evliler için neden iki kişilik ranzalar olmadığı hakkında saçma bir soru. Beni öpmesini istiyordum. Beni kavradığı gibi çelik ranzaya dayadı, öperken maden sırtımda bir sancı çizgisi çekti. Adam sonra o kadar şaşırmış göründü ki ben gülüp kendisini öptüm bu kere. Ama bir şey olmadı. Bir daha hiç olmayacak mı? Belediye Başkanı Henry'yle girdi içeri. "Sıkışırsak iki yüz kişiye yer bulabiliriz" diyordu. O gece Henry resmi bir yemek-

teyken şehirlerarasından Maurice'in numarasını istedim. Yatağıma uzanıp numaranın bağlanmasını beklerken Tanrı'm, altı haftadır tutuyorum sözümü dedim. Sana inanamıyorum, seni sevemiyorum ama sözümü tuttum işte. Yeniden canlanamazsam bir orospu olacağım. Bile bile mahvedeceğim kendimi. Her yıl biraz daha kullanılmış olacağım. Sözümü tutmamamdan daha mı çok memnun eder seni bu? Barlardaki o çok gülen, yanlarında üç erkek olan, onlara herhangi bir yakınlık duymadan dokunan kadınlardan biri olup çıkacağım. Parçalanmaya başladım bile şimdiden.

Telefonu başımla omzum arasına sıkıştırmıştım, santralın, "Numaranızı şimdi arıyoruz" dediğini duydum. Tanrı'ya, eğer çıkarsa yarın dönüyorum, dedim. Telefonun, yatağının yanıbaşında durduğu yeri tastamam biliyordum. Bir keresinde uyurken bileğimi çarpıp düşürmüştüm. Bir kız sesi, "Alo?" deyince az daha kapatıyordum telefonu. Maurice'in mutlu olmasını istemiştim ama mutluluğu bu kadar çabuk bulmasını istemiş miydim acaba? Mantığım yardımıma gelene kadar midemde bir sancı dolandı durdu. Beynimle tartışmaya başladım. Neden mutlu olmayacaktı ki? Sen onu terketmiştin. Onu sen terkettin, onun mutlu olmasını sen istedin. "Bay Bendrix ile konuşabilir miyim?" Ama her şey yavandı artık. Belki de sözümü tutmamamı istemeyecekti artık; belki de yanında kalacak, birlikte yemek yiyeceği, gezeceği, telefonuna cevap verecek, tatlı ve alışılmış bir şey olana kadar her gece kendisiyle yatacak birini bulmuştu. Sonra ses, "Bay Bendrix burada değil. Bir kaç haftalığına gitti. Dairesini ben ödünç kullanıyorum" dedi.

Telefonu kapadım. İlk başta mutluydum ama sonra yine mutsuzluğa gömüldüm. Nerede olduğunu bilmiyordum. İlişkimiz yoktu -aynı çölde, aynı kuyuları arıyorduk belki, ancak birbirimizi görmüyorduk ve hep yalnızdık. Birlikte olsaydık çöl olmazdı çünkü. Tanrı'ya, demek böyle, dedim. Sana inanmaya başlıyorum ama sana inanırsam senden nefret edeceğim. Sözümü tutmamak benim irademe kalmış bir şey, değil mi? Ama bu-

nu yapmanın sonunda, bir şey kazanacak gücüm yok. Bana telefon ettirdin, sonra da kapıyı yüzüme kapattın. Beni günaha itiyorsun ama günahımın meyvelerini vermiyorsun. Beni aşkı itmeye zorluyorsun, sonra da, "Senin için şehvet de yok" diyorsun. Şimdi ne yapmamı bekliyorsun, Tanrı? Nereye gideceğim şimdi?

Okuldayken krallardan biri hakkında bir şey öğrenmiştim, -Becket'i öldürten Henry'lerden biriydi- doğduğu yerin düşmanları tarafından yakıldığını görünce, bunu kendisine Tanrı'nın yaptığına inandığı için şöyle bir yemin etmişti: "En sevdiğim yeri, doğduğum ve büyüdüğüm yeri elimden aldığın için ben de Senin bende en çok sevdiğin şeyi elinden alacağım." Onaltı yıl sonra bunu hatırlamam ne garip. Bir kral yedi yüz yıl önce atı üstündeyken bu yemini etmişti ve ben de şimdi aynı şeyi Bigwell on Sea'de Bigwell Regis otelinde tekrarlıyorum. Tanrı, bende en sevdiğin şeyi elinden alacağım senin. Ezbere hiç bir dua öğrenmedim ama bunu hatırlıyorum işte. Bir dua mıdır bu? Bende en sevdiğin şeyi.

En çok ne seversin sen? Sana inansaydım, sanırım ölümsüz ruha da inanırdım. Ama senin sevdiğin bu mudur? Derinin altında gerçekten görebiliyor musun bunu? Bir Tanrı bile varolmayan bir şeyi sevemez, göremediği bir şeyi sevemez. Bana baktığı zaman benim göremediğim bir şeyi mi görüyor? Onu sevebiliyorsa çok hoş bir şey olmalı. Benim içimde hoş bir şey olduğuna inanmam çok zor. Erkeklerin bana hayranlık duymalarını isterim. Ama bu daha okulda öğrenilen bir hiledir -bir bakış, bir ses tonu, omza ya da başa hafifçe dokunma. Onlara hayran olduğunuzu sanırlarsa, senin zevkinden dolayı sana hayran olurlar. Sana hayran olduklarında da bir an için sanki hayran olunacak bir şey varmış gibi bir hayale kapılırsın. Bütün yaşamım boyunca bu hayalle yaşamaya çalıştım. Bir orospu ve bir sahtekâr olduğumu unutturan uyuşturucu bir ilaç. Peki, o halde bir orospu ve sahtekârda neyi seveceksin? O kadar sözünü ettikleri o ölümsüz ruhu nerede bulacaksın? Bütün insanlar bir

yana, benim içimde nerede görüyorsun bu sevimli şeyi? Bunu Henry'de, benim Henry'imde bulabileceğini anlıyorum. İyi, yumuşak ve sabırlıdır o. Nefret ettiğini sanan, oysa hep seven, düşmanlarını bile seven Maurice'de bulabilirsin. Ama bu orospu ve sahtekârda sevecek ne bulabilirsin ki?

Bana bunu söyle de seni sonsuza dek ondan yoksun kılayım, Tanrı.

Kral verdiği yemini nasıl tutmuştu? Keşke hatırlayabilseydim bunu. Keşişlerin kendisini Becket'in mezarı üstünde kırbaçlamalarına izin vermesinden başka hiçbir şey hatırlamıyorum. Yanıt bu olmasa gerek. Daha önceden olmuş olmalı.

Henry bu gece de yok. Bara inip bir erkek ayarlar da alıp kumsala giderek kumlar arasında onunla yatarsam senin en sevdiğin şeyi elinden almış olur muyum? Ama olmuyor işte. Artık olmuyor. Yaptığımdan zevk alamazsam seni incitemem. Çöldeki o insanlar gibi vücuduma iğneler batırayım daha iyi. Çöl. Zevk alacağım ve aynı zamanda Seni incitecek bir şey yapmalıyım. Aksi halde bu kendine eziyetten başka ne olur; ki bu da inancını belirtmek gibi bir şeydir. Ama inan bana Tanrı, sana henüz inanmıyorum, inanmıyorum sana henüz.

IV

12 Eylül 1944

Peter Jones'ta yemek yedim, Henry'nin çalışma odasına yeni bir lamba aldım. Bir sürü kadınların arasında ciddi bir yemek. Ortalıkta tek erkek yoktu. Bir ordu birliğinden olmak gibi. Hemen hemen bir huzur duygusu. Sonra Piccadilly'de bir sinemaya gidip Normandy harabelerini ve yeni gelen bir Amerikalı politikacıyı gördüm. Henry saat yedide dönene kadar yapacak bir işim yoktu. Bir iki kadeh içtim tek başıma. Bu da yanlıştı. İçkiyi de mi bırakmalıyım? Her şeyi yaşamımdan silip atarsam nasıl yaşarım sonra? Maurice'i seven, erkeklerle çıkan, içkiyle başıhoş bir insandım. İnsanı kendisi yapan herşeyi bırakınca insan ne olur ki? Henry geldi. Birşeylere sevindiği halinden belli oluyordu; benim bunu kendisine sormamı beklediği açıktı ama ben bir şey sormadım. Sonunda o anlatmak zorunda kaldı. "Beni O.B.E için öneriyorlar" dedi.

"O nedir?" diye sordum.

Bunun ne olduğunu bilmediğime epey şaşırdı. Bir sonraki aşamada, bir iki yıl sonra, bölüm başkanı olduğu zaman C.B.E olacağını söyledi. "Ondan sonra da emekliye ayrıldığımda herhalde K.B.E. nişanını verirler."

"Çok karışık" dedim. "Hep aynı harfler olsa olmaz mı?"

"Lady Miles olmak hoşuna gitmek miydi?" Dünyada tek istediğim Bayan Bendrix olmak ve bunun için hiç umut kalmadı diye düşündüm öfkeyle. Âşığı olmayan, içki içmeyen, Sir William Mallock'la emeklilik aylıkları hakkında konuşan Lady Miles. Peki, *ben* ne olacağım bu arada?

Dün gece uyurken Henry'ye baktım. Yasalar açısından

suçlu olduğum sürece onu, bakımıma ihtiyacı olan bir çocukmuş gibi sevecenlikle seyredebiliyordum. Şimdi, masum olarak tanımlanabileceğim bu durumda, Henry'yi görmek bile sinirlerimi bozuyor. Arasıra eve telefon eden bir sekreteri vardı. "Bayan Miles, H. M. evde mi?" diye sorardı. Bütün sekreterler bu adın başharflerini kullanırlar. Uykuda onu seyrederken H. M. diye düşündüm. Uykusunda gülümser bazı bazı, küçücük bir memur gülümsemesi, sanki evet, çok hoş ama biz artık işimize bakalım, der gibi.

Bir keresinde, "Hiç sekreterinle ilişkin oldu mu?" diye sordum.

"İlişki mi?"

"Aşk ilişkisi yani."

"Elbette ki hayır. Bu da nereden aklına geldi?"

"Bilmem, merak ettim işte."

"Ben başka hiçbir kadını sevmedim" deyip gazetesini okumaya koyuldu. Hiçbir kadının kendisini çekici bulmadığı bu kocamın nesi var diye düşünmekten kendimi alamadım. Benden başka elbette. Bir zamanlar onu istemiş olmalıyım ama bunun nedenini unuttum bile, hem zaten ne seçtiğimi bilemeyecek kadar gençtim. Haksızlık bu. Maurice'i severken Henry'yi de seviyordum; şimdi o 'iyi kadın' dedikleri şey olduğumdan beri kimseyi sevmiyorum. Hele Seni hiç.

V

8 Mayıs 1945

Akşam Zafer kutlamalarını görmek için St. James Parkına gittim. Muhafız Birliği ve saray arasındaki projektörlerle aydınlatılmış sular çok sakindi. Kimse bağırıp çağırmıyordu, sarhoş falan yoktu. Millet ikişer ikişer elele oturmuştu çimenlerin üstüne. Artık bomba yağmayacağı için mutluydular sanırım. Henry'ye, "Barışı sevmedim" dedim.

"Ben, İç Güvenlik Bakanlığı'ndan nereye atanacağımı düşünüyorum."

İlgilenmiş görünmeye çalışarak, "Belki de Enformasyon Bakanlığı'na" dedim.

"Onu kabul edemem. Orası geçici memurlarla dolu. İç İşleri'ne ne dersin?"

"Seni memnun edecek neyse o olsun, Henry."

O sırada kraliyet ailesi balkona çıktı, kalabalık marşlar söylemeye başladı. Kraliyet ailesi üyeleri Hitler, Stalin, Churchill ve Roosevelt gibi lider değildi; kimseye zarar vermemiş bir aileydi yalnızca. Maurice'in yanımda olmasını istedim. Yeniden başlamak istedim. Ben de bir ailenin parçası olmak istedim.

"Çok dokunaklı, değil mi?" dedi Henry. "Artık geceleri hepimiz rahat rahat uyuyabiliriz." Sanki geceleri rahat rahat uyumaktan başka bir şey yapıyormuşuz gibi.

16 Eylül 1945

Aklımı başıma toplamalıyım. İki gün önce eski çantamı boşaltırken Henry bana 'barış armağanı' olarak yeni bir çanta

almıştı, bu ona epey pahalıya patlamş olmalıydı- bir kart buldum. 'Richard Smythe. Cedar Yolu 16. Hergün 4-6 arası özel danışma. Herkes gelebilir.' Uzun süredir çekiştirilip durdum, diye düşündüm, artık yeni bir tedavi arama zamanı geldi. O beni hiçbir şeyin olmadığına, yeminimin geçerli olmadığına inandırabilirse Maurice'e yazıp yeniden ilişkiye girmek ister mi diye soracağım. Henry'yi de bırakırım belki. Bilemiyorum. Önce aklımı başıma toplamam gerek. Artık isteriye kapılmayacağım. Mantıklı olacağım. Böylece gidip Cedar Yolu'ndaki evin zilini çaldım.

Şu anda neler olduğunu hatırlamaya çalışıyorum. Bayan Smythe çay ikram etti, çaydan sonra da odadan çıkıp beni kardeşiyle yalnız bıraktı. Adam bana sıkıntılarımın ne olduğunu sordu. Ben çiçekli basma kılıflı bir kanapede, adam da kucağında bir kedi olduğu halde sert bir iskemlede oturuyordu. Kediyi okşayan elleri çok güzeldi ama ben adamın ellerini sevmedim. Kızıl lekeyi onlara yeğlerdim ama adam bana temiz yanağını çevirecek biçimde oturuyordu.

"Tanrı'nın olmadığına neden bu kadar eminsiniz, söyler misiniz?" dedim.

Kediyi okşayan ellerine bakıyordu adam; elleriyle gurur duyduğu için acıdım ona. Yüzü lekeli olmasaydı belki gururu olmayacaktı.

"Parkta konuşmamı dinlediniz mi?"

"Evet."

"Orada her şeyi çok basit anlatmak zorundayım. İnsanları düşünceye zorlamak için. Siz de düşünmeye başladınız mı?"

"Sanırım öyle."

"Hangi kiliseye bağlı olarak yetiştirildiniz."

"Hiçbirine."

"Hıristiyan değil misiniz?"

"Vaftiz edilmiş olabilirim -sosyal bir sonuç bu, değil mi?"

"İnancınız yoksa neden benim yardımımı istiyorsunuz?"

Gerçekten de neden? Ona kapının altında yatan Maurice'e verdiğim sözü anlatamazdım. Şimdilik anlatamazdım. Tek şey bu değildi aslında, yaşamım boyunca pek çok söz vermiş ve sözümde durmamıştım. Bu sözüm neden bir dostun verdiği çirkin bir vazo gibi duruyordu sanki? İnsanın hizmetçisinin kırmasını beklediği, yıllar boyu değer verilen onca başka şey kırılıp da onun kırılmadığı çirkin bir vazo gibi. Sorusuna karşılık alamayınca bir daha tekrarladı.

"İnanmadığıma emin değilim" dedim. "Ama inanmak istemiyorum."

"Anlatın" dedi. Ellerinin güzelliğini unutup lekeli yanağını çevirdiği için, yardım etme arzusuyla kendini unuttuğu için o geceyi, bombayı verdiğim saçma sözü anlattım.

"Ve inanıyorsunuz ki, belki..."

"Evet."

"Yeryüzünde şu anda dua eden ve dualarına karşılık alamayan binlerce insan olduğunu düşünün" dedi.

"Lazarus dirildiğinde de Filistin'de binlerce insan ölüyordu..."

"Siz ve ben bu hikâyeye inanmıyoruz, değil mi?" dedi bir tür suç ortağıymışız gibi.

"İnanmıyoruz elbette ama buna inanan milyonlarca insan var. Bunu akla yakın bulmuş olmalılar."

"İnsanlar duygularına hitap edildiği sürece akla yakınlık aramazlar. Sevgililer de mantıklı değillerdir, öyle değil mi?"

"Sevgiyi böylece açıklayıp bir yana atabilir misiniz?"

"Elbette" dedi. "Sahip olma arzusu gibi, bazılarında teslim olma isteği, sorumluluk duygusunu kaybetme, hayranlık duyulma özlemi. Kimi zaman yalnızca konuşabilmek, sıkılmayacak birine dertlerini anlatmak isteği. Yeniden bir ana ya da baba bulma arzusu. Ve kuşkusuz hepsinin altında da biyolojik güdü."

Hepsi doğru, diye düşündüm ama daha başka bir şey yok mu? Kendi içimde de, Maurice'de de bunları kazıp çıkarmıştım ben ama kazma hâlâ kayaya değmiş değildi. "Ya Tanrı sevgisi?" diye sordum.

"Hepsi aynıdır. İnsan Tanrı'yı kendi biçiminde yarattı, onun için onu sevmesi çok doğal. Panayırlardaki o görüntüyü çarpıtan aynaları bilirsiniz. İnsan da bunun aksine, güzelleştiren bir ayna yapmış ve orada kendini güzel, güçlü, adil ve akıllı görmektedir. Kendi hakkındaki düşünceleri bunlar. Çarpıtan aynadaki görüntüsüne gülebilir ama kendisini gerçekten tanıdığı ve sevdiği ötekinde gördüğü aksidir."

Çarpıtan ve güzelleştiren aynalardan sözederken ne konuştuğumuzun farkında bile değildim. Adamın gençliğinden beri hep aynalara baktığını ve onları başını tutuşuyla çarpıtan değil de güzelleştiren yapmaya çalıştığını düşünüyordum. Lekeyi saklayacak bir sakal neden uzatmadığını merak ettim. Sakalı mı bitmiyordu yoksa aldatmacadan mı hoşlanmıyordu? Gerçeği seven bir adam olduğu izlenimine kapılmıştım ama işte yine o 'sevmek' sözcüğü çıkıvermişti. Onun gerçek sevgisinin kaç türlü tutkuya bölünebileceği açıktı: Kusurlu doğumu için bir ödün, güç sahibi olmak isteği, zavallı yüzü bedensel bir arzu doğuramayacağı için yalnızca hayran olunmak isteği. Yüzüne dokunmak, onu, yarası kadar kalıcı olan sevgi sözcükleriyle avutmak için dayanılmaz bir istek duydum içimde. Maurice'i kapı altında gördüğüm zaman olduğu gibi. Onu iyileştirecek bir fedakârlık yapmak istiyordum, ancak artık yapacak fedakârlığım kalmamıştı.

"Tanrı fikrini buna katmayın" dedi. "Âşığın ile kocanın sözkonusu oldukları bir şey bu. Bu durumu hayallerle karıştırmayın."

"Peki ama sevgi diye bir şey yoksa nasıl karar verebileceğim?"

"Sonunda en mutlu şeyin ne olacağına karar vereceksin."

"Mutluluğa inanır mısınız?"

"Mutlak olan hiçbir şeye inanmam."

Tek mutluluğu şu diye düşündüm: İnsanı rahatlattığı, fikir verebildiği, yardım edebildiği, bir işe yaradığı düşüncesi. Bu yüzden her hafta parka gidip yanından kaçan, sorularına karşılık vermeyen, dağıttığı kartları çimenlerin üstüne atan insanlarla konuşuyor. Benim bugün geldiğim gibi kaç kişi gelir buraya acaba? "Çok ziyaretçiniz olur mu?" diye sordum.

"Hayır." Doğruculuk duygusu gururundan daha büyüktü. "Uzun bir süredir ilk gelen sizsiniz."

"Sizinle konuşmak iyi geldi. Aklımı epey toparladım." Onu ancak hayalini besleyerek rahatlatabilirdim.

Çekinerek, "Zamanınız varsa işe en baştan başlar, ta köklerine kadar ineriz, yani felsefi yaklaşımını ve tarihsel kanıtları..."

Kaçamak bir karşılık vermiş olmalıyım ki, "Bu çok önemli" diye devam etti. "Düşmanlarımızdan nefret etmemeliyiz. Onların da bir dayanakları var."

"Öyle mi?"

"Sağlam bir dayanak değil, öyle görünüyor yalnızca, aldatıcı."

Kaygıyla bakıyordu yüzüme. Yanından uzaklaşanlardan biri olup olmadığımı düşündüğüne eminim. Aslında istediği küçük bir şeydi. "Haftada bir saat" dedi. "Size çok yardımı olacak." Zamandan bol ne var ki, diye düşündüm. Kitap okuyorum, sinemaya gidiyorum ama okuduğumu da filmi de hatırlamıyorum ki. Kendim ve sıkıntım dolduruyor kulaklarımı, yalnız onları görüyorum. Bu öğleden sonra bir an için unutmuştum bunları oysa. "Tamam, geleceğim" dedim. "Bana zaman ayırdığınız için çok iyisiniz." Bütün umutlarımı onun kucağına atıyordum, beni kurtarmaya çalıştığı Tanrı'ya "ona yardımcı olabileyim" diye dua ediyordum.

2 Ekim 1945

Bugün hava çok sıcak ve yağmurluydu. Park Yolu'nun köşesindeki loş kiliseye girdim biraz dinlenmek için. Henry evdeydi, canım onu görmek istemiyordu. Kahvaltıda, evde olduğu zamanlar öğle yemeğinde ona karşı iyi davranmaya çalışıyorum ama bunu bazan unutuyorum, o ise hep iyi davranıyor bana. Bir yaşam boyu birbirlerine iyi davranan iki insan. Kiliseye girip oturduktan sonra çevreme bakınca bunun bir Katolik kilisesi olduğunu gördüm; alçı heykelcikler, kötü ve gerçekçi sanat dolu. Heykellerden, haçtan, insan vücudunun böyle vurgulanmasından nefret ettim. Ben insan vücudu ile insan vücudunun ihtiyaçlarından kaçıyordum. Bize benzemeyen, belirsiz, biçimi olmayan, kozmik, bir şey vaad ettiğim ve bana karşılığında bir şey vermiş olan bir Tanrı'ya inanabileceğimi düşündüm. İskemleler ve duvarlar arasında hareket eden güçlü bir buhar gibi belirsizlik içinden somut insan yaşamına uzanan bir şey. Bir gün ben de o buharın bir parçası olacak, artık sonsuza dek kendimden kaçabilecektim. İşte Park Yolu'ndaki o kiliseye girip de çevremde o vücutları görünce -kendinden memnun yüzlü o alçıdan çirkin heykeller- onların benim sonsuza dek yoketmek istediğim vücudun yeniden dirilişine inandıklarını hatırladım. Çok zararlar vermiştim bu vücudumla. Bunu sonsuzluk için nasıl saklamayı isterdim? Birden Richard'ın insanların kendi arzularını tatmin için doktrinler icat ettikleriyle ilgili sözünü hatırladım ve ne kadar da yanılıyor, diye düşündüm. Ben bir doktrin icat edersem bu vücudun bir daha doğmayacağı, kurtlar arasında çürüyüp gideceğine ilişkin olur. İnsan düşüncesinin bir uçtan bir uca gidip gelmesi ne garip. Gerçek, sarkacın sallantısı arasındaki bir noktada mıdır acaba? Dik düştüğü kareketsiz kaldığı o noktada değil de, bir uca ötekinden daha yakın olduğu bir yerde midir? Bir mucize sarkacı altmış derecelik bir açıda durdurabilse insan gerçeğin orada olduğuna inanabilir. Eh, bugün sarkaç sallandı ve ben kendi bedenimi değil de Ma-

urice'inkini düşündüm. Yaşamın onun yüzüne yerleştirdiği, yazısı kadar kendine özgü, çizgileri düşündüm. Bir keresinde bir adamı üzerine devrilen duvardan korumaya kalkışmasaydı olmayacak olan omzundaki yara izini düşündüm sonra. O üç gün neden hastanede yattığını söylememişti bana; Henry anlatmıştı olayı. O yara izi kıskançlığı kadar bir parçasıydı kişiliğinin. O vücudun buhar olmasını istiyor muyum, diye düşündüm. Benimki evet ama onunki? O yara izinin sonsuzluk boyunca varolmasını istediğimi biliyordum. Peki benim buharım o izi sever miydi? Bizler aklımızla sevebiliriz ama yalnız aklımızla sevebilir miyiz? Sevgi sürekli olarak kendini yayar, öyle ki duygusuz tırnaklarımızla bile sevebiliriz; giyeceklerimizle de sevebiliriz, öyle ki bir ceket kolu başka bir ceket kolunu hissedebilir.

Richard haklı, diye düşündüm. Kendi bedenlerimize ihtiyacımız olduğu için vücudun yeniden dirilmesini icat ettik. Onun haklı olduğunu ve bunların birbirimizi rahatlatmak için söylediğimiz bir peri masalı olduğunu kabul edince artık o heykellere karşı bir nefret duymadım. Hans Andersen'in *Masallar* kitabındaki kötü renkli resimler gibiydiler; kötü şiirler gibiydiler, birinin onları yeniden yazması gerekiyordu, saçmalığını açığa vurmak yerine saklamayı yeğleyecek kadar gururlu olmayan birinin. Kilisenin içinde dolaşıp tek tek baktım hepsine. En kötüsünün önünde orta yaşlı bir adam dua ediyordu. Melon şapkasını yanına bırakmıştı, şapkanın içinde bir gazeteye sarılı kereviz vardı.

Mihrabın üstünde de bir beden vardı tabii -tanıdık bir beden. Maurice'inkinden daha tanıdık, daha önce bunun bir bedenin bütün parçalarına sahip olduğu dikkatimi çekmemişti, hatta bir bez parçasının örttüğü yerdeki parçalara bile. Henry'yle birlikte ziyaret ettiğimiz bir İspanyol kilisesini hatırladım, gözlerinden ve ellerinden kırmızı boyadan kanlar akıyordu. İçim bulanmıştı. Henry onikinci yüzyıldan kalma sütunlara hayran kalmamı istemişti ama midem bulanıyordu benim, açık havaya çıkmak istiyordum. Bu insanlar vahşeti seviyorlar,

diye düşündüm. Bir buhar, kimseyi kan ve çığlıklarla korkutamaz.

Dışarı çıkınca Henry'ye, "O boyalı yaralara dayanamıyorum" dedim. Henry mantıklıydı -her zaman mantıklıdır. "Çok materyelist bir din tabii" dedi. "Pek çok tılsım..."

"Tılsım materyalist midir?" diye sordum.

"Evet. 'Kurbağa gözü, doğumda boğulmuş bebeğin parmağı.' Bundan daha materyalist olunamaz. Ayinde madde değişimine inanırlar."

Bunları biliyordum ama -yoksullar dışında- bunun Reform çağında aşağı yukarı sona erdiğini sanıyordum. Henry benim gerçeği görmemi sağladı -Henry benim karışık düşüncelerimi ne kadar çok kere düzene sokmuştur! "Materyalizm yalnızca yoksulların bir davranışı değildir. En büyük zekâlardan bazıları da materyalisttiler -Pascal, Newman. Bazı yönlerde çok kurnaz, bazılarında ise kaba biçimde kör inançlı. Bir gün nedenini öğreneceğiz. Salgısal bir yetersizlik olabilir."

İşte bugün de o maddi haç üzerindeki maddi bedene bakıp dünya bir buharı oraya nasıl çivileyebilmiş, diye düşündüm. Buhar acı ve zevk hissetmezdi kuşkusuz. Benim dualarıma karşılık vereceğine inanmam körinançlarım yüzündendi. Sevgili Tanrı'm demiştim, oysa Sevgili Buhar demeliydim. Senden nefret ediyorum demiştim ama bir insan buhardan nefret edebilir miydi? Benim minnetimi isteyen -'Senin için çektim bunları'- o çarmıha gerilmiş vücuttan nefret edebilirdim ama buhardan? Richard buhardan bile azına inanıyordu. O bir masaldan nefret ediyordu, bir masalı ciddiye alıyor, onunla savaşıyordu. Hansel ile Gretel'den nefret edemezdim, Richard'ın Cennet efsanesinden nefret ettiği gibi onların şekerlemeden evlerinden nefret edemezdim. Çocukken Pamuk Prenses'teki kötü yürekli kraliçeden nefret ederdim ama Richard peri masalındaki şeytandan nefret etmiyordu ki. Şeytan yoktu, Tanrı yoktu ama bütün nefreti kötüye değil de, iyi bir peri masalınaydı. Neden? Hayali ıs-

tırapla gerilmiş, başı uyuyan bir insanınki gibi yana düşmüş o tanıdık bedene baktım. Kimi zaman Maurice'ten nefret ettim, diye düşündüm ama onu aynı zamanda seviyor olmasaydım nefret edebilir miydim? Tanrı'm, senden gerçekten nefret edebilseydim, bunun anlamı ne olurdu?

Sonunda ben de materyalist miyim, diye düşündüm. Benim de salgısal bir eksikliğim mi var da körinançlara bağlı olmayan, gerçekten önemli şeylere ve davalara bu kadar ilgisiz davranıyorum. Yardımsevenler Derneği, geçinme endeksi ve işçi sınıfı için daha fazla kalori gibi şeylere. O melon şapkalı adam, haçın madeni, dua edemediğim bu eller gibi şeylerin bağımsız varlıklarına inandığım için mi materyalistim? Tanrı'nın var olduğunu, şu beden gibi bir bedene sahip olduğunu varsaymakta ne kötülük olabilir? Bedeni olmasaydı onu sevmek ya da ondan nefret etmek mümkün olabilir miydi? Ben eskiden Maurice olan bir buharı sevemem. Kötü bir şey bu, materyalistlik bu biliyorum ama neden kötü ve materyalist olmayayım? Alev alev yanan bir öfkeyle çıktım kiliseden ve Henry'ye ve bütün mantıklılara ve ilgisizlere meydan okuyarak İspanyol kilisesinde yaptıklarını gördüğüm gibi elimi sözümona kutsal olan o suya batırıp alnıma haç işareti çizdim.

VI

10 Ocak 1946

Bu akşam evde duramayıp yağmura aldırmadan dışarı attım kendimi. Tırnaklarımı avuçiçime batırdığımı farketmediğim zamanı hatırladım ama Sen acının içindeydin. Sana inanmadan "Sağ olsun o" dedim ve inançsızlığım Senin için önemli değildi. Sen bunu Senin sevginin içine aldın ve bir kurban gibi kabul ettin. Bu gece de yağmur pardösümden, elbisemden geçip bedenime değdiğinde, soğuktan titrerken ilk kez olarak Seni sever gibi oldum. Yağmurda Senin pencerelerinin altında yürüdüm, bütün gece Seni sevebileceğimi göstermek için, artık Sen varsın diye çölden korkmadığımı göstermek için orada bütün gece dolaşmak isterdim. Eve döndüğümde Henry'nin yanında Maurice vardı. Onu ikinci kere veriyordun bana. İlk keresinde senden nefret etmiştim, Sen de inançsızlığımı olduğu gibi nefretimi de almıştın Sevgin içine, onları saklayıp bana sonradan göstermek için, ikimiz de gülelim diye... Tıpkı kimi zaman Maurice'le alay edip, "Hatırlar mısın ne kadar aptallık etmiştik..." dediğim zamanlarda olduğu gibi.

VII

18 Ocak 1946

İki yıldır ilk defa Maurice'le yemek yedim. Telefon edip randevu vermiştim ama otobüs Stockwell'de trafikte sıkışınca on dakika geç kaldım. Eski günlerde olduğu gibi bir an için günü berbat edecek, onun bana kızmasına neden olacak bir şey olacağı korkusuna kapıldım. Artık önce kendimin öfkeli davranması gibi bir istek yoktu içimde artık. Diğer pek çok şey gibi içimde öfkelenme yeteneği de ölmüştü artık. Onunla Henry hakkında konuşmak istiyordum. Henry bir garip oldu son günlerde. Maurice'le pub'a gidip içmesi hiç ondan beklenmeyecek bir şey. Henry ya evde içer ya da kulübünde. Maurice'le konuşmuş olduğunu tahmin ettim. Benim için kaygılanıyor olması garip. Evlendiğimizden beni ilk olarak kaygılanacak bir şey yok ortada. Ancak Maurice'le birlikteyken onunla birlikte olmaktan başka bir neden yokmuş gibiydi. Henry hakkında hiçbir şey öğrenemedim. Arada sırada beni incitmeye çalıştı ve aslında kendini incittiği için bunda başarılı oldu. Onu kendini yaralarken görmeye dayanamıyorum.

Maurice'le yemek yemekle o eski sözümü bozmuş mu oldum? Bir yıl önce öyle düşünebilirdim ama artık sanmıyorum. O günlerde neyin ne olduğunu bilmediğim için korkuyordum. Sevgiye güvenim yoktu çünkü. Rules'da yemek yedik ve onunla birlikte olmaktan mutluluk duydum. Yalnız sokakta demir ızgaranın üstünde veda ederken bir an mutsuzdum. Beni öpeceğini sandım, istiyordum öpmesini ama tam o anda bir öksürük nöbeti tutunca o an geçti gitti. Yürüyüp giderken bir sürü yanlış şey düşündüğüne, üzüldüğüne emindim. Ben de o üzülüyor diye üzüldüm.

Kimsenin dikkatini çekmeden ağlamak için Ulusal Portre Galerisi'ne girdim ama o gün de öğrenci günü olduğundan çok kalabalıktı. Onun için Maiden Sokağı'na dönüp insanın yanıbaşında oturanı bile seçemeyeceği kadar loş olan kiliseye girdim. Kilisede benden ve birkaç sıra arkamda sessizce dua eden ufaktefek bir adamdan başka kimse yoktu. Bu kiliselerden birinde ilk bulunduğum zamanı ve bundan nasıl nefret ettiğimi hatırladım. Dua etmedim. Bir zamanlar çok dua etmiştim. Babamla konuşurmuşum gibi -sanki babamı hatırlıyormuşum gibi-Tanrı'ya, Sevgili Tanrı'm, yoruldum artık, dedim.

3 Şubat 1946

Bugün Maurice'i gördüm ama o beni görmedi. Pontrefract Arms'a gidiyordu, ben de peşinden gittim. Cedar Yolu'nda uzun bir saat kalmış, zavallı Richard'ın fikirlerini savunmasını dinlemiş, ancak çarpıtılmış bir inanç duygusu alabilmiştim. İnsan bir efsane hakkında bu kadar ciddi, bu kadar tartışmacı olabilir miydi? Arasıra herhangi bir şey anladığımda da, bu genellikle onun davasına hiç yardımcı olmayan bir nokta oluyordu. İsa adında bir insanın varolduğuna ilişkin kanıtlar gibi. Yorgun ve umutsuz çıkmıştım yanından. Beni bir körinançtan kurtarması için gitmiştim ona ama her gittiğimde onun bağnazlığı körinancımı daha derinlere gömmüştü. Ben ona yardım ediyordum ama o bana edemiyordu. Ediyor muydu yoksa? Bir saat süreyle Maurice'i hiç düşünmemiştim ama sonra birdenbire sokağı geçerken görmüştüm onu.

Gözden kaçırmadan izledim onu. Pontrefract Arms'a o kadar çok birlikte gitmiştik ki, hangi bara gideceğini ne ısmarlayacağını çok iyi biliyordum. Arkasından gireyim mi, diye düşündüm. Ben de içkimi ısmarlarım, döner bana bakar ve her şey yeniden başlar. Henry çıkar çıkmaz ona telefon edebileceğimden sabahlar yine umutla dolu olur; Henry'nin geç geleceğini söylediği akşamlar özlemle beklenmeye başlanır yine. Bu sefer Henry'yi terkederdim belki de. Elimden geleni yapmıştım ben.

Maurice'e getireceğim param yoktu, yazdığı kitaplar onu ancak geçindiriyordu ama benim yardımımla yalnızca daktilosundan yılda elli sterlin tasarruf edebilirdik. Fakirlikten korkmuyordum.

Kapıda durup onun bara yaklaşmasına baktım. Tanrı'ya, eğer dönüp de beni görürse içeri gireceğim, dedim. Ama dönmedi. Eve doğru yürüdüm ben de ama onu aklımdan çıkaramıyordum. İki yıla yakın bir süredir yabancıydık birbirimize. Onun günün belirli bir saatinde ne yaptığını bilemiyordum artık ama şimdi eski günlerdeki gibi nerede olduğunu bildiğimden yabancı değildi artık. Bir bira daha içecek, sonra o bildiğim odasına dönüp yazısının başına oturacaktı. Günün alışkanlıkları değişmemişti, bir insanın eski mantosunu sevmdiği gibi seviyordum onun bu alışkanlıklarını. Alışkanlıkları bana kendimi korunmuş hissettiriyordu. Ben yabancılığı hiç istemem.

Onu ne kadar kolaylıkla ne kadar mutlu edebilirim diye düşündüm. Onun mutlulukla gülüşünü görmeyi özlüyordum. Henry dışardaydı. Öğle yemeğine randevusu olduğu için büroya gitmişti ve sonra da yediden önce dönemeyeceğini telefon edip bildirmişti. Saat altıbuçuğa kadar bekleyip Maurice'e telefon edecektim. Bu akşam da geliyorum, bundan sonra her akşam da, diyecektim. Sensiz olmaktan bıktım artık. Büyük mavi bavulumla küçük kahverengiyi alacaktım. Bir aylık bir tatile yetecek kadar da giyecek. Henry uygar bir insandı, ay sonuna kadar işin hukuki yanı çözümlenir, o ilk acılık yatışır ve evden ihtiyacım olan şeyleri daha rahat alırdım. Fazla bir kırgınlık olmayacaktı, nasıl olsa hâlâ sevişiyor değildik. Evlilik arkadaşlık olmuştu ve bir süre sonra arkadaşlığımız yine eskisi gibi devam edebilirdi.

Birden özgür ve mutlu hissettim kendimi. Parktan geçerken Tanrı'ya, artık var mısın yok musun diye, Maurice'e ikinci bir fırsat verdin mi yoksa hepsi benim hayalim miydi diye kaygılanmayacağım artık dedim. Belki de onun için dilediğim ikinci fırsat budur. Onu mutlu edeceğim; ikinci sözüm bu işte Tanrı, elinden gelirse önle beni.

Odama çıkıp Henry'ye bir not yazmaya başladım. "Sevgilim Henry" dedim ama ikiyüzlülük gibi geldi bu. Sevgilim yalancılıktı, bir arkadaş gibi olmalıydı. "Sevgili Henry."

"Sevgili Henry. Sanırım öğrenince bir şok olacak senin için ama son beş yıldır Maurice Bendrix'i seviyorum. İki yıldır birbirimizi görmedik ve yazışmadık ama yine de olmuyor işte. Onsuz mutlu olamayacağım için gidiyorum. Uzun bir süredir sana karılık etmediğimi biliyorum, 1944 Haziran'ından beri kimsenin sevgilisi de olmadığımdan herkes için kötü bir durum yani. Bir zamanlar bu aşkın ağır ağır sona ereceğini düşünmüştüm ama öyle olmadı. Maurice'i 1939'da sevdiğimden daha çok seviyorum şimdi. Çocukça davrandım sanıyorum ama şimdi insanın ergeç bir şeyi seçmesi gerektiğini, aksi halde ortalığı berbat edeceğini anlamış bulunuyorum. Elveda. Tanrı seni mutlu etsin." Ama sonra okunamayacak kadar karaladım "Tanrı seni mutlu etsin" sözünü. Ukalaca bir şeydi bu, üstelik Henry Tanrıya inanmazdı. "Sevgiler" diye yazmak istedim ama sözcük çok uygunsuz geldi, doğru olduğunu bilmeme rağmen. Ben Henry'yi kendime özgü bir biçimde severim aslında.

Mektubu bir zarfa koyup üzerine "Çok Özel" yazdım. Henry'nin eve arkadaş falan getirdiği takdirde zarfı kimsenin önünde açmasını istemiyordum, gururunun yaralanmasına gönlüm razı değildi. Bavulu çıkarıp eşyalarımı toplamaya başlamıştım ki birden mektubu nereye koydum diye düşündüm. Hemen buldum sonra ama aceleden hole koymayı unutacağım aklıma geldi, Henry eve gelir ve saatlerce beni bekleyebilirdi. Zarfı alıp aşağı indim. Eşyalarımı toplamam bitmiş sayılırdı -bir tuvalet kalmıştı katlayacak- Henry de yarım saat sonra gelirdi.

Zarfı öğleden sonra postasının üzerine masaya bırakıyordum ki kapıda bir kilit takırtısı işittim. Bilmem neden alıp sakladım zarfı ve içeri Henry girdi. "Burada mıydın?" diyerek doğruca çalışma odasına yürüdü. Bir an bekleyip ardından gittim ben de. Muktubu şimdi veririm, biraz daha cesaret gerek hepsi bu, diye düşündüm. Kapıyı açtığımda ışığı yakmadığını gördüm. Şöminenin yanındaki koltuğuna oturmuş ağlıyordu.

"Ne oldu, Henry?" diye sordum. "Bir şey değil, müthiş başım ağrıyor yalnızca" dedi.

Şömineyi yaktım. "Sana ilaç getireyim."

"Zahmet etme. Hafifledi bile."

"Günün nasıl geçti?"

"Her zamanki gibi. Biraz yorucu."

"Öğlen kiminleydin?"

"Bendrix'le."

"Bendrix mi?"

"Neden olmasın? Kulübünde yemek ısmarladı bana. Berbat bir şeydi."

Arkasından yaklaşıp elimi alnına dayadım. Onu dönmemesiye terk etmeden hemen önce yapılmayacak garip bir hareket. İlk evlendiğimizde bunu bana o yapardı. O zamanlar hiçbir şey yolunda gitmediğinden sinirden hep başım ağrırdı. Bir an için, o hareketle iyileşmiş gibi yaptığımı unuttum. Henry elini elime bastırdı. "Seni seviyorum" dedi. "Bunu biliyor muydun?"

"Evet." Bunu söylediği için ondan nefret edebilirdim. Bir sahiplik iddiası gibi bir şeydi bu. Beni sevseydin bütün diğer incinmiş kocalar gibi davranırdın, diye düşündüm. Öfkelenirdin ve öfken de beni özgürlüğüme kavuştururdu.

"Sensiz yapamam" dedi. Yapabilirsin diye karşı koymak istedim. Rahatın kaçacak ama yapabilirsin. Bir kere gazeteni değiştirmiş ve kısa zamanda yenisine alışmıştın. Bunlar sıradan bir kocanın sıradan sözleri, başkaca hiçbir anlamı yok. Sonra aynada yüzüne baktım,hâlâ ağlıyordu.

"Neyin var, Henry?"

"Hiç. Söyledim ya."

"Sana inanmıyorum. Büroda bir şey mi oldu?"

Alışmadığım bir acılıkla, "Orada ne olabilir?" dedi.

"Bendrix mi?"

"Elbette ki hayır. Ne yapabilir ki o?"

Elini elimin üstünden çekmek isterdim ama çekmiyordu. Bundan sonra söyleyeceklerinden, vicdanıma yüklemekte olduğu taşınmaz yüklerden korkuyordum. Maurice şimdi evinde olmalıydı. Henry gelmeseydi beş dakika sonra oradaydım. Bu ıstırap yerine mutluluğu görecektim. Sıkıntıyı görmedikçe inanmaz insan. Herkese uzaktan acı verebilirsiniz. "Sevgilim, sana pek bir koca olamadım" dedi Henry.

"Ne demek istediğimi anlamadım."

"Senin için sıkıcıyım. Arkadaşlarım da öyle. Artık -biliyorsun- birlikte bir şey yapmıyoruz."

"Her evlilikte onun bir sonu vardır. İyi dostuz biz." Kaçış yolum bu olacaktı. Bu dediğimi kabul etti mi mektubu verip ne yapmak niyetinde olduğumu anlatacaktım. Evden çıkıp gidecektim sonra. Ama rolünü oynayamadı ve buradayım işte. Maurice'in yüzüne bir daha kapandı kapı. Ama bu kere Tanrı'yı suçlayamam. Ben kapadım kapıyı. "Seni bir dost olarak asla düşünemem" dedi Henry. "Bir insan arkadaşsız da yaşayabilir." Aynadan baktı yüzüme. "Beni terketme, Sarah. Birkaç yıl daha dayan. Çalışacağım... Ama çalışıp ne yapacağını çıkaramadı. Ah, onu yıllar önce terketseydim ikimiz için de iyi olacaktı. Ancak böyle karşımdayken indiremezdim darbeyi. Ve ıstırabını gördüğüm için artık hep karşımda olacaktı.

"Seni terketmeyeceğim"dedim. "Söz veriyorum." Tutmam gereken bir söz daha. Ve bu sözü verdiğimde onunla birlikte olmaya katlanamıyordum artık. O kazanmış, Maurice kaybetmişti. Ve zaferi yüzünden nefret ediyordum ondan. Maurice kazansaydı ondan da nefret eder miydim? Yukarı çıkıp mektubu kimsenin birleştiremeyeceği kadar küçük parçalara yırttım, bavulu boşaltamayacak kadar yorgun olduğumdan bir tekmede yatağın altına ittim. Oturup bunu yazmaya başladım sonra. Maurice'in acıları kendi yazılarına dökülüyor; cümleleri arasında sinirlerinin gerildiğini hissediyor insan. Acı çekmek insanı ya-

zar yaparsa ben öğreniyorum işte, Maurice de öyle. Seninle bir kere olsun konuşmak isterdim. Henry'yle konuşamıyorum. Artık kimseyle konuşamıyorum. Sevgili Tanrım, bırak beni konuşayım.

Dün bir haç aldım, bir an önce almak istediğim için ucuz ve çirkin bir haç. Satıcıdan isterken yüzüm kızardı. Biri beni o dükkânda görebilirdi. Böyle yerlerin kapılarında prezervatif satılan yerlerdeki gibi buzlu cam olmalı. Odamın kapısını kilitledikten sonra mücevher kutumun en altından çıkarıyorum. İçinde "ben" olmayan bir dua bilmek isterdim. *Bana* yardım et. *Ben* daha mutlu olayım. *Ben* öleyim artık. Ben, ben, ben.

Richard'ın yanağındaki kızıl lekeyi düşüneyim. Henry'nin gözleri yaşlı yüzünü göreyim. Kendimi unutayım. Sevgili Tanrı'm, sevmeye çalıştım ve yüzüme gözüme bulaştırdım bu işi. Seni sevebilseydim onları sevmesini bilirdim. Efsaneye inanıyorum. Senin doğduğuna inanıyorum. Bizim için öldün sen. Senin Tanrı olduğuna inanıyorum. Bana sevmesini öğret. Acıya aldırmıyorum. Ama onların acı çekmesine dayanamıyorum. Benim çektiğim acı sürsün gitsin ama onlarınki sona ersin. Sevgili Tanrım, bir an için çarmıhından inip de benim oraya çıkmama izin versen. Senin gibi acı çekseydim senin gibi sarabilirdim yaraları.

4 Şubat 1946

Henry bir günlük izin aldı. Nedenini bilmiyorum. Beni yemeğe götürdü, sonra Ulusal Galeri'ye gittik, akşam yemeğini erken yiyip tiyatroya gittik. Okuldan çocuğunu alıp gezmeye götüren bir veli gibiydi. Ama çocuk olan kendisi.

5 Şubat 1946

Henry baharda tatile gitmemiz için planlar yapıyor. Loire şatolarıyla Almanlar'ın bombardıman altında morallerinin nasıl olduğuyla ilgili bir rapor hazırlayabileceği Almanya arasında

bir seçim yapamadı henüz. Ben baharın gelmesini hiç istemiyorum. İşte yine başladım. Ben istiyorum. Ben istemiyorum. Seni sevebilseydim Henry'yi de sevebilirdim. Tanrı insan olarak yaratılmıştı. Yalnız Maurice değildi, astigmatlığıyla Henry, kızıl doğum lekesiyle Richard'dı da. Bir cüzzamlının yaralarını sevebiliyorsam Henry'nin sıkıcılığını da sevemez miyim? Ama kendimi Henry'ye kapattığım gibi sanırım burada olsaydı bir cüzzamlıdan da kaçardım. Ben her zaman dramatik olanı istemişimdir. Senin çivilerinin acısına hazır olduğumu sanıyorum oysa yirmi dört saat Michelin yol kılavuzlarına, şehir planlarına dayanamıyorum. Hiçbir işe yaramam ben Tanrı'm. Hâlâ aynı orospu ve sahtekâr insanım. Kaldır at beni bir kenara.

6 Şubat 1946

Bugün Richard'la müthiş bir kavga ettim. Bana Hıristiyan kiliselerindeki çelişkilerden söz ediyordu; dinlemeye çalışıyor ama başarılı olamıyordum. Bunu farketti. Birden, "Buraya neden geliyorsun?" diye sordu. Ben düşünmeden, "Seni görmek için" deyiverdim.

"Ben bir şey öğrenmeye geldiğini sanıyordum" dedi. Onu demek istediğimi söyledim.

Bana inanmadığını biliyordum. Gururunun yaralanacağını, öfkeleneceğini sandım. Ama öfkelenmedi. Basma örtülü koltuğundan kalkıp kanapeye geldi, yanağını göstermeyecek biçimde yanıma oturdu. "Seni her hafta görmek benim için büyük değer taşıyor" dedi. Ondan sonra benimle sevişmeye kalkışacağını biliyordum. Bileğimi tutup, "Benden hoşlanıyor musun?" diye sordu.

"Elbette, Richard, yoksa burada olmazdım."

"Benimle evlenir misin?" Gururundan, sanki bir fincan çay daha ister miyim gibi sormuştu?

Ben işi şakaya boğarak, "Henry buna itiraz edebilir" dedim.

"Seni Henry'yi terk etmeye zorlayacak hiçbir şey olamaz mı?" Onu Maurice için terk etmedikten sonra ne diye senin için terk edecekmişim diye düşündüm.

"Evliyim ben."

"Bunun senin ya da benim için bir anlamı yok."

"Yanılıyorsun, var" dedim. Bir gün gelip söyleyecektim nasıl olsa. "Tanrı'ya ve geri kalanına inanıyorum" dedim. "Bunu bana sen öğrettin. Sen ve Maurice."

"Anlamıyorum."

"Papazların sana inanmamayı öğrettiklerini söylemiştin. Eh, bunun aksi de olabiliyor."

Güzel ellerine baktı. Bir tek onlar kalmıştı kendisine. Ağır ağır, "Neye inandığın beni ilgilendirmiyor" dedi. "Canın isterse bütün o palavralara inanabilirsin. Seni seviyorum, Sarah."

"Üzgünüm" dedim.

"Onlardan nefret ettiğimden daha çok seviyorum seni. Senden çocuğum olsaydı onları saptırmana bile izin verirdim."

"Böyle konuşmamalısın."

"Ben zengin bir insan değilim. Sana rüşvet olarak ancak inancımı verebilirim."

"Ben bir başkasını seviyorum, Richard."

"O saçma sözle kendini bağlı hissediyorsan onu fazla seviyor sayılmazsın."

"Sözümü bozmak için elimden geleni yaptım ama olmadı."

"Sen beni aptal mı sanıyorsun?"

"Neden sanayım ki?"

"Buna sahip bir insanı sevmeni beklediğim için." Kızıl lekeli yanağını benden yana çevirdi. "Tanrıya inanıyorsun, kolay o. Güzelsin sen. Bir şikâyetin yok ama ben bir çocuğa bunu veren Tanrı'yı neden seveyim?"

"Richard, bu o kadar kötü değil ki..." Gözlerimi kapatıp dudaklarımı lekeye bastırdım. Sakatlıktan korktuğum için bir an midem bulandı. O hiç ses etmeden kendisini öpmemi bekledi. Acıyı öpüyorum ve acı mutluluğun hiç olmadığı gibi Sana ait. Seni acın içinde seviyorum. Derisindeki maden ve tuzu hissediyor gibiydim. Ne kadar iyisin Sen, diye düşündüm. Bizi mutluluktan öldürebilirdin ama acında Seninle birlikte olmamıza izin veriyorsun.

Onun aniden geri çekildiğini hissedince gözlerimi açtım. "Elveda" dedi.

"Elveda, Richard."

"Bir daha gelme" dedi. "Senin merhametine katlanamam."

"Merhamet değil bu."

"Aptallık ettim."

Gittim. Kalmanın bir anlamı yoktu. Ona kendisine gıpta ettiğimi söyleyemedim. Acı damgasını hep yanında taşıdığı için, her gün aynada bizim güzellik dediğimiz bu sıkıcı insanca şey yerine Seni gördüğü için.

10 Şubat 1946

Ben hiç bir şey söylemeden Sen zaten herşeyi bildiğin için aslında Sana bir şey yazmama, anlatmama gerek yok... Kısa bir süre önce Sana böyle bir mektup yazmaya başlamıştım ama kafamdan geçen her şeyi bilen Sana mektup yazmak da saçma geldiği için yırtıp atmıştım. Seni sevmeden önce Maurice'i de Senin kadar sevmiş miydim? Yoksa hep sevdiğim Sen miydin? Ona dokunduğum zaman Sana mı dokunuyordum? İlk olarak ona dokunmasaydım, Henry'ye hiç dokunmadığım gibi ona dokunmasaydım Sana dokunabilir miydim? O da beni sevdi, başka hiçbir kadına dokunmadığı gibi dokundu bana. Ama sevdiği ben miydim, yoksa Sen mi? Bende hep Senin nefret ettiğin şeylerden nefret ederdi. Farkında olmadan hep Senin tarafın-

dandı o. Sen bizim ayrılmamızı istedin; ama bunu o da istedi. Öfkesiyle, kıskançlığıyla ve sevgisiyle çalıştı bunun için. Bana öyle çok sevgi verdi, ben ona öyle çok sevgi verdim ki, ilişkimiz sona erdiğinde Sen'den başka bir şey kalmadı. Her ikimiz için de. Sevgimi azar azar, biraz şu erkeğe biraz ötekine harcayarak bir yaşam boyu sürdürebilirdim. Ama Paddington yakınlarındaki o otelde, daha birinci kerede ikimiz de sahip olduğumuzun tümünü harcamıştık. Sen oradaydın, zengin adama öğrettiğin gibi bize de öğretiyordun elimizde olanı har vurup harman savurmayı, ta ki bir gün Senin sevginden başka bir şeyimiz kalmayana kadar. Bana karşı çok iyi davranıyorsun. Senden ıstırap istediğimde huzur veriyorsun bana. Ona da ver benim huzurumdan- onun benden fazla ihtiyacı var buna.

12 Şubat 1946

İki gün önce öylesine huzur, sessizlik ve sevgi duygusuna kapılmıştım ki. Yaşam yeniden mutlu olacaktı; ancak dün gece rüyamda yüksek bir merdivenin başındaki Maurice'e doğru basamakları çıkarken gördüm kendimi. Merdivenin başına vardığımda sevişeceğimiz için içim yine mutluluk doluydu. Ona geldiğimi bildirmek için seslendim ama bana karşılık veren Maurice'in sesi değildi; yolunu kaybeden gemilere işaret eden sis düdüğü gibi bir yabancının sesiydi, korktum bunu üzerine. Odasını terkedip gitti, nerede olduğunu bilmiyorum diye düşündüm, merdivenlerden inerken su belime kadar yükselmişti, hol sisler içindeydi. Uyandım sonra. Artık huzurlu değilim. Eskiden alıştığım gibi istiyorum onu. Onunla sandviç yemek istiyorum. Onunla bir barda içmek istiyorum. Yorgunum ve daha fazla acı istemiyorum. Maurice'i istiyorum. Sıradan bedenî insan sevgisi istiyorum. Tanrım, Senin acını istemeyi istediğimi biliyorsun ama bunu şimdi istemiyorum. Lütfen bunu bir süre için al da başka bir zaman ver bana.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

I

Daha fazla okuyamadım. Beni yaralayan yerleri zaten atlaya atlaya okumuştum. Dunstan hakkında bir şeyler öğrenmek istemiştim ama aslında o kadar fazla şey de bilmek istemiyordum. Şimdi okurken tarihte sıkıcı bir olay gibi gerilerde kalmıştı. Şimdi önemi yoktu artık bunun. Okuduğum son giriş bir haftalıktı. "Maurice'i istiyorum. Sıradan bedenî insan sevgisi istiyorum."

Sana verebileceğim de yalnızca bu kadar, diye düşündüm. Başka türlüsünü bilmiyorum ama sevgimin tümünü tükettiğimi sanıyorsan yanılıyorsun. İkimize de yetecek kadar var. Sonra onun eşyalarını topladığı ve benim de evimde oturup çalışmakta olduğum o günü düşündüm. Mutluluğun o kadar yakın olduğundan haberim yoktu. Bunu bilmediğime de memnundum, şimdi bildiğime de. Artık harekete geçebilirdim. Dunstan'ın önemi yoktu. Sivil Savunma Müdürü'nün önemi yoktu. Hemen telefonu açıp numarasını çevirdim.

Telefona hizmetçi kız çıktı. "Ben Bay Bendrix" dedim. "Bayan Miles'la konuşmak istiyorum." Beklememi söyledi. Uzun bir yarışın sonuna gelmiş gibi soluk soluğaydım Sarah'nın sesini beklerken. Ama sonunda yine hizmetçi çıkıp Sarah'nın evde olmadığını söyledi. Ona neden inanmadım bilemiyorum. Beş dakika bekleyip telefona mendilimi örterek bir daha açtım.

"Bay Miles evde mi?"

"Hayır, efendim."

"Öyleyse Bayan Miles'la konuşabilir miyim? Ben Sir William Mallock."

Bir an sonra Sarah, "İyi akşamlar, ben Bayan Miles'ım" dedi.

"Biliyorum. Sesini tanırım, Sarah."

"Sen. Ben seni..."

"Sarah, seni görmeye geliyorum."

"Hayır, lütfen hayır. Dinle Maurice, yataktayım. Yataktan konuşuyorum."

"Daha iyi ya."

"Aptallaşma, Maurice. Hastayım."

"Öyleyse beni görmek zorunda kalacaksın. Neyin var, Sarah?"

"Önemli değil. Kötü bir üşütme. Dinle, Maurice." Bir dadı gibi sözlerini tek tek söylemesine öfkelenmiştim. "Lütfen... gelme... seni... göremem."

"Seni seviyorum, Sarah. Hemen geliyorum."

"Burada olmayacağım. Kalkacağım." Parktan koşarsam dört dakikada orada olurum diye düşündüm, o zaman içinde giyinemez. "Hizmetçiye içeri kimseyi almamasını söyleyeceğim.

"Öyle fedai yapısı yok onda. Beni kapı dışarı edebilmek için de ancak bir fedai gerekli."

"Rica ediyorum, Maurice. Uzun süredir senden hiçbir şey istememiştim."

"Bir yemek dışında."

"Maurice, pek iyi değilim. Seni bugün göremem. Gelecek hafta..."

"Çok fazla hafta geçti aradan. Seni şimdi görmek istiyorum. Bu akşam."

"Neden Maurice?"

"Beni seviyosun."

"Nerden biliyorsun?"

"Bırak şimdi bunu. Senden benimle gelmeni istiyorum."

"Ama Maurice bunun cevabını telefonda da verebilirim. Olmaz."

"Sana telefondan dokunamıyorum, Sarah."

"Maurice, sevgilim, lütfen. Gelmeyeceğine söz ver bana."

"Geliyorum."

"Dinle, Maurice. Çok hastayım. Sancılarım çok berbat bu akşam. Kalkmak istemiyorum."

"Kalkman gerekmez ki."

"Eğer söz verirsen kalkıp giyinip evden çıkacağıma yemin ederim."

"Sarah, bu ikimiz için de bir üşütmeden çok daha önemli."

"Lütfen Maurice, lütfen. Henry az sonra gelir."

"Gelirse gelsin." Telefonu kapadım.

Bir ay önce Henry'ye rastladığımdan da kötüydü hava. Sulu kar başlamıştı, sivri damlalar insanın paltosunun iliklerinden içeri giriyor, parktaki lambaları örtüyordu. Koşmak olanaksızdı, zaten sakat bacağım nedeniyle hızlı koşamazdım da. Savaştan kalma fenerimi almış olmayı istedim. Kuzeyden geçip Sarah'ın evine varmam sekiz dakikamı almıştı Ben tam karşıya geçmek için kaldırımdan inerken kapı açıldı, Sarah dışarı çıktı. Artık benim diye düşündüm mutlulukla. Gece sona ermeden birlikte yatacağımıza kesin olarak emindim. Onu bir kere tekrarladık mı, artık her şey olabilirdi. Onu daha önce hiç tanımamıştım ve hiç bu kadar sevmemiştim. Ne kadar çok tanırsak o kadar severiz diye düşündüm. Güven bölgesine dönmüştüm artık.

Sarah o karda beni göremeyecek kadar uzaktaydı. Sola dönüp hızlı adımlarla yürümeye başladı. Bir yerde oturmak zorunda kalacak nasıl olsa diye düşündüm, o zaman da onu yakaladım demekti. Yirmi adım arkasından yürüyordum, bir kere bile geri dönüp bakmamıştı. Parkın yanından, havuzun kenarından, bombardımanda yıkılmış kitapçının önünden geçti metroya gidiyormuş gibi. Eh, gerekirse kalabalık trende de

konuşurdum onunla. Sarah metro merdivenlerini indi, gişeye gitti. Yanında çantası yoktu, elini cebine atınca geceyarısına kadar inmeden trende kalmasına olanak veren üçbuçuk peni bozukluğu da olmadığı anlaşıldı. Yeniden yukarı ve tramvayların geçtiği yola çıktı. Bir çıkış yolu engellenmiş ama aklına bir diğeri gelmiş olmalıydı. Ben galiptim. Korkuyordu ama benden değil de kendinden, karşılaştığımızda olacak olan şeylerden. Oyunu kazanmış hissediyordum kendimi, kurbanım için acıma bile duyabilirdim. Ona, kaygılanma, korkacak bir şey yok, ikimiz de yakında mutlu olacağız, karabasanlar bitecek artık demek isterdim.

Sonra birden kaybettim onu. Kendime çok güvenmiş, onun uzaklaşmasına izin vermiştim. Yirmi adım önümde karşıya geçmişti -merdivenlerden çıkarken sakat bacağım yüzünden geri kalmıştım- aramızdan bir tramvay geçti ve Sarah gözden kayboldu. High Sokağı'na dönmüş ya da ileri, Park Yolu'na doğru gitmiş olabilirdi. Ama onu göremiyordum. Pek kaygılı değildim, bugün olmasa yarın bulurdun nasıl olsa. Artık o saçma yemin hikâyesini biliyordum, aşkından emindim. İki insan birbirlerini severlerse yatarlardı; bu insan deneyleriyle kanıtlanmış matematiksel bir formüldü.

Hight Sokağı'nda bir kafe vardı, oraya baktım ama göremedim. Sonra Park Yolu'nun köşesindeki kiliseyi hatırlayınca oraya gittiğini anladım. Ben de girdim kiliseye. Gerçekten de yan sıralardan birinde, bir sütunun dibinde, çirkin bir Meryem Ana heykelinin yakınındaydı. Dua etmiyordu. Gözlerini kapamış öylece oturuyordu orada. İçersi çok karanlık olduğundan onu ancak heykelin önündeki mumların ışığında seçebiliyorudm. Bay Parkis gibi arkasındaki sıraya oturdum ve bekledim. Artık hikâyenin sonunu bildiğim için yıllarca bekleyebilirdim. Üşüyordum, ıslak ve çok mutluydum. Hatta mihraba ve orada asılı bedene bile kötü duygular beslemeden bakabiliyordum. İkimizi de seviyor Sarah, diye düşündüm, ancak bir insanla bir suret arasında bir çatışma çıkarsa kimin kazanacağını biliyor-

dum. Elimi onun bacağına, ağzımı göğsüne dayayabilirdim. Ama o mihrabın ardında hapisti ve davasını savunamazdı.

Sarah birden elini yan tarafına bastırıp öksürmeye başladı. Acı çektiğini biliyordum, onu acısıyla yalnız bırakamazdım. Gidip yanına oturdum, öksürürken elimi dizine koydum. İnsanın dokunuşu hastalıkları iyi edebilse, diye düşündüm. Nöbet geçince, "Beni rahat bırak ne olur" dedi.

"Seni hiç bırakmayacağım."

"Sana ne oldu böyle, Maurice? Geçen gün yemekte hiç böyle değildin."

"Acı doluydu içim. Beni sevdiğini bilmiyordum."

"Seni sevdiğimi nerden çıkarıyorsun?" Dizindeki elime ses etmemişti. Ona Bay Parkis'in günlüğünü nasıl çaldığını anlattım. Aramızda artık yalan olsun istemiyordum.

"Doğru bir iş değil bu yaptığın" dedi.

"Öyle." Yine öksürmeye başladı, sonra yorgun düşünce başını omzuma dayadı.

"Artık hepsi bitti sevgilim"dedim. "Bekleyiş yani. Birlikte uzaklara gideceğiz."

"Hayır" dedi.

Kolumu omzuna atıp göğsüne dokundum. "Bundan sonra yeniden başlıyoruz" dedim. "Kötü bir âşıktım, Sarah. Güvensizlikti bunun nedeni. Sana güvenmiyordum. Seni iyi tanımıyordum. Ama güven içindeyim artık."

Bir şey demeden bana yaslanmaya devam etti. Olumlu bir yanıt gibiydi bu. "Ne yapacağımızı söyleyeyim" dedim. "Eve git ve bir iki gün yat. Böyle üşütmüşken yola çıkamazsın. Ben her gün sana telefon ederim. İyileştiğin zaman gelip eşyalarını toplamana yardım ederim. Burada kalmayacağız. Dorset'te kullanabileceğim bir köy evi olan bir kuzenim var. Birkaç hafta orada kalırız, dinlenirsin. Ben de kitabımı bitiririm. Ondan sonra uğraşırız avukatlarla. İkimizin de dinlenmeye ihtiyacımız var. Ben sensiz olmaktan bitip tükendim, Sarah."

"Ben de." Öylesine alçak sesle konuşmuştu ki sözlerine yabancı olsaydım duymayacaktım bile. Paddington'daki otelde ilk sevişmemizden başlayarak bütün ilişkimiz boyunca yankılanan bir bitiş melodisi olmuştu bu sözler. Yalnızlık için, kederler için, düşkırıklıkları, zevkler ve umutsuzluklar için, her şeyi paylaşmak için, "Ben de".

"Paramız kıt olacak" dedim. "Ama o kadar da değil. General Gordon'un hayatını yazma işini aldım. Avansı bizi üç ay rahatça geçindirir. O zamana kadar romanımı verip onun da avansını alırım. Her iki kitap da bu yıl çıkacağından bir yenisini hazırlayana kadar bizi geçindirir. Sen yanımda olunca çalışırım. Meşhur olmam an meselesi. Sıradan bir ünlü olacağım o zaman, bundan sen de nefret edeceksin, ben de ama ihtiyacımız olan şeyleri alacağız, savurgan olacağız ve birlikte çok eğleneceğiz."

Birden Sarah'nın uyumuş olduğunu farkettim. Kaçışından bitkin düşmüş, daha önce taksilerde, otobüste, park sıralarında olduğu gibi omzuma yaslanıp uyumuştu. Kıpırdamadan bıraktım onu kendi haline. Karanlık kilisede onu rahatsız edecek hiçbir şey yoktu. Mum alevleri Meryem Ana'ın çevresinde titreşiyordu, bizden başka kimse de yoktu içerde. Ağırlığını verdiği kolumda yükselen ağrı tattığım en büyük zevkti.

Çocukların uykuda kendilerine fısıldanan şeylerin etkisinde kaldıkları söylenir. Ben de uyandırmayacak kadar alçak sesle ama sözlerimin bilinçaltına işleyeceğini umarak fısıldamaya başladım. "Seni seviyorum, Sarah. Seni daha önce kimse benim kadar sevmemiştir. Mutlu olacağız birlikte. Henry pek umursamayacak, biraz gururu yaralanacak ama gurur çabuk iyileşir. Senin yerine yeni bir alışkanlık edinecektir; belki de eski Yunan paraları koleksiyonuna başlar. Gideceğiz, Sarah, uzaklara gideceğiz. Kimse bize engel olamaz artık. Beni seviyorsun, Sarah." Yeni bir bavul satın almamın gerekli olup olmadığını düşünmeye başladığım için sustum sonra. Sarah öksürerek uyandı.

"Uyumuşum" dedi.

"Şimdi artık eve gitmelisin, Sarah. Üşüyorsun."

"Orası evim değil, Maurice. Buradan gitmek istemiyorum."

"Soğuk burası."

"Soğuğa aldırmıyorum. Karanlık da burası. Karanlıkta her şeye inanırım ben."

"Yalnızca bize inan."

"Ben de onu demek istemiştim." Yine gözlerini kapadı. Mihraba bakıp karşımdaki sanki canlı bir rakipmiş gibi, gördün mü, davanı benim gibi savunursan kazanırsın dedim. Parmaklarımı Sarah'nın göğsü üzerinde dolaştırdım hafifçe.

"Çok yorgunsun, değil mi?"

"Çok yorgunum."

"Benden öyle kaçmamalıydın."

"Senden kaçmıyordum." Omzunu çekti. "Maurice, lütfen git artık."

"Yatağına yatmalısın sen."

"Az sonra yatacağım. Seninle dönmek istemiyorum. Burada veda etmek istiyorum."

"Çok kalmayacağına söz ver."

"Söz veriyorum."

"Bana telefon edecek misin?"

Başını salladı ama kucağında atılmış bir şey gibi duran eline bakınca parmaklarını birbiri üstüne attığını farkettim. Kuşkuyla, "Bana doğru mu söylüyorsun?" diye sordum. Parmaklarını açtım. "Yeniden benden kaçmayı planlamıyorsun ya?"

"Maurice, sevgili Maurice, gücüm kalmadı artık." Ağlamaya başladı, bir çocuk gibi yumruklarını gözlerine bastırıyordu.

"Özür dilerim" dedi. "Git artık. Lütfen Maurice, biraz acı bana."

Pazarlığın ve plan kurmanın da bir sınırı vardır. Kulağımda o yakarışla daha fazla devam edemezdim. Sık dalgalı saçlarını öpüp çekilirken ağzımın kenarında boyası akmış, tuzlu dudaklarını hissettim. "Tanrı seninle olsun" dedi. Henry'ye yazdığı mektupta karaladığı buydu diye düşündüm.

Onun sözlerini farkında olmadan tekrarladım kendisine. Ama kapıdan çıkarken dönüp baktığımda onu ısınmak için oraya sığınmış bir dilenci gibi mumların ışığında görünce onu kutsayan ya da seven bir Tanrı'yı hayal edebiliyordum. Hikâyemizi yazmaya başlayınca bir nefret hikâyesi yazdığımı sanmıştım ama her nasılsa nefret kayboldu gitti; Sarah'nın bütün yanlışlarına ve güvenilmezliğine rağmen onun çok kimseden daha iyi olduğunu biliyorum. İkimizden birinin ona inanması iyi bir şeydi; o kendine hiç inanmadı çünkü.

II

Bundan sonra birkaç gün aklımı başıma toplamak için büyük gayret sarfettim. Artık her ikimiz için de çalışıyordum. Sabahları romanımdan yedi yüz elli sözcük yazmaya oturuyor ama saat onbir olmadan bin sözcüğü tamamlıyordum. Umudun insan üzerindeki etkisi şaşılacak bir şey. Bir yıl boyunca sürüklenen roman sonuna doğru yaklaşıyordu. Henry'nin işe dokuzbuçuk civarında gittiğini biliyordum, bu yüzden Sarah o saatle yarım arasında telefon edebilirdi. Parkis'in söylediğine göre Henry öğle yemeğine eve gelmeye başladığından, bir daha üçten önce telefon edemezdi. Ben günlük çalışma saatlerimi değiştirip yarıma kadar çalışıyor, ondan sonra istemeyerek de olsa beklekmeden kurtuluyordum. Saat ikibuçuğa kadar British Museum'un kitaplığına gidip General Gordon'un yaşamı hakkında notlar alabiliyordum. Ancak roman yazdığım zaman olduğu gibi okumak ve not almakla kendimi unutamıyordum, Sarah benimle Gordon'un Çin'deki misyoner yaşamı arasına giriveriyordu.

Bu biyografiyi yazmamı neden istemişlerdi diye sık sık düşünmüşümdür. Gordon'un Tanrı'sına inanan bir yazar seçselerdi daha iyi bir iş yapmış olurlardı. Hartum'daki inatçı direnişi, İngiltere'deki güvenlik içinde olan politikacılara nefretini anlayabiliyordum, ancak masasının üstünde duran *Kitab-ı Mukaddes* benden uzak bir düşünce dünyasına aitti. Belki de yayıncı benim Gordon'un Hıristiyanlık'ına yaklaşımımındaki sinikliğin kitabın satışını arttıracağını ummuştu. Onu memnun etmeye niyetim yoktu; bu Tanrı aynı zamanda Sarah'nın da Tanrı'sıydı, onun sevdiğini sandığı hayale taş atacak değilim. O süre içinde onun Tanrı'sına nefret beslemiyordum; ne de olsa sonunda ben daha güçlü olduğumu kanıtlamamış mıydım?

Bir gün sandviçlerimi yerken karşı masadan yanımızda çalışanları rahatsız etmeyecek kadar alçak ve tanıdık bir ses, "Rahatsız etmemi mazur görün ama umarım artık her şey yoluna girdi, efendim" dedi.

Başımı kaldırınca o unutulmaz bıyıkla karşılaştım. "Teşekkür ederim, Parkis. Bir yasak sandviç alsana."

"Aman efendim, buna nasıl..."

"Haydi haydi. Masrafa yazdığını farzet." Adam istemeye istemeye bir sandviç alıp içini açtı. Sanki bir para kabul etmiş de altın olduğunu farketmiş gibi, "Gerçek jambon bu."

"Yayıncım Amerika'dan gönderdi."

"Çok naziksiniz, efendim."

Komşum öfkeyle bana baktığı için alçak sesle, "Kül tablan hâlâ duruyor, Parkis" diye fısıldadım.

"Yalnızca duygusal değeri var" dedi o da fısıltıyla.

"Oğlun nasıl?"

"Biraz rahatsız, efendim."

"Seni burada bulacağımı hiç aklıma getirmezdim. Çalışıyor musun? Bizlerden birini gözetlemiyorsundur umarım." Okuma odasının o tozlu sakinlerinin -içerde bile ısınmak için kaşkol ve şapka giyenlerin, George Eliot'un bütün eserlerini inceleyen Hintli'nin, her gün aynı kitap yığınına başını dayayıp uyuyan adamın- herhangi bir cinsel dramla igili olacağı düşünülemezdi.

"Hayır, efendim. Çalışmıyorum. Bugün izinliyim, çocuk da okula başladı."

"Ne okuyorsun?"

"*Times*'ın *Yasa Raporları*'nı, efendim. Bugün Russell davasını inceliyorum. İnsanın işi için gerekli bunlar. Görüş sahaları açılıyor. Günlük küçük ayrıntılardan alıp götürüyor insanı. Bu davadaki tanıklardan birini tanırdım, efendim. Bir zamanlar

aynı büroda çalışırdık. Eh, benim hiç beceremeyeceğim biçimde tarihe geçti işte."

"Hiç belli olmaz, Parkis."

"İnsan olacağı bilir, efendim. Cesaret kırıcı bir şey bu. Ben Bolton davasından daha yükseğe çıkamayacağım. Boşanma davalarında kanıtların yayımlanmasını önleyen yasa benim mesleğimdekilere büyük darbe oldu. Yargıç bizim adlarımızı ağzına almaz ve genellikle de mesleğimize karşıdır."

"İşin bi tarafını hiç düşünmemiştim" dedim adama acıyarak.

Parkis bile içinde bir özlem yaşatıyordu. Onu gördüğümde Sarah'yı hatırlıyordum. Metroyla eve dönüp, arkadaş olarak umudu seçtim ama telefon çalmayınca arkadaşımın da gittiğini gördüm. Saat beşte numarayı çevirdim, zil sesini duyar duymaz da telefonu kapadım. Belki de Henry eve erken dönmüştü ama artık Henry'yle konuşamazdım. Kazanan ben olmuştum, Sarah beni sevdiğine ve onu terketmek istediğine göre. Ancak gecikmiş bir zafer de uzun bir yenilgi gibi insanın sinirlerini didik didik eder.

Telefon ancak sekiz gün sonra çaldı. Günün beklediğim saatinde değildik, sabahın dokuzu olmamıştı daha. "Alo?" dediğimde karşımda Henry'yi buldum.

"Bendrix mi?"

Sesi çok garipti, Sarah söyledi mi acaba diye düşündüm.

"Evet, benim."

"Korkunç bir şey oldu. Bilmen gerekir diye düşündüm. Sarah öldü."

Böyle anlarda ne kadar alışılagelmiş şeyler söyleriz. "Çok üzüldüm, Henry" dedim.

"Bu gece bir şey yapıyor musun?"

"Hayır."

"Bir içki içmeye gelmeni isterdim. Yalnız kalmak istemiyorum."

BEŞİNCİ KİTAP

I

Gece Henry'yle kaldım. Henry'nin evinde ilk kez kalıyordum gece yatısına. Bir tek misafir odaları vardı ve Sarah da orada yatıyordu. (Öksürüğüyle Henry'yi rahatsız etmemek için bir hafta önce oraya taşınmıştı.) Ben de seviştiğimiz salondaki kanapede yatıp uyudum. Gece orada kalmak istememiştim ama Henry kalmam için yalvarmıştı.

O gece ikimiz birbuçuk şişe viski içmiş olmalıyız. Henry'nin, "Ne garip, Bendrix, insan ölüleri kıskanmıyor" dediğini hatırlıyorum. "Öleli birkaç saat oldu henüz, yine de senin yanımda olmanı istedim."

"Kıskanacak pek bir şey yoktu. Her şey çok uzun zaman önce olup bitmişti."

"Şu anda böyle bir teselliye ihtiyacım yok artık, Bendrix. Sizin ilişkiniz hiç bitmedi. Talihli olan bendim. Bunca yıldır sahiptim ona. Benden nefret ediyor musun?"

"Bilemiyorum, Henry. Nefret ettiğimi sanıyordum ama şimdi etmiyorum."

Çalışma odasında karanlıkta oturuyorduk. Şöminede gaz alevi birbirimizin yüzünü görebileceğimiz kadar fazla değildi, Henry'nin sesinden anlıyordum ağladığını. Karanlıkta Disk Atan Atlet ikimize birden nişan alıyordu. "Nasıl olduğunu anlat, Henry."

"Parkta sana rastladığım akşamı hatırlıyor musun? Üç dört hafta önceydi, değil mi? O gece üşütmüştü. Ama iyileşmek için hiçbir şey yapmıyordu. Üşütmenin göğsüne kadar indiğini farketmedim bile. Böyle şeylerden kimseye söz etmezdi." Gün-

lüğüne bile, diye düşündüm. Günlükte hastalıktan bahis yoktu. Hasta olacak zamanı bile olamamıştı.

"Sonunda yatmak zorunda kaldı ama hiçbir güç onu orada tutamazdı. Doktora da görünmedi. Doktorlara inanmazdı zaten. Bir hafta önce kalkıp sokağa çıktı. Neden kalktığını nereye gittiğini Tanrı bilir. Yürümeye ihtiyacı olduğunu söyledi. Eve geldiğimde yoktu. Saat dokuzda sırılsıklam ve eskisinden beter halde geldi. Saatlerce yağmur altında yürümüş olmalıydı. Gece ateşi çıktı, hep sayıkladı durdu; biriyle konuşuyordu ama bu ne bendim ne de sen, Bendrix. Ondan sonra doktor çağırdım. Doktor bir hafta önce penisilin verilseydi kurtulacağını şöyledi."

İkimizin de kadehlerimizi bir daha doldurmaktan başka yapacağımız bir şey yoktu. Parkis'i, izlemesi için tuttuğum yabancıyı düşündüm. Sonunda yabancı kazanmıştı. Hayır, Henry'den nefret etmiyorum, diye düşündüm. Eğer varsan Senden nefret ediyorum. Sarah'nın Richard Smythe'a, ona inanmayı öğretenin ben olduğumu söylediğini hatırladım. Bunu nasıl yaptığımı bilemiyordum ama neler kaybettiğimi düşünmek beni kendimden de nefret ettiriyordu. "Bu sabah dörtte öldü" dedi Henry. "Yanında değildim. Hemşire zamanında haber vermedi bana."

"Hemşire nerede?"

"İşini bitirip ortalığı topladı, acil bir hastası daha olduğundan öğleden önce gitti."

"Sana yardımcı olabilmek isterdim."

"Orada öylece oturmakla oluyorsun işte. Korkunç bir gündü, Bendrix. Daha önce ölümle karşılaşmamıştım. Önce ben öleceğim sanıyordum, eğer o zamana kadar benimle yaşamaya devam ederse Sarah nasıl olsa ne yapılması gerektiğini bilir diye düşünürdüm. Bir bakıma kadın işi bu, çocuk doğurmak gibi."

"Doktor yardım etmiştir herhalde."

"Bu kış işi başından aşkın. Bir cenaze evine telefon etti.

Ben nereye başvuracağımı bilemezdim. Evde meslekler rehberi de yoktu. Ama doktor bana onun elbiselerini ne yapacağımı söyleyemez ki -dolaplar tıkabasa dolu, pudralar, kokular- insan her şeyi atamaz ki. Bir kızkardeşi olsaydı..." Önceki gece onun, "Hizmetçi", benim de "Sarah" dediğimde olduğu gibi sokak kapısı açılıp kapanınca sustu. Hizmetçinin yukarı çıkan ayak seslerini dinledik. Bir ev içinde yalnızca üç kişi olunca ne kadar da boş olabiliyor. Viskimizi içtik, bir kadeh daha doldurdum. "Evde viski bol" dedi Henry. "Sarah yeni bir kaynak buldu..." Yine sustu. Her yolun sonunda Sarah vardı. Bir an için bile olsun ondan kaçınmanın anlamı yoktu. Neden yaptın bize bunu, diye düşündüm. Sana inanmasaydı şimdi yaşıyor olacaktı,hâlâ sevişiyor olacaktık. Daha önceki durumdan tatmin olmadığımı düşünmek acı ve garipti. Şimdi onu seve seve paylaşırdım Henry'yle.

"Peki, ya cenaze?" diye sordum.

"Ne yapacağımı bilemiyorum, Bendrix. Çok garip bir şey oldu. Ateşten sayıklarken -ki sözlerinden sorumlu tutulamaz kuşkusuz- hemşire onun papaz istediğini söyledi. "Peder, peder" diyormuş. Babasını çağırıyor olamazdı çünkü onu hiç tanımamıştı. Hemşire bizim Katolik olmadığımızı biliyordu. Mantıklı bir kadındı. Sarah'yı sakinleştirmiş. Ama ben kaygılanıyorum işte, Bendrix."

Öfke ve acıyla zavallı Henry'yi rahat bırakabilirdin, diye düşündüm. Yıllardır Sen olmadan yaşayıp duruyoruz. Neden şimdi dünyanın öteki ucundan gelen yabancı bir akraba gibi her işe burnunu sokuyorsun?

"İnsan Londra'da oturuyorsa en kolayı cesedi yakmaktır" dedi Henry. "Hemşire bunu anlatmadan önce ben Golders Green'i düşünüyordum. Cenaze evi krematoryumu aradı. Sarah'yı öbür gün alabileceklerini söylediler."

"Ateşi vardı" dedim. "Sözlerini ciddiye almak zorunda değilsin."

"Bu konuda bir papazla konuşsam mı diye düşündüm. Sarah o kadar çok konuda sessizdi ki. Belki Katolik bile olmuştur. Son günlerde çok garipti."

"Hayır, Henry. Senden benden fazla bir inancı yoktu onun." Onun yakılmasını istiyordum. Elinden geliyorsa onu dirilt bakalım, demek istiyordum. Henry'ninki gibi onun ölümüyle benim kıskançlığım geçmiş değildi. Sanki hâlâ yaşıyordu ve bana yeğlediği bir sevgilisinin yanındaydı. O sonsuz beraberliklerini rahatsız etmek için Parkis'i onun arkasından göndermeyi nasıl da isterdim.

"Emin misin?"

"Eminim, Henry." Dikkatli olmalıyım, diye düşündüm. Richard Smythe gibi olmamalıydım. Nefret etmemem gerekirdi, gerçekten nefret edersem inanırdım, inanmam da Senin için de Sarah için de ne büyük bir başarı olurdu ama. İntikam ve kıskançlıktan söz etmek oyun aslında; onun ölümünü kesinliğini unutabilmem için kafamı dolduracak şeyler bunlar. Bir hafta önce ona, "İlk birlikte olduğumuz günü hatırlıyor musun, hani gaz saatine atacak bir şilinimiz bile yoktu" deseydim sahneyi her ikimiz de yaşayacaktık. Şimdi ise bunu yalnızca ben yaşayabiliyorum. O bütün ortak anılarımızı kaybetmişti, sanki ölmekle benim bir parçamı benden almış gibi. Bireyselliğimi kaybediyordum. Kendi ölümümün ilk sahnesi gibiydi bu, anılar kangren olmuş uzuvlar gibi dökülüyorlardı.

"Duaymış, mezar kazıcıymış gibi şeylerden nefret ederim. Ama Sarah öyle istediyse bunu da ayarlamaya çalışırım."

"Resmi nikâhla evlenmeyi tercih etmiş" dedim. "Cenaze töreninin kilisede yapılmasını istemezdi." Kuşkulanmış gibi karanlıkta başını kaldırıp yüzüme baktı.

Aynı odada, aynı ateşin önünde Bay Savage'ı, onun yerine benim ziyaret etmemi teklif ettiğim gibi, "Bırak bu işleri ben yükleneyim" dedim.

"Çok iyisin. Bendrix." Viskinin sonunu dikkatle, ölçüyle kadehlerimize boşalttı.

"Geceyarısı oldu" dedim. "Biraz uyumalısın. Uyuyabilirsen."

"Doktor bir iki hap bıraktı." Ama henüz yalnız kalmak istemiyordu. Ne hissettiğini biliyordum, ben de Sarah'yla geçirdiğim bir günden sonra odamın yalnızlığını elimden geldiğince ertelemeye çalışırdım.

"Onun öldüğünü unutuyorum" dedi Henry. Ben 1945'te, -o kötü yılda- bütün bir yıl boyunca aynı şeyi yaşamıştım: Aşkımızın sona erdiğini unutmuş olarak uyanır, telefonda onunkinden başka bir ses olamayacağını düşünürdüm. O zaman da şimdiki kadar ölüydü. Bu yıl, bir iki ay bir hayalet beni umutlandırmıştı ama hayalet yoktu artık, acı da yakında sona ererdi. Her gün biraz daha ölecektim ama nasıl da özlüyordum onu elimde tutmayı. Bir insan acı çektiği sürece yaşardı.

"Git yat, Henry."

"Düşümde onu göreceğimden korkuyorum."

"Hapları alırsan görmezsin."

"Sen de bir tane ister miydin, Bendrix?"

"İstemem."

"Gece burada kalmaz mıydın? Dışarısı berbat."

"Havaya pek aldırmam."

"Bana büyük bir iyilik yapmış olurdun."

"Elbette ki kalırım."

"Aşağı çarşaf ve battaniye getireyim."

"Zahmet etme, Henry." Ama gitmişti bile. Parkelere bakınca Sarah'nın çığlığının tizliğini tam olarak hatırladım. Mektuplarını yazdığı masanın üstünde karmakarışık bir eşya yığını vardı ve bunların hepsini şifreliymiş gibi sökebilirdim. O küçük taşı bile atmamış, diye düşündüm. Taşın biçimine nasıl da gülmüştük, işte kâğıt ağırlığı olarak kullanılıyordu hâlâ. Henry ne anlam verirdi ona, içinde ikimizin de sevmediği bir içki olan minyatür şişeye, denizin cilaladığı cam parçasına,

Nottingham'da bulduğum tahtadan oyma küçük tavşana? Bunları alıp götürmeli miydim? Aksi halde Henry ortalığı toparlamaya karar verdiğinde hepsi çöp sepetini boylayacaklardı. İyi ama onların arkadaşlığına katlanabilecek miydim?

Henry battaniyeleri yüklenmiş geldiğinde ben o ufak tefek şeylere bakıyordum.

"Söylemeyi unuttum Bendrix, almak istediğin bir şey varsa... Vasiyetname bıraktığını sanmıyorum."

"Çok naziksin."

"Şimdi onu sevmiş olan herkese minnet duyuyorum."

"İzin verirsen şu taşı almak isterim."

"Çok garip şeyler toplardı. Sana benim pijamalarımdan birini getirdim, Bendrix."

Henry yastık getirmeyi unutmuştu, başımı mindere dayamış yatarken Sarah'nın kokusunu duyduğumu hayal ediyordum. Bir daha hiç sahip olamayacağım şeyler istiyordum. Onların yerine koyabileceğim hiçbir şey yoktu. Uyuyamıyordum. Sarah gibi tırnaklarımı avuçlarımın içine bastırdım, elimin acısı beynimin çalışmasını önlesin diye. İsteğimin sarkacı yorgunca ileri geri sallanıyordu, unutmak ve hatırlamak isteği arasında, ölmek ve bir süre daha canlı tutmak arasında. Sonunda uyudum. Rüyamda Oxford Sokağı'nda yürüyordum, bir armağan almak zorunda olduğum için endişeliydim, mağazalar gizli ışıklar altında parıldayan ucuz mücevherlerle doluydu. Zaman zaman güzel bir şey görüp vitrine yaklaşıyordum. Ancak yakından bakınca o da diğerleri gibi sahteydi, yakut izlenimi vermek için gözlerine kızıl taş oturtulmuş çirkin bir yeşil kuş. Zamanım kısıtlıydı, mağazadan mağazaya koşuyordum. Birden mağazaların birinden Sarah çıktı. Bana yardım edeceğini biliyordum. "Bir şey aldın mı, Sarah?" diye sordum. "Burada yok ama biraz ilerde çok güzel küçük şişeler var" dedi.

"Hiç zamanım yok" diye yalvardım. "Yardım et bana. Doğum günü yarın olduğu için bir şey bulmalıyım."

"Merak etme" dedi. "Bir şey bulunur nasıl olsa. Hiç üzülme." Birden hiç üzülmedim artık. Oxford Sokağı'nda kocaman sisli bir çayırlık oluştu, ayaklarım çıplaktı, ıslak çimlerin üstünde yapayalnız yürüyordum. Ayağım takılıp sendelerken "Üzülme" sözcüğünü hâlâ duyarak uyandım. Kulağa fısıldanmış bir şey gibi, çocukluğuma ait bir yaz sesiymiş gibi.

Kahvaltı saatinde Henry daha uyanmamıştı. Parkis'in dostluk kurduğu hizmetçi bir tepsiyle kahve ve kızarmış ekmek getirdi bana. Perdeleri açtı. Sulusepken şimdi kar fırtınasına dönüşmüştü. Ben hâlâ uyku mahmurluğu içindeydim, rüyamın mutluluğundan kurtulamamıştım, kadının kurumuş gözyaşlarıyla kızarmış gözlerini görünce, "Bir şey mi oldu, Maud?" diye sordum. Kadın tepsiyi bırakıp öfkeyle odadan çıktığında boş evin ve boş dünyanın farkına varabildim. Yukarı çıkıp Henry'ye baktım. Bir köpek gibi gülümseyerek hâlâ uykusunun derinliklerindeydi. Kıskandım onu. Sonra gidip ekmeğimi yedim.

Zil çaldı, hizmetçinin yukarı birini çıkardığını duydum-cenaze evinden biri gelmiş olmalı diye düşündüm, misafir odasının kapısının açıldığını duyunca. Ölüsünü görüyordu Sarah'nın; ben görmemiştim. Ama onu bir başka erkeğin kolları arasında nasıl görmek istemezsem, öyle de görmek istemezdim. Bazı erkekler böyle uyarılabilirler, ben öyle değilim. Kimse beni ölüm için pezevenklik etmeye zorlayamaz. Aklımı başıma toplayıp, artık her şey gerçekten sona erdiğine göre, yeniden başlamam gerek diye düşündüm. Bir kere âşık olmuştum, bir daha olabilirdim. Ama buna inanıyor değildim. Sahip olduğum bütün cinsel gücü harcamış hissediyordum kendimi.

Yine zil çaldı. Henry uyurken ne kadar çok hareket oluyordu evde. Bu kere Maud bana geldi. "Biri Bay Miles'la görüşmek istiyor ama ben kendisini uyandırmak istemiyorum" dedi.

"Kimmiş?"

"Bayan Miles'in o arkadaşı" dedi. Belirsiz işbirliğimizdeki rolünü ancak o zaman kabul edercesine.

"Yukarı gelsin." Kendimi Smythe karşısında çok üstün görüyordum şimdi. Sarah'nın salonunda, üzerimde Henry'nin pijaması olduğu halde, onun hakkında pek çok şey biliyordum ve o benim hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Smythe şaşkınlıkla bana bakarken üzerindeki sular parkelere damlıyordu. "Sizinle karşılaşmıştık" dedim. "Bayan Miles'ın arkadaşıyım."

"Yanınızda küçük bir çocuk vardı."

"Evet."

"Bay Miles'la görüşmeye gelmiştim."

"Haberi duydunuz mu?"

"Onun için geldim."

"Bay Miles uyuyor. Doktor ilaç verdi. Hepimize bir şok oldu bu" dedim aptalca. Adam odaya bakıyordu. Sarah, Cedar Yolu'nda bir rüya gibi boyutsuz olmalıydı. Ama bu oda ona bir en veriyordu; oda da Sarah'dı. Pencere pervasında kar kürekle atılmış gibi birikmişti. Oda, Sarah gibi gömülüyordu.

"Tekrar gelirim" deyip geri döndü, kızıl lekeli yanağı bana çevrilmişti. Sarah'nın dudakları oraya dokundu diye düşündüm. Acıma duygusu onu hep kapana kıstırırdı zaten.

Smythe aptalca, "Bay Miles'ı görmeye gelmiştim" diye tekrarladı. "Ona ne kadar..."

"Bu durumlarda yazmak daha doğru olur."

"Bir yardımım olabilir diye düşünmüştüm" dedi zayıf bir sesle.

"Bay Miles'ı inandırmak zorunda değilsiniz."

"İnandırmak mı?" Hem şaşırmış hem de rahatsız olmuştu.

"Karısından geriye bir şey kalmadığı gerçeğine yani. Son. Bitiş."

"Ben Sarah'yı görmek istemiştim, hepsi bu!" dedi birden.

"Bay Miles sizin varlığınızı bile bilmiyor. Buraya gelmeniz doğrusu pek düşünceli olmadığınızı gösteriyor, Smythe."

"Cenaze töreni ne zaman?"

"Yarın Golders Green'de."

"Bunu istemezdi o" deyince birden şaşırdım.

"Sizin gibi o da hiçbir şeye inanmazdı."

"Bilmiyor musunuz hiçbiriniz? Katolik oluyordu."

"Saçma."

"Bana yazmıştı. Kararını vermişti bir kere. Benim söyleyebileceğim hiçbir şeyin yararı olmazdı. Derslere başlamıştı." Demek hâlâ sırları var, diye düşündüm. Hastalığı gibi bunu da yazmamıştı günlüğüne. Daha neler keşfedecektik onun hakkında? Umutsuzluk gibiydi bu düşünce.

"Bu senin için bir şok olmalı" diye alay ettim, acımı ona aktarmaya çalışarak.

"Kızmıştım kuşkusuz. Ama hepimiz aynı şeylere inanamayız ki."

"Böyle düşünmüyordunuz ama."

Sanki düşmanlığım karşısında şaşırmış gibi baktı yüzüme. "Sizin adınız Maurice mi yoksa?"

"Evet."

"Bana sizden söz etmişti."

"Ben de sizin hakkınızda yazdıklarını okudum. İkimizi de aptal yerine koydu."

"Ben mantıksızdım." Kızıl lekeye dokundu parmağıyla. "Onu görebilir miyim dersiniz?" Cenaze evinin adamının aşağı indiğini duydum.

"Yukarda yatıyor. Soldaki ilk kapı."

"Bay Miles..."

"O uyanmaz."

Smythe aşağı indiğinde ben giyinmiştim. "Teşekkür ederim" dedi.

"Bana teşekkür etme. Benim de senin gibi üzerinde bir hakkım yok onun."

"Belki sormamam gerekir ama... umarım onu sevmişsinizdir" dedi. Acı bir ilaç yutuyormuş gibi, "O sizi seviyordu, biliyorum" diye ekledi.

"Ne söylemek istiyorsun?"

"Onun için bir şey yapmanızı isterdim."

"Onun için mi?"

"Katolik töreniyle gömülsün. Bunu isterdi."

"Bunun ne önemi olabilir ki?"

"Onun için olmaz sanırım. Ama cömert olmak hepimiz için iyidir."

"Peki, benim bu işle ne ilgim olabilir ki?"

"Kocasının size saygısı olduğunu söylerdi."

Saçmalığı fazla ileri götürüyordu artık. O gömülü odanın ölülüğünü kahkahalarımla parçalamak geldi içimden. Kanapeye oturup katıla katıla gülmeye başladım. Yukarda ölü yatan Sarah'yı, yüzünde aptal bir gülümsemeyle uyuyan Henry'i, yanağında kızıl bir leke olan âşığın, kapı zilini pudralaması için Bay Parkis'i tutan başka bir âşıkla cenaze törenini konuşmasını düşündüm. Gülerken yanaklarımdan aşağı gözyaşları süzülüyordu. Bir kere hava bombardımanında karısı ile çocuğunun altında kaldıkları yıkılmış evinin önünde gülen bir adam görmüştüm.

"Anlamıyorum" dedi Smythe. Kendini savunmak istercesine sol yumruğunu sıkmıştı. İkimizin de anlamadığı o kadar çok şey vardı ki. Acı bizi birbirimize iten açıklanamayan bir patlama gibiydi. "Gidiyorum" diyerek sol elini kapı koluna uzattı. Onun solak olduğuna inanmam için hiçbir neden olmadığından garip bir fikre kapıldım.

"Kusuruma bakma" dedim. "Çok şaşkınım. Hepimiz çok şaşkınız." Elimi uzattım; bir an duraksadı, sonra sol eliyle do-

kundu elime. "Smythe, elinde ne var?" diye sordum. "Odasından bir şey mi aldın?" Avcunu açıp bir tutam saç gösterdi. "Hepsi bu" dedi.

"Buna hakkın yoktu."

"Artık kimseye ait değil ki." Birden Sarah'nın o anda ne olduğunu gördüm. Alınıp götürülmeyi bekleyen bir çöp yığını; bir tutam saça ihtiyacınız olursa alabilirdiniz ya da sizce bir değeri varsa tımağını. Eğer bir ihtiyacı olan çıkarsa kemikleri bir azizinkiler gibi bölünebilirdi. Yakında yakılacağı için neden herkes istediğini almasındı. Bu üç yıldır ona sahip olduğumu düşünmekle nasıl da budalalık etmiştim. Kimse bize sahip olamaz, hatta kendimiz bile.

"Özür dilerim" dedim.

"Bana yazdığını biliyor musunuz? Henüz dört gün önce." Ona yazacak zaman bulabildiğini ama bana telefon etmediğini düşündüm acıyla. "Şöyle yazmış: 'Benim için dua et.' *Benden* kendisi için dua etmemi istemesi garip değil mi?"

"Sen ne yaptın?"

"Öldüğünü duyunca dua ettim."

"Dua bilirdin demek?"

"Hayır."

"İnanmadığın bir Tanrı'ya dua etmek doğru bir şey değil sanırım."

Onun ardından ben de çıktım; Henry uyanana kadar orada kalmanın bir anlamı yoktu. Benim gibi o da ergeç kendi başına kalacaktı. Smythe'ın parkta önümden yürümesine bakarken isterik bir tip diye düşündüm. İnançsızlık da inanç kadar bir isteri ürünü olabilirdi. Gelip geçenlerin ayakları altında eriyen kar tabanımdan içeri girince rüyamdaki ıslak çimleri hatırladım ama Sarah'nın "Hiç üzülme" diyen sesini hatırlamaya çalışınca belleğimin, sesleri hatırlama konusunda çok zayıf olduğunu farkettim. Taklidini bile yapamıyordum; hatırlamaya

çalıştığımda anonimleşiyor, herhangi bir kadının sesi geliyordu kulağıma. Onu unutma süreci başlamıştı. Fotoğraf sakladığımız gibi gramofon kayıtları da saklamalıyız.

Kırık basamaklardan çıkıp hole girdim. 1944'teki geceden vitray dışında başka bir şey kalmamıştı. Kimse herhangi bir şeyin başlangıcını bilemez. Sarah sonun başladığına benim vücudumu görünce gerçekten inanmıştı. Sonun çok daha önce başladığını hiç kabul etmeyecekti: Şu ya da bu yetersiz nedenle azalan telefonlar, sevginin sona erme tehlikesini farkettiğim için benim başladığım kavgalar. Aşkın ötesine bakmaya başlamıştık ama sürüklendiğimiz yolu farkeden yalnızca bendim. Bomba bir yıl önce düşmüş olsaydı o yemini etmeyecekti. Beni kurtarmak için tırnaklarını parçalayana kadar uğraşacaktı. İnsanın sonuna geldiğimizde, yemekleriyle daha karışık soslar isteyen bir obur gibi, kendimizi Tanrı'ya inanmaya kandırırız. Yeşil boyası çirkin mi çirkin, bir hücre kadar boş olan hole bakıp bana ikinci bir fırsat verilmesini istiyordu, diye düşündüm. Bu işte: Boş bir yaşam, kokusuz ve renksiz, bir cezaevi yaşamı. Sanki bu değişikliği onun duaları yaratmış gibi suçluyordum onu - beni yaşamboyu hapse mahkum etmen için ne yaptım sana? Merdivenler ve trabzanlar ta yukarı kadar yenilikten gacırdıyordu. O bu merdivenleri hiç kullanmamıştı. Evin onarımı bile unutmanın bir süreciydi. Her şey değiştiği zaman hatırlamak için zamanın dışında bir Tanrı gerekir. Hâlâ seviyor muydum yoksa sevmeyi mi özlüyordum?

Odama girince masanın üstünde Sarah'dan bir mektup buldum.

Yirmi dört saattir ölüydü, ondan daha uzun bir süre de komada kalmıştı. Parkın bir ucundan öteki ucuna bir mektup nasıl bu kadar uzun zamanda gelirdi? Sonra numaramı yanlış yazdığını gördüm ve o eski acılığın bir parçası dışarı sızıverdi. İki yıl önce numaramı unutmazdı.

Yazısını görmek bana öyle acı verecekti ki mektubu az daha şöminenin alevlerine tutuyordum, ancak merak acıdan da-

ha güçlü olabiliyordu. Mektup, herhalde yatağında yazdığından, kurşunkalemle yazılmıştı.

"Sevgili Maurice, geçen gece sen gittikten sonra yazacaktım ama eve döndüğümde çok kötü hissettim kendimi, Henry de peşimi bırakmadı. Telefon etmek yerine yazıyorum şimdi. Telefon edip sana, seninle gelemeyeceğime söyleyince sesinin bozulduğunu duymaya dayanamam Maurice, sevgili Maurice, seninle gelmeyeceğim. Seni seviyorum ve bir daha da göremem artık. Bu acıyla ve özlemle nasıl yaşayacağımı bilemiyorum. Hiç durmadan Tanrı'ya dua ediyor, bana karşı sert davranmaması için, beni daha fazla yaşatmaması için yalvarıyorum. Sevgili Maurice, ben de herkes gibi elimde olandan fazlasını istiyorum. Sen telefon etmeden iki gün önce bir papaza gidip Katolik olmak istediğimi söyledim. Ona yeminimden ve senden söz ettim. Artık Henry'yle gerçekten evli sayılmadığımı anlattım. Seninle tanıştığım yıldan beri birlikte yatmıyoruz. Zaten bir evlilik değildi, dedim. Resmi nikâha evlilik denilemezdi. Hem Katolik olup hem seninle evlenebilir miyim, diye sordum. Senin ayine ses çıkarmayacağını biliyordum. Ona her soru sorduğumda içimde öyle bir umut vardı ki; yeni bir evin pancurlarını açıp manzaraya bakmak gibiydi: Ancak bütün pencereler dümdüz bir duvara bakıyordu. Hayır, hayır, hayır, dedi, eğer Katolik olacaksam seninle evlenemez, seni bir daha göremezmişim. Hepsinin canı cehenneme deyip onu ziyaret ettiğim odadan çıktım gittim. Çıkarken papazlar hakkında ne düşündüğümü göstermek için kapıyı çarptım. Bizimle Tanrı arasında onlar, diye düşünüyordum; Tanrının merhameti daha fazlaydı. Sonra kiliseden çıkıp da oradaki haçı görünce elbette merhameti var diye düşündüm ama garip bir merhamet bu, kimi zaman cezaya benziyor. Maurice sevgilim, başım çatlayacak gibi ağrıyor, ölü gibi hissediyorum kendimi. Keşke bir at kadar güçlü olmasaydım. Sensiz yaşamak istemiyorum; ve bir gün sana parkta rastlayınca Henry'ye de Tanrı'ya da hiçbir şeye de aldırmayacağımı biliyorum. Ama bu neye yarar, Maurice? Tanrı'nın varlığına

inanıyorum -hepsine inanıyorum onların; inanmadığım tek şey yok. Teslis'i on parçaya ayırsalar yine inanacağım. İsa'nın, Pilatus'un terfi etmek için uydurduğu bir insan olduğunu kanıtlayan eski belgeler bulsam yine de inanacağım. Bir hastalık gibi tutuldum inanca. Âşık olduğum gibi tutuldum. Seni sevdiğim kadar kimseyi sevmemiştim, şimdi inandığım kadar da hiçbir şeye inanmamıştım. Bundan önce hiçbir şeyden emin değildim. Sen kanlı yüzünle kapıda görününce emin oldum. İlk ve son olarak. Bunu o zaman farketmediğim halde. Sevgiden çok inançla savaştım ama artık savaşacak gücüm kalmadı.

Sakın kızma, Maurice sevgilim. Bana acı ama kızma. Bir sahtekârım ben ama bu söylediğim sahte değil. Kendim hakkında, neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında çok emin olduğumu sanırdım, sen bana emin olmamayı öğrettin. Bütün yalanlarımı, kendimi aldatmalarımı tıpkı önemli biri gelirken yolları temizledikleri gibi kaldırıp attın. Ve o geldi şimdi, yolunu da sen temizleyip açtın. Sen yazdığın zaman kesin olmaya çalışırsın, bana gerçeği istemeyi öğrettin sen ve doğruyu söylemediğim zaman yüzüme vurdun. 'Gerçekten öyle mi düşünüyorsun?' derdin ya da 'Acaba öyle düşündüğünü mü sanıyorsun yoksa?' Gördüğün gibi hep senin suçun, Maurice. Tanrı'ya dua ediyorum beni daha fazla böyle yaşatmasın diye."

Bu kadardı. Dualarını daha tamamlamadan karşılığını almayı başarmıştı. O yağmurlu gece eve gelip de beni Henry'nin yanında bulduğunda ölmeye başlamamış mıydı? Bir roman yazıyor olsaydım burada bitirirdim. Bir romanın bir yerde son bulması gerekir diye düşünürdüm ama artık bunca yıldır bu gerçekçiliğimin yanlış olduğunu düşünmeye başladım: Hayatta artık hiçbir şey sona ermiyor gibi. Kimyacılar insana hiçbir şeyin tümüyle yok olmayacağını söyler, matematikçiler bir odada yürürken her adımda yarım adım eksik atarsanız karşı duvara hiç varamayacağınızı söyler; ben de bu hikâyenin burada son bulacağını düşünmek için çok iyimser olmalıyım. Yalnızca, tıpkı Sarah gibi, keşke bir at kadar güçlü olmasaydım.

II

Cenazeye geç kaldım. Küçük dergilerden birinde benim yapıtlarım hakkında bir makale yazacak Waterbury adında birini görmeye gitmiştim. Onunla görüşüp görüşmemek için yazı tura atmıştım: Makalesinin tumturaklı cümlelerini, yazılarımda benim farkında olmadığım gizli anlamlar bulacağını biliyordum. Sonunda üstünlük taslayarak beni Maugham'dan biraz yükseğe yerleştirecekti, Maugham'ın popüler olduğu ve benim de henüz o suçu işlemediğim için.

Neden yazı tura attım ki? Waterbury'le tanışmak, hele hakkımda yazı yazılmasını hiç istemiyordum. Şu anda işime duyduğum ilginin sonuna gelmiştim; kimse beni övgüyle fazla memnun edemez ya da suçlamakla incitemezdi. Devlet memuru hakkındaki o romana başladığımda ilgim hâlâ sürüyordu ama Sarah beni terkedince işimin ne olduğunu gerçek anlamda görebilmiştim: İnsanın aylarını ve yıllarını geçirmesi için sigara kadar önemsiz bir uyuşturucu. Hâlâ inanmaya çalıştığım gibi ölümle yok olacaksak insanın arkasında kitap bırakmasının şişe, elbise ya da ucuz mücevherat bırakmaktan ne farkı olabilir? Sarah haklıysa, sanatın önemliliği ne kadar önemsizmiş. Sanırım, yalnızlıktan yazı tura attım. Cenazeden önce yapacak bir işim yoktu; bir içki içip kendimi sağlama bağlamak istiyordum. (İnsan işi konusunda boş verebilir ama gelenekleri boş veremez ve bir erkek toplum içinde kendini bırakmamalı.)

Waterbury, Tottenham Court Yolu civarında bir barda bekliyordu beni. Siyah kadife pantolonu vardı, ucuz sigara içiyordu, yanında aynı pantolonu giyen, aynı sigaralardan içen kendisinden daha uzun boylu ve güzel bir sarışın vardı. Çok genç olan Sylvia'nın önünde, Waterbury'yle başlamış olan çok

uzun bir çalışma dönemi olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu; henüz öğretmenini taklit aşamasındaydı. O güzelliği, o dikkatli ve iyilik dolu gözleri, altın parıltılı saçlarıyla sonunun nereye varacağını düşündüm. On yıl sonra Waterbury'yle Tottenham Court Yolu'nun berisindeki barı hatırlayacak mıydı? Adama acımıştım. Şimdi öylesine gururluydu, bize karşı öylesine üstünlük taslıyordu ki... oysa kaybeden taraftaydı. Waterbury bilinç akışıyla ilgili saçmasapan konuşurken, kadehimin üstünden kızla gözgöze geldiğimde onu şimdi bile elinden alabilirim diye düşündüm. Adamın makaleleri karton, benim kitaplarım ise bez ciltliydi. Kız benden daha çok şey öğrenebileceğini biliyordu. Yine de zavallı adamcağız kız basit, zekâ gerektirmeyen, insanca bir şey söylediğinde hemen onu küçümsüyordu. Waterbury'yi bomboş gelecek konusunda uyarmak istedim ama bunun yerine bir kadeh daha aldım. "Çok kalamam, Golders Green'de bir cenazeye yetişmek zorundayım" dedim.

"Golders Green'de bir cenaze mi! Tam sizin karakterlerinizden biri gibi. Romanınızda da Golders Green olurdu, değil mi?"

"Yeri ben seçmiş değilim."

"Yaşamın sanatı taklidi."

Silvia, yakınlıkla, "Bir dost mu?" diye sordu. Waterbury kız gereksiz konuşmuş gibi öfkeyle baktı.

"Evet."

Kızın düşündüğünü farkediyordum -erkek mi? kadın mı? nasıl bir dost?- hoşuma gitti bu. Onun için bir insandım, bir yazar değil, arkadaşları ölen, onların cenazelerine giden, acı ve zevk hisseden, hatta avutulmaya ihtiyacı olabilen bir insan. Yalnızca eserleri Bay Maugham'ınkilerden daha beğenilen, tabii onun kadar usta bir yazar değilse de...

Waterbury, "Forster hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

"Forster mi? Özür dilerim, ben Golders Green'e ne kadar da gidebileceğimi düşünüyordum."

"Kırk dakika" dedi Sylvia. "Edgware trenini beklemek zorundasınız."

"Forster" diye Waterbury sinir bozucu bir biçimde tekrarladı.

"İstasyondan da otobüse bineceksiniz" dedi Sylvia.

"Sylvia, Bendrix buraya Golders Green'e nasıl gidileceğini konuşmaya gelmedi."

"Özür dilerim, Peter, ben..."

"Düşünmeden önce altıya kadar say, Slyvia. Şimdi E. M. Forster'e dönebilir miyiz?"

"Buna gerek var mı?" diye sordum.

"Ayrı ekollerin insanları olduğunuz için ilginç olabilir."

"Onun bir ekolü mü var? Ben, benim ekolüm olduğunu da bilmiyordum. Ders kitabı mı yazıyorsunuz?"

Sylvia gülümsedi, adam da onun bu gülümsemesini gördü. O andan başlayarak mesleğinin silahını bileyeceğini biliyordum ama benim için önemi yoktu bunun. Kayıtsızlık ve gurur birbirlerine çok benzer, o da herhalde benim gururlu olduğumu sanıyordu. "Artık gitmeliyim" dedim.

"Ama geleli daha beş dakika oldu. Bu makaleyi tam olarak yazmak gerçekten önemli."

"Benim için Golders Green'e geç kalmamak gerçekten önemli."

"Anlayamadım."

"Ben Hampstead'e kadar gidiyorum. Size ordan yolu tarif ederim" dedi Sylvia.

"Bana gideceğini söylememiştin" dedi Waterbury şüpheyle.

"Çarşamba'ları anneme gittiğimi bilirsin."

"Bugün Salı."

"Öyleyse yarın gitmeme gerek yok."

"Çok iyisiniz" dedim. "Benimle gelmenize memnun olurum."

Waterbury umutsuz bir telaşla, "Kitaplarınızdan birinde bilinç akışı tekniğini kullanmıştınız" dedi. "Bu yöntemi neden bıraktınız sonra?"

"Bilmem. İnsan oturduğu evi neden değiştirir?"

"Bunun başarısız olduğunu mu düşündünüz?"

"Bütün kitaplarım için aynı şeyi düşünürüm. Eh, iyi günler."

Waterbury, tehdit edermiş gibi, "Size makalenin bir kopyasını gönderirim" dedi.

"Teşekkür ederim."

"Geç kalma, Sylvia. Saat altıbuçukta üçüncü kanalda Bartok programı var."

Tottenham Court Yolu'nun yıkıntıları arasına birlikte çıktık. "Toplantıyı kestiğiniz için teşekkür ederim" dedim.

"Gitmek istediğinizi anlamıştım."

"Soyadınız ne sizin?"

"Black."

"Sylvia Black. Güzel bir bileşim. Aşırı güzel hatta."

"İyi bir dost muydu?"

"Evet."

"Kadın mı?"

"Evet."

"Üzüldüm" dedi. Bunu gerçekten kastettiği izlenimini edindim. Kitaplar, müzik, giyinme ve konuşma konusunda öğreneceği çok şey vardı ama insanlığı öğrenmesine gerek yoktu. Kalabalık metroya binip yanyana tutunduk tutamaklara. Vücudunu bana yaslanmış hissederken tutkuyu hatırladım. Hep böy-

le mi olacaktı artık -tutku değil de hatırlanması yalnızca. Goodge Sokağı durağında yeni binen birine yer açmak için dönünce bacağını bacağımın yanında hissettim, sanki bir insanın çok önce olmuş bir şeyi hatırlaması gibi.

Sohbet olsun diye, "İlk olarak bir cenaze törenine gidiyorum" dedim.

"Anneniz babanız sağ mı?"

"Babam yaşıyor. Annem ben yatılı okuldayken öldü. Birkaç gün okuldan çıkabileceğimi ummuştum ama babam bunun benim için iyi olmayacağını düşündüğünden eve gidemedim. Haber gelince yalnızca akşam etüdüne sokmadılar."

"Ben yakılmak istemezdim" dedi.

"Solucanları mı yeğlersiniz?"

"Evet."

Başlarımız öyle yakındı ki sesimizi yükseltmeden konuşabiliyorduk, ancak kalabalıktan birbirimizin yüzüne bakamıyorduk. "Benim için öyle olmuş böyle olmuş hiç önemli değil" dedim. Sonra neden yalan söylediğimi düşündüm. Farkederdi çünkü, farkediyor olmalıydı, sonunda Henry'yi, Sarah'yı gömmekten vazgeçirten ben olmuştum.

III

Bir gün önce, öğleden sonra Henry kararsız davranmıştı. Telefon edip gelmemi istemişti. Sarah'nın ölümüyle birbirimize böyle yakınlaşmamız çok garipti. Şimdi eskiden Sarah'ya olduğu gibi bana güveniyordu, evin içinde tanıdık biriydim. Cenazeden sonra evi benimle paylaşmayı teklif edip etmeyeceğini, ederse ne karşılık vereceğimi bile düşünmüştüm. Sarah'yı unutmak açısından iki evin arasında bir seçim yapmak mümkün değildi: Sarah her ikisine de aitti.

Eve vardığımda aldığı ilaçlardan hâlâ kafası karışıktı, aksi halde onu o kadar kolay ikna edemezdim. Çalışma odasında bir papaz koltuğun kenarına ilişmiş oturuyordu. Zayıf, aksi suratlı bir adam. Redeptoristlerden biri olmalıydı -Sarah'yı en son gördüğüm o karanlık kilisede Pazar günleri Cehennem'i sunan biri. Daha konuşmasının başında Henry'yi kendisine düşman etmiş olmalıydı ki, bu da benim işime yaramıştı sonunda.

"Bay Bendrix yazardır" dedi Henry. "Peder Crompton. Bay Bendrix karımın çok yakın dostuydu." Peder Crompton'un bunu zaten bildiği izlenimine kapıldım. Burnu bir payanda gibi iniyordu yüzünden aşağı. Sarah'ya umut kapısını kapatan belki de buydu diye düşündüm. Peder Crompton öyle bir kinle, "İyi günler" dedi ki, çan ile mumun fazla uzakta olmadığını hissettim.

"Bay Bendrix hazırlıklarda bana çok yardımcı oldu" dedi Henry.

"Bilseydim bunları seve seve üstlenmeye hazırdım."

Bir zamanlar nefret ederdim Henry'den. Şimdi ise nefretim kaybolacak kadar küçülmüştü. Henry de benim kadar kur-

bandı ve galip gelen de bu saçma yakayı takmış olan bu aksi adamdı. "Bunu yapabileceğinizi sanmıyorum" dedim. "Siz yakılmayı kabul etmezsiniz."

"Bir Katolik töreni düzenleyebilirdim."

"Sarah Katolik değildi."

"Ama olmak için niyetli olduğunu belirtmişti."

"Bu onu Katolik yapmaya yeterli mi?"

Peder Crompton çıkarıverdiği bir formülü, banknot gibi önümüze attı. "Biz istek vaftizini kabul ederiz." Alınmayı bekliyordu orada, aramızda. Kimse kıpırdamadı. "Yaptığınız düzenlemeleri iptal etmek için hâlâ zamanınız var" dedi Peder Crompton. Her şeyi ben üstüme alırım..." Bunu sanki Lady Macbeth'e, ellerini Arabistan'ın parfümlerinden daha güzel kokutmayı vaad edermiş gibi söylemişti.

"Bunun büyük bir farkı olur mu?" diye birden Henry atıldı. "Tabii, ben Katolik değilim Peder ama yine de..."

"O daha mutlu olurdu."

"Neden ama?"

"Kilise sorumlulukların yanısıra ayrıcalıklar da sunar, Bay Miles. Ölülerimiz için özel ayinlerimiz vardır. Düzenli olarak dualar edilir. Ölülerimizi hatırlarız bizler." Nasıl hatırlarsınız ama, diye öfkeyle düşündüm. Kuramlarınıza diyecek yok. Bireyin önemini belirtirsiniz vaazlarınızda. Kıllarımız sayılıdır dersiniz ama ben elimin üstünde Sarah'nın tüylerini hissediyorum, yüzüstü yatağımda yatarken belkemiğinin altındaki incecik toz gibi tüyleri hatırlıyorum. Biz de kendi bildiğimiz gibi hatırlarız ölülerimizi.

Henry'nin yumuşadığını farkedince yalana başvurdum. "Sarah'nın Katolik olacağına inanmamız için kesinlikle bir nedenimiz yok bizim."

"Hemşire demişti..." diye Henry başladı. Ama sözünü kestim. "Son anlarında yalnızca sayıklıyordu."

"Ciddi bir nedenim olmasaydı sizi rahatsız etmek aklıma bile gelmezdi, Bay Miles."

"Bayan Miles ölmeden bir hafta kadar önce bana bir mektup yazmıştı" dedim. "Siz kendisini en son ne zaman gördünüz?"

"Hemen hemen aynı günlerde. Beş altı gün oldu."

"Mektubunda bu konudan hiç söz etmemesi çok garip doğrusu."

Belki de Bay... Bay Bendrix... size sırlarını açıklamıyordu."

"Belki de siz çok çabuk sonuca gidiyorsunuz, Peder. İnsanlar sizin inancınıza ilgi duyabilir ve Katolik olmayı istemeden de bu konuda sorular sorabilirler sanırım." Henry'ye dönüp devam ettim, "Şimdi yapılanları değiştirmeye kalkışmak saçma olur. Dostlarını çağırdın. Sarah hiçbir zaman bağnaz değildi. Bir kapris uğruna herhangi bir rahatsızlığa neden olmak isteyecek en son kişiydi o. Üstelik bu tümüyle bir Hıristiyan töreni olacak." Gözlerimi Henry'nin gözlerine dikmiştim. "Üstelik Sarah Hıristiyan bile değildi. Bu konuda hiçbir belirti görmemiştik, en azından bizler. Ama istersen Peder Crompton'a ayin için her zaman para verebilirsin."

"Bunu gerek yok. Ben bu sabah dua ettim kendisi için." Peder kucağındaki elleriyle bir hareket yaptı; kaskatılığını ilk kez bozuyordu. Bir bomba düştükten sonra sağlam bir duvarın sallanıp yana yatmasını seyretmek gibi bir şeydi bu. "Onu her gün dualarımda anacağım" dedi.

Henry işler yoluna girmiş de rahatlamış gibi, "Çok iyisiniz, Peder" dedi. Bir sigara almak için uzandı.

"Bunu size söylemek garip ve küstahça olacak ama Bay Miles, sizin, karınızın ne iyi bir kadın olduğunu anladığınızı sanmıyorum."

"Benim için her şeydi o" dedi Henry.

"Seveni pek çoktu" dedim.

Peder Crompton, sınıfın arkasında yaramaz bir çocuğun konuştuğunu duymuş bir öğretmen gibi bana baktı.

"Belki de yeterli değildi" dedi.

"Eh, artık konumuza dönelim" dedim. "Durumu artık değiştiremeyiz sanırım Peder, çok dedikodu olur sonra. Dedikodu olsun istemezsin, değil mi, Henry?"

"Hayır, asla."

"*Times*'a ilan verildi. Düzeltme için yeni bir ilan vermemiz gerekecek. İnsanlar böyle şeylere dikkat ederler. Söz olur. Ne de olsa tanınan bir insansın Henry. Sonra telgraf gönderilmesi gerekir. Pek çok kişi çelenklerini krematoryoma göndereceklerdir. Bilmem anlatabiliyor muyum, peder?"

"Anladığımı söyleyemem."

"İstediğiniz mantıklı bir şey değil."

"Sizin çok garip değer ölçüleriniz var, Bay Bendrix."

"Yakılmanın vücudun dirilmesini etkileyeceğine inanmıyorsunuz herhalde, Peder?"

"Elbette ki hayır. Size nedenlerimi anlattım. Bunlar Bay Miles için yeterli değilse, o zaman söyleyecek başka şey kalmadı." Koltuğundan kalktı. Ne de çirkin bir insandı. Otururken hiç olmazsa güçlü görünüyordu ama bacakları vücuduna göre çok kısaydı, kendisi de beklenmedik derecede kısa boyluydu kalkınca. Sanki birden çok uzaklaşmış gibiydik.

"Daha erken gelseydiniz, Peder" dedi Henry. "Lütfen sanmayın ki..."

"Sizin hakkınızda kötü bir şey düşünmüyorum, Bay Miles."

"Belki de benim için düşünüyorsunuzdur, Peder?" dedim kasıtlı bir küstahlıkla.

"Hiç kaygılanmayın, Bay Bendrix. Şu anda yapacağınız hiçbir şey onu etkileyemez artık." Günah çıkartma bir papaza

nefreti tanımayı öğretir sanırım. Adam elini Henry'ye uzattı, bana da sırtını döndü. Ben ona, benim hakkımda yanılıyorsun, demek isterdim. Nefret ettiğim Sarah değil. Henry hakkında da yanılıyorsun. Baştan çıkarıcı olan O'dur, ben değil. Kendimi savunmak isterdim, "Onu sevdim", günah çıkartırken o duyguyu da öğrenmiş olmalılar kuşkusuz.

IV

"Bundan sonraki durak Hampstead" dedi Sylevia.

"Anneni görmeye gitmek zorunda mısın?"

"Golders Green'e gelip size yolu gösterebilirim. Anneme genellikle bu gün gitmem."

"Gerçek bir iyilik olur bu."

"Zamanında yetişmek istiyorsanız taksiye binmeniz gerekecek sanırım."

"Açılış sözlerini kaçırmak o kadar önemli değildir herhalde."

Kız beni istasyonun önüne kadar getirdikten sonra geri dönmek istedi. Bu kadar zahmete girmesi garip gelmişti bana. Kendimde bir kadının hoşlanabileceği nitelikleri göremediğim o güne kadar. O anda ise kendimi daha da berbat hissediyordum. Yas ve düşkırıklığı nefret gibidir; insanı çirkinleştirir. Ve ne kadar da bencil yaparlar bizleri. Slyvia'ya verecek hiçbir şeyim yoktu. Onun öğretmenlerinden biri olamayacaktım asla. Ancak önümdeki yarım saatten, benim yalnızlığımı gözleyecek yüzlerden, davranışlarımdan Sarah'yla ilişkimin ne olduğunu anlamaya, kimin kimi terkettiğini anlamaya çalışacak insanlardan korktuğum için bana destek olarak Sylvia'nın güzelliğine ihtiyacım vardı.

Benimle gelmesi için yalvardığımda, "Ama bu üstümdekilerle gelemem ki" diye itiraz etti. Onun yanımda olmasını istediğim için ne kadar memnun olduğunu anlamıştım. İsteseydim onu hemen o anda Waterbury'nin elinden alabileceğimi biliyordum. Adamın saatinin kumu boşalmıştı artık. Ben istersem Bartok'u yalnız dinleyecekti.

"Arkada dururuz" dedim. "Oralarda dolaşan herhangi bir yabancı olabilirsin."

Sylvia pantolonundan sözederek, "Hiç olmazsa siyah" dedi. Takside sanki bir söz verirmişçesine elimi bacağına dayadım ama sözümü tutmaya hiç niyetim yoktu. Krematoryumun bacasından duman çıkıyordu, taşlıklı yoldaki su birikintileri buz tutmuştu. Daha önceki bir yakılma töreninden dönen bir sürü yabancı vardı ortalıkta; hepsinde, sıkıcı bir partiden çıkmış ve şimdi 'yaşayabilecek' insanların canlı neşeli havası vardı.

"Buradan" dedi Sylvia.

"Burayı iyi biliyorsun."

"Babam iki yıl önce burada yakıldı."

Küçük kiliseye vardığımızda herkes çıkıyordu. Waterbury'nin bilinç akışıyla ilgili soruları beni yeterince geciktirmişti. Eski biçim bir acı saplandı yüreğime -Sarah'nın "sonu"nu görememiştim, bahçeler arasından yükselen onun dumanıydı. Henry önünü görmeden yürüyerek, yalnız başına çıktı binadan; ağlamıştı, beni de görmedi. Orada silindir şapka giymiş olan Sir William Mallock'dan başka kimseyi tanımıyordum. Mallock bana hoşnutsuzluk duyuyormuş gibi bakıp yürüdü. Beş altı memur tipli adam vardı. Dunstan da orada mıydı? Pek önemli değildi bu. Bazılarının karıları da gelmişlerdi. Bunlar, hiç olmazsa bunlar törenden memnun kalmışlardı -şapkalarından anlaşılıyordu bu. Sarah'nın ortadan kalkması her kadını biraz daha rahatlatmıştı.

"Çok üzüldüm" dedi Sylvia.

"Senin suçun değildi."

Onu mumyalasaydık bu kadar rahatlamazlardı, diye düşündüm. Sarah'ın cesedi bile onları yargılayacak bir ölçüt olurdu.

Smythe binadan çıkıp kimseyle konuşmadan su birikintilerine basa basa yürüdü. Bir kadının, "Carterler bizi ayın onundan sonraki hafta sonuna çağırdılar" dediğini duydum.

"Gitmemi ister miydin?" diye sordu Sylvia.

"Hayır, hayır, yanımda olman hoşuma gidiyor."

Küçük kilisenin kapısına gidip içeri baktım. Fırına giden

oluk boştu, ancak eski çelenkler dışarı taşınırken yenileri getirilmeye başlanmıştı. Yaşlıca bir kadın perdenin aniden kaldırılmasıyla başka bir sahnede yakalanan bir aktör gibi diz çökmüş dua ediyordu. Arkamdan tanıdık bir ses, "Geçmişin geçmiş olduğu bu yerde sizi görmek üzücü bir memnuniyet efendim" dedi.

"Geldin demek, Parkis!"

"*Times*'da ilanı gördüm, efendim, Bay Savage'dan öğleden sonrası için izin aldım."

"Hep böyle sonuna kadar mı izlersin insanlarını?"

"Çok iyi bir hanımdı, efendim. Bir kere benim neden oralarda olduğumu bilmediğinden bana yolu bile sormuştu. Kokteyl partide de bir kadeh şeri vermişti bana."

"Güney Afrika şerisi mi?" diye acıyla sordum.

"Bilemem, efendim. Ama kadehi uzatışı... onun gibisi azdı, efendim. Oğlum da... o da hep ondan söz eder."

"Oğlun nasıl, Parkis?"

"İyi değil efendim, hiç iyi değil. Çok şiddetli mide ağrıları çekiyor."

"Doktora götürdün mü?"

"Daha götürmedim, efendim. Ben bu tür işleri doğaya bırakmayı yeğlerim. Bir noktaya kadar tabii."

Hepsi de Sarah'yı tanımış olan yabancılara baktım. "Bu insanlar kim, Parkis?"

"Genç kadını tanımıyorum, efendim."

"O benimle geldi."

"Özür dilerim. Karşıda görünen Sir William Mallock."

"Onu tanıyorum."

"Su birikintisine basmamak için atlayan bey Bay Miles'in bölümünün başı, efendim."

"Dunstan mı?"

"Evet, efendim."

"Çok şey biliyorsun, Parkis." Kıskançlığın ölmüş olduğunu sanıyordum. O yeniden yaşıyor olabilse onu bir dünya dolusu erkekle paylaşmaya hazırım sanıyordum ama Dunstan'ı birkaç saniye görmek bile eski nefreti uyandırmıştı. Sanki Sarah beni duyabilirmiş gibi, "Sylvia bu akşam yemek sözün var mı?" diye seslendim.

"Peter'e söz vermiştim..."

"Peter mi?"

"Waterbury."

"Unut onu."

Orada mısın, beni seyrediyor musun, dedim Sarah'ya. Sen olmadan da nasıl yaşıyorum gördün mü. Çok güç değilmiş. Nefretim onun yaşadığına inanabilirdi. Ancak sevgim onun ölü bir kuştan fazla bir şey olmadığını biliyordu.

Yeni tören için kalabalık toplanıyordu, demir parmaklıklar önündeki kadın yabancıları görünce şaşkınlıkla ayağa kalktı. Az daha yanlış yakılmaya karışacaktı.

"Telefon edebilirim sanırım."

Nefret sıkıntı gibi yatıyordu önümüzdeki gecede. Zorunluydum artık. Sevgi duymadan sevginin gerektirdiği hareketleri yapacaktım. Daha suçu işlemeden suçluluk duyuyordum: Kendi labirentimin içine masumu çekme suçu. Sevişme hareketi önemli olmayabilirdi ama benim yaşıma gelince insan, bunun herhangi bir anda her şey demek olabileceğini bilirdi. Ben güvenlik içindeydim, ancak bu çocuğun hangi duygusuna hitap edebileceğimi kim söyleyebilirdi? Akşamın sonunda beceriksizce sevişecektim, bu beceriksizliğim, hatta iktidarsız kalırsam iktidarsızlığım çekici olabilirdi. Ya da ustaca sevişecektim, bu ustalığım da onu bana çekebilirdi. Sarah'ya, beni kurtar bu işten, benim için değil, onun iyiliği için kurtar, diye yalvardım.

"Annemin hasta olduğunu söyleyebilirim" dedi Sylvia. yalan söylemeye hazırdı; Waterbury'nin sonu gelmişti. Zavallı Waterbury. O ilk yalanla suçortağı olacaktık. Buz tutmuş su bi-

rikintileri arasında kara pantolonu ile öylece duruyordu, uzun bir gelecek burada başlıyor olabilir, diye düşündüm. Kurtar beni, diye yalvardım Sarah'ya. Sevme yeteneğim kalmadı artık. Senden başka. Yaşlı kadın ince buzları ayaklarının altında çatırdatarak bana yaklaştı. "Siz Bay Bendrix misiniz?"

"Evet."

"Sarah bana demişti ki..." Kadın duraksadığında, ölülerin konuşabileceği, kadının bana getirdiği bir mesaj olabileceği gibi çılgınca bir umut yerleşti içime. "Bana sık sık sizin en iyi arkadaşı olduğunuzu söylerdi."

"Arkadaşlarından biriydim."

"Ben annesiyim." Annesinin sağ olduğunu bile hatırlamıyordum. O yıllar boyunca aramızda o kadar çok konuşacak şey vardı ki, her ikimizin de yaşamımızda sonradan doldurulacak ilk haritalar gibi büyük boşluklar vardı.

"Benim hakkımda hiçbir şey bilmiyordunuz, değil mi?"

"Doğrusunu isterseniz..."

"Henry benden hoşlanmazdı. Durum pek hoş olmadığı için ben de hep uzak dururdum." Kadın sakin ve mantıklı konuşuyordu, yine de sanki kendisinden bağımsızmış gibi gözlerinden yaşlar akmaktaydı. Ziyaretçiler de eşleri de çekilip gitmişti. Artık yabancılar üçümüzün çevresinden dolanıp içeri giriyorlardı. Yalnız Parkis oyalanmaktaydı. Bana daha fazla bilgi verebilmek için diye düşündüm. Ama o kendi deyimiyle yerini bildiği için uzakta duruyordu.

"Sizden büyük bir iyilik isteyeceğim" dedi Sarah'nn annesi. Soyadını hatırlamaya çalıştım -Cameron? Chandler? C ile başlayan bir şeydi. "Bugün Great Missenden'den öyle aceleyle geldim ki..." Sanki bulaşık bezi kullanıyormuş gibi ilgisizce sildi gözlerini. Bertram, diye düşündüm, adı Bertram'dı.

"Evet, Bayan Bertram" dedim.

"Siyah çantama para koymayı unutmuşum."

"Yapabileceğim bir şey varsa çekinmeden söyleyin."

"Bana bir sterlin ödünç verebilirseniz, Bay Bendrix... Gitmeden önce yiyecek bir şeyler de olmalıyım. Great Missenden'de bugün dükkânlar erken kapanır." Konuşurken yine gözlerini sildi. Kadında Sarah'yı hatırlatan bir şey vardı: Kederindeki umursamazlık, hatta muğlaklık. Henry'den biraz fazlaca mı 'sızdırmıştı'? "Benimle yemek yiyin" dedim.

"Sizi rahatsız etmek istemem."

"Sarah'yı seviyordum."

"Ben de."

Sylvia'ya gidip durumu anlattım. "Annesi bu. Onu yemeğe götürmek zorundayım. Seni telefonla arasam, başka bir zaman ayarlayabilir miyiz?"

"Elbette."

"Rehberde numaran var mı?"

"Waterbury'ninki var" dedi sıkılmışçasına.

"Haftaya."

"Sevinirim." Elini uzattı. "İyi günler" Onun, bunun kaçırılmış bir an olduğunu anladığını biliyordum. Tanrı'ya şükürler olsun, önemi yoktu -metro istasyonuna kadar hafif bir pişmanlık ve merak, Bartok'u dinlerken de Waterbury'ye aksi birkaç söz. Bayan Bertram'a dönerken yine Sarah'yla konuşuyordum: Seni seviyorum, gördün ya. Ama sevginin duyulduğuna, nefretin duyulduğuna olan inançla inanamıyordu insan.

Krematoryum kapısına yaklaşırken Parkis'in kaybolduğunu farkettim. Gittiğini görmemiştim. Artık kendisine ihtiyacım olmadığını anlamıştı herhalde.

Bayan Bertam'la Isola Bella'da yemek yedik. Sarah'yla gittiğim yerlere gitmek istememiştim, ancak oraya girer girmez de orasını gittiğimiz diğer bütün lokantalarla kıyaslamaya başladım. Sarah'yla hiç Chianti içmezdik, şimdi içerken de hiç içmediğimizi hatırlıyordum. En sevdiğimiz klareti içseydik daha çok düşünemezdim onu. Boşluk bile onunla doluydu.

"O törenden hoşlanmadım" dedi Bayan Bertram.

"Üzüldüm."

"İnsanca değildi. Taşıyıcı kayış gibi."

"Uygundu bence. Dua da edildi."

"O papaz... papaz mıydı o?"

"Ben görmedim."

"Büyük Tüm'den söz etti durdu. Uzun bir süre ne dediğini anlamadım. Büyük Tüy diyor sandım." Çorbasından içti biraz. "Neredeyse gülecektim, Henry de gördü. Bunu da borç haneme yazdığından eminim."

"Pek geçinemiyorsunuz galiba?"

"Çok pintidir." Kadın gözlerini peçetesiyle sildikten sonra kaşığını kâseye sokup şiddetle karıştırdı çorbasını. "Bir zamanlar Londra'ya gelirken çantamı unuttuğum için kendisinden on sterlin borç almak zorunda kalmıştım. Herkesin başına gelebilecek bir şey bu."

"Elbette."

"Yeryüzünde kimseye borcum yoktur benim, bununla gurur duyarım."

Metro sistemi gibiydi konuşması. Halkalar ve gidiş gelişlerle doluydu. Kahvelerimizi içerken tekrarlayan istasyonları seçmeye başlamıştım; Henry'nin cimriliği, kendi dürüstlüğü, Sarah'ya olan sevgisi, cenaze töreninden hoşnut kalmaması, Büyük Tüm... Ondan sonra da bütün trenler hep Henry'ye gidiyordu.

"Çok komikti" dedi. "Gülmek istemiyordum. Sarah'yı benden çok kimse sevemezdi." Hepimiz nasıl bu iddiada bulunuruz da sonra bunu başkasının ağzından duyunca nasıl da kızarız. "Ama Henry bunu anlayamaz. Soğuk herifin biridir o."

Konuyu değiştirmeye çalıtım. "Başka nasıl bir tören yapabilirdik bilemiyorum" dedim.

"Sarah Katolik'ti." Şarabının yarısını bir yudumda içti.

"Saçma" dedim.

"Ah, bunu kendisi de bilmiyordu."

Aniden, açıklanması olanaksız bir biçimde, neredeyse kusursuz bir cinayet işlemiş de savunma duvarında beklenmedik bir çatlak farketmiş bir insan gibi bir korkuya kapıldım. Çatlak ne kadar derindi? Zamanında doldurulabilir miydi?

"Dediklerinizden hiçbir şey anlamadım."

"Sarah size benim bir zamanlar Katolik olduğumu söylememiş miydi?"

"Hayır."

"Pek sayılmazdım ya. Kocam nefret ederdi bu işlerden. Ben üçüncü karısıydım, evliliğimizin ilk yılında ona kızdığımda doğru dürüst evli bile olmadığımızı söylerdim. Çok cimri bir insandı."

"Sizin Katolik olmanız Sarah'yı da Katolik yapmaz ki."

Kadın portosundan bir yudum daha aldı. "Bunu kimseye anlatmamıştım. Biraz sarhoşum sanırım. Sarhoş muyum dersiniz, Bay Bendrix?"

"Elbette ki değilsiniz. Bir porto daha alın."

İçkiyi beklerken kadın konuyu değiştirmeye çalıştı ama ben acımasızca önledim onu. "Sarah'nın Katolik olduğunu söylemekle ne kastettiniz?"

"Henry'ye söylemeyeceğimize söz verin."

"Söz veriyorum."

"Bir zamanlar Normandy'ye gitmiştik. Sarah iki yaşındaydı. Kocam sık sık Deauville'e giderdi, öyle derdi ama ben ilk karısını görmeye gittiğini bilirdim. Buna öyle kızardım ki. Sarah'yla kumsalda gezintiye çıkardık. Sarah oturmak isterdi ama ben onu biraz dinlendirir, sonra yine yürütürdüm. 'Seninle benim aramda bir sır bu Sarah' derdim. O zaman bile canı isterse sır saklamasını bilirdi. Korkuyordum ben ama esaslı intikamdı, değil mi?'

"İntikam mı? Ne demek istediğinizi pek anlayamadım, Bayan Bertram."

"Kocamdan elbette. Hem yalnız birinci karısı yüzünden değil. Size benim Katolik olmama izin vermediğini söylemiştim, değil mi? Ayine gitmeye kalkıştığımda evde kıyamet kopardı. Ben de, Sarah Katolik olacak ve bunu gerçekten öfkelendiğim bir güne kadar ona söylemeyeceğim diye karar verdim."

"Söylemediniz mi?"

"Bu olaydan bir yıl sonra beni terketti."

"Öyleyse yeniden Katolik olabildiniz demek?"

"O kadar da çok inanmıyordum aslında. Sonra bir Yahudi'yle evlendim, o da çok güçlük çıkardı. Yahudilerin eliaçık olduklarını söylerler, değil mi? İnanmayın sakın. O da pintinin biriydi."

"Peki, kumsalda ne oldu?"

"Kumsalda olmadı tabii. O yöne doğru yürüdüğümüzü söylemek istemiştim yalnızca. Sarah'yı kapıda bırakıp papazı bulmaya gittim. Ona bir iki yalan uydurmak zorundaydım, durumu açıklamak için. Bütün suçu kocama yükleyecektim. Papaza kocamın evlenmeden önce söz verdiğini ama sözünü tutmadığını söyledim. Fransızcayı iyi konuşamamamın da çok yararı oldu. Tam sözcükleri bulamazsanız doğru söylüyormuşsunuz gibi olur. Her neyse hemen orada işi bitirdi ve biz de otobüse binip öğle yemeğine eve yetiştik."

"Ne işini bitirdi?"

"Onu Katolik olarak vaftiz etti."

"Hepsi bu mu?" diye rahatlayarak sordum.

"Dediklerine göre bu yetermiş."

"Ben sizin Sarah'nın gerçek Katolik olduğunu söylediğinizi sanmıştım."

"Öyleydi ama kendisi bilmiyordu. Henry'nin onu dinine uygun bir törenle gömmesini isterdim." Kadın yine o gülünç gözyaşlarını dökmeye başladı.

"Sarah bilmediğine göre Henry'yi suçlayamazsınız bunun için."

"Ben aşı gibi bunun da 'tutmuş' olmasını istemişimdir hep."

"Sizde de pek tutmuş görünmüyor" demekten kendimi alamadım ama kadın bundan alınmış görünmedi. "Yaşamım boyunca yoldan çıktığım çok olmuştur" dedi. "Ama sonunda her şeyin düzeleceğine inanıyorum. Sarah bana karşı çok sabırlı davranmıştır. Kimse onu benim gibi takdir etmemiştir." İçkisinden bir yudum daha aldı." Onu doğru dürüst tanıyabilseydiniz. Doğru yolda yetiştirilmiş olsaydı, ben hep böyle cimri insanlarla evlenmemiş olsaydım, onun gerçekten bir azize olacağına inanırım."

"Ama tutmadı" dedim öfkeyle. Garsona hesabı getirmesini söyledim. Gelecekteki mezarlarımızın üstünden uçan o gri ördek sürüsü sırtımda ürpertiler yaratmıştı ya da üşütmüş olmalıydım buz gibi toprağın üstünde; keşke Sarah'nnki gibi ölümcül bir üşütme olsaydı bu.

Bayan Bertram'ı Marylebone'da bırakıp eline üç sterlin daha sıkıştırdıktan sonra metroyla eve dönerken kendi kendime hep "tutmadı" diye söylendim. Zavallı Sarah. Tutan tek şey o kocalar ve üveybabalar dizisiydi. Annesi ona bir erkeğin bir yaşamboyu yetmeyeceğini öğretmişti ama o annesinin evliliklerinin sahteliğini görmüştü. Umutsuzlukla Henry'yle evlendiğinde bunun bir yaşamboyu sürmesini isteyerek evlenmişti, diye düşündüm.

Ancak kumsaldaki o törenle aklın bir ilişkisi yoktu. İnanmadığım Tanrı'ya, Sarah'nın benim hayatımı kurtardığını sandığı o hayal Tanrı'ya, yokluğuyla bile benim yaşadığım tek mutluluğu berbat eden Tanrı'ya, tutan sen değildin dedim. Hayır sen değildin, aksi halde bu büyü olurdu ve ben büyüye sana inandığımdan da az inanırım. Büyü senin çarmıhında, yeniden dirilmende, kutsal Katolik kilisende, azizlerinde.

Sırtüstü uzanıp parktaki ağaçların tavanımdaki gölgelerine baktım. Sonunda onu az daha Sana geri döndürmen bir rastlantı, korkunç bir rastlantı diye düşündüm. Biraz su ve bir duayla iki yaşındaki bir çocuğu bütün yaşamı boyunca dam-

galayamazsın. Buna inanmaya başlarsam, vücuda ve kana da inanırım. Onca yıl ona sahip olmadın Sen, ben oldum. Sonunda Sen kazandın, bunu hatırlatmana gerek yok, ancak burada, bu yatakta, belinin altında bu yastıkla yatarken beni Seninle aldatıyor değildi. Uyurken yanında ben vardım onun, Sen değil. Onun içine giren bendim, Sen değil.

Bütün ışıklar gitti, yatağın üzerine kararlık çöktü; rüyamda elimde bir tabancayla panayırda olduğumu göirdüm. Camdan yapılmış gibi görünen şişelere ateş ediyordum ama şişeler sanki çelikle kaplıymışlar gibi mermilerim sekiyordu. Ateş ettim, ettim, tek bir şişeyi bile vuramadım. Sabah saat beşte kafamda aynı düşünceyle uyandım: Bunca yıldır sen benimdin, Onun değil.

V

Henry'nin bana evini paylaşmayı teklif edeceğini düşünmem kötü bir şakaydı. Bu teklifi beklemiyordum gerçekten, geldiğinde de çok şaşırdım. Cenazeden bir hafta sonra Henry'nin bana gelmesi bile bir sürprizdi. Daha önce evime gelmiş değildi. Hatta o yağmurlu gecede ona rastladığım parkın güney tarafına bile geldiğini hiç sanmıyorum. Zilin çalındığını duyunca ziyaretçi falan istemediğimden pencereden baktım. Waterbury ya da Sylvia gelmiş olabilir sanıyordum. Kaldırımdaki çınarın yanındaki lambanın ışığında Henry'nin kara şapkasını seçtim. Aşağı inip kapıyı açtım. "Geçerken uğradım" diye yalan söyledi Henry.

"İçeri girsene."

Dolaptan içkileri çıkarırken sıkılganlıkla bir kenarda bekledi. "General Gordon'la ilgileniyorsun galiba" dedi.

"Yaşamını yazmamı istiyorlar."

"Yazacak mısın?"

"Sanırım. Bugünlerde canım pek çalışmak istemiyor."

"Ben de öyle."

"Kraliyet Komisyonu hâlâ oturumda mı?"

"Evet."

"Eh, hiç olmazsa düşünecek bir işin var."

"Öyle mi dersin? Doğru sanırım. Öğle yemeği için ara verene kadar."

"Yaptığınız iş önemli hiç değilse. Buyur şerini."

"Bir tek insanın bile işine yaramayacak."

Henry *Tatler*'daki beni o çok kızdıran fotoğrafından bu

yana ne uzun bir yol kat etmişti. Küçük bir fotoğraftan büyüttüğüm Sarah'nın portresi yüzüstü olarak masamın üstündeydi. Çevirip baktı. "Bunu çektiğimi hatırlıyorum" dedi. Sarah bana fotoğrafı bir kadın arkadaşının çektiğini söylemişti. Duygularımı korumak için yalan söylemiş olmalıydı. Resimde daha genç ve daha mutlu görünüyordu. Ama onu tanıdığım yıllarda olduğundan daha sevimli değil. Onu öyle mutlu edebilmiş olmayı isterdim, ancak bir sevgilinin kaderidir mutsuzluğun bir kalıp gibi metresinin çevresinde katılaşmasını seyretmek. "Onu gülümsetebilmek için komiklikler yapıyordum. General Gordon ilginç biri mi bari?" dedi Henry.

"Bazı yönleriyle."

"Bugünlerde ev bir garip geliyor" dedi Henry. "Mümkün olduğu kadar oturmamaya çalışıyorum. Kulüpte yemek yiyecek kadar boş zamanın yoktur herhalde?"

"Bitirmem gereken bir sürü iş var."

Odama şöyle bir baktı. "Burada kitapların için pek yerin yok."

"Doğru. Bir kısmını yatağın altında saklıyorum."

Waterbury'nin çalışmalarından bir örnek göstermek için röportajdan önce gönderdiği bir dergiyi aldı. "Benim evimde çok yer var. Koskoca bir dairen olur." Karşılık veremeyecek kadar şaşırmıştım. Sanki kendi önerisiyle fazla ilgilenmiyormuş gibi hızla çevirdi derginin sayfalarını.

"Bir düşün, hemen karar vermemelisin."

"Çok iyisin, Henry."

"Bana bir iyilik yapmış olursun, Bendrix."

Neden olmasın, diye düşündüm. Yazarların kurallara bağlı kişiler olmadıkları düşünülür. Ben bir üst kademe devlet memurundan daha mı kurallara bağlıyım?

"Dün akşam rüyamda hepimizi gördüm" dedi Henry.

"Öyle mi?"

"Fazla bir şey hatırlamıyorum. Birlikte içiyorduk. Mutluyduk. Uyandığımda Sarah'nın ölmemiş olduğunu sandım."

"Ben artık onu görmüyorum rüyalarımda."

"Keşke o papazın istediğini yapsaydık."

"Saçma olurdu, Henry. Senden benden fazla katolik değildi Sarah."

"Hiç inanmıyor musun Bendrix?"

"Hayır."

"Ama aksini ispat edemezsin."

"Hemen herşeyin aksini ispat etmek imkânsız. Ben bir hikâye yazıyorum. İçinde geçen olayların gerçekte olmadığını, karakterlerin gerçek olmadığını ispat edebilir misin? Dinle. Bugün parkta üç ayaklı bir adama rastladım."

"Ne kadar korkunç"dedi Henry ciddiyetle. "Doğuştan mı?"

"Ve balık pullarıyla kaplıydı bacakları."

"Dalga geçiyorsun."

"Gel de bunu ispat et Henry. Ben nasıl Tanrı'nın var olmadığını ispat edemiyorsam sen de benim hikâyemin gerçek olmadığını edemezsin. Ama ben onun yalan olduğunu biliyorum, tıpkı senin benim hikâyemin yalan olduğunu bildiğin gibi."

"Tabii tartışmalar var."

"Ah, ben de hikâyem için Aristoteles'e dayanan felsefi bir tartışma açabilirim."

Henry birden önceki konuya döndü. "Gelip bir süre benimle kalsan senin için iyi olurdu. Sarah kitaplarının hakkettiği başarıyı kazanamadığını söylerdi."

"Ah, başarı gölgesi üzerlerine düşmeye başladı." Waterbury'nin makalesini düşündüm. "Öyle bir an gelir ki eleştirmenlerin yeni kitap yazılmaya başlamadan övgü için kalemlerini mürekkebe batırdıklarını hissedersin. Bir zaman sorunudur bu." Kararımı veremediğim için konuşuyordum.

"Kırgınlık falan yok değil mi, Bendrix? Kulüpte, o adamla

ilgili sana kızdığım için yanı? Şimdi bunların ne önemi kaldı ki?"

"Ben yanılmışım. Suratında kızıl bir leke olan, kaçık rasyonalistin biriymiş o. Unut bunu, Henry."

"Sarah iyi bir insandı, Bendrix. İnsanlar konuşur ama o iyiydi. Onun suçu değildi benim... benim onu gereğince sevememem. Ben çok tedbirli bir insanı. Öyle âşık tiplerden değilim. O senin gibi birini isterdi."

"Beni terketti. Yolunda yürüdü, Henry."

"Bir zamanlar senin kitaplarından birini okumuştum -Sarah zorlamıştı okumam için. İçinde bir kadının öldüğü bir evi anlatıyordun."

"*The Ambitious Host.*"

"Tamam, oydu. O zaman çok inanılır gelmişti bana ama yanılmışsın, Bendrix. Kocanın evi korkunç boş bulduğunu anlatıyordun. Odadan odaya dolaşıyor, evde başka birinin olduğu izlenimini yaratmak için iskemlelerin yerini değiştiriyordu. Hatta bazan iki kadehe dolduruyordu içkisini."

"Unutmuşum. Fazla edebi geliyor kulağıma şimdi."

"Yanlış bir kere, Bendrix. Bütün sorun evin boş görünmemesi. Eskiden işten geldiğimde bazan onu evde bulamazdım, seninleydi belki de. Seslenirdim, karşılık alamazdım. O zaman boştu işte ev. Bütün mobilyaların götürülmüş olacağını beklerdim. Ben de onu kendime göre sevdim, Bendrix. O son aylar boyunca eve gelip de onu bulamayınca bir mektupla karşılaşacağım diye korktum. Hani romanlarda yazdıkları gibi 'Sevgili Henry' diye başlayan mektuplardan. Bildin mi?"

"Evet."

"Ama şimdi ev hiç öyle boş değil. Bunu nasıl anlatacağımı bilemiyorum. Hiç evde olmadığı için hep evdeymiş gibi geliyor. Başka bir yerde değil çünkü. Biriyle yemek yiyor değil, seninle sinemada değil. Evinden başka bir yerde olamaz."

"İyi ama evi neresi?" diye sordum.

"Ah, kusuruma bakmaman gerek Bendrix. Sinirli ve yorgunum, geceleri iyi uyuyamıyorum. Onunla konuşmanın yerine geçecek tek şey onun hakkında konuşmak oluyor. Senden başka konuşacağım kimse de yok."

"Sarah'nın bir sürü dostu vardı. Sir William Mallock, Dunstan..."

"Onlarla onun hakkında konuşamam. O Parkis denilen adamla konuşamayacağım gibi."

"Parkis mi!" diye şaştım. Sonsuza dek mi aramıza girmişti bu herif?

"Verdiğimiz bir kokteyl partiye gelmiş olduğunu söyledi. Sarah ne garip tipler toplardı! Sen de tanıyormuşsun onu, öyle dedi."

"Ne istiyordu senden?"

"Küçük çocuğuna iyi davranmış Sarah... Tanrı bilir ne zaman. Çocuk hasta. Anı olarak Sarah'dan bir şey istiyormuş anladığım kadarıyla. Sarah'nın eski çocukluk kitaplarından bir iki tane verdim. Odasında sürüyle vardı, bu da onlardan kurtulmanın bir yolu. Bir sakıncası yok, öyle değil mi?"

"Hayır. Parkis, Savage detektif bürosundan, Sarah'yı gözetlemesi için tuttuğum adamdı."

"Aman Tanrım! Keşke bilseydim... Ama onu gerçekten seviyor göründü bana."

"Parkis insandır" dedim. "Kolaylıkla etki altında kalır." Odama bakındım. Henry'nin evinde burada olduğundan daha fazla Sarah olamazdı -orada diğer şeylerle karışık olacağından daha az olurdu belki de.

"Henry, gelip seninle kalabilirim" dedim. "Ama kiranın bir kısmını ödememe izin vereceksin."

"Çok sevindim, Bendrix. Ev benim ama taksitlerin bir bölümünü ödeyebilirsin."

"Yeniden evlenmen durumunda ev bulmak için üç ay önceden haber vereceksin ama."

Beni ciddiye aldı. "Bir daha hiç evlenmek istemem. Ben öyle evlenecek tiplerden değilim. Sarah'yla evlenmekle ona büyük bir kötülük yaptım. Bunu biliyorum şimdi."

VI

Böylece parkın kuzey tarafına taşındım. Henry hemen gelmemi istediği için odama bir haftalık kirayı boşuna vermiş oldum; kitaplarımı ve eşyalarımı da taşımak için beş sterline bir kamyon tuttum. Ben misafir odasına yerleştim, Henry sandık odasını da bana çalışma odası olarak düzenledi. Üst katta da bir banyo vardı. Henry kendi giyinme odasına taşınmıştı, soğuk çift yataklı kendi odaları da hiç gelmeyen konuklar için ayrıldı. Birkaç gün sonra Henry'nin evin hiç boş olmadığıyla ilgili söylediklerinin ne anlama geldiğini anladım. Kapanana kadar British Museum'da çalışıyor sonra eve dönüp Henry'yi bekliyordum. Genellikle dışarı çıkar ve Pontefract Arms'da biraz içerdik. Henry, Bournemouth'da bir konferansa katıldığı bir ara bir kız bulup eve getirmiştim. Ama pek bir şey çıkmadı bundan. İktidarsızdım, kızın duygularını korumak için sevdiğim kadına bu işi bir başkasıyla asla yapmamaya söz verdiğimi anlattım. Çok tatlı ve anlayışlıydı. Orospular duygulara büyük saygı besler. Bu kere kafamda intikam diye bir şey olmamıştı, bir zamanlar o kadar çok sevdiğim bir şeyi terketmekten dolayı keder duymuştum sadece. Daha sonra rüyamda Sarah'yı gördüm, güney tarafındaki eski odamda sevişiyorduk, yine iktidarsızdım ama bu kere bunda bir keder yoktu. Mutluyduk ve pişman değildik.

Eve yerleştikten birkaç gün sonra yatakodamdaki dolaplardan birini açınca bir dizi eski çocuk kitabı buldum. Parkis'in çocuğuna Henry buradan yağmaladığı kitapları vermişti herhalde. Renkli kapakları içinde Andrew Lang'ın peri masalları, pek çok Beatrix Potter, *The Children of the New Forest*, *The Golliwog at the North Pole* ve biri iki daha büyük çocuk kitabı vardı -Kaptan Scott'un *Last Expedition*'ı ile Thomas Hood'un *Şiirler*'i. Bunlardan sonuncusu meşin okul armağan ciltli olup içinde

cebirde gösterdiği başarı nedeniyle Sarah Bertram'a armağan verildiğini gösteren bir etiket vardı. Cebir! İnsan nasıl da değişiyordu.

O akşam çalışamadım. Kitapları alıp yere uzandım. Sarah'nın yaşamının boş yerlerinde bir iki iz aramaya koyuldum. Bir sevgilinin, bir baba ya da bir ağabey olmayı özlediği zamanlar vardır; paylaşmadığı yılları kıskanır. *The Golliwog at the North Pole* Sarah'nın en eski kitabı olmalıydı, baştanbaşa renkli kalemlerle çizilip karalanmıştı çünkü. Beatrix Potter kitaplarının birinde iri harflerle adı ters olarak yazılıydı. *Children of the New Forest*'ta temiz bir yazıyla şunlar yazılıydı: "Sarah Bertram'ın Kendi Kitabı. Lütfen izin almadan almayınız. Çalarsanız pişman olursunuz." Bunlar insanın kışları gördüğü kuş izleri gibi yaşamış her çocuğun bıraktığı izlerdi. Kitapları kapadığımda hemen zamanın örtüsüyle örtülmüşlerdi.

Hood'un şiirlerini okumuş olduğunu hiç sanmıyorum. Kitabın sayfaları, kitap başöğretmen ya da ünlü bir ziyaretçi tarafından kendine verildiği günkü gibi tertemizdi. Gerçekten de kitabı dolaba koyarken sayfaları arasından yazılı bir kâğıt düştü -o ödül töreninin programı. Tanıdığım elyazısıyla -yazımız bile gençlikle başlayıp zamanın yorgun arabesklerine bürünür sonraları- şöyle bir cümle vardı: "Ne palavra!" Sarah'nın bunu yazdıktan sonra, başöğretmem yerine dönerken arkadaşına gösterişini görür gibi oluyordum, anababalar görev duygusuyla el çırparlarken. Bütün sabırsızlığı, kavrayışsızlığı ve güveniyle o öğrenci cümlesini görünce bilmem neden aklıma yazdığı başka bir şey geldi: "Ben sahteyim." Elimin altında masumiyet vardı. Yirmi yıl daha yaşayıp da kendisi hakkında böyle düşünmesi çok yazıktı. Sahte. Öfkeli bir anımda ben mi kendisini böyle tanımlamıştım yoksa? Benim eleştirilerimi saklardı; üzerinden kar gibi akıp gidenler yalnız övgüler olurdu.

Yaprağı çevirip 23 Temmuz 1926 tarihli programı okudum: Bayan Duncan tarafından Händel'in Su Müziği; Beatrice Collins'in okuduğu *'I wandered as a lonely cloud'*; Okul Tiyatro Topluluğu'nun sahnelediği Tudor Ayres; May Pippitt tarafın-

dan Chopin'in Do Minör Valsi. Yirmi yıl öncesinin o uzun yaz öğleden sonrası gölgelerini bana kadar uzatıyordu; kötüye doğru değiştirmesinden dolayı hayattan nefret ettim. O yaz ben ilk romanıma başlamıştım. Çalışmaya oturduğumda öyle bir heyecan, hırs ve umut vardı ki; acılı değildim, mutluydum. Yaprağı okunmamış kitabın arasına sokup cildi *Golliwog* ile Beatrice Potter'lerin altına ittim. Aramızda on yıl ve bir iki kent varmış ama ikimiz de mutluyduk. Daha sonra herhangi belirli bir amaç olmadan bir araya gelecek ve birbirimize o kadar çok acı verecektik. Scott'un *Last Expedition*'ını aldım.

Benim de en sevdiğim kitaplardan biriydi bu. Düşman olarak yalnızca buzların bulunduğu bu kahramanlık hikâyesi, kendi ölümünden başka ölüm gerektirmeyen fedakârlık hikâyesi şimdi çok modası geçmiş gibiydi. Onlarla aramızda iki savaş duruyordu şimdi. Fotoğraflara baktım: Sakallar ve kar gözlükleri, buz tepeleri, İngiliz bayrağı, uzun yeleli atlar. Ölümler bile "eski"ydi, tıpkı sayfaları çizgiler, ünlem işaretleriyle dolduran öğrenci yazısı gibi. Scott'un son mektubunun kenarına şöyle yazmıştı: "Bundan sonra ne gelebilir? Tanrı mı? Robert Browning." O zaman bile O aklına gelmiş, diye düşündüm. Bir âşık gibi sinsiydi O, geçici bir ruh halinden yararlanıyordu, bizi olmayacak serüvenleri ve efsaneleriyle kandıran bir kahraman gibi. Sonuncu kitabı da yerine koyup dolabı kilitledim.

VII

"Neredeydin, Henry?" diye sordum. Genellikle benden önce inerdi kahvaltıya, bazan da ben inmeden evden çıkmış olurdu. Ama o sabah kahvaltısına el sürmemişti. Sokak kapısının hafifçe kapandığını duymuştum kendisini görmeden.

"Biraz yürüdüm" dedi.

"Bütün gece dışarda mıydın?"

"Hayır." Sonra yalancılıkla suçlanmamak için gerçeği söyledi. "Peder Crompton bu sabah Sarah için Ayin yaptı."

"Hâlâ devam ediyor mu?"

"Ayda bir kere. Gidip bir bakmanın doğru olacağını düşündüm."

"Senin orada olduğunu bilmiyordu herhalde?"

"Ayinden sonra kendisine teşekkür ettim. Doğrusunu istersen akşama yemeğe çağırdım."

"Ben çıkarım öyleyse."

"Kalmanı isterdim, Bendrix. Ne de olsa o da bir bakıma Sarah'nın dostuydu."

"Sen de inanmaya mı başladın yoksa, Henry?"

"Elbette ki hayır. Ama onlar da bizim gibi kendi görüşlerine sahip olmaya hakları var."

Yemeğe geldi Peder Crompton. Çirkin, zayıf ve Torquemada burnuyla zariflikten uzak, Sarah'yı benden uzak tutan bu adam. Bir haftada unutulması gereken saçma bir yeminde onu desteklemişti. Sarah yağmurda sığınacak bir yer ararken onun kilisesine girmiş ve sonunda "ölümüne tutulmuş"tu orada. En küçük bir nezaketi göstermek bile güçtü benim için, yemeğin yükünü Henry'nin üstlenmesi gerekti bu yüzden. Peder Cromp-

ton dışarda yemeye alışkın değildi. İnsan bunun, onun aklında tutması güç gelen bir görev olduğuna inandığı izlenimine kapılıyordu. Havadan sudan konuşması pek sınırlı olduğu için yanıtları yolun üstüne devrilen ağaçlar gibiydi.

Peynirimizi yerken Henry, epey sıkılmış bir halde, "Buralarda çok yoksul vardır herhalde?" dedi. Çeşitli konu denemişti -kitapların etkisi, sinema, Fransa'ya yaptığı bir ziyaret, üçüncü dünya savaşının çıkma olasılığı.

"Sorun bu değil" dedi Peder Crompton.

Henry biraz daha zorlandı. "Ahlaksızlık mı?" diye böyle bir sözcüğü kullanırken kaçınamadığımız yapmacık bir sesle sordu.

"Bu hiç sorun olmamıştır" dedi Peder Crompton.

"Belki parkta... diye düşündüm... geceleri..."

"Her yerde, açık alanlarda olabiliyor. Hem şimdi kış olduğu için sorun yok." Bu da böylece kapanmış oldu.

"Biraz daha peynir, Peder?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Böyle bir mahallede para toplamak güç oluyordur sanırım... yardım için yani."

"Herkes verebildiğini veriyor."

"Kahvenizle bir konyak alır mıydınız?"

"Teşekkür ederim, istemem."

"Biz birer tane alsak sizce..."

"Elbette ki hayır. Beni uyutmuyor, sabah da altıda kalkmak zorundayım."

"Neden?"

"Dua etmek için. İnsan alışıyor."

"Korkarım ben pek dua etmedim çocukluğumdan beri" dedi Henry. "Okul takımına girebilmek için dua ederdim."

"Girdiniz mi bari?"

"Üçüncü takıma girebildim. Bu tür duaların pek yararı olmaz, değil mi, Peder?"

"Hiç yoktan iyidir. Tanrı'nın gücünü kabul etmektir bu da, bir tür övgü sayılır sanırım." Yemeğim başından beri bu kadar uzun konuşmamıştı.

"O yaşta bunun, tahtaya vurmak ya da kaldırımda yürürken çizgilere basmamak gibi bir şey olduğunu tahmin ederim" dedim.

"Ben körinançlara o kadar da karşı değilim" dedi. "İnsanlar böylece bu dünyanın her şey olmadığı hakkında bir fikre alışabilirler." Kaşlarını çatarak burnu üzerinden baktı bana. "Bilgeliğin başlangıcı olabilir bu."

"Sizin kilise körinançları önemli oranlarda kabul ediyor - Aziz Januarius, kanayan heykeller, Meryem'i görenler falan."

"Bunları ayıklamaya çalışıyoruz. Üstelik her şeyin olabileceğine inanmak..."

Kapı çalındı. "Hizmetçiye yatabileceğini söylemiştim" dedi Henry. "İzninizle Peder."

"Ben açarım" dedim. O baskıcı varlıktan kaçacağıma seviniyordum. Her şeyin yanıtı hazırdı adamda: Amatör biri onun üstesinden gelemezdi, insanı ustalığıyla sıkan bir sihirbaz gibiydi. Kapıyı açınca elinde kâğıda sarılı bir paket tutan siyah giyimli iriyarı bir kadın gördüm. Kadın, "Bay Bendrix siz misiniz?" diye sorana kadar onu bizim gündelikçi kadın sanmıştım.

"Evet."

"Size bunu verecekmişim." İçinde patlayıcı bir şey varmış gibi aceleyle paketi elime tutuşturdu.

"Kim gönderdi?"

"Bay Parkis, efendim." Şaşkınlıkla baktım pakete. Kanıtlardan birini bir kenarda unuttuğunu ve şimdi, artık geç de olsa, bana gönderdiğini bile sandım bir ara. Bay Parkis'i unutmak istiyordum.

"Bana bir makbuz verebilir miydiniz, efendim? Paketi sizin elinize teslim etmem söylenmişti."

"Kalemim kâğıdım yok, bir de makbuzla uğraşamam şimdi."

"Bay Parkis'in kayıtlar konusunda ne kadar titiz olduğunu bilirsiniz, efendim. Çantamda bir kalem var."

Eski bir zarfın arkasına paketi aldığımı yazdım. Kadın zarfı çantasına dikkatlice yerleştirdikten sonra mümkün olduğu kadar çabuk uzaklaşmak istiyormuş gibi hızlı adımlarla yürüdü bahçe kapısına doğru. Paketi elimde tartarak bir süre kaldım orada, Henry yemek odasından, "Kim o, Bendrix?" diye seslendi.

"Parkis'den bir paket."

"Herhalde kitabı geri yollamıştır."

"Bu saatte mi? Üstelik benim adıma yollanmış ."

"Neymiş peki?" Paketi açmak istemedim. İkimiz de acı dolu unutma süreci içinde değil miydik? Bay Savage'in bürosuna gittiğim için yeteri kadar cezalandırılmıştım ben. Peder Crompton'un, "Ben artık gideyim, Bay Miles" dediğini duydum.

"Daha erken, Peder."

Odadan çıkarsam Henry'nin nezaketine katkıda bulunmamış olurum, adam da daha çabuk gider diye düşündüm. Paketi açtım.

Henry haklıydı. Andrew Lang'ın peri masallarından biriydi; sayfalar arasına katlanmış bir kâğıt sıkıştırılmıştı. Parkis'ten bir mektup.

"Sayın Bay Bendrix" diye başlıyordu. Bir teşekkür notu olduğunu sanıp sabırsızlıkla son satırlara baktım. "Böylece bu koşullar altında kitabı evimde bulundurmak istemiyorum, sizden Bay Miles'a bunun benim nankörlüğümden olmadığını açıklamanızı rica ederim. Saygılarımla, Alfred Parkis."

Holde oturdum. Henry. "Benim dar görüşlü olduğunu sanmayın. Peder Crompton" dediğini duyuyordum. Parkis'in mektubunu baştan okumaya başladım.

"Sayan Bay Bendrix, yakın ama üzüntülü işbirliğimiz sırasındaki anlayışınıza ve geni, görüşlü bir edebi kişi olup garip olaylara alışkanlığınıza güvenerek bu mektubu Bay Miles'a değil de size yazıyorum. Oğlumun son zamanlarda mide sancıları çektiğini biliyorsunuz, sanırım bunun nedeni yediği dondurmalar değil de apandisitti. Doktor ameliyat edilebileceğini, bunun pek korkacak bir şey olmadığını söyledi, ancak annesi bir ihmal sonucu bıçak altında öldüğünden ben ameliyattan çok korkarım. Oğlumu da onun gibi kaybedersem ne yaparım sonra? Yapayalnız kalırım dünyada. Ayrıntılara girdiğim için özür dilerim Bay Bendrix, ancak benim mesleğimde biz her şeyi düzene sokup sırasıyla anlatmak zorundayız ki yargıç gerçeklerin tam olarak sunulmuş olmamasından şikâyet etmesin. O yüzden doktora Pazartesi günü emin olana kadar bekleyelim dedim. Kimi zaman bu hastalığının nedeninin Bayan Miles'ın evi önünde soğuktan beklemekten olduğunu düşünüyorum. Beni bilmem bağışlar mısınız onun, kendi başına bırakılmayı hak etmiş büyük bir hanımefendi olduğunu söylersem. Benim mesleğimde seçim hakkınız yoktur ama ben yine de Maiden Lane'deki ilk günden beri takip etmek zorunda olduğum kadının ondan başkası olmasını istemişimdir. Her neyse, oğlum zavallı kadının nasıl öldüğünü öğrenince müthiş huzursuz oldu. Kadın kendisiyle yalnız bir kere konuşmuştu ama çocuk annesinin ona benzediğini düşünmeye başlamıştı. Oysa kendine göre iyi bir kadın olan ve yaşamımın her günü benim de özlemle andığım annesi ona hiç benzemezdi. Oğlanın ateşi kırka yükselince sokakta olduğu gibi Bayan Miles'la konuşmaya başladı, ancak aslında o yaşında bile mesleki gururu olduğu için gerçekte yapamayacağı bir şeyi yapıp onu izlediğini söyledi. Hanım gidince de ağlamaya başladı, sonra uyudu, uyandığında ateşi hâlâ düşmemişti, hanımın rüyasında kendisine söz verdiği armağanı istedi. İşte bu yüzden ben Bay Miles'a gidip utanarak itiraf edeyim ki mesleki hiçbir neden olmadan, yalnızca oğlum için kendisini rahatsız ettim.

Kitabı getirdiğimde çocuk sakinleşti. Ama doktor rizikoyu kabul edemeyeceğini ve en geç Çarşamba günü hastaneye yat-

ması gerektiğini söyleyince çok kaygılandım. Boş yatak olsaydı hemen o gece hastaneye yatıracaktı. İşte bu yüzden zavallı karımı, zavallı oğlumu düşünerek ve ameliyattan korkarak uyuyamadım. Size söylemekte bir sakınca yok Bay Bendrix, o gece çok dua ettim. Tanrı'ya, sonra da karıma dua ettim, -çünkü eğer cennette biri varsa o muhakkak ordadır- elinden geleni yapmasını istedim. Eğer Bayan Miles da ordaysa ondan da elinden geleni esirgememesini rica ettim. Ben kocaman adam halimle böyle şeyler yapabiliyorsam küçük bir çocuğun neler hayal edebileceğini tahmin edersiniz Bay Bendrix. Bu sabah uyandığımda ateşi otuz altı buçuktu ve hiç ağrısı sızısı yoktu. Doktor geldiğinde ağrıyan bölgesinde hassasiyet de kalmadığından bir süre bekleyebileceğimizi söyledi. Bugünü de çok iyi geçirdi oğlum. Doktora, sancıyı gelip alanın Bayan Miles olduğunu söyledi. Karnının sağ tarafına elini koymuş, kitaba da onun için birşeyler yazmış. Doktor çocuğun sakin olmasını istediği için ve kitap da kendisini çok heyecanlandırdığından bu koşullar altında..."

Mektubu çevirince birkaç satır daha farkettim: "Kitapta yazılı bir şey var ama bunun Bayan Miles küçük bir kızken yazıldığı ilk bakışta anlaşılıyor. Ancak sancının tekrarlayacağından korktuğumdan bunu oğluma söyleyemem. Saygılarıma A. P." Kitabın ilk sayfasını açtım, kopya kalemiyle yazılmış olan satırların benzerlerine Sarah Bertram'ın öteki kitaplarında da rastlamıştım.

"Hastayken verdi annem Lang'ın bu kitabını.
Bunu benden çalan çarpılır.
Ama hasta olmuş da yatıyorsan
O zaman alıp okursun istersen."

Kitabı alıp yemek odasına döndüm.

"Neymiş?" diye sordu Henry.

"Kitap" dedim. "Parkis'e vermeden önce Sarah'nın içine ne yazdığını okumuş muydun?"

"Hayır. Neden?"

"Bir rastlantı. Körinançlı olmak için Peder Crompton'un dininden olmaya gerek yok sanırım." Henry'ye mektubu verdim. Okuduktan sonra Peder Crompton'a uzattı.

"Sevmedim bunu" dedi Henry. "Sarah öldü. Onunla böyle oynanmasından nefret ederim."

"Ne demek istediğini anlıyorum. Ben de aynı şeyi hissediyorum."

"Yabancıların ondan söz ettiklerini dinlemek gibi bir şey bu."

"Hakkında kötü bir şey söylemiyorlar ki" dedi Peder Crompton. Mektubu bıraktı. "Artık gideyim." Ancak gitmek için hiçbir hareket yapmadan masanın üstündeki mektuba bakıyordu. "Peki, ya yazdıkları?" diye sordu.

Kitabı kendisine doğru ittim. "Yıllar önce yazmış. Bütün çocuklar gibi o da kitaplarına bu tür şeyler yazarmış."

"Zaman garip bir şeydir" dedi Peder Crompton.

"Çocuk bunun geçmişte yazıldığını anlamazdı tabii."

"Aziz Augustine zamanın nereden geldiğini sormuştur. Henüz var olmayan gelecekten, süresi olmayan şimdiye gelip varlığı sona eren geçmişe gittiğini söylemiştir. Zamanı biz çocuktan daha iyi anlayacağımızı sanmam."

"Ben demek istemiştim ki..."

Peder Crompton ayağa kalktı. "Bu konuda kafanızı yormamalısınız, Bay Miles. Bu karınızın ne kadar iyi bir kadın olduğunu gösteriyor."

"Bunun bana bir yararı olmaz, değil mi? O varlığı sona eren geçmişin bir parçasıdır artık."

"O mektubu yazan her kimse aklı başında biriymiş. Ölüler için dua etmenin yanısıra onlara dua etmenin de bir zararı yoktur." Sonra tekrarladı, "O iyi bir kadındı."

Birden kendimi kaybettim. Çoğunlukla, adamın o kendinden hoşnut haline, entelektüel hiçbir şeyin onu rahatsız etmeyeceği varsayımına, bizim yıllardır tanıdığımız oysa onun

birkaç saat ya da birkaç gün tanıdığı birisini çok yakından tanırmış gibi davranmasına sinirlenmiştim. "Hiç de öyle biri değildi" dedim.

"Bendrix!" dedi Henry sert bir sesle.

"Her erkeği hatta bir papazı bile kandırabilirdi. Kocasıyla beni kandırdığı gibi sizi de kandırdı, Peder. Tam bir yalancıydı."

"Hiçbir zaman, olmadığı gibi görünmeye çalışmadı."

"Ben onun tek âşığı değildim..."

"Kes artık!" dedi Henry. "Hakkın yok..."

"Rahat bırakın onu" dedi Peder Crompton. "Bırakın saçmalasın adamcağız."

"Ben sizin mesleki merhametinizi istemiyorum, Peder. Bunu pişmanlık duyanlarınıza saklayın."

"Bana kime acıyacağımı söyleyemezsiniz, Bay Bendrix."

"Her erkek ona sahip olabilirdi." Sözlerime inanmak isterdim, o zaman özleyecek ya da pişmanlık duyacak bir şey olmazdı ortada. Özgürlüğüme kavuşurdum.

"Bana pişmanlık konusunda bir şey öğretemezsiniz, Bay Bendrix. Yirmibeş yıldır günah çıkartırım. Yapabileceğimiz her şeyi bizden önce yapmış bir aziz bulunur."

"Benim başarısızlık dışında pişman olacak bir şeyim yok. O küçük hücrenize ve tesbihinize dönün, Peder."

"Beni aradığınızda orada bulabilirsiniz."

"Ben mi sizi arıyacağım, Peder? Kabalık etmek istemiyorum ama ben Sarah değilim."

Henry utançla, "Özür dilerim, Peder" dedi.

"Buna gerek yok. Acı çeken bir insanı anlarım."

Kendinden eminliğinin o kalın kabuğunu delmek olanaksızdı. Koltuğumu geri iterek, "Yanılıyorsunuz, Peder" dedim. "Acı çekmiyorum, nefret ediyorum. Sarah'dan orospu olduğu için, Henry'den Sarah kendisine yapışıp kaldığı için, sizden ve o hayal Tanrı'nızdan da onu bizlerden aldığınız için nefret ediyorum."

"İyi nefret ediyorsunuz" dedi Peder Crompton.

Hiçbirini incitecek gücüm olmadığı için gözlerim dolmuştu. "Hepinizin canı cehenneme" dedim.

Kapıyı ardımdan vurup ikisini bir arada bıraktım. Kutsal bilgeliğini akıtsın şimdi Henry'ye diye düşündüm. Yalnızım ben. Yalnız olmak istiyorum. Sana sahip olamıyorsam hep yalnız olacağım. Ah, ben de herkes kadar inanabilirim. Zihnimin gözlerini uzun bir süre kapatabilirsem senin o barış getiren dokunuşunla Parkis'in oğluna geldiğine inanabilirim. Geçen ay krematoryumda senden beni o kızdan kurtarmanı istedim, aramıza anneni sokuverdin. Ama buna inanmaya başlarsam o zaman Senin Tanrı'na inanırdım. Senin Tanrı'nı sevmek zorunda kalırdım. Yattığın erkekleri sevmeyi yeğlerim buna.

Yukarı çıkarken, mantıklı olmalıyım, diye düşündüm. Sarah öleli çok oldu artık. İnsan bir ölüyü bu yoğunlukla sevemez. Yalnız canlılar sevilir böyle ve o canlı değil, canlı olamaz. Onun canlı olduğuna inanmamalıyım. Yatağıma uzanıp gözlerimi kapadım, aklımı başıma toplamaya çalıştım. Şimdi zaman zaman olduğu gibi nefret ediyorsam ondan, onu nasıl sevebilirim? Bir insan hem sevip hem nefret edebilir mi? yoksa ben yalnızca kendimden mi nefret ediyorum? Yazdığım kitaplardan, onlarda ki önemsiz ustalıklardan nefret ediyorum. Kopya etmek için öylesine açgözlü olan ve bana vereceği bilgi uğruna sevmediğim bir kadını baştan çıkartmaya beni iten tüccar kafamdan nefret ediyorum. Kalbinin hissettiğini ifadede yetersiz olan ama o kadar zevkini sürdüğüm bu vücuttan nefret ediyorum ve kapı zillerine pudra süren, çöp sepetlerini karıştıran, senin sırlarını çalan Parkis'i arkana düşüren bu güvenme nedir bilmeyen kafamdan nefret ediyorum.

Yatağımın yanındaki çekmeceden günlüğünü alıp rastgele açtım, geçen Ocak ayında yazdıklarını okudum; "Tanrım, senden gerçekten nefret edebilseydim, bunun anlamı ne olurdu?" Sarah'dan nefret etmek onu sevmektir diye düşündüm. Kendimden nefret etmek kendimi sevmektir. Ben nefrete layık değilim -Maurice Bendrix, *The Ambitious Host, The Crowned Image*,

The Grave on the Water-Front yazarı- ikinci sınıf yazar Bendrix. Hiçbir şey, Sarah bile, nefretimize layık değildir eğer Sen varsan, Senden başka hiçbir şey. "Kimi zaman Maurice'ten nefret ettim, diye düşündüm ama onu aynı zamanda seviyor olmasaydım nefret edebilir miydim? Tanrı'm, senden gerçekten nefret edebilseydim...

Sarah'nın inanmadığı Tanrı'ya nasıl dua ettiğini hatırlıyordum, şimdi de ben inanmadığım Sarah'yla konuşuyordum. Beni diriltmek için ikimizi de feda ettin, dedim ama sensiz hayat olur mu hiç? Senin Tanrı'yı sevmen iyi senin için. Ölüsün sen. Senin O. Ama ben hayat hastalığına tutuldum, sağlıklılıkla çürüyorum. Tanrı'yı sevmeye başlarsam hemen ölememki. Bir şey yapmam gerek bunun için. Sana ellerimle dokunmak zorundaydım, seni dilimle tatmak zorundaydım. İnsan sevip de hiçbir şey yapmadan duramaz. Bir kere rüyamda söylediğin gibi üzülmememi söylemen işe yaramaz. Ben öyle sevseydim bu herşeyin sonu olurdu. Seni severken iştiham yoktu, başka kadınlara şehvet duymuyordum ama onu sevmek demek o yanımda olmayacağı için hiçbir şeyden zevk alamayacağım demek. İşimi bile kaybederim, Bendrix olmaktan çıkarım. Korkuyorum, Sarah.

O gece ikide uyandım. Mutfağa inip bir iki peksimetle bir bardak su aldım. Henry'nin önünde Sarah hakkında öyle konuştuğum için üzgündüm. Papaz yapabileceğimiz her şeyi yapmış bir aziz bulunabileceğini söylemişti. Bu cinayet için, zina için, büyük günahlar için geçerli olabilirdi. Ancak azizler hiç kıskançlık suçu işlemiş miydiler? Nefretim de sevgim kadar küçüktü. Kapıyı aralayıp Henry'ye baktım. Hâlâ yanan ışıktan gözlerini koluyla koruyarak uyuyakalmıştı. Gözleri görünmediği için kimliksizdi âdeta. Yalnızca bir insandı. Bizlerden biri. Bir insanın savaş alanında rastladığı ilk düşman askerini andırıyordu. Ne Kızıl ne Beyaz, ölü ve tanımlanımaz, kendisi gibi bir insan. Uyandığında yanında bulması için iki peksimet bırakıp ışığı söndürdüm.

VIII

Kitabım iyi gitmiyordu (yazmak nasıl da bir zaman kaybı gibi geliyordu, ancak zamanı başka nasıl geçirecektim?) bu yüzden sık sık parka gidip konuşmacıları dinlemeye başladım. Savaşöncesi günlerinden hatırladığım bir adam vardı, onun yeniden kürsüye çıkmış olduğunu görünce sevindim. Politik ya da dini konuşmacılar gibi iletecek bir mesajı yoktu onun. Eski bir aktördü, yalnızca hikâyeler anlatır, şiirlerden parçalar okurdu. Seyircilerden kendisine istedikleri şiiri sormalarını isterdi. Biri *Ancient Mariner* der adam okumaya başlardı. Adamın biri "Shakespeare'in Otuzikinci Sonesi" dedi. Bizimki rastgele dört mısra okudu. Soruyu soran, "Yanlış baskıdan okuyorsun" diye itiraz etti. Yanımda dinleyenlere bakınca Smythe'ı gördüm. Belki de ilk o beni görmüştü, yüzünün yakışıklı yanı, Sarah'nın öpmediği yanı, bana çevriliydi. Ama beni görmüşse bile gözgöze gelmekten kaçınıyordu.

Neden hep Sarah'nın tanıdığı kimselerle konuşmak istiyordum? Yanına gidip, "Merhaba, Smythe" dedim. Yüzünün lekeli tarafına bir mendil bastırarak bana döndü. "Ah, Bay Bendrix."

"Seni cenazeden beri görmedim."

"Burada değildim."

"Burada konuşmuyor musun?"

"Hayır." Bir an duraksadı sonra istemeye istemeye, "Artık halk önünde konuşmayı bıraktım" dedi.

"Hâlâ evde ders veriyor musun?" diye alay ettim.

"Hayır, onu da bıraktım."

"Görüşlerini değiştirmemişsindir umarım."

"Neye inanacağımı bilemiyorum" dedi.

"Hiçbir şeye. Önemli olan oydu."

"Öyleydi." Kalabalıktan biraz uzaklaşınca yüzünün kötü tarafına düştüm. Biraz daha alay etmekten alamadım kendimi. "Dişin mi ağrıyor?"

"Hayır, neden sordunuz?"

"Mendille insan öyle sanıyor da."

Karşılık vermeden mendili çekti. Saklayacak bir çirkinlik yoktu yüzünde. Küçük bir para boyunda mavi bir nokta dışında derisi taptazeydi.

"Tanıdığım insanlara rastladıkça anlatmaktan bıkıyorum" dedi.

"Tedavi mi buldun?"

"Evet. Burada olmadığımı söylemiştim ya."

"Hastanede mi yattın?"

"Evet."

"Ameliyat mı?"

"Pek sayılmaz." İstemeyerek, "Dokunarak yapıldı" dedi.

"İnanç tedavisi mi?"

"Ben sahtekârlara gitmem."

"Bunun tedavisinin olduğunu sanmıyordum."

Konuyu kapamak için, "Çağdaş yöntemler" dedi. "Elektrik."

Eve dönüp kitabımın başına oturdum. Yazmaya her başladığımda karakterlerden birinin inatla canlanmayı reddettiğini farkederim. Karakterin psikolojik yapısında bir bozukluk yoktur ama yine de ağır hareket eder, oraya buraya itilmesi, ağzına sözcükler yerleştirilmesi gerekir, yorucu yıllar boyunca elde ettiğim teknik ustalığını kullanmam gerekir onu okurlarıma canlı gösterebilmem için. Kimi zaman bir eleştirmen onu hikâyenin en iyi çizilmiş karakteri olarak övdüğü zaman acı bir tatmin duyarım. Çalışmaya başladığımda, mideye oturmuş bir

yemek gibi, hep aklımdadir o, beni var olduğu her sahnede yaratma zevkinden yoksun kılar. Beklenmedik hiçbir şey yapmaz, beni şaşırtmaz, girişimi hiç ele almaz. Diğer her karakter bana yardımcı olurken o ayakbağı olur.

Ama onsuz da yapılmaz. Tanrı'nın bazılarımız hakkında böyle hissettiğini düşünürüm. Azizler, bir anlamda, kendilerini yaratır. Onlar canlanır. Şaşırtıcı söz ve eylem onlardadır. Onlar hikâyenin dışındadır, onunla koşullanmaz. Ama bizlerin oradan oraya itilmemiz gerekir. Bizde varolmamanın inatçılığı vardır. Biz kopmaz bir biçimde hikâyeye bağlıyız ve Tanrı kendi isteğine göre bizi oradan oraya sürükler. Şiirsiz, özgür iradesiz kişileriz bizler, tek önemimiz, bir zamanda, bir yerde canlı bir karakterin var olduğu, konuştuğu bir sahnede bulunmaktır ve belki de azizlere *onların* özgür iradeleri için fırsat hazırlamak.

Kapının kapandığını, Henry'nin ayakseslerini duyunca sevindim. İşi bırakmak için bir özürüm vardı artık. O karakter artık sabaha kadar hareketsiz kalabilirdi, sonunda Pontefract Arms'a gitme saati gelmişti. Onun bana seslenmesini bekledim -henüz bir ay olduğu halde yıllardır birlikte yaşayan iki bekar gibiydik- ama o seslenmedi, çalışma odasına girdiğini duydum. Az sonra yanına gittim -içkimi özlemiştim.

Onun yanına ilk geldiğim günü hatırlamıştım; Disk Atan Atlet'in yanında yine öyle kaygılı ve terkedilmiş oturuyordu; ancak şimdi kendisine bakarken ne kıskançlık duyuyor ne de o halinden zevk alıyordum.

"Bir içki içer miydin, Henry?"

"Evet, Elbette. Ayakkabılarımı değiştirecektim. "Kent ve kır ayakkabıları vardı ve Park onun için kırdı. Ayakkabısının bağcıklarını çözmek için eğildi, düğümlerden birini çözemedi. Eliyle pek becerikli değildi. Uğraşmaktan bıkıp ayakkabıyı çektiği gibi çıkardı. Yerden alıp düğümü açtım.

"Teşekkür ederim, Bendrix." Belki bu kadar küçük bir dostluk gösterisi bile güven veriyordu one. "Bugün büroda çok kötü bir şey oldu" dedi.

"Anlat bakalım."

"Bayan Bertram geldi. Onun tanıdığını sanmıyorum."

"Ah, evet. Geçen gün tanışmıştık." Garip bir sözcük geçen gün, sanki onun dışında bütün günler eşmiş gibi.

"Hiç geçinemedik onunla."

"Bana anlatmıştı."

"Sarah o konuda çok iyiydi. Onu benden uzak tutardı."

"Borç almaya mı geldi?"

"Evet. On sterlin istiyordu -her zamanki hikâye: Bir günlük kente inmiş, alışveriş yapmış, parası bitmiş, bankalar da kapanmış. Bendrix, ben cimri değilim ama bu tutumu da sinirime dokunuyor. Yılda iki bin sterlin geliri var. Neredeyse benim kazandığım kadar."

"Parayı verdin mi?"

"Evet. Hep veririm zaten. Sorun şu ki, bir nutuk atmaktan da alamadım alamadım. Çok kızdı bana. Aynı şeyi kaç kere yaptığını ve borcunu kaç kere ödediğini hatırlattım. Pek güç bir şey değil bu. Yalnızca ilk aldığı sefer ödemişti. Çek defterini çıkarıp, bütün borçlarını hemen orda ödeyeceğini söyledi. O kadar kızmıştı ki bunu gerçekten yapmak istediğine eminim. Ama son çekini çoktan yazmış olduğunu unutmuştu. Beni küçük düşürmek istemiş ve sonunda kendisi küçük düşmüştü. Zavallı kadın. Buna daha da sinirlendi tabii."

"Ne yaptı peki?"

"Beni Sarah'yı doğru dürüst bir törenle gömmemekle suçladı. Garip bir hikâye anlattı sonra."

"Biliyorum. İki portodan sonra bana da anlatmıştı."

"Yalan mı söylüyor dersin?"

"Hayır."

"Çok olağanüstü bir rastlantı, değil mi? İki yaşında vaftiz ediliyor ve sonra hatırlayamadığı bir şeye dönmeye başlıyor... Mikrop kapmak gibi bir şey."

"Dediğin gibi yalnızca garip bir rastlantı" dedim. Daha önce de Henry'ye gerekli gücü sağlamıştım. Şimdi zayıflamasına izin vermeyecektim. "Daha garip rastlantılar da gördüm ben" diye devam ettim. "Geçen yıl öylesine sıkılıyordum ki Henry, arabaların plaka numaralarını toplamaya başladım. O zaman rastlantı hakkında bir iki şey öğreniyorsun işte. Onbin numara ve Tanrı bilir kaç seçenek. Yine de birkaç kere aynı numaralı arabaları trafikte yanyana gördüğüm olmuştu."

"Evet, bu da öyle sanırım."

"Ben rastlantıya olan inancımı hiç kaybetmeyeceğim, Henry."

Yukarda telefon çalıyordu, çalışma odasındaki ahizenin zilini kapattığımızdan şimdiye kadar duyamamıştık.

"Yine o kadın çıkarsa hiç şaşmam" dedi Henry.

"Bırak çalsın." Daha ben sözümü bitirmeden susmuştu telefon.

"Cimri değilim" dedi Henry. "Ama on yılda yüz sterlinden fazla borç almıştır."

"Gel gidip bir içki içelim."

"Tabii. Ah, daha ayakkabılarımı giymemişim." Bağcıklarını bağlamak için eğildiğinde kafasının çıplak yerini gördüm -sıkıntıları saçlarını aşıp çıkmış gibi- sakıntılarından biri de bendim. "Sen olmasaydın ne yapardım bilemiyorum, Bendrix" dedi. Omuzlarındaki kepekleri silkeledim. "Henry, ben..." Telefon yine çalmaya başladı.

"Bırak" dedim.

"Açsam iyi olur. Kimin..." Bağcıkları yerde sürüklenerek kalkıp masasının yanına gitti. "Alo? Ben Miles." Rahatlamış bir halde bana uzattı telefonu, "Seni istiyorlar."

"Evet, Bendrix" dedim.

Bir erkek sesi, "Bay Bendrix sizi aramam gerektiğini düşündüm" dedi. "Bugün söylediklerim gerçek değildi."

"Siz kimsiniz?"

"Smythe."

"Anlamıyorum."

"Size hastanede olduğumu söylemiştim. Ama hastaneye falan gitmedim ben."

"Bunun beni hiç ilgilendirdiğini sanmıyorum."

"İlgilendiriyor elbette. Beni dinlemiyorsunuz, yüzümü kimse tedavi etmedi. Bir gecede kendiliğinden geçti."

"Nasıl? Ben hâlâ..."

Suç ortağıymışız gibi, "Siz ve ben nasıl olduğunu biliyoruz" dedi. "Bundan kaçınmanın olanağı yok. Bunu sır olarak saklamam haksızlıktı. Bu bir..." Telefonu kapadım, ona "rastlantı"nın alternatifi olan o saçma gazetecilik deyimini kullanma fırsatını vermeden. Sıkılmış sağ yumruğunu hatırladım. Ölülerin, eşyaları gibi, parsellenmelerine duyduğum öfkeyi hatırladım. Bir iki haftaya kadar parkta bu konuda konuşup düzelmiş yüzünü gösterecektir, diye düşündüm. Gazetelere de geçecektir: Mucizeyle İyileşen Rasyonalist Konuşmacı. Rastlantılara olan inancımı toparlamaya çalıştım ama düşünebildiğim tek şey, ki o da elimde bir anı olamadığı için kıskançlıklaydı, geceleri onun saçı üzerinde yatan o lekeli yanaktı.

"Kim?" diye sordu Henry. Bir an ona söyleyip söylememekte duraksadım ama sonra, olmaz, ona güvenemem, diye düşündüm. Peder Crompton'la birlik olurlar sonra.

"Smythe" dedim.

"Smythe mı?"

"Sarah'nın ziyarete gittiği o adam."

"Ne istiyordu?"

"Yüzü iyileşmiş. Bana uzmanın adını söylemesini istemiştim. Bir dostum var da..."

"Elektrik tedavisi mi?"

"Pek emin değilim. Bir yerde bu lekelerin sinirsel kökenli olduklarını okumuştum. Psikiyatri ve radyum bileşimi sanırım."

İnanılır bir şeydi bu. Belki de gerçek buydu: Bir başka rastlantı. Aynı numaralı iki araba daha. Yorgunluk hissederek, daha ne kadar rastlantı olacak, diye düşündüm. Cenazede annesi, çocuğun gördüğü rüya. Her gün bir yenisi mi eklenecekti bunlara? Gücünün sınırını aşmış ve akıntının kendisinden güçlü olduğunu bilen bir yüzücü gibi hissediyordum kendimi, ancak boğulacaksam Henry'yi son ana kadar su yüzünde tutacaktım. Bir arkadaşın görevi bu değil miydi? Bu haber gazetelere sızarsa ve karşı konulmazsa sonunun nereye varacağını kimse kestiremezdi. İnsanlar bu günlerde öyle isteriye kapılmışlardı ki. Anı avcıları, dualar, yürüyüşler olabilirdi. Henry tanınmayan biri değildi, skandal çok büyük boyutlara varabilirdi. Gazeteciler yaşamları konusunda sorular soracaklar, Deauville'deki o vaftizi ortaya çıkaracaklardı. Dinsel basının bayağılığı. Manşetleri görür gibi oluyordum ve manşetler yeni 'mucize'ler üreteceklerdi. Bu işi başında öldürmek zorundaydık.

Yukarıda çekmecede duran günlüğü hatırladım, o da yabancılar tarafından yorumlanabileceği için onun da yok edilmesi gerekirdi. Onu sanki kendimize saklamak için uzuvlarını tek tek yok etmek zorundaydık. Çocuk kitapları bile tehlikeliydi. Fotoğraflar vardı -Henry'nin çektiği de. Basının eline geçmemeliydi o. Maud'a güvenilebilir miydik? İkimiz dermeçatma bir ev kurmuştuk, bu bile yıkılmak üzereydi.

"İçkimiz ne oldu?" diye sordu Henry.

"Şimdi geliyorum."

Odama gidip günlüğü çıkardım. Kapaklarını yırttım. Sertti cildi, bir kuşun kanatlarını koparmak gibiydi. Sonunda günlük kanatsız ve yaralı, bir kâğıt tomarıydı yatağın üzerinde. Son sayfa üste gelmişti. Okudum yine: "Sen oradaydın... bize de öğretiyordun elimizde olanı har vurup harman savurmayı, ta ki bir gün Senin sevginden başka bir şeyimiz kalmayana kadar. Bana karşı çok iyi davranıyorsun. Senden ıstırap istediğimde huzur veriyorsun bana. Ona da ver benim huzurumdan- onun benden fazla ihtiyacı var buna."

İşte orada başarısızsın, Sarah, diye düşündüm. Duaların-

dan birine karşılık alamadın işte. Ne huzurum var ne de senden başkasına sevgim. Ben bir nefret insanıyım, dedim ona. Ama fazla bir nefret hissetmiyordum. Başkalarına isterik demiştim oysa asıl kendi sözcüklerim aşırıydı. Sözlerimin samimiyetsizliğini hissediyordum. Hissettiğim şey nefretten çok korkuydu. Bu Tanrı varsa, diye düşündüm ve sen- şehvetinle, zinalarınla ve söylediğin o çekingen yalanlarla- böyle değişebiliyorsan, o zaman hepimiz gözlerimizi kapatıp senin gibi bir kere ama tam sıçrayarak aziz olabiliriz; eğer *sen* azizsen, aziz olmak o kadar güç değil demektir. Hepimizden isteyebileceği bir şey bu Onun -sıçra! Ama ben sıçramayacağım. Yatağıma oturup Tanrı'ya, onu aldın ama daha beni alamadın, dedim. Senin kurnazlıklarını bilirim ben. Bizi yüksek bir yere çıkartıp bütün evreni sunan Sensin. Bizi sıçramamız için özendiren bir şeytansın Sen, Tanrı. Senin huzurunu da sevgini de istemiyorum. Ben çok basit ve çok kolay bir şey istiyordum: Sarah'yı bir yaşamboyu istiyordum ve Sen onu aldın. Büyük planlarınla ekin biçen çiftçinin fare yuvasını mahvetmesi gibi mutluluğumuzu mahvettin. Senden nefret ediyorum, Tanrı. Sanki varmışsın gibi nefret ediyorum Senden.

Kâğıt tomarına baktım. Bir tutam saçtan daha özelliksizdi. Saça dudaklarınla parmaklarına dokunabilirdim. Zihnen ölesiye yorulmuştum. Onun bedeni için yaşamıştım ve onun bedenini istiyordum. Ama elimde olan tek şey günlüktü, bu yüzden onu yeniden dolaba sakladım. Onu yok etmek ve kendimi tümüyle Sarah'sız bırakmak Onun için bir zafer daha demek olmayacak mıydı? Peki, *senin* istediğin gibi olsun, dedim Sarah'ya. Senin yaşadığına ve Onun varlığına inanıyorum. Ancak Ona olan bu nefreti sevgiye dönüştürmek için senin duaların yetmeyecek. O beni soydu, yazdığın o kral gibi, ben de Onu, bende en çok sevdiği şeyden yoksun bırakacağım. Smythe ve Parkis'in oğlu gibi iyileşemem ben. Nefret benim beynimde, karnımda ve de derimde değil. Kızıl leke gibi ya da bir sancı gibi çıkartılıp yok edilemez. Seni sevdiğim gibi senden nefret etmedim mi? Kendimden nefret etmiyor muyum?

"Hazırım" diye seslendim Henry'ye. Yanyana parktan ge-

çip Pontefract Arms'a doğru yürüdük. Işıklar sönmüştü, sevgililer, yolların kavşaklarında buluşuyorlardı, çimenlerin öte yanında Onun bana bu umutsuz, sakat yaşamı verdiği yıkık basamaklı ev vardı.

"Bu akşam gezintilerimizi özlemle bekliyorum" dedi Henry.

"Öyle."

Sabah doktora telefon edip inançla tedavinin mümkün olup olmadığını soracağım diye düşündüm. Sonra sormamam daha doğru olur, dedim. Bir insan bilmediği sürece sayısız tedaviler hayal edebilir... Elimi Henry'nin koluna dayadım. Şimdi her ikimiz için güçlü olmak zorundaydım ve o henüz ciddi olarak kaygı duymaya başlamamıştı.

"Tek özlemle beklediğim şey bu" dedi Henry.

Kitabın başında bunun bir nefret hikâyesi olduğunu yazmıştım. Orada Henry'yle akşam biramızı içmeye doğru yürürken o kış havasına uygun bir dua geldi aklıma: Tanrı'm, yaptıkların yeter artık, yeteri kadar soydun beni. Sevgiyi öğrenemeyecek kadar bitkin ve yaşlıyım. Beni sonsuza kadar rahat bırak.

Evlilik dışı bir ilişkinin... ve gizemli sonrasının romanı...

"Bu bir aşktan çok, bir nefretin hikâyesi."

Romanın kahramanı, tutkulu ve kolay vazgeçmeyen âşık Maurice Bendrix, *Zor Tercih*'in başlangıcında böyle yazar. Onu, Sarah Miles'la yaşadığı evlilik dışı ilişkisini yazmaya iten de gerçekten bu tuhaf nefrettir.

Öyle bir nefret ki hiçbir açıklama olmaksızın terk edildikten on sekiz ay sonra Maurice, Sarah'yı yok etmek, belki de geri almak için tuhaf ve çılgın adımlar atacaktır.

İngiliz edebiyatının bu çok yazan/çok satan yazarının en önemli romanlarından biri olan *Zor Tercih*'ten yapılmış film, 1999/2000 döneminin en ses getiren filmlerinden de biri olmuştur....

Bana gö[redacted]e yazılmış romanlar a[redacted]varlı olanıdır.

ISBN 975-329-302-X

TV'de şiddete hayır!
Şiddet ögeleri içeren TV programlarını reklamlarıyla destekleyen şirketlerin ürünlerini satın alma.
TV'de şiddete sen de hayır de.